UNIVERSITY OF ALBERTA LIBRARY
0 1620 3052 0504

ІЛЮСТРОВАНИЙ

КАЛЄНДАР

„Українського Голосу“

- 1926 -

Страшно впасти у кайдани,
Умирать в неволі;
А ще гірше — спати, спати,
І спати на волі,
І заснути на вік-віки,
І сліду не кинуть
Ніякого! Однаково —
Чи жить, чи загинуть...

Т. Шевченко.

Астрономічний Календар на 1926 р.

Рік 1926 під астрономічним і фізичним оглядом є звичайним роком, що числить 365 днів.

Весна зачинається дня 21 березня о 6 годині вечером; тоді сонце вступає в знак Барана, маємо тоді весняне зрівнання дня з нічю.

Літо настає дня 22 червня, о год. 3 рано, а сонце переходить в знак Рака; маємо тоді літню перемогу дня з нічю.

Осінь зачинається від вступу сонця у знак Ваги, т. є від 24 вересня, о год. 6 рано; є тоді осінне зрівнання дня з нічю.

Зима зачинається зимовою перемогою дня з нічю, т. є 23 грудня о 12 год. 30 мін. рано, коли сонце вступає у знак Козорога.

ЗДОГАДОЧНИЙ ХАРАКТЕР 1926 Р.

Пануючою планетою в 1926 р. є Сонце.

Роки Сонця бувають такі:

Весна — скора, але аж в другій половині тепла, а навіть горяча. Літо горяче, перериване тучами, жнива гарні. Осінь з початку дуже гарна, опісля холодна, в падолисті приморозки, а опісля сніг. Зима остра. Урожай на загал — добрий.

ЗАТЬМІННЯ СОНЦЯ І МІСЯЦЯ.

1. Центральне повне затьміння сонця припадає дня 14 січня о год. 3.58 мін., а кінчиться о 9 год. 14 мін. рано. Видиме буде у східній Африці, Арабії, в Індії, в південно-східнім Китаю і північно-східній Австралії.

2. Обручкове затьміння сонця припадає з 9 на 10 липня; зачинається дня 9 о 8 год. 5 мін. вечером, а кінчиться дня 10 о год. 2 і 7 мін. над раном. Видиме буде у східнім Китаю, Японії, на островах Филипинах, в Новій Ґвінеї, північній Австралії, на Спокійнім Океані та південній і середній Америці.

Затьмінь місяця в 1926 р. не буде.

Церковний календар на 1926 р.

І. Пасхалія.

Ключ граничний „ъ".

В руці літо (недільна буква) до 1 березня (марта): „в"; від 1 березня „г".

Неділя мясопустна: 7 березня (марта).

Неділя сиропустна: 14 березня.

Неділя хрестопоклінна: 4 квітня.

Поклони: 14 квітня.

Воскресення Господне: 2 травня (мая).

Зелені Свята: 20 червня.

Вознесення Господне: 10 червня.

Мясниць: 8 неділь 4 дні.

Петрівки: 2 тижні.

II. Пости.

1. В Навечеріє Богоявлення 18 січня.
2. Великий піст від понеділка по сиропустній неділи 15 березня до Великодня 2 травня.
3. Петрівка від понеділка по неділи Всіх Святих 28 червня до Петра і Павла 12 липня.
4. Спасівка від 14 серпня до Успення Пречистої Діви Марії 28 серпня.
5. На Усічення Голови св. Йоана Хрестителя 11 вересня.
6. На Воздвиження Чесного Хреста 27 вересня.
7. Пилипівка від 28 листопада до Різдва.
8. Піст кождої середи і пятниці крім загальниць.

III. Часи, що в них Церква заказує відправляти весілля і забави з музикою.

1. Всі середи і пятниці, крім загальниць.
2. Від початку посту перед Різдвом Христовим аж до Богоявлення.
3. Від понеділка сирного тижня 8 березня до Неділі Томиної 9 травня.
4. В пості перед св. Ап. Петром і Павлом від 28 червня до 12 липня.
5. В пості перед Успенням Пречистої Богородиці від 14 серпня до 28 серпня.
6. На Усікновення Чесної Голови св. Йоана Хрестителя 11 вересня.
7. На Воздвиження Чесного Креста 27 вересня.

IV. Загальниці.

1. Від Різдва Христового до Богоявлення (В Навечеріє Богоявлення піст).
2. Між неділями Митаревою і блудного сина, від 21 до 28 лютого.
3. Від Воскресення Христового до Томиної неділі.
4. Від Зелених Свят до неділі Всіх Святих.

ЧИТАЙТЕ!

Хата в котрій нема книжки виглядає так як чоловік без душі.

УКРАЇНСЬКИЙ БАЗАР І КНИГАРНЯ

Має в себе на складі великий вибір книжок ріжного змісту, найновійших видань так тутешних як і старокрасвих. Шкільні книжки, Біблії, молитвенники, музичні твори, музичні інструменти, ґрамофони, рекорди, найкращих українських співаків, Національного Хору Кошиця, Рекорди М. Менцінського. Бритви, ножі, ножиці.

Найріжнороднійший вибір театральних штук. Прибори до характеризації, перуки, бороди, волося на вуса, ріжні фарбки. Малюємо куртини і всяку сценерію, виробляємо ґумові печатки, оправляємо книжки. Замовлення виконується точно і скоро, защо ручить В. Казанівський, властитель.

Катальоґ на бажання висилаємо даром.

Замовлення слати на адресу:

UKRAINIAN BAZAAR & BOOK STORE

796½ MAIN STREET, — WINNIPEG, MAN.

СІЧЕНЬ — JANUARY

1-ий місяць — 1926 — має 31 днів.

Дні	н.ст.	Українські свята	Латинські свята
П	1	Мч. Боніфатія	**Новий Рік**
С	2	Смч. Ігнатія	Імени Ісус М.
Н	3	**Перед Різд.** Муч. Юліянії	**1 по Р.** Ґеновефи
П	4	Вмч. Анастазії	Ізабелі
В	5	10 мучеників в Криті	Навеч. Телефс.
С	6	**Навеч. Різдва.** Прмч. Євгенії	**3 Королів**
Ч	7	**Різдво Христове**	Лукіяна, Валєнт.
П	8	**Собор Пр. Богородиці**	Северина
С	9	**Св. Стефана Первомученика**	Мартиніяни
Н	10	**Н. по Р.** 20 тис. муч. в Ником.	**1 по З К.** Ів. Добр.
П	11	14 тис. уб. дітей в Вифлеємі	Гонор.
В	12	Муч. Анисії	Св. Родини
С	13	Прп. Меланії	Вероніки
Ч	14	**Обр. Г.Н.І.Хр. Василія Вел.**	Ілярія
П	15	С. Сильвестра	Павла пуст.
С	16	Прор. Малахія Мч. Гордія	Маркила
Н	17	**Н. перед Прос.** Собор 70 апп.	**2 по З К.** Антонія
П	18	**Навеч. Богоявленія**	Приски
В	19	**Богоявленє Г. Н. І. Хр.**	Марія і тов.
С	20	Собор Івана Хр.	Фабіяна, Сев.
Ч	21	Преп. Ґеоргія і Домніки	Агни
П	22	Мч. Полієвкта	Вінкентія і Анаст.
С	23	С. Григорія, Пр. Дометіяна	Раймунда
Н	24	**Н. по Просвіщ.** †Преп. Теод. В.	**3 по З К. Тимотея**
П	25	Мч. Татіяни	Нав. св. Павла
В	26	Мчч. Єрмила і Стратоніка	Полікарпа еп.
С	27	Преп. отців в Синаї	Івана Злот.
Ч	28	Преп. Павла і Івана	Валєрія
П	28	Покл. оковам св. Петра	Францішка Сал.
С	30	† Преп. Антонія Вел.	Мартини
Н	31	**30 по З. св. Д. Атан. і Кир.**	**Староз.** Петра з Н.

Горе тому, хто боронив справи народу, а опісля її зрадив. Він творить більший злочин, чим той, що поборював його, бо він пізнав добро і зрадив його добровільно.

Роман Ролян.

Мені не встид носить кайдани
За волю краю і братів.

Кониський.

UNIVERSITY LIBRARY
UNIVERSITY OF ALBERTA

ЗАПИСКИ

ЛЮТИЙ — FEBRUARY

2-ий місяць — **1926** — **має 28 днів.**

Дні	н.ст.	Українські свята	Латинські свята
П	1	Прп. Макарія з Ег.	Ігнатія
В	2	† Прп. Евтимія Вел.	**Матери Б. Ґром.**
С	3	Преп. Максима. Мч. Неофіта	Власія
Ч	4	Ап. Тимотея, Мч. Анастазія	Андрія Корс.
П	5	Свщч. Климента	Аґати
С	6	Преп. Ксенії	Дороти
Н	7	**31 по Зіс. Св. Д.** † Григ. Бог.	**Мяс.** Ромуальда
П	8	Прп. Ксенофонта	Івана з М.
В	9	† Пенен. м. св. Івана Зол.	Кирила
С	10	Пр. Єфрема Сирина	Схоластики
Ч	11	Перен. мощ. св. Ігнатія	Евфроз.
П	12	**Трох Святих**	Евлялії
С	13	Мчч. Кира і Івана	Катерини
Н	14	**32 по Зісл. Св. Д.** Мч. Трифона	**Зап.** Валентія
П	15	**Стрітення Госп. Н. І. Х.**	Фавстина
В	16	Прав. Симеона і Анни	Юліянни
С	17	Преп. Ізидора	Ср. попіл. Савина
Ч	18	Муч. Агафії	Симеона
П	19	Прп. Вукола	Конрада і Сусан.
С	20	Преп. Партенія і Луки	Льва
Н	21	**Митар.** Вмч. Теодора, Захарії	**Вст.** Фелікса
П	22	Мч. Нікифора	Катед. св. Петра
В	23	Мч. Харлампія	Петра Дам.
С	24	Смч. Власія	Матія ап.
Ч	25	С. Мелетія	Сиґфрида
П	26	Прп. Мартиніяна	Кесарія
С	27	Прп. Авксентія	Віктора
Н	28	**О Блудн. Сині.** Ап. Онисима	Олександра

Краще вмерти, ніж носити на руках кайдани.

Мацціні.

У приватному і громадському житті є один закон: хочеш поліпшити життя, будь готовий віддати його.

Не той відважний, хто піддається вибухам гніву, але той, хто володіє лагідністю й тихістю. Марк Аврелій.

Славна смерть тих, що гинуть в борбі.

Наполеон.

ЗАПИСКИ

Записка Харьківка зі
Спрягування що пришов в
на Станцію.
2го Февраля в середу в вечер
ночував з Жінкою. 50.
3го в четвер ночував. 50.
4го в Пятницю ночував 50
5 в Суботу на неділю 50
6 в неділю на Понеділок 50

Февр. середа в вечер 50
в четвер сніданя і вечеря 1.
в Пятницю сніданя і вечеря 1.
в суботу сніданя і вечеря 1.
в неділю сніданя і обідав
і вечеря 1.50

БЕРЕЗЕНЬ — MARCH

3-ий місяць — **1926** — **має 31 днів.**

Дні	н.ст.	Українські свята	Латинські свята
П	1	Мчч. Памф. Валентія і пр.	Альбіна
В	2	Вмч. Теодора Тирона	Єлени
С	3	Св. Лева	Кунеґунди
Ч	4	Ап. Архіппа	Казиміра
П	5	Прп. Лева Катанського	Фридриха
С †	6	Соб. Зад. Тимотея	Томи з Акв.
Н	7	**Нед. Мясоп.** Мчч. з Евгенії	**Ґлуха.** Ірана Б.
П	8	Свщч. Полікарпа	Францішки
В	9	† 1 і 2 **Найд. Голови Івана Хр.**	42 мучеників
С	10	С. Тарасія	Константина В.
Ч	11	С. Порфірія	Рожі
П	12	Прп. Прокопія	Григорія Вел.
С †	13	Прп. Василія	Христини
Н	14	**Нед. Сироп.** Прмч. Євдокії	**Серед.** Матильди
П	15	**Свмч. Теодота**	Льонґіна муч.
В	16	Мч. Евтропія	Герберта
С	17	**Пр. Герасима**	Ґертруди
Ч	18	Муч. Конона	Едварда
П	19	42 мчч. з Амморії	**Св. Йосифа Обр.**
С †	20	Смчч. еп. з Херсону	Євфемії, Йоахіма
Н	21	**1 Нед. Посту.** Прп. Теофілякта	**Чорна.** Венедикта
П	22	† 40 м. з Севастії	**Октавія, Катар.**
В	23	Мч. Кондрата	Вікторіяна
С	24	Св. Софронія Єрус.	Ґавриїла Арх.
Ч	25	Прп. Теофана	**Благовіщ. Пр. Д.**
П	26	Прп. Нікифора пер. мощ.	Емануїла
С †	27	Завпок. Пр. Венедикта	Івана Дам.
Н	28	**2 Нед. Посту.** Мч. Агапія	**Квітна.** Сикста.
П	29	Мч. Савіна	Кирила
В	30	† Прп. Алексія чол. Бож.	Івана
С	31	Св. Кирила Єрусал.	Бальбіни д.

Дійсно могутній — той, хто перемагає самого себе.
Східна мудрість.

Славу добувається виключно трудами.
Наполеон.

Лінивство нищить тіло і душу.

Двері для злоби все отворені.

ЗАПИСКИ

150
150
150
150

600.00

Hunt
Penner
Deacon
Kolisnyk
[illegible]
Sedziak

КВІТЕНЬ — APRIL

4-ий місяць — **1926** — **має 30 днів.**

Дні	н.ст.	Українські свята	Латинські свята
Ч	1	Мчч. Хрисанта й Дарії	В. Четвер. Гуґона
П	2	Прп. Отців з мон. Сави	**В. Пят.** Франца з П.
С	3	Завпок. Прп. Якова	В. Суб. Ришарда
Н	4	**З. Нед. Пос. Крестопокл.** Смч. В.	**Воскресення Госп.**
П	5	Мч. Нікона, і пр.	**Світ. Понеділок**
В	6	Предпр. Благов.	Келєстина
С	7	**Благов. Пр. Діви Марії**	Герм. Епіфанія
Ч	8	Арх. Гавриїла	Діонізія
П	9	Мч. Матрони	Марії Єгипет.
С	10	Завп. Смч. Іляріона і Стеф.	Езекіїма прор.
Н	11	**4 Нед. Пос.** Смч. Марка і Кир.	**Провідна.** Льва п.
П	12	Прп. Івана Ліств.	Юлія
В	13	Прп. Іпатія	Юстина
С	14	Марії Єгип. (Поклони)	7 б. П.Д. М. Вал.
Ч	15	Прп. Тита Чудотворця	Анастазії
П	16	Прп. Нікити	Лямберта
С	17	Прп. Йосифа і Ґеорґія	Рудольфа
Н	18	**5 Нед. Посту.** Теодула і Агапот.	**2. по Вос.** Елєвтер.
П	19	Св. Евтихія	Вернарда
В	20	Прп. Ґеорґія	Супліція
С	21	Апп. Іродіона і пр.	Анзельма
Ч	22	Муч. Євпсихія	Сотера і Кая
П	23	Мч. Терентія і проч.	Войтіха еп.
С	24	Суб. Лазарева. Смч. Антипа.	Юрія муч.
Н	25	**Нед. Цвітна.** Прп. Василія	**3. по В.** Марка ев.
П	26	Свмч. Артемона	Кліта і Маркіла
В	27	С. Мартина	Перегріна
С	28	Ап. Аристарха	Віталіса
Ч	29	Вел. Четвер. Мчч. Агапії і пр.	Петра мч.
П	30	**Вел. Пят.** Прп. Симеона, Акакія	Катерини Сен.

До великого моменту
Будь готовий кождий з вас, —
Кождий може стать Богданом,
Як настане слушний час.

Франко.

Любов к' отчизні де героїть,
Там сила вража не устоїть,
Там грудь сильнійша від гармат.

Котляревський.

1926 **ЗАПИСКИ**

дня 27. апріла. подучили-
в Ілія. Кочута 10.00

~~дня 27. апріля дучили~~
~~в Фостн. Куза 05.00 заплатив~~

на 27.го Квітнія 1927 рік
Принишов. до нас на станцію
Хлопак. зі Львова родом
називаєсія Волтер. Банаха.
і заплатив 6.00
за станцію

Перед Великоднем Присилала
нам Ганя нам 8 5.00

в Марті і Квітнію 1927
дав нам нам [illegible] 35.00
Катерина дала тілько
два рази раз 15. другий 20.00
третій раз разом 35.00
Василь нам дав нам
при кінці квітнія 10В. 2.00
а на 1.го Мая дав 5.00

ТРАВЕНЬ — MAY

5-ий місяць — 1926 — має 31 днів.

Дні	н.ст.	Українські свята	Латинські свята
С	1	Вел. Субота. Прп. Івана	Филина, Якова
Н	2	**Воскресення Г. Н. І. Хр.**	**4. по В.** Зиґм. кор.
П	3	**Світлий Пон.** Прп. Теодора	Найдення Ч. Кр.
В	4	**Світлий Вівт.** Смч. Януарія	Фльоріяна
С	5	Прп. Теодора, еп. Луки	Пія папи
Ч	6	Юрія вмуч, мч. Алекса	Івана в олію
П	7	Мч. Сави	Доміцелі
С	8	† Ап. і ев. Марка	**Станислава**
Н	9	**Нед. Томина.** Свщмч. Василія	**5. по В. Григ. Н.**
П	10	Свщмч. Симеона	Ізидора ор.
В	11	Якова і Максима	Адольфа
С	12	9 мучеників в Кизиці	Панкратія
Ч	13	† Ап. Якова	**Возн. Госп. Н. І. Х.**
П	14	Прор. Єремії	Боніфатія
С	15	Бориса і Ґліба	Софії і 3 доньок
Н	16	**Нед. Мирон.** † Пр. Теод. Печ.	**6 по В.** Івана Нем.
П	17	Мч. Пелагії	Пасхалія
В	18	Мч. Ірини	Фелікса
С	19	Прав. Йова многострад.	Колестина
Ч	20	Явл. Ч. Хреста в Єрусалимі	Бернгарда
П	21	† Івана Бог.	Єлени Фел.
С	22	† Пер. мощ. св. Николая	Юлії Діви
Н	23	**Нед. Розслаба.** † Ап. Сим. Зил.	**Зелені Свята**
П	24	Свч. Мокія	**Пон. Зел. Свят**
В	25	Св. Епіфанія і Германа	Урбана
С	26	Мч. Гликерії	Филипа Нер.
Ч	27	Мч. Ізидора	Івана Беди
П	28	Пр. Пахомія Вел.	Вільгельма
С	29	Прп. Теодора свмч.	Магдалини з П.
Н	30	**Нед. Самар.** Ап. Андроніка	**Пр. Тройці**
П	31	Мч. Теодота Анк. і проч.	Петронел Анг.

Не кидай власної мети,
Щоб за чужою десь іти,
А власну ціль ясно пізнай,
До неї просто поспішай.

Франко.

Життя людини без віри — се життя звіряти.

Реліґійна наука — се підвалина виховання.

15.го мая подзичивши в
Волтера 50 на масину
дав і 9 ...

... дав ... 81

ЗАПИСКИ 1926 р.

дня 10го мая прислав
дядя пан Мажней $ 10.
17 мая прислав Іван
Василь Пан $ 30
29 мая посадивши
...
29 посадивши огірки
Записка бордy. Волтера
за мая
11 вечера 80
12. снідонок і вечера 60
13 снідонок і вечера 60
14 снідонок обід 60
15 снідонок обід і вечера 90
16 снідонок і вечера 60
17 снідонок і вечера 60
18 снідонок і вечера 60
19 снідонок 60
20 снідонок і вечера 60
21го снідонок і обід.
22
23
24 обід і вечера 26. вечера
25 вечера

ЧЕРВЕНЬ — JUNE

6-ий місяць — 1926 — має 30 днів.

Дні	н.ст.	Українські свята	Латинські свята
В	1	Свщмч. Патрикія	Якова
С	2	Муч. Талалея	Еразма
Ч	3	† Константина і Єлени Царг.	**Боже Тіло**
П	4	Мч. Василиска	Квірина
С	5	Прп. Михаїла еп.	Фльоренції
Н	6	**Нед. Сліпор.** Прп. Симеона	**2. по З.** Св. Норб.
П	7	† Знайд. Гол. Івана Хрест.	Роберта Люкр.
В	8	Ап. Карпа	Медарда
С	9	Свщмч. Терапонта	Прима
Ч	10	**Вознесення Г. Н. І. Х.**	Маргарити
П	11	Мч. Теодосії	Пресв. С. Ісуса
С	12	Прп. Ісаакія	Онуфрія
Н	13	**Нед. св. Отців.** Мч. Єрмія	**3 по З.** С. Антона
П	14	Мч. Юстина філ.	Василія В.
В	15	С. Никифора Царг.	Бенона
С	16	Мч. Лукіліяна	Франца з Ас.
Ч	17	С. Митрофана Цар.	Адольфа
П	18	Смч. Доротея.	Марцеля
С	19	Завпок. Смч. Теодота	Гервасія і Прот.
Н	20	**Зізл. Св. Духа (Зел. Св.)**	**4 по З.** Сильвестрія
П	21	**Пресв. Тройці (Зел. Св.)**	Альойзія
В	22	С. Кирила Алекс.	Павлини
С	23	Смч. Тимотея	Аґрипіни, Зен.
Ч	24	† Апп. Вартоломея і Варнави	Івана Хрест.
П	25	Прпп. Онуфрія і Петра	Проспера
С	26	Мч. Акилини	Івана і Павла
Н	27	**Нед. Вс. Св.** Пр. Єлисея, С. Мет.	**5 по З.** Володисл.
П	28	Пр. Амоса	Льва папи
В	29	С. Тихона	**Пера і Павла**
С	30	Мчч. Мануїла і пр.	Емілії і Луції

Страшнійш, бо не має над той гріх,
Як зрадити рідну країну,
Продати святині святих.

Грінченко.

Коли двоє сваряться — завжди винні обоє.

Правдивий поступ — се поступ релігійний.

Слово чесного чоловіка варта більше ніж готівка.

ЗАПИСКИ

16-го 1. день сапав бараболї

22-го 1 день ——— бараболї

23. ½ днія ... бараболї

28

29

30-го сапав бараболї

1-го Ювілея коровьи коло бараболї

2-го сапав бараболї

3-го сапав бар...

4-го

5-го компостирував

6-го сапав бараболї

7-го був Вдома. Свято Івана

8-го сапав

9-го сапав

10 сапав

11-го неділя

12-го Петра Свято

13-го сапав

14-го сапав

15-го сапав

16-го до полудня сапав по полудні компостирував до 4 години

пішов дощ і град

17-го субота

18-го неділя

19-го Понеділок ... до полудня 5 годин і по полудню 3 години

ЛИПЕНЬ — JULY

7-ий місяць — **1926** — **має 31 днів.**

Дні	н.ст.	Українські свята	Латинські свята
Ч	1	Муч. Леонтія	Теобальда
П	2	Ап. Юди	**Пос. П. Д. М.**
С	3	Смч. Методія П.	Геліодора еп.
Н	4	**2 Нед. по Зіл. св. Д. Мч. Юл.**	**6. по З.** Йосифа
П	5	Смч. Евзебія	Фільомени
В	6	Мч. Аґрипіни	Елисавети кор.
С	7	† Різдво Івана Хрест.	Ісаї прор.
Ч	8	Мч. Февронії	Пульхерії
П	9	Пр. Давида	Івана Д. Кирил.
С	10	Пр. Самсона	7 братів муч.
Н	11	**3 Нед. по Зісл. с. Д. Св. Кира**	**7 по З.** Меланії
П	12	**Апп. Петра і Павла**	Генрика
В	13	Собор 12 ап.	Маргарети
С	14	Косми і Дамяна	Бонавентури
Ч	15	† Пол. Ризи Пр. Богородиці	Розісл. Апп.
П	16	Муч. Якинта	**Пр. Діви шкапл.**
С	17	С. Андрія Крит.	**Алексія, Берти**
Н	18	**4. Н. по З. с. Д.** † Кир. і Мед.	**8. по З.** Симеона
П	19	Прп. Анастазія	Вінкентія з Пав.
В	20	Прп. Томи і Акакія	Чеслава
С	21	Вмч. Прокопія	Пракседи
Ч	22	Свщч. Панкратія	Марії Магд.
П	23	† Прп. Антонія Печер.	Аполінарія
С	24	† Княгині Ольги	Христини
Н	25	**5 Н. по З. с. Д.** Прокла і Іляр.	**9 по З. С.** ап. Якова
П	26	Арх. Гавриїла, пр. Стефана	Анни, Ераста.
В	27	Ап. Акили	Наталії
С	28	**† Св. Володимира князя**	Іннокентія
Ч	29	Свщч. Антиноґена	Марти д.
П	30	Вмч. Марини	Авдона і Сенни
С	31	Мч. Еміліяна	Ігнатія Льойолі

Наша дума, наша пісня
Не вмре, не загине . . .
Ось де, люде, наша слава,
Слава України!

Шевченко.

Злий чоловік є найгіршим тоді, коли удає доброго.

Негарне тіло може мати гарну душу.

ЗАПИСКИ

СЕРПЕНЬ — AUGUST

8-ий місяць — **1926** — **має 31 днів.**

Дні	н.ст.	Українські свята	Латинські свята
Н	1	**6 Нед. по Зісл. с. Д.** Макрини	**10 по З. С.** Петра
П	2	Прор. Ілії	Пр. Д. М. Анк.
В	3	Прп. Симеона, Івана, Єзек.	Н. св. Стефана
С	4	Марії Магдалини	Домініка
Ч	5	Зяв. Б. М. на горі Поч. (1675)	М. Б. Сніж.
П	6	† Бориса і Гліба	**Преобр. Госп.**
С	7	† Успення св. Анни	Кастана
Н	8	**7 Н. по З. с. Д.** Смч. Єрмолая	**11 по З.** С. Кипр.
П	9	† Вмч. Пантелеймона	Романа
В	10	Ап. Прохора і проч.	Лаврентія
С	11	Муч. Калиника	Сузанни
Ч	12	Апп. Сили і проч.	Кляри
П	13	Прп. Євдокима	Іполита
С	14	† Мчч. Макавеїв	Евсевія
Н	15	**8 Н. по З. с. Д.** Перм. Стефана	**12 по З. С. У.П.Д.М.**
П	16	Прп. Ісаакія і проч.	Якинта, Роха
В	17	7 Молодців в Ефосії	Ліберта
С	18	Муч. Євсигнія	Єлени
Ч	19	**Преобр. Г. Н. І. Хр.**	Бенігни
П	20	Пермч. Дометія	Стефана кор.
С	21	Еп. Еміліяна	Іванни фрем.
Н	22	**9 Н. по З. с. Д.** † ап. Матея	**13. по З. С.** Тим.
П	23	Мч. Лаврентія	Филипа еп.
В	24	Мч. Евпла	Вартоломея
С	25	Мч. Фотія і Аникити	Людвики кор.
Ч	26	Пр. Максима іспов.	Зефірина папи
П	27	Прор. Михея	Перен. св. Кр.
С	28	**Успення Пр. Д. Марії**	Августина
Н	29	**10 Н. по З. с. Д.** Пер. обр. І. Хр.	**14.** Ус. Гл. Ів. Хрес.
П	30	Мч. Мирона	Рожи з Ліми
В	31	Мч. Флора і Лавра	Раймунда

Не зневажай свого становища; в ньому ти мусиш діяти, страждати й перемогти. На кождому пункті землі ми однаково близькі до неба й до безмежного. Аміель.

Той, хто нічого не боїться, більш могутній ніж той, кого всі бояться. Шіллєр.

Почуття своєї сили — то наше найбільше добро.
Крушельницький.

ЗАПИСКИ

ВЕРЕСЕНЬ — SEPTEMBER

9-ий місяць — **1926** — **має 30 днів.**

Дні	н.ст.	Українські свята	Латинські свята
С	1	Мч. Андрія	Еґідія
Ч	2	Пр. Самуїла	Юста
П	3	Ап. Тадея і мч. Васси	Бронислава
С	4	Мч. Аґатоника	Розалії Д.
Н	5	**11 Н. по З. с. Д.** Мч. Лупа	**15 по З. С.** Лавр. еп.
П	6	Свщч. Євтихія	Пр. Захарії
В	7	Апп. Вартоломея і Тита	Реґіни
С	8	Мч. Адріяна і Наталії	**Рожд. П.Д.М.**
Ч	9	Прп. Пімена	Горґонія
П	10	Прп. Мойсея Мурина	Никола з Тол.
С	11	**Усік. Голови Івана Хрест.**	Прота і Якова
Н	12	**12 Н. по З. с. Д.** С. Олександри	**16 по З. С.** Ґвід. М.
П	13	† Полож. Пояса Богор.	Товії, Прокс.
В	14	† Симеона Ст.	**Водв. Ч. Хр.**
С	15	Мч. Маманта, пр. Івана П.	Нікодема
Ч	16	Смч. Антима, пр. Теоктита	Корнилія
П	17	Смч. Вавил., прп. Мойс. Бог.	Лямберта
С	18	Прор. Захарії	Матея, Томи
Н	19	**13 Н. по З. с. Д.** Чудо Арх. Мих.	**17 по З. С.** Януарія
П	20	Мч. Созонта	Евстахія
В	21	**Рожд. Пр. Д. Марії**	Еванг. Матея
С	22	Йоакима і Анни	Маврикія
Ч	23	Мч. Мінодори і проч.	Теклі
П	24	Прп. Теодори	Ґерарда еп.
С	25	Смч. Автонома	Володислава
Н	26	**14 Н. по З. с. Д.** Корнилія	**18 по З. С.** Кип. Ю.
П	27	**Воздвиж. Ч. Креста**	Косми і Дамяна
В	28	Вмч. Никити	Вячеслава
С	29	Вмч. Євфимії	**Михайла Арх.**
Ч	30	Мчч. Софії і проч.	Єроніма

Хто уважно слухає, розумно питає, спокійно відповідає, й перестає говорити, коли йому нема чого більш сказати, — той придбав найпотрібнійшу для життя прикмету.

Ляфатер.

Коли розгніваєшся, числи до десяти; дуже розгніваєшсяє числи до сотні.

Джеферсон.

Люде живуть любовю: любов до себе, зародок смерти, любов до Бога й людей — початок життя.

Записка. Мого сидження в місті, Віліне[illegible] від року 1923 дня 2[illegible] марта до року 1928 дня 15 Зо[illegible]

ЗАПИСКИ

Гавзи в котрім ренто вали.

1 ший Боровс 804.
2 гий Флора 830.
3 тій Редвуд 908.
4 тій [illegible] 73.
5 тий Дуфрейн 683.

1. ший Боровс 804.
2. гий Флора 830.
3 тій Пак 73
4 Редвуд 908
5 Дуфрін 683.

Рахунок ренту плачено
від 2 го марта 1923 до 2 децембра 1925 на Боровс. нумеро 804 заплатив
за 20 місяців. $400.00
від 1 го децембра 1925 до 1 го квітня 1926 на Флора нумеро 830
за 4. місяці заплатив $80.00
від 1 го квітня 1926. до

ЖОВТЕНЬ — OCTOBER

10-ий місяць — 1926 — має 31 днів.

Дні	н.ст.	Українські свята	Латинські свята
П	1	Пр. Євменія	Реміґія еп.
С	2	Мч. Трофима	Леодепада
Н	3	**15 Н. по З. с. Д. Евстатія**	**19 по З. С.**
П	4	Ап. Кондрата	Франца Ас.
В	5	Смч. Фоки і Йони	Плакида
С	6	Зачаття Івана Хрест.	Брунона
Ч	7	Мч. Теклі	**М. М. Рожан.**
П	8	Прп. Евфрозинії	Бриґіди
С	9	**Івана Богосл.**	Людвіка
Н	10	**16 Н. по З. с. Д.** Муч. Калістр.	**20 по З. С.** Фр. Бор.
П	11	† Прп. Харітона	Плякиди
В	12	Прп. Киріяка	Максиміліяна
С	13	Смч. Григорія	Едварда кор.
Ч	14	**Покрова Пр. Діви Марії**	Калікста папи
П	15	Смч. Кипріяна, Юстини	Ядвіґи і Тереси
С	16	Смч. Діонізія	Ґалля і Фльора
Н	17	**17 Н. по З. с. Д.** Смч. Єротея	**21 по З. С.** Лукії . .
П	18	Мч. Харитини	Еванг. Луки
В	19	† Ап. Томи	Петра з А.
С	20	Мч. Сергія і Вакха	Феліціяна еп.
Ч	21	Прп. Пелягії	Уршулі
П	22	† Ап. Якова	Кордулі
С	23	Мчч. Євлампія і Євлампії	Івана Капістр.
Н	24	**18. Н. по З. с. Д.** Ап. Филипа	**22 по З. С.** Раф. арх
П	25	Мчч. Прова і проч.	Івана Кант.
В	26	Мчч. Карпа і Папіли	Євариста
С	27	Параскевії	Сивини мч.
Ч	28	Прп. Евтимія і Прмч. Лукіяна	Самона і Юди
П	29	Мч. Лонґіна	Нарциза еп.
С	30	Пр. Осії Прмч. Андрея Кр.	Клявдія, Маркила
Н	31	**19 Н. П. З. с. Д. † Ап. Луки**	**23 по З. С.** Вольфґ.

Любіть ворогів ваших і не будете мати ворога.
Наука 12 Апостолів.

Тільки чужими очима можна бачити свої хиби.
Хінська приповідка.

Нині вчися побіджати,
Завтра певно побідиш.
Франко.

ЗАПИСКИ

13
19
13
12,50
16
4
12
9
4
6
10
2
120.50
45.00

60
180
180
30
450

~~120.5~~
~~45~~
~~3.5~~

120,5
48,5
8
103
153
533.00

80
80
80
80
80
400

за вожденіе

купованія барабольщ. від
1го октября до 3го
Декабря 1924 року
2 2 міхи присилали
нам снаріжнями 4 [illegible]
Іван купив 1. бушел [illegible]
Василина купила 2 Декабря 15
Ія купив 3го Декабря 20.

ЛИСТОПАД — NOVEMBER

11-ий місяць — **1926** — **має 30 днів.**

Дні	н.ст.	Українські свята	Латинські свята
П	1	Прор. Йоїла, муч. Уара	**Всіх Святих**
В	2	Вмч. Артема	День Зад.
С	3	Прп. Іляріона Вел.	Губерта
Ч	4	С. Аверкія	Короля Бор.
П	5	† Ап. Якова Бр. Госп.	Захарія, Єлисавет.
С	6	Муч. Арети	Леонарда
Н	7	**20 Н. по З. с. Д.** Мч. Маркіяна	**24 по З. С.** Геркул.
П	8	**Вмч. Димитрія**	Севера
В	9	Мч. Нестора	Теодора
С	10	† Параскевії	Андрея
Ч	11	Прмч. Анастазії	Мартина еп.
П	12	Мчч. Зиновія і Зиновії	**Покров Пр. Д. М.**
С	13	Ап. Стахія і проч.	Станислава Кос.
Н	14	**21. Н. по З. с. Д.** Косми і Дам.	**25 по З. С.** Йосаф.
П	15	Мучч. Акиндина і проч.	Леопольда
В	16	Мучч. Акепсима і проч.	Едмунда
С	17	Пр. Йоанікія, мч. Нікандра	Сальомеї
Ч	18	Мчч. Галактіона і Епістинії	Оттона
П	19	Св. Павла Парг.	Єлисавети кор.
С	20	Мч. Єрона, Прп. Лазаря	Фелікса
Н	21	**22 Н. по З. с. Д. Арх. Михаїла**	**26. В. в Хр. Пр. Д.**
П	22	Мчч. Онисиф., Порф., Матрони	Кикилії
В	23	Апп. Ераста, Олімпа	Климента
С	24	Мчч. Міни, Віктора і проч.	Івана від Хр. Ем.
Ч	25	Івана Милост.	Катерини д.
П	26	† Івана Золот.	Конрада
С	27	† **Ап. Филипа**	Валеріяна
Н	28	**23 Н. по З. с. Д.** Мч. Гурія і пр.	**1. Адв.** Крискен
П	29	† Ап. Матея	Сатурніна
В	30	С. Григорія Чудотв.	Ап. Андрея

Лиш воюй, а не тоскуй!
Лиш борися, не мирися,
Радше впадь, а сил не трать,
Гордо стій і не корися,
Хоч пропадь, але не зрадь.

Франко.

Не забувайте, що тільки той народ побачить свій край вільним, якого сини не боятимуться за волю вмирати.

Мацціні.

27
29
12

ЗАПИСКИ

(1927-го року. днів 1-го листопада в Вівторок
Став до роботи. нам машиної
на Почті.)

~~(днів 5 листопада став
Петро. в суботу, в Бучачу)~~

~~(днів, 4-го листопада Втав
Василь в Бочачка)~~

Записка взятка Василь що
купив цукерки. від 14-го новеб
14. взяли 60-го 14-го ... за 1924
15 ... 12-го 15 ... за
15-го 25
знов 27
... 40

на 23-го новебра 192_
Став нам Василь
до роботи, в Вівторок
в Бочачка

дав Василь

26-го	новебра дав 1 шт	4.00
4-го	декембра дав 2 шт	10.00
10-го	дав дав 3.	10
17	дав дав 4	7.
	разом	31.00

ГРУДЕНЬ — DECEMBER

12-ий місяць — 1926 — **має 31 днів.**

Дні	н.ст.	Українські свята	Латинські свята
С	1	Мчч. Плятона і Романа	Еліґія
Ч	2	Пр. Авдія, мч. Варлаама	Бібіяни
П	3	Прп. Григорія	Францішка Ксав.
С	4	**Введення в храм Пр. Діви . .**	Варвари
Н	5	**24 Н. по З. с. Д.** Ап. Филимона	**2 Адв.** Сави
П	6	Сс. Амфільохія і Григорія	Николи Чуд.
В	7	Вмч. Катерини, Меркурія	Амврозія
С	8	Смчч. Клим, Петра, Алекс.	**Н. Зач. П.Д.М.**
Ч	9	Прп. Алипія	Леокадії
П	10	Вмч. Якова і прп. Палладія	П.Д.М. з Льор.
С	11	Прмч. Стефана, мч. Іринарха	Дамазія
Н	12	**25 Н. по З. с. Д.** Мчч. Пар. і Філ.	**3 Адв.** Александ.
П	13	† Ап. Андрея Первозванного	Лукії і Отилії
В	14	Прп. Наума	Спірідіона
С	15	Пр. Аввакума	Фортун, Лазаря
Ч	16	Пр. Софонія	Аделяйди
П	17	† Вмч. Варвари	Лазаря
С	18	Сави Осв.	Ґраціяна
Н	19	**26 Н. по З. с. Д. Св. Миколая**	**4 Адв.** Немезія
П	20	С. Амврозія	Теофіля Ліберта
В	21	Прп. Потапія	Ап. Томи
С	22	**† Зачаття Св. Анни**	Зенона
Ч	23	Мчч. Міни, Єрмоґена і пр.	Вікторії
П	24	Прп. Даниїла Стовп.	Адама і Еви
С	25	Прп. Спірідона	**Різдво**
Н	26	**Нед. Праот.** † Мчч. Евстрат. і пр.	**1 по Р. Св. Стеф.**
П	27	Мчч. Тирса, Левкія	Івана еванг.
В	28	Смч. Елєвтерія, прп. Павла	Убитих дітей
С	29	Прп. Аґґея	Томи еп.
Ч	30	Прп. Даниїла і 3 молодців.	Давида царя
П	31	Мчч. Севастіяна і пр.	Сильвестра папи

Кождий думай, що на тобі
Міліонів стан стоїть,
Що за долю міліонів
Мусиш дати ти одвіт.

Франко.

Народ тільки тоді можна знищити, коли вже зруйновані його моральні ідеали, його найкращі почування.

Талмуд.

ЗАПИСКИ

Дн

Петро роджений
1907 року 12 листо
пада

Стефан роджений
1912 15го февраля

Пощо іти в долішну часть міста?

ТЕОДОР ФЕДУН

Кравець Мужеських Убрань

Робить найгарнійші убрання і плащі (оверковти) зі спроваджених матерій. — Великий вибір найгарнійших серджів усе під рукою. — За кожде убрання зроблене в нашій робітни ґарантуємо особисто. — Також чистимо, прасуємо і направляємо всяку одіж по найнизших цінах. — Приймаємо рівнож замовлення на убрання з провінцій.

Вдавайтеся на адресу:

591½ Selkirk Ave Winnipeg, Man.

ЧИТАЙТЕ ЦІКАВІ КНИЖКИ

ОПРИШОК. — В сю збірку входять оповідання Федьковича, Макогона, Б. Лепкого, Ол. Стороженка і Н. Н. Вірш: у Вероні; повісти: Серце не навчити, Сафат Зінич, Безбожник, Протест, Герой. Оповідання дяка. Чортова корчма і Воля життя. Все річи інтересні. — Ціна ..... 20цт.

НЕЗВИЧАЙНІ ПРИГОДИ МАТІЯ САНДОРФА. — Прегарна повість в 2 томах, Книжка, що приковує читача, доки не скінчить читати. 744 сторін..... 2.80
В оправі 3.25

ПОДОРОЖ ҐУЛІВЕРА ДО КРАЮ ЛІЛІПУТІВ. — Ліліпути, се були малі на 6 цалів люде до яких Ґулівер подорожуючи, заїхав. Розуміється, що тут і пригоди були инші, бо світ инший, але пригод було ще більше. Річ для дітей інтересна, повна живих образів та пригод. — Ціна ..... 20цт.

ПІРВАНЕ ДИТТЯ. — Всіх зшитків сего найбільшого сензаційного роману є 62. Сторін 1892. Всі зшитки $7.50. В оправі $10.00. Запробуйте перечитати кілька зшитків, а переконаєтесь про величавість роману. Оден зшиток ..... 15цт.
10 зшитків за $1.45

СОННИК. — Великий уложеней після халдейських, єгипетських і перських мудрців. — Ціна ..... 80цт.

ДЛЯ ДОМАШНОГО ОГНИЩА. Потрясаюча душу повість з офіцерського життя в Галичині. Автором сеї повісти є Іван Франко, який майстерними словами малює грязь неморальности військово-родинного життя. Брошурована 85цт.
В оправі $1.25

ЄЗУЇТСЬКА ПРЕПОДОБНИЦЯ. — Оповідання про те, якими хитрими і підлими способами польські Єзуіти-монахи загарбували українські добра, як мучили нарід та ширили „польську віру." Незвичайно інтересне оповідання лише ..... 25 дт.

З ЛАСКИ РОДИНИ. Зворушаюча до глубини душі прегарна повість в трох томах. — Автор повісти представляє гірку долю і запропащені найкращі літа молодої дівчини Марійки, братовою, яка хотіла позбутися дівчини. Читаючи сю повість нагадуєте собі шляхецькі кримінали ,в яких гнили і вмирали невинно українські селяне і якими дорогами пливе життя шляхотних людей, як і тернисті стежки мусять вони перебути, щоби колись-колись одержати гірко набуту нагороду. Сю книжку поручаємо кождому. — Брош. 1.50
В оправі 1.75

ОЛЮНЬКА. Оповідання з життя ходачкової шляхти, І-ий і ІІ.-ий том разом за ..... 80цт.

НОВИЙ РІК.

ДЕСЬ В ПІВНОЧІ ВІТРИ НАГНАЛИ
ХМАР, ЩО СНІГУ НАЗНОСИЛИ,
А В ХАТИНІ ЖИТТЯ СИДИТЬ ОДИНЦЕМ
СТАРЕЦЬ СИВИЙ, ПОХИЛИЙ.
ЙОГО ОСТАННІЙ ВЖЕ ДЕНЬ
ЖИТТЯМ ЛЮДСЬКИМ ЗАРЯДЖАТИ
І ВІН ТЕПЕР ОЧІКУЄ ЯКРАЗ
НАСЛІДНИКА, ЩО УВІЙДЕ В ХАТУ.
САМ ЧИМАЛО ВІН ПЕРЕЖИВ
ЗЛОВИ, СВАРНІ, НЕНАВИСТИ, СМІХУ,
ТА ЩО МІГ ВІН, РІК УВЕСЬ СТАРАВ
ПРИДБАТИ ПІД ЖИТТЄВУ СТРІХУ.
ЛИШ КІЛЬКА ЗЕРЕН ОСТАЛОСЬ
ПІСКУ ДО КІНЦЯ ЙОГО ПАНУВАННЯ —
„ПРАЩАЙТЕ-Ж", ГОВОРИТЬ, „УСІ,
КІНЕЦЬ МОГО ВАМ СТАРАННЯ!"

ГУК, ГАМІР, ШЕЛЕСТ І КРИК
ПОЧУЛИСЬ НА ДВОРІ ХАТИ,
ОДЧИНИЛИСЬ ДВЕРІ А В ХАТУ ВВІЙШЛА
ПОСТАТЬ МАЛОГО ДИТЯТИ!
СЕ ТИСЯЧУ-ДЕВЯТЬСОТ-ДВАЙЦЯТЬ І ШЕСТИЙ
ПОВНИЙ НАДІЙ НА ЛУЧШУЮ ДОЛЮ.
НЕ БАЧИТЬ ВІН ЛИХА, ЩО НАВКРУГИ,
НЕ ЧУЄ РИДАННЯ, — ЖИТТЄВОГО БОЛЮ.
ВИТАЙ-ЖЕ, МАЛЕЄ ДИТЯТКО,
ПОБАЧИМО, ЩО ТИ ПРИНЕСЕШ,
ЧИ ЗДОЛАЄШ НАМ СИЛИ ДОДАТИ,
ЧИ СМІТТЯ ІЗ ХАТИ ГЕТЬ ЗАМЕТЕШ!
ЧИ ПРАВУ ПУТЬ НАМ ПОКАЖЕШ
ДО ЩАСТЯ ВОЛІ І СЛАВИ,
ЧИ З ТОБОЮ ВРАЗ ПЯНИЦЯМИ МИ
ПІД ЧУЖІ ПОКОТИМОСЬ ЛАВИ!

ВИТАЙ, ДВАЙЦЯТЬ-ШЕСТИЙ ХЛОПЧИНО,
ВКРАЇНЦІВ ЗІ СНУ ПОБУДИ,
ДОДАЙ НАМ СИЛИ, ОХОТИ, ВІДВАГИ,
З ЯРМА ВСІХ НАС ОСВОБОДИ!

П. В. КУХТА.

ПОХОРОННЕ ПІДПРИЄМСТВО

Івана Завідовського

Дає найкращу обслугу по уміркованих цінах. Висилає домовини до всіх місцевостей в Канаді за посліплатою.

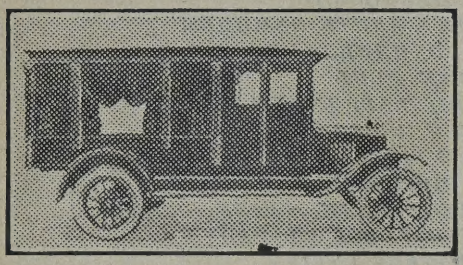

Спроваджує і відсилає тіло на звичайний тикет. Має на складі камінні й зелізні хрести, свічки, гарні стінні образи, молитвенники і инші книжки.

В потребах пишіть або приходіть до:

JOHN ZAWIDOWSKI

FUNERAL DIRECTOR

561 SELKIRK AVE. — Phone: J-1500 — WINNIPEG, MAN.

ЧИТАЙТЕ ЦІКАВІ КНИЖКИ

ПОДОРОЖ ДО МІСЯЦЯ. — Незвичайно займаюче оповідання про те, як трох людей в великій ракеті дістались на місяць. Які пригоди їм по дорозі трафлялися, що вони на місяці бачили і як вернулися довідаєтеся з книжки. В повісти є богато наукових відомостей, потрібних кождому. А се ще більше підносить вартість книжки. Лише 40цт.

ПОДОРОЖ ҐУЛІВЕРА ДО КРАЮ ВЕЛИКАНІВ. — Нічого інтереснійшого не знайдете ви для дітей і молодіжи, а також і для старших, як оповідання про Ґулівера. Був він чоловік, як і ми та заїхав на остров, де мешкали великани і де кожда наша річ була в кількайнайцять раз більша. І люде і трава і звірі. Для шкільних дітей нема нічого інтереснійшого. — Ціна ..... 20цт.

ПРИГОДИ КОЗАКА ЧОРНОХЛІБА — Ціна ..... 50цт.

СОНЯШНИЙ ПРОМІНЬ. — Книжка ся буде для вас дійсно соняшним промінням. Се одна з найгарнійших і найбільших повістей В. Чайченка (Грінченка). Книжка на добрім папері і коштує 80 центів. В оправі 1.10

КАЙДАШЕВА СІМЯ. — Головно довідаєтеся про Кайдашиху, якій ніхто не догодив. Книжка дуже інтересна і займаюча. Має 212 сторін і коштує всего 60 ц. а в твердій оправі ..... 90цт.

ЯК ЛЬВИЦЯ ВИХОВАЛА ЦАРСЬКОГО СИНА ..... 20цт.

КАРМЕЛЮК І НЕВІЛЬНИЧКА. — Про розбійника на Україні, щось в роді Довбуша. Ціна ..... 20цт.

КРОВАВИЙ ШЛЯХ ..... 60цт.

КОРОТКИЙ ОГЛЯД УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕНСТВА. — Написав Остап Макарушка. — Книжка призначена передовсім для дітей і молодіжи, однакож і старший довідаєся з неї богато і зрозуміє історію українського письменства, а також часть нашої загальної історії від 11 до 18 століття. — Ціна 30ц.

КАМЯНА ДУША. — ПОВІСТЬ про попадю і опришка Марусяка. Гуцульське життя змальоване неначе дійсність. Книжка числить 300 сторін. Ціна в брощурованій оправі 1.50
В твердій оправі 2.00

UKRAINIAN VOICE — BOX 3626 — WINNIPEG, MAN.

РІЗДВЯНИЙ СОН ГАРАСИМА ЧОРНОХЛІБА.

Щоби не забуло ся, хочу вам оповісти, який то не бувалий сон мав я минувшого Святого Вечера. А сон такий, що і найбільше скупий на спання чоловік не жалував би тро ха довше поспати, щоби лише йому таке приснилося.

Було знаєте таке... Спожили ми Святу Вечеру, поколядували, а там і треба трошка задрімати, щоби рано в церкві не спати. Діти полягали під столом, жінка коло постелі на дідуху, а я на найбільше почетнім місци, як личить господареви, — на самій середині хати.

Знаєте ви також, що в вечер під Різдво святий Отець Миколай ходить по хатах і приносить дарунки. Тай як не знати, коли се і діти знають.

Лежу я, думаю собі щось... І здається, що і не забирався ще спати, як отвираються двері і входить... чи вгадаєте хто? Ні менше, ні більше, а сам самісінький святий Миколай. В ризах, як бачимо на образах, з мітрою на голові, а в руках замашиста черешнева палиця. Увійшов, сказав „Мир дому сему", а там:

— Вставай-но Гарасиме! — каже — вставай, будеш мені за провідника! Я обходжу добрих людей, а ти дорогу знаєш. Чув я богато про твої „Спостереження", бо про тебе цілий світ говорить. Обійшов я вже европейських Українців, а тепер треба ще передати благословення народженого Сина Божого і тутешним добрим людям.

І сниться мені дальше, що йдемо, але не фармами, тільки вулицями Вінніпегу. В сні, знаєте, все можливе. Йдемо, а святий Миколай оповідає, що саме тепер прийшов з Европи, та бажав би тут відвідати найліпших і найповажнійших людей.

— Коли так — кажу — так ходімо до Українського Голосу. Се люде наші, з аріянами*) не братаються, апостольських заповітів бережуть, мов ока в голові, про нарід хрещений дбають. Я вірю, що навіть і на Никейськім Соборі дісталобся і від них Арієви, як і від вас, ваше святительство. А-я! Такі козаки нам вдалися, що сама Січ-Мати їх позавидувала би.

---

*) Святий Миколай на Никейськім Соборі 325 р. сперечаючись з Арієм, вдарив його. Арій був сектант (єретик) і своєю новою наукою баламутив тодішних християн і розбивав їх єдність. Аріяне — котрі приймають Арієву науку.

Слухає святий Миколай та:

— Коли так, то гріх було би їх лишати. Треба їм першим різдвяне благословення передати.

Йдемо і от вже редакція Українського Голосу. Ви й самі знаєте, що коли святі люде дебудь входять, то ані скрипу дверий, ані ходу ніг не чути. Вони і невидимими можуть бути. Так і тепер. Увійшли ми тихонько і застали редактора при столі... Сидить, похитує головою і пише та пише, мов горохом по решеті точить. Довгу хвилю приглядався божий угодник, а там і каже:

— Христос раждається!

Редактор скочив на рівні ноги, видно, що добре налякався. Бо де-ж таки, подумайте собі — двері замкнуті і хтось увійшов. Ви-б самі настрашилися, а не то що! Скочив та:

— На віки, на віки раждається... чи теє... Славіте! Славіте! Славіте!

З похапу бачите і заплутався. Та вже як роздивився, то і зрадів.

— А видом видати, слихом слихати — каже він тоді — та когож отсе я бачу! Чи не ви се, преподобний Отче Миколаю! І як же се так?... По волі, чи по неволі... (Хотів, бачте, по книжному привитати чоловіка божого!).

І підходить під благословення святителя.

Поблагословив його божий муж, редактор поцілував його в руку і каже тоді святий Миколай:

— Якраз я зайшов до вас, щоби передати благословення нароженого Христа та додати вам сили і заохоти до праці.

— Спасибіг, велике спасибіг! — каже тоді редактор — і многая вам літа, во здравіє і спасеніє! (забув бачите, що святим не треба бажати ані здоровля, ні спасення, бо вони його вже мають). — І підсуває крісло божому чоловікови і мені. — Спасибіг! А то думав я, що і Бог за нас забув. Хто лише навинеться, то давай нас цивілізувати, просвіщати, спасати і вже нам та чужа ласка добре вілася в душу. Та тепер бачу, що ми не пропащі.

Похитав святитель головою та:

— Чув я, що ви тут з Аріянами борбу провадите, та добре їм хрону та чемериці трете, щоби пчихали. Спасенну роботу робите! Не засипляйте ви їх і дальше, а переможете всіх ворогів, бо Господня рука буде з вами.

Редактор вклонився та:

— Отче преподобний, на воловій шкірі не списав би того, що нам приходиться переживати. Нераз думаєш: ворота пекольні так таки і переможуть.... Та роздумаєш і дальше працюєш. А що до Аріян...

Перебив божий чоловік і каже:

— Працею і трудом все здобувається. Все! Хочеш бути мудрий — вчи ся, працюй розумом. Хочеш бути богатим — працюй і розумом і руками, щади! Хочеш бути добрим —

думай, не давай серцю за богато волі і наближай свою душу до Бога! Але всюда лише праця все осягає! Так і ви аріянам не попускайте, як і я колись не попускав. А-я! Ви либонь чули про Никейський Собор?

— Та чув, чув — каже редактор — се тоді було, як то дісталося від вас, ваше святительство, безбожному Арієви на горіхи.

— Отсе, отсе! — говорить божий муж — отсе і я кажу! З аріянами не можна панькатися. А запамятайте собі добре, що із двома людьми на світі панькатися не можна: з дурнем і з ворогом. В дурня нема розуму, то як з ним розумувати, чи що, а в ворога нема ані щирости, ані совісти, отже він вашого розумования та переконування не потребує. До них можна промовити лише люшнею, єстиком, макогоном, або орчиком. Я се вже добре випробував! Ви запамятайте се собі, або запишіть десь на видному місці, а то забудеться. Воно вам нераз в пригоді стане.

Стало видно, що редактор вже цілком освоївся і рад був, що має такого гостя.

— А чи не зволилиб ви, святий владико — каже він дальше — оповісти бодай десятьма словами, де бували і що бачили... Я зовсім не на те, щоби зараз до часопису, ні, але так хочеться знати. Як там наші браття в Европі?

Здихнув божий муж та почав:

— Обійшов я сеї ночі цілу Україну і чого я там не бачив! Не з медом, а з кровю і слізми помішана там свята кутя в кождій хаті. В однім місци озвірілий большевик народ хрещений мордує, в другім безбожний католик допче ногами боже достояніе. Страшно було переходити по українських селах, а не тощо! Церкви порабовані, понищені, на костели попереміновані; школи і читальні позамикані, або зовсім понищені, нарід поневолений. Святим іконам (образам) католицькі Поляки очи виколювали, били, дерли, плюгавили. Татаре і Турки, то ще божі люде супроти католиків. Я се знаю, бо моя ікона є в кождій церкві.

— Еге, еге — підтакнув редактор — се навіть сам Канадійський Українець таку новинку подавав. А він же знає, бо він про своїх....

— Котрий Канадійський Українець — запитав божий муж — чи не аріянський часопис?

— Ні, ваша святосте — каже тоді редактор — щоби не вийшло непорозуміння, то позвольте пояснити, що він собі зовсім не аріянський, але французький. Видають його ті самі Французи, що і польську „Газету Католіцку". А-я! Та називає він себе українським, бо українською мовою і письмом друкує ся і має український заголовок. Ось воно як! А аріянським він не є!

Махнув святий Миколай рукою та:

— Нічого! Не в назві сила, але в роботі! Не по імени

пізнаєсь аріян, але по тім, як вони поступають! А їх же робота праведна?

— Праведна... Та де вам праведна — заговорив редактор і аж піднявся з крісла — як праведна, коли від неї і лисому волосся дубом на голові стає, а нетощо! Так крутять, так нарід хрещений дурять, такі розумові викрутаси виробляють, що ну! Вже і ми не лінуємось, і все за ними спростовуємо, справляємо, лихі їх заміри розкриваємо, та, повірте преподобний Отче, що нераз годі за ними поспішати, такі вам швидкі вдалися. А-я! Никейського-б Собору на них, от що!

— Значиться: аріянська робота! — зауважив божий муж.

— Еге, еге! — підтакує редактор — і треба на рік хоч дванайцять Вечерів під Різдво, щоби соту частину про їх роботу оповісти. Згадаю хочби, що накликують народ, щоби не читав. А то, ваше преподобіє, на їх стороні і так може двайцятий читати вміє, а з тих трийцятий трошка читає, а вони і тим наказують, щоби не читали. Єгипетську темноту проповідують. Або от Кунцевича напихають нам на святого...

— Котрого Кунцевича? Чи того польського прислужника? — запитав Святий.

— А вжеж що його — каже редактор. — Вже і Рим цілому світови оголосив, що Кунцевич заступник Польщі, а вони мов наняті клепчуть: Наш святий, та наш святий!...

— Гм! — каже тоді божий муж — може вони і правду кажуть. — Коли вони самі Поляки, або коли вони роботою Кунцевича наслідують і Польщі служать, то се справді їхній святий. Такий такого бере собі за святого!

— Та бо вони і папу нашим спасителем називають. Тільки й чути: Святий отець, наш батько, Христів заступник, Петрів наслідник і без нього Українцям пропаденіє! А про те, що папа благословить кождого тижня розбишацьку Польщу, а в обороні Українців ні разу не став, і не писнуть. А-я! Все таке вигадують...

Підніс божий чоловік палець в гору та:

— Ось де він, безбожний Арій, забрався! З Никеї витурлили так він до Канади забрив і хоче тут аріянщину заводити! Та ви, як я вже казав, аріянам не попускайте, яких би вони барв не були. Він може всяко прокидатися, як хамелеон, коли чували. Се таке сотворіння, що барву зміняє відповідно до окруження. І не зневірюйтесь! Ваша совість оправдує вашу роботу, а божа рука вам поможе. Працюйте і надійтеся, а за вами буде успіх. Я за вас таксамо не забуду, а тимчасом бувайте здорові та щасливі і Боже благословення нехай буде з вами. Я спішуся, бо рад побачити ще і тих, про яких отсе ви говорили, та передати їм, що заслужили. А ніч

не стоїть і вже скоро в божих вратах пічнеться свята молитва.

Бачу, поблід редактор і каже:

— То се ви, святий владико, до тих ніби?... Не завидую я нікому божої ласки, але се такий народ, що краще його обминати. Христа самого розпялиб, колиб з ними не погодився. А-я! Бога в серци не мають! Мішанина така: — Французи, Бельгійці, мабуть і Поляки, шануючи вашу гідність, тай таки наші землячки, з яких образ божий давно постирався. І не дай Господи праведній душі попасти між таку братію!

— Нічого, нічого! — каже тоді святий Миколай встаючи з крісла — вже я подібних бачив... На Соборі з Никеї чого не було! Але я не побоявся! Не дармо-ж мені вручено сю пастирську палицю!

Похитав редактор побожно головою і знов:

— Воно ніби божа сила і мудрість з вами, пресвятий владико, але всеж не зашкодило би бути обережним. (Бачите земний по земному думає!). Та коли вже так, то всеж не зашкодить триматися близько дверий, бо хто знає... Хвиля на хвилі не стоїть, а їм все одно! Тай ви пане Чорнохліб (і редактор звернувся до мене), колиб так мали щобудь в руці. Знаєте... стереженого Бог стереже! А-я! Шкода, що в мене нема якогось такого інструменту, як палиця, або що... Все-ж було би безпечнійше. А то чоловік за своє здоровля може бути непевний. На воловій шкірі не списав би...

Святий Миколай поблагословив ще раз редактора і сказав ще раз, щоби аріянам не попускав і за хвилину ми вже були на вулиці.

Йдемо ми знов. В богатьох хатах колядують. А я розказую божому чоловікови про наші переживання. Однакож з уваг святого пізнав я, що він про наші справи і без мене дещо знає. І кажу:

— Так вам, преподобний владико, земні справи не чужі, даруйте за увагу.

— Еге, еге! Не зовсім чужі — каже божий муж — бо на те ми і є, щоби всім інтересувалися. Вам тут здаєся, що в небі за все забули і лише співають та моляться, а воно не так. Життя без праці чи тут, чи в небі не варта нічого. Однакож годі і всі подробиці знати, бо-ж нас інтересують справи цілого світа.

Ще божий муж говорив, як опинились ми перед дверми якогось будинку.

— Ось тут зайдемо! — сказав святий Миколай — а ти не бійся нічого, колиб вийшла яка історія. Господня сила з нами!

Та зауважив я, що тут вже двері скрипнули і то так, що хто був в середині, глянув на двері. Увійшли ми і ще не мав

часу божий чоловік заговорити, як підходить якийсь незнакомий та:

— Позвольте дізнатись, хто ви такі, що так пізно і несподівано ходите?

— А хібаж не бачите хто я такий? — каже божий муж.

— А ви католик? Чи може шизматик?

— Не знаю, як вам і сказати — говорить святий Миколай — шизматиком я ніколи не був.

— Гм, теє... Значить, ви ясно не висловлюєтесь. Бачу! А святійшого отця ви признаєте, га?

— Так, так, признаю — каже святитель — я признаю і Отця і Сина і Духа Святого.

— Ні, не те!... Ви або мене не розумієте, або... Скажіть мені, хто вас сюди прислав, чи як? Від кого ви приходите?

— Я приходжу — каже тоді божий муж повагом — я приходжу від народженого Сина Божого. Я, Миколай, що був ще в Никеї на Соборі...

Тут обступило святого кількоро людей і цікаво придивлялися. А сей, що з першу говорив, питав дальше:

— Так від кого в вас дозвіл на таку подорож?

— Від Сина Божого — каже святий Миколай.

— А від папи римського маєте дозвіл?

— Не маю і зовсім не потребую...

— Не потребуєте? А чому се так, прошу пояснити!

— А просто тому, що Син Божий уся власть в своїй церкві, а не якісь там римські папи.

Покрутив носом незнакомий та:

— Небесним можна простити, коли вони не обзнакомлені з нашими справами. Та перш усього я зверну вам увагу на одно: ви, владико, не дозвольте собі до свистунів зайти. Се говорю вам і з католицького обовязку і з щирого серця.

— А що се таке — питає святий муж — місто таке, чи провінція?

— Отже бачите! — каже тоді незнакомий. — Свистуни, се такі безбожники, атеїсти, неуки, націоналісти... Вже сама назва говорить вам, хто вони такі. А-я! Їх звуть також саскатунами, сусликами, а-я! Їх звуть, як хто хоче!

— Хто зве?

— Всі звуть! Се така нікчемність, що слова доброго не варта. Всіляко їх називають.

— А як звуть вони себе самі? — запитав божий угодник.

— Вони?... Вони хіба знають, хто вони такі? Вони звуть себе перед людьми ніби православними Українцями, але вони шизматики, гірш шизматиків. А-я! В Бога не вірують...

— Щож вони роблять — питає святий Миколай — чим виявляють вони свою безбожність?

— Чим? Усім! Нову Церкву заснували, а-я! Козацьку церкву... Людей від Бога відводять до гріхів накликають.

— А богато-ж їх є тут в Канаді? — питає дальше святитель.

— Їх троха є, а-я! А в Саскачевані є місто Саскатун, то там їх столиця. А-я! Мають там ніби якусь безбожну бурсу, але то не бурса, але гніздо шершенів, а-я! Тілько їх подражніть, а вони зараз роєм на вас кидаються. Закусали би. Тілько джу! джу! джу!...

— І вони безбожники?

— О, великі навіть! В Бога не вірують! А-я!

— І церкву заснували? Чому-ж не коршму?

— Та се і не церква, а незнати що...

— Ага! І вони шизматики?

— Заїлі шизматики, владико, гірш шизматиків! Папи римського не признають непомильним заступником Христа, Кунцевича зневажають, Польщу плюгавлять...

— Ну, коли о се ходить, то і я ані папи, ані Кунцевича також не признаю так, як ви хочете.

— Гм... А в нас, владико так не можна. Ви мусите таки дістати від папи дозвіл відвідувати католиків, инакше ми не можемо вас між себе впускати.

— Мене?! Аджеж ви мене в церкві споминаєте! — і голос святого затремтів.

— Се правда — потакнув незнакомий — споминаємо до якогось часу, але се теорія. А в практиці ставиться инші вимоги.

— Значить: у вас важнійший папа, як Син Божий?!

— А вжеж, що до певної міри так! Христос відходячи, лишив все Петрови, а Петро папам. Христос царює в небі, а папа на земли і оден в панування другого не може самовільно мішатися. Ось воно як!

— Ну — каже святий Миколай повагом — я-ж сам з неба прийшов, а про такі закони не знаю. Як же се по вашому?

— Не знаєте!... І я дуже жалую, що не знаєте. Вам треба знати!...

— Гм! А Польща по вашому що се? — питає дальше божий муж.

— Польща?... Се католицька держава, окраса християнства і католицизму і заступниця покривджених. Вона одна всі „цноти" християнські хоронить несплямленими і тому святійший отець щедро зливає на ню свої благословення. І за те власне свистуни і Польщу і святійшого отця папи римського ненавидять.

— А чи є ті свистуни і в Вінніпеґу? — запитав ще святий угодник, мов не знаючи.

— В Вінніпеґу?... Та де їх нема! Їх всюди, як трави та будяків. А-я! Заходите в громаду і здаєсь вам, що все наше, католицьке, та лише придивіться, там оден свистун підносить голову, там другий, там десятий! А-я! Їдете дорогою

і не знаєте, чи проти вас не йде свитун. А-я! Їдете зелізницею і там ви непевні, чи свистун вам не приглядається. Говорите з людьми, аж зирк! — вже і свистун тебе слухає і на вус собі мотає, або і в книжку записує. А-я! А буває таке, що у вікно вам заглядає. Лише уявіть собі наше положення!... Богато церков забрали з наших рук, а-я! Народ від католицизму відвертають. Хмарою сунуть з усіх сторін... А тут в Вінніпеґу жиє головний їх гетьман, що всім командирує. Вони тут і ґазети свої видають, хоч се і не ґазети, а не знати що! А-я! Ми навіть думаємо, що гайдамацькі душі, як от Ґонти, Залізняка, Мазепи та Шевченка, з їхніми ватагами, прибрали нові свистунівські тіла й орґанізують нові бунти. А-я! Мазепинщина, владико! Ех. колиб так нам вернулися часи Святої Інквізиції, а на однім стосі горіло би їх по пятнайцять. А-я! Є в нас, владико, воля, та нема сили, от що! А попамятали би!...

Аж здихнув божий муж слухаючи такої бесіди та:

— То хіба-ж Інквізиція тепер не практикуєся?

— Ні, владико — сумно відповів незнакомий — в давній формі не практикуєся, не можна. Понаставали такі уряди, що масонством дишуть і кажуть: від вогню руки проч! А-я! Та ми не теє... обходиться манівцями, що можна, і таки боже діло трошка робиться. Але не те, що колись, де то дим попід хмари вився. Е! То-то були часи!...

Видно було, що святий Миколай слухає і своє думає, та здержує себе. А там звернув на що инше.

— А чи свистунівська-церква має епископа? — спитав він.

— Воно таке владико, — самі вони свистуни, отже і все в них свистунівське. Перше спровадили собі були Сирійця Ґерманоса, Халдея, що по їх і слова не знав, а тепер мають другого такого самого. Тамтой був Жид, а теперішний боль шевик. Та вже доки був Ґерманос, то бодай могли себе слушно православними звати, а тепер хто знає, що вони таке.

— То Ґерманос був православний?

— А-я! Православний Араб, Азіят. Дехто казав, що він Турок.

— Отже з усего виходить, що Ґерманос був і Сирієць і Халдей і Араб і Жид і Турок і православний — немов нехотячи зауважив святий Миколай.

Тут підійшов до мене оден з гурта і заглянувши в очи, запитав:

— А що ти за одна? Чи ти від неба пришло, чи від земля?

— Я тутешний — кажу я — канадійський фармер, Гарасим Чорнохліб, коли чували. Ми отсе з Українського Голосу і до вас зайшли — сказав я, та дивлюся, що будуть вони робити

Ще не сказав я, здаєсь, всего, як всі, що були в будинку, заревли:

— Геть з ними, геть з ними!... То він вже з свистунами набалювався, а тепер до нас!... Шершені! Геть їх!... Свистуни, суслики!...

Мені стало волося дубом на голові. Подумав я, що ще хвилина і святий муж та я опинимося в таких тарапатах, що ну! Та не вгадав я. Бо як не піднесе святий Миколай палиці, як не значне молотити на всі боки, що аж цілий будинок затрясся. Тілько лус-лус! лус-лус! лус-лус! — зовсім так, як то в трійню ціпами молотять.

І здалось мені, що з людей поставали хорти, та свині, та медведі і як не почнуть тікати на всі боки — хто вікном, хто дверми, хто ще куди. Може ви читали „Скит Манявський" Могильницького, як там чорти тікали перед свяченою водою, то так було воно і тут. Такий крик, такий лоскіт, що ну!

І посеред того лоскоту чую, а жінка:

— Гарасиме, чуеш, кум Павло стукає, отвори! До церкви треба збиратися.

А то бачите, діти сінешні двері замкнули і кум Павло добре настукався, нім жінка почула та мене розбудила.

Дорогою до церкви оповів я кумови Павлови свій сон; а пізнійше ми його на ріжні лади розбирали, хоч про те нині оповідати вже не буду. За богато на оден раз...

СИРОТИ.

Дітки маленькі кликали маму:
„Вставай, голубко, нене коха а!
Прокинься швидше та кидай яму,
Бо ми не їли з самого рана!"
Даремно ждати; вибігли в клуню:
„Чом не йде мама?—скажи татуню!"

— Пождіть, не плачте, дітоньки милі;
Не видно — прийде ваша матуся,
Зварить кулешик, дасть льолі білі,
А я ще трохи помолочуся.
Не ждеться діткам, — побігли в клу-
[ню:
„Де-ж наша мама? — скажи татуню!"

Голову сумно тато понурив,
Обійняв діти, та що казати?
Трьома струмками піт з його дзюрив;
Лишив роботу, побрів до хати.
Злагодив їсти і знов у клуню...
А дітки в голос: „Куди татуню?"

Зростають дітки — і голі й босі,
Вже не питають, бо зрозуміли,
Чом не приходить матуся й досі.
Нелюдські злид і кругом обсіли,
Всю спорожнили комору й клуню,
По заробітках женуть татуня.

На дворі люто тріщать морози,
А він працює і дні і ночі...
Краялось серце, змерзали сльози,
Поки заплющив на віки очі.
Побіжать дітки із хати в клуню:
„На кого кинув ти нас, татуню?"

Павло Грабовський.

Дмитро Тягнигоре.

БОЖЕВІЛЬНА

Жила на Подільщині вдова Анна Савченко, і мала вона одиноку дочку Олександру, якій витала 19 весна життя. Чорноброва, весела, та чарівна Олеся звертала на себе увагу всіх хлопців і чи оден пробував залицятись до неї, та надаремно. Шукала і вибирала Олеся такого, щоби припав її до серця і таки знайшла, о чім мріяла.

Вернув до дому, скінчивши учительську семинарію, молодий, симпатичний Петро Омелянович і закохались обоє. Настала чудова весна 1914 року, кождий вечер просиджували обоє в садочку, слухали співу соловейка, мріли о своїм щастю, о будучности і дарували одно другому горячі поцілунки.

Ото засватав Омелянович Олесю і вскорім часі мав відбутися шлюб. Раділа Олеся, що знайшла друга по серцю своему.

Коли отсе одного разу приходить Омелянович, кинулась Олеся йому на зустріч і привитались. Сів він сумний, сумний.

— Що з тобою, Петрусю? — запитала Олеся.

— Ох, мила! — відповів Петро, — чорна туча надійшла і стала над нашим щастєчком.

— Говори-ж, любий, що таке, — крізь сльози промовила Олеся.

— Війна почалась Олесю, поженуть і мене.

Залилась бідна Олеся горячими сльозами. Заплакала і матінка її.

— Не плач, мила, — успокоював Олесю Петро, — як маємо разом жити, то і на війні я не загину, а поверну до тебе. Хіба ти може вийдеш заміж за другого.

— Ох, Петрусю, любий мій суджений, буду тебе чекати, біля воріт виглядати, вірність тобі дотримаю, до останньої хвилини мого життя.

— Дякую тобі, мила за горячу любов до мене; коли живий зостанусь, то прилину до тебе, одружимось і тоді заживемо в любові і щастю.

Довго так сиділи обоє, наглядались одно на другого перед довгою, а може й вічною, розлукою.

Через три дні Петро Омелянович, як прапорщик запаса, мусів вирушити на фронт.

Наступила тяжка хвиля пращання. Обняла Олеся свого Петрусечка і гірко бідна ридала, може в останнє праща-

ла. Тяжко було обом розставатись, та нічого не вдієш.

Геть, геть за місто провожала Олеся свого судженого. Ще раз обнялись, скочив Петро на коня і поїхав.

Ледво зайшла Олеся до дому. Нудилась, не спала, за своїм милим сумувала.

За кілька місяців отримала від Петра вісточку, що жив, та здоров. Жила надією, що поверне.

Розпочались криваві бої, з фронту на фронт перекидали сили. Вістки про Петра не було, журилась Олеся, очи свої виплакувала.

Був кінець 1916 року. Вернув з війни сусід Савченків, Іван Степаненко і приніс страшну вістку о тім, що Петро Омелянович вже в чині капітана згинув у завзятій битві з ворогом.

Без тямки повалилась нещасна Олеся, а коли очутилась, три дні плакала, слова ні до кого не сказавши. Опісля заспокоїлась, перестала плакати, але зате показались грізні обяви божевілля. Розум бідної Олесі стратив рівновагу. Розпустить було Олеся волосся, вийде до воріт, тай все виглядає свого судженого.

Плакала над нею матір, а Олеся говорить:

— Не плачте, мамцю, скоро мій Петрусь поверне, одружимось. Мамцю! Правда, що в ріках є русалки?

— Не знаю, доню.

— Є, мамцю! є! Я вечером як вийду над річку, а вони випливуть під беріг, тай так жалісно співають, кличуть мене до себе. Я колись полину з ними.

— Господь з тобою, доню — то тобі ввижається, заспокійся. Може ще Петро верне, може він в полоні.

— О! Поверне, мамцю, — правда, він мене кохає?

— А кохає, донцю.

— Ха, ха, ха! Знаєте мамцю, як ніч місячна, зоряна, ви заснете, а я тихенько, щоб вас не збудити, виходжу з хати в садочок, а там мене чекає Петрусь, так палко цілує, а як півні запіють, він взмахне крилцями і відлітає. Ха! ха! ха!

— Бог з тобою, дитино моя, що ти говориш?

— Правду, говорю, мамцю, у мене також починають виростати крильця. Як виростуть, я полечу з Петрусем геть! геть! під хмари, високо, високо.

А то почне плакати, говоритъ, що чує як гадина ссе її серце.

— Мамцю, візьміть її, чуєте як сичить, я боюся її.

Ридала бідна матір, приводила лікарів, але ніщо не помагало. Говорили, що може несподівано якась пригода — страх, або радість — вернути її до тямки.

Тимчасом Петро був живий. Тяжко раненого винесли його з поля битви. Довго пролежав в лічниці а відтак вернув до своєї любої Олесі, та тяжке лихо чекало його.

Стрінув знакомих по дорозі, котрі оповіли йому о стра-

шній недузі Олесі. Треба було використати сей мент повороту — може він вратує Олесю.

Не пішов Петро просто до Олесі, а покликали сусіди її матір та пішли до лікаря за радою. Лікар порадив, аби Петро несподівано зявився перед Олесею. Може сильне зворушення, верне рівновагу розуму.

Зайшов Петро в садочок і чекає. Вийшла його мила Олеся з розпущеним волоссям, стала біля воріт і виглядає його.

Ридало серце Петра, — бо-ж він причина божевілля Олесі. Підійшов тихенько з заду і, що сили, крикнув:

— Олесю!

Оглянулась Олеся, побачила Петра, дико скрикнула, кинулась до него і зімліла.

Зараз підійшов лікар, очутили її, вона привитала Петра і заснула.

Лікар впевняв їх, що се добрий знак, — сон успокоїть і скріпить її нерви.

І дійсно, пробудившись, Олеся раділа Петром — недуга зовсім її лишила.

За тяжкі свої страждання і вірну любов, Петро і Олеся були нагороджені щасливим супружим життям.

Не так тії вороги.

Не так тії вороги,
Як добрії люди —
І окрадуть жалкуючи,
Плачучи осудять,
І попросять тебе в хату,
І будуть вітати,
І питать тебе про тебе,
Щоб потім сміятись,
Щоб з тебе сміятись,
Щоб тебе добити.

Без ворогів можна в світі
Як-небудь прожити;
А ці добрі люди
Найдуть тебе всюди,
І на тім світі добряги
Тебе не забудуть!

Т. Шевченко.

Кос-Арал, 1848.

Себе самого наперед.

Себе самого наперед
Застав робить, що слідує,
А лиш потому инших вчи —
Тоді з дороги не схибиш.

Ти сам себе таким зроби,
Щоб инших ти навчати міг;
Сам над собою запануй,
То запануєш над людьми.

Хто сам себе ошукав,
Найтяжчу річ він доконав;
Хто сам себе оберіга,
Той безпечнійший од усіх.

Не кидай власної мети,
Щоб за чужою десь іти,
А власну ясно ціль пізнай,
До неї просто поспішай!

Іван Франко.

V. W.

ЖИВИЙ МРЕЦЬ

Чи доводилося кому бачити людину, що жива вийшла з могили? Не в казці, а в дійсності?

Такий чоловік був на Україні; він живий ще досі і ось що сам за себе оповідає:

В осени року 1920 дві сотні нашої піхоти відступали перед хмарою большевицької кінноти, що окружила нас і приперла до села Копань. Відступати вже не було куди. Більше як половина наших полягла, вбиті або ранені; але найгірше було те, що всі набої ми вистріляли, і відбиватися вже не було чим . . .

— Здавайтесь! — кричали большевики, — нічого вам не буде!

Молодий хорунжий Харченко з останнього револьверного патрона пустив собі кулю в голову, щоб не здаватися живим. Ми йому заздрили, бо не мали патронів, щоб зробити те саме . . .

Козаки покидали рушниці й стояли мовчки, понурі, чекаючи, що буде далі.

Большевики підїхали так близько, що ми почули гаряче дихання їх коней, і окружили нас щільним колесом. По обличчах ми бачили, що то все були Татаре, Калмуки та Кіргізи.

— Га, петлюрівська сволоч! — гукав командир їхній, — старшини, вперед!

Наші старшини одежою не відріжнялись від козаків. Уперед виступив полковник другого сірого полку, Пархомюк.

— Я полковник, — сказав він твердим і спокійним голосом. — Козаки тільки виконували мої накази. Ви можете мене вбити, але знайте, що на моє місце стануть тисячі таких самих, як я . . . Ще не вмерла Україна! — крикнув він голосно.

— Ще не вмерла Україна! — крикнули ми всі, недобитки, в один голос.

До полковника Пархомюка підскочив больщевицький комісар і одним махом шаблі відрубав йому голову . . .

— Більше старшин нема? — гукав той самий начальник кінноти.

— Нема! — сказали ми, хоч між нами ще були старшини; але ми не хотіли з ними розлучатися. Вкупі билися, вкупі й помірати будемо . . . Нехай вже одна доля буде всім.

Большевики скомандували нам одійти з пригорка, де

ми стояли, в долину під леваду. Вони напирали на нас кіньми й лаялись ввесь час тяжкою московською лайкою. Потім кинули нам із десяток лопат і скомандували:

— Копай яму!

Взялися, хто дужчий був, копати нам спільну братську могилу...

Копав і я. Що я переживав тоді — не можу по правді сказати: в голові якийсь туман був і тільки одна ясна думка: аби швидше кінець...

Викопали яму довгу, а завширшки у зріст людини. Було нас коло півсотні; не рахував нас ніхто. Докопали завглибшки по пояс.

— Довольно! — скомандував один із большевиків. — Стройся!

Ми стали лавою перед ямою. Я стояв другим із правого краю.

Проти нас виставили два кулемети на ступнів трийцять від нас, не більше.

— Палі! — почулася команда.

Я в останне глянув на світ Божий. На-до-мною схилилася гилка верби; сонце заходило, небо було чисте.

Застукали кулемети й люде наші повалилися як снопи; де-хто попереду скидав руками в гору...Мене вдарило у груди, без болю, ніби хто каменем кинув, — і я вже більше нічого не бачив і не чув... Коли я знов одкрив очи, я вже лежав у ямі й надомною хиталась та сама гилка вербова, а далі небо сине, вже темніще...Коло мене обабіч трупи товаришів.

— Да скорій, ворони! — кричав по московському голос десь оддаля на-до-мною і далі почулася тяжка московська лайка... — „Засипай яму!" — і знову лайка.

Я попробував підвестися і чепляючись руками за нерівний бік ями, підвівся... Ноги тремтіли і світ мені туманився... Голова моя була понад ямою.

Недалеко я побачив скілька людських постатей, але не міг добре розглядіти їх, бо вже смеркалося.

— Коли я їх не бачу, — майнуло мені в голові, — то може й вони мене не бачать...

Я потягнувся на край ями, ліг на нього грудьми і виповз на-верха.

У грудях боляче кололо й дихати було тяжко, бо в середині клекотіло й харчало. Я поповз на бік по стоптаній траві до левади і заліз у буряни за вербою. Далі повзти не здужав: світ мені знов затуманився і мабуть я зімлів...

Коли я знов відкрив очі, то почув, що засипають могилу. Земля глухими ударами падала в яму... Хтось там зітхав:

— О Господи Боже! Воля Твоя святая!

То були селяне, яким звеліли засипати братську могилу.

Я вже був поза тою могилою.

Не знаю, чи довго я пролежав там у бурянах за вербою. Ніч уже була, коли я знов опамятався від холоду. Я помалу підвівся, хапаючись руками за вербину: дуже тяжко було дихати й ноги підгиналися. Але я йшов помалу, беручися руками від деревини до деревини.

Добрався до плоту, знайшов перелаз.

Далі побачив хату. Темно, у вікнах не світилося. Через силу я переліз до хати й сів на присьбу, коло вікна. Постукав у шибку... Довго стукав, аж поки озвався жіночий голос:

— Хто там? О, Господи, змилуйся!...

— Тітко!... Пустіть... Ради Бога!... Порятуйте, — просив я.

— Хто се? — питала жінка.

— Я.... козак.... ранений.... Пустіть, змилуйтеся....

Довго просився, поки перелякана жінка відважилась відчинити вікно й дивилася на мене.

— Мене не добили... Я з могили виліз... Дайте води!... Порятуйте, тітко!...

Бідна жінка хрестилася з переляку, але подала мені води.

У мене зуби дзвеніли об горня з холоду, а рука тремтіла так, що я більше облився, як випив.

Холодно, тітко... Пустіть у хату...

— Куди я тебе подіну, сердешного! — бідкалася жінка. — Ще принесе лихо тих харцизяк, то й тебе добють тут, а мені лиха година буде!

— То вже маю тут і здихати у вас під вікном?... Я вже нездужаю йти далі...

Нарешті перелякана жінка надумала перевести мене у хлівець і поклала мене в ясла.

— Корову забрали, антихристи... Поклалаб тебе у клуні, так може туди наведе їх нечистий, бо ще там трохи сіна є. Тут тобі безпечнійше й затишно... Я тобі кожушину принесу, то не змерзнеш...

Там у тих яслах я пролежав цілий день, поки пішли душогуби далі. Потім селяне забрали мене у хату.

Більше місяця пролежав я у них, то в хаті, то знов у яслах у хліві, як набігали большевики. Груди мені були простріляні у двох місцях, і рука коло плеча, у мязи, не в кість.

Спасибі добрим людям, — не дали загинути.

ДВІ МАТЕРІ.

У чоловіка перша мама,
Та що на світ породила,
А друга — темна яма, —
Що на віки схоронила.

Д. Тягнигоре.

Василь Софронів.

ШПІОН

Була ніч. Великими платками падав вогкий, перший сніг. Нічна пітьма заливала, гасила білі вогники сніжин і поволи сама від них біліла.

Мав уже ворожі окопи за собою. Ще тільки перекрастися через перегороди з колючих дротів, перебігти межифронтову полосу й буде вже безпечний. Знав добре околицю й був певний, що сим яром перейде непомітно, як попереднього разу.

Нараз почув десь близько за собою крик:

— Стій!! Стій, бо стріляю!

Сей крик черкнув гострим ножем по його нервах, пронизав його своєю холодною рішучістю.

Припав до землі. Завмер.

Не мав куди втікати. Перед ним бовваніли густі, поплутані купи дротів, за собою чув скорі кроки ворожих жовнірів. Думав, що може не знайдуть його. Та по хвилі почув над собою крик і лайку, хтось копнув його та приказав іти зі собою.

Вийшли з яру.

— Коби хоч наші почали стріляти, — думав собі — може би повтікали.

Та мов на перекір йому стелилася по далеких полях безголоса тишина. Ніде ні стрілу. Мов би боялися люде, що би не сплямити сего першого, білого снігу людською кровю. Німо лежали напроти себе окопи та слухали, як з тихим шелестом линули з неба білі сніжини й мягким цілунком клалися на скрівавлену землю.

Та не втерпів мабуть ангел смерти й узяв в обійми того, що його вже давно обмотав своєю сіттю.

Сіттю смерти.

Його, — шпіона.

Коли перший раз предложили йому йти на той бік фронту на розвідку, згодився по короткій надумі. Розважав добрі та злі сторони своєї задачі. Не буде вже стояти в окопах і не буде кожної хвилі наражений на смерть від ворожої кулі, від ворожого стрільна, не мусітиме йти на ворожий баґнет, намірений у його грудь. Його стягнуть у запілля, повчать усьому, переберуть у селянську одіж, він перекрадеться через фронт, вивідає, що треба й вернеться. А тоді дістане за се гроші, та кілька тижнів відпочинку. Правда! якби його зловили вороги, то за шпіонство розстрілялиб.

Та він не дасться зловити. Він, уроженець сих околиць, знає тут кожну стежину. Скалистий яр, певно мало обсаджений і ним він перекрадеться. Та найважнійше се, що там, зараз за фронтом, під ворожим наїздником лежить його рідне село. В ночі, щоб ніхто не помітив, застукає в віконце рідної хати, звитається з жінкою, з діточками.

І першим разом удалося йому знаменито. Вивідав, що було треба та кілька ночий був у себе дома. Жінка. Діти. Перший раз по двох літах бачився з ними. Радість і плач... Сльози та сміх...

... А потім вернув. Дістав заслужені гроші й два тижні спочинку.

Тепер вертав із других звідів. Ніс у грудях почуття, що добре виконав свою задачу, а в серці солодкий спомин про діти, про жінку. І в темну ніч, як падали великі вогкі плати першого снігу, перекрадався на свій бік.

Його зловили. Знайшли записки.

— Шпіон! — впало гостре, тяжке слово з уст сотника й смертельною дрожю прошибло арештанта.

— Пильнуйте його, а завтра під полевий суд!...

Навіть не пробував оправдуватися, викручуватися. Якесь отупіння й безнадія огорнули його. — Вже все пропало!

Його завели в землянку й поставили коло нього стійку.

Безсило опустився на землю, затиснувся в кут. Ніяка думка не ворушила його мізку. Бездумно, безвільно задивився в темряву...

... А потім, там у темряві, побачив якісь чорні, маленькі пятна. Страшні, грізні зближаються до нього. Сміються, підморгують своїми мушками, тішаться новою жертвою. А за ними смерть. Скалить до нього страшні зуби, блимає чорними пятнами порожніх очий.

— Ти вже мій! Вже мій!

Затремтів. Смертельний жах затріпотав над ним своїм ледяним крилом. Дзвонив зубами. Кидався. Хотів прогнати страшний образ зперед очий, але не міг.

— Ти змерз? — почув над собою голос вартового.

Принишк.

—Чогож дзвониш зубами? Ти певно хорий? Щож, мусиш почекати до рана!

Вартовий відступився і знову його чорний сілюет вирізався на яснім тлі входу. Знов тишина і знов чорні дула заскакали в темряві.

—Візьми мій кожух, бо ще замерзнеш!

Почув на собі теплий тягар кожуха й обгорнувся ним.

Вартовий походив кілька хвилин і знов спитав:

— Ти звідки? Маєш родичів, жінку?!...

— Жінку й троє дітей — відповів тихо, бо побачив їх усіх перед собою. Радісних, веселих, так як були тоді, ко-

ли витався з ними. Відповів, бо чув в голосі вартового тиху приязнь і співчуття, бо хотів прогнати від себе страшні примари смерти. А вартовий говорив:

— А в мене одно тільки, маленьке. Я перед самою війною оженився. Синок. Михась.

— І в мене син Михась...

Замовкли. Мовби щось невимовно болюче задраснули в своїх серцях і той біль не давав їм говорити. Потім вартовий знов спитав. Тихо. Лагідно:

— Ти справді шпіон?

Не відповів нічого. Лиш та мовчанка відповіла за нього.

— То зле! — Голос вартового якось завагався, а потім тихше, мов мимовільно прогудів: — Розстріляють!...

Сіпнувся від того слова й знова розсміялася йому в очі смерть.

— Чуєш? Розстріляють!...

— Усе пропало! — І почув у грудях великий жаль. Якийсь тусок незглибимий зашарпав нараз його серцем.

— Діточки, мої бідні!

Плакав і розповідав вартовому. Все! Все! Як він був заможним господарем у селі, як його любила його молода жінка, як його любили його маленькі діти. Як прийшла війна й він мусів іти стріляти людей. Все! Все!

Безрадно мовчав вартовий. Та почув арештант, що на його устах висіло те страшне співчуваючо-зрезигновано слово: — Розстріляють!

— Втікти! Втікти! — забилася нараз думка в його мозку. — Вбити вартового й утікти!

Здрігнувся, сіпнув собою від тої думки, що вогнем опалила його душу.

— Холодно! — сказав вартовий і присів коло нього. Накрилися одним кожухом.

А він хотів крикнути, щоби не сідав коло нього, хотів відтрутити його від себе, але мовчав і не рухався. Чув на собі тепло його тіла й здрігався від нього, а в душі палила його страшна думка:

— Убити й утікти!

Кидався, відганяв її від себе, втікав від неї. Та вона гонила за ним і кричала: — Або його смерть, або твоя, завтра розстріляють тебе, як ти не вбєш його й не втечеш!

— Ти хорий! Дрожиш цілий! — промовив печаливо вартовий і обтулив його кожухом. Потім зітхнув. Був безрадний. В нічім не міг помогти йому. Задумався. Полетів думками в свою маленьку хатину, в темну кімнату. Може й вона, його Настя, не спить тепер... Може думає про нього...

— Сиди спокійно! Не кидайся! Накрийся добре кожухом. Незабаром буде зміна і знов будеш мерзнути!

Накривав його, обтулював, як хору дитину. А в душі арештанта реготалася смерть:

— Чуєш? Незабаром прийде зміна й усе пропало. Або твоя смерть, або його. Вибирай! Чуєш? Бо я вже в тобі! Ти вже мій!!...

І чув її голос у своїм тілі.

А там з кута, із темряви, дивилися на нього його діти. Усміхалися й кликали його до себе, до життя.

Смерть. Холодна смерть засіла в його грудях.

— Убий! Се не гріх! Тепер війна! Він твій ворог. Він сам може завтра буде стріляти до тебе сим крісом, що держить його в руках. Він ворог. Убий, а будеш жити, втічеш до своїх і будеш ще героєм! То не гріх! Убий!

Щось бунтувалося в нім, щось кричало, щось сіпалося в його грудях: — Ні! Ні! — Та все тихше, все слабше...

І знов зачорнілося перед його очима спрямоване на нього крісове дуло. Так близько... близько... Ось, ось стрілить і вбє... А смерть кричить: — Убий, бо вбю тебе!

І нараз він почув, як обірвалося щось у нім, як зникла десь його воля, його думка, а лишилося те одно вогненне слово: — Убий! — І одно нестримне бажання, розпучний порив: — Жити! — непереможною силою взяли його за руку й тихо, легко повели її все вище, вище по грудях вартового....

Почув під пальцями мягку, теплу шию... Стиснув. Судорожно, ціпко мов зелізними щемками... Тиснув і чув, як поволі уступала смерть з його грудий і переходила в тіло вартового.

НЕВДЯЧНИЙ КІНЬ.

Хто в воза коней запряга,
То гречно їх не просить,
Та добрий пан сказав, що вже
Того порядку досить.

І загнуздавши раз коня,
Він став питати в його:
„Чи вас у корінь запрягти,
Чи з боку — і з якого?

„Коштовні віжки почепить,
Чи з простої сирниці?
У голу руку взять батіг,
Чи брати в рукавиці?"

Та мабуть кінь невдячний був,
А то й дурненький може,
Бо на ласкаві ці слова
Він відповів негоже:

„Язик ваш любо так бренить,
Як добрії цимбали,
Але було-б мене спитать,
Як ще не загнуздали.

„Я знаю — віжки всі цупкі
Чи з шовку чи з ременю;
Батіг усякий дошкуля,
Як вам попався в жменю.

„Та ще й скажу: як чорт-вість що
Я тут возити маю,
То краще-б я не запрягавсь
Ні в корінь, ані з краю.

Володимир Самійленко.

ЛІНИВА

(Народне оповідання).

То були собі чоловік та жінка і мали одним одну дитину — дочку. Люде заможні, а дитина вдалася гарна та втішна; вони давай її пестити. Вони пестять, а дитина росте; виросло, не навчилось ніякої роботи, опріч танцювати. Коли прийшлось уже й до людей, так вони, порадившись, бачуть, що сами винні, та й кажуть женихови:

— Ми свою дитину наділимо всім добром, тільки щоб вона в тебе нічого не робила, бо вона нічого не вміє.

Ото поткнувсь один, поткнувсь другий, але на таку умову не пристають. А далі батько побачився з приятелем та й розговорились:

— А що, — каже, — товаришу, у тебе дома дочка — вже пора заміж, а в мене син жених — чи не будемо сватами?

— Чому? — каже. — Тільки умова така, щоб моєї дочки не силувати до роботи, бо вона нічого не вміє.

— А як навчиться? — питає женихів батько.

— Добре, — каже батько дівчини, — тільки з тим, щоб її не силувати, бо вона буде на мене плакати.

А той подумав та й каже:

— Добре, давай руку, — нехай Бог помагає!

— Ну, присилай старостів!

Посватались, дівчина згодилась; відгуляли весілля, може й тиждень їздили від одного до другого, — гуляють та гуляють, сказано, люде заможні, а нарешті вже й годі.

— — — — — — — — — —

Рано вставши, батько порядкує: одного сина туди, другого туди, третього теж, невісток теж, дочок теж — розпорякував усіх, собі роботу знайшов, стара мати теж щось узяла робити, дочка взяла варити обідати, і друга до якоїсь роботи взялась, а молода невістка сидить — ніхто їй нічого і вона нікому нічого. Коли пора вже була обідати, сходяться всі, сідають за стіл: батько питає кожного, хто що зробив? Усякий за себе відповідає, а одна дочка мовчить. Батько до неї:

— А ти, доню?

— Я, тату, нічого не робила, — відповідає.

— Ну, то вже-ж ти знаєш порядок, — каже батько.

Вона відійшла від столу, сіла на лавці коло мисника (тоб-то коло порога) та й сидить, а молодої невістки не питається ніхто, вона сідає, обідає.

Пообідавши, знов до роботи. На вечерю сходяться, знову тим же порядком батько розпитує. На сей раз уже друга

дочка нічого не робила — остається без вечері. Молода невістка придивляється і прислухується (звичайно, як нова людина в семї), а далі й питає потихесеньку якось ятрівки чи зовиці:

— Як се воно, серце, у вас діється, — чи воно все так буде?

— Так, — каже, — сестрице.

— А чом же мене за роботу не питають?

— Бо ти, — каже — серце, у нас ще гостем.

— — — — — — — — — —

Ну, минув ще день, може й другий, уже й мати зоставалась без обіду, чи там без вечері, — молода невістка дивиться на все те (не знає, що то в них намова), а далі, вставши рано, питає матері:

— Що-б я, мамо-серце, робила?

— Візьми, доню, — каже мати, — віничок та повимітай хату та сіни.

Взяла молода, повимітала. Геть, геть, сходяться до обіду. Батько розпитує кожного, а вона бачить, що її не питає, та й сама обзивається:

— А я, таточку, хату та сіни повимітала.

— А, моя дитино кохана! — каже батько, — я тебе й не питаю. Я знаю, що ти доброго роду, розумного батька й матері, ти часу не змарнуєш, тим я тебе не питаю.

По обіді всі до роботи, молода знов питає матері, що робити, мати посилає води принести відерцями. Принесла вона. Перед вечерею батько пожалував, поцілував у головку. На другий день теж щось зробила, на третій теж, а далі помалу-помалу — уже й обідати наварить, а далі за приводом уже й хліба напече. Сказано, чоловіка любить, а семя вся голубить її та добрим прикладом учить до праці.

— — — — — — — — — —

Ото вже якось у тиждень чи в два мати рідна каже до батька:

— Пішов би ти, старий, та навідавсь до дитини. Я щось не здужаю, а тобі й байдуже: віддали дитину в чужий двір, Бог знає, як то вона там привикає.

Старий каже:

— Може й справді піти-б мені.

Убравшись, хотяг помаленьку. А було то на другому селі. Приходить батько, застає, що вона варить обідати сама. Звичайно, зраділа йому, привитала, попросила сідати, а сама знову до роботи. Та так з тими горшками та рогачами порядкує, що батькови аж дивно. От він і питає:

— А що тобі, доню, чи добре діється?

— Добре, таточку.

— А що-ж ти вже вмієш варити обідати?

— Умію, таточку. Та у нас таке, таточку, — додає дочка, — що хто не робить, то той не їсть.

— Ну, дитино моя, у всякого хазяїна свій порядок, — відповів батько, — то ти може, моя доню, й голодом мерла, поки то привчилась до роботи?

— Ні, тату, не нагально вчать, так усе помаленьку.

— Ну, добре, моя дитино.

Свекор бачив, як прийшов сват, але переждав: нехай трошки з дочкою перебалакає, — а далі і йде до хати. Сват виглянув у віконце, побачив свекра та взяв із лави свиточку, що хлопці задрипали та вже висохла, та й чистить грязь, сидячи. Входить хазяїн, привитались по-братерськи, посідали, а гість знову за свитку та все чистить. Та хазяїн:

— Що то ви, свате, робите? Покиньте!

— Еге, свате, добре кажете, та коли-ж я сьогодня ще не обідав.

— А так, так, свате, се в мене давній порядок і хвалити Бога, мені добре з ним.

— А вже-ж, свате, у всякого хазяїна свій порядок, а як він добрий, то нащо-ж я мав би його псувати.

НАУКА.

Ти дома дитину любови навчи,
У школу віддай для науки,
У світ же ти сина свойого пішли —
Щоб всякої навчився він штуки.
У церкві хай син твій і твоя донька
Розради для духа шукає;
Хай Божі закони і Його діла
Та правду святую пізнає.
Дім, школа і церква хай будуть одно,
Навчать одную засаду:
Хай кождий минає вонюче багно,
А йде на плідную леваду.
І хай ту леваду плугами з'оре
І зерно здорове там сіє, —
А жниво велике, богато збере,
А дух його вельми зрадіє.
Бо хлібом здоровим заставить столи
І скаже рідні: Не журіться!
Довгі в мене стоги, повні столоди, —
Сідайте кругом і живіться!
Живіться, ви, хлібом здоровим отсим,
А дасть він вам силу могучу,
Бороти лукавість, брехню і злочин
І темну невіжість ту злючу.

В-ко.

Дмитро Тягнигоре.

ПЕС СКАЗАВ

Бувають на світі фалшиві чуда, але деколи і вони стають помічними. Оттаке фалшиве чудо скоїлося у місточку Красненькім, де проживав судовий урядник Петро Розуменко зі своєю молодою та вродливою жінкою Галиною.

Любив Петро жінку свою до нестями, а вона, як деякі жінки, любила Петра трошечки, а його товариша по службі, Івана Рубченка, потайки любила, богато, богато...

Петро не знав сього напевно, хоч серденько тьохкало, а якийсь голос шептав у вухо, що до його найдорозшого скарбу занадився злодій. Нудився бідний Петро, завжди випитував жінку, чи любить його, чи не зраджує. А хитра Галя зараз, бувало, обійме і поцілує, зацитькає і забє йому, як то кажуть, памороки. І Петро заспокоївся, а Галя з Іваном далі потайки пристає.

Оттак довший час велося щасливо. Аж одного разу сидить Петро при роботі, а тут щось шепнуло йому у вухо:

— Іван коло твоєї жінки!

Заглянув Петро до другої кімнати, а Івана нема. Спитав сторожа, а той відповів, що Іван кудись пішов.

Петра щось вкололо в боці, а через голову шибнула зловіща думка:

— Він певно пішов до Галі! Чекай, аж тепер я вас накрию, — воркнув до себе і, вхопивши капелюх, мерщій побіг домів.

І не помилився Петро, бо Іван дійсно був з Галею у садочку. Обоє сиділи під грушею і любенько воркували, як голуби. Коли побачили, що Петро побіг до хати, Іван скочив через пліт і зник як камфора, а Галя направилася до хати, гейби нічого не було.

Тимчасом Петро, оглянувши покої, вибіг у садок і стрінувся з Галею.

— Хто був з тобою? — запитав схвильований.

— Хіба не видиш, — відповіла Галя, вдаючи здивовану.

— Я виджу, що тепер нема нікого, але хто був тут перед хвилею?

— Той хто був, то ще і є, — відповіла Галя, показуючи на сусідського пса, Сірка, що сидів на краю рова і махав хвостом.

— Так, Галю, я його виджу, а він певно мусів тут когось вилiти.

— Спитай його, може він тобі скаже, — сердито відрізала Галя.

— Сірко! Хто був тут? — спитав Петро гнівним голосом.

Сірко замахав хвостом ще скорше, роззявив писок, а лукава сусідонька, яка з рова коло пса підглядала Галю, пропищала:

— „Іван!"

Галя аж підскочила, затремтіла і зблідла, як полотно.

— Чи чуєш, хто тут був!? — крикнув Петро і впялив свої очи, які горіли як два вуглики.

Галя упала до ніг чоловікови і почала просити вибачення. Заклялася, що на будуче все буде йому вірною. Коли вже і пес заговорив про її невірність, то вже нікуди викручуватися.

Вернув Петро до канцелярії і питає Івана:

— Де ти був перед хвилею?

— У місті!

— Брешеш! Ти був у моєї жінки!

— У твоєї жінки? Ти звідки се взяв?

— Пес мені се сказав, розумієш! Гляди, щоб се був останній раз, а то кости поломю і тобі і їй!

В кілька днів опісля стрінув Іван Галю і спитав, звідки Петро довідався про його відвідини.

— Пес зрадив нас, — відказала Галя і оповіла, як все те сталося. — Петро питав пса, хто був коло неї, а пес вимовив „Іван". Прошу, тебе, більше до мене не приходи, мусиш забути про мене!

Так і розійшлися. Іван вже не навідувався до Галі, а Петро кождого дня приносив Сіркови гостинця і завжди просив його, щоби дальше мав око на його жінку . . .

Гей хто має міць . . .

Гей, хто має міць
Грізних блискавиць, —
Той уміє з бою брати,
В саме серденько влучати
Молодих орлиць!

Гей, хто має дар
Викликать пожар
В душах піснею палкою, —
Той засяє над юрбою
Сонцем з-поза хмар!

Гей, хто вільний світ
Любить з юних літ, —
Той зустріне всюди, всюди,
Де за волю б'ються люди,
Ласку і привіт!

Гей, кому що-мить
Серденько болить
За народ за край коханий, —
Той робітник пожаданий,
Знає що робить!

М. Вороний.

ЧУЖА ДИТИНА НЕ ТО, ЩО РІДНА.

Ой не тая мій синочку,
Година настала,
Щоб чужая дитинонька
За рідную стала.
Народна пісня.

Журилися муж з женою,
Що дітей не мали;
Далі взяли тай під старість
Сироту прийняли.
Росте тая сиротина,
Так їм помагає!
Але старий, як чужому,
Все не довіряє.
„Та вже мабуть не даремне
Примовляють люди,
Що дитинонька чужая
За рідню не буде!...”
Доростає літ дитина,
Вже пора-б женити,
Пора-б уже господарство
З сином поділити...
Але старий дуже хоче
Щирість його знати,
І задумує, як сина
На спробунок взяти.
Повертає раз від пана,
Тай став говорити:
‚Жінко мила, сину милий!
Годі мені жити;
Розгнівався пан на мене,
Повісити хоче!
І я завтра, як той злодій,
Сплющу свої очі!
Достань, жінко з скрині гроші,
Треба поділити...
Треба свою останнюю
Волю учинити!”
Стара бідна, як дитина,
Плаче і ридає;
Бере ключі у старого,
Скриню відмикає.
А у скрині казан грошей —
Самії дукати!...
Ледви-ледви старий з сином
Здужали підняти.
Висипали на підлогу,
От старий сідає,
І з дукатів штири купи
Рівних нагортає.
І говорить: „Перша купа
На похорон буде,
Щоби мене, як годиться,
Спомянули люди!
Друга купа тобі, жінко,
Тобі, моя мила!
Бо ти-ж мене як матінка,
Старого любила!...
Третя купа нехай буде
Тобі, милий сину:
Ти був мені, милий сину,
За рідну дитину.
А четверта купа грошей
Най буде для того,
Хто на шибеницю завтра
Потягне старого!...”
А синочок ісхопився,
За гроші рукою:
— „Я потягну вас, татуню!
Най будуть за мною!”
Зітхнув старий, підійнявся
Тай почав казати:
„Іди, хлопче препоганий,
Із моєї хати!
Прийняв я до себе
Малим сиротою,
Побивався дні і ночі,
Не спав над тобою,
Тільки й думав, що із тебе
Буду поміч мати...
А ти сам готов на мене
Руку підійняти!
Іди-ж собі препоганий,
Звідки ти узявся,
Тай не згадуй, що ти в мене
Сином називався!”
Хлопець вийшов. Старий плаче:
„Правда, добрі люди,
Що дитинонька чужая
За рідню не буде!...”

Стефан Руданський.

Просвітно Драматичне Товариство ім. М. Л. Кропивницького, в Брендоні.

СПІВАК.

Ходіть, мої діти!"
Ходіть, мої діти!" —
Каже Господь милосердний, —
„Поділю вас світом.
Що бачите, то і ваше,
Усе вам дарую!"
Ох лишенько: як мурашки
Усі ворухнулись!
Гуцул вхопив полонину,
Мужик хапнув поле,
Циган клевець та ковало,
Дяк сів серед школи;
Жид загарбав мішок грошей,
Німець бочку пива,
І так далі, і так далі —
Усе розхватили...
Аж і співак шкандибає:
„А мені що, Боже?"
„Ох лишенько — а тиж де був
Дотепер, небоже,
Що не прийшов коли инші?"
„Я був, Боже, в раю,
Щоб на Тебе надивиться,
Послухать, як грають
Ті янголи білокрилі —
От, де я був, Боже!" —
„А щож робить, — каже Господь,
— Я вже не поможу.
Дві речі мені остались
Й ті тобі дарую:
Рай мій світлий з янголами
І волю святую."

Осип Федькович.

Лесь Мартович.

ВІДМІНА

I.

Від порога до стола мокра, болотна стежка, бо на дворі слота. Світ поменшав, стало тісно, неначе в горшку. Від сього нудьга бабі на печі, що в таку пору завсігди кашляє; нудьга Іванисі варити, бо куриться; нудьга Іванови сидіти за ткацьким варстатом, бо не видно.

Аж зненацька відчинилися з лоскотом двері, а до хати вбіг босий, заболочений по коліна хлопчище Микитка, наймолодший Іванів брат. Гримнув за собою дверми, аж вікна задзвонили. Нудьга зараз утікла, а всі троє в хаті попіднімали голови.

— То що, хата валиться? — запитала баба з печі.

— Ігі! на твою голову! Тебе пошибло? — сказала Йваниха до Микитки. Чому Бога не похвалиш, як уходиш до хати?

— Бо не маю часу!

— А чому не йдеш поцілувати бабу в руку.

— Бо я не до баби; я прийшов до Йвана.

— Ти до мене в гості? — обізвався Іван із-за варстату. — Зараз я тебе прийму за гостя, що понесеш сідало в жменях та й три дни не сядеш.

— Я таки того прийшов. Возьми, Йванку, пужално, або ліпше истик та збий мене так, аж аби кров просякла крізь сорочку.

— Ти сказився?

— Бо мені треба знаків.

— Яких знаків?

— Синців! Мене сегодня бив Ціпенюк, а я хочу його до суду завдати. Біда, що нема знаків та не буде йому нічого, а я його мушу до арешту всадити.

— У тобі, мой, дідько сидить.

— Ходи, Йва', та спариш мене в порядку.

— Може-б ти причепився сухої гиляки, не мене.

Баба на печі розлютилася:

— Уступися мені з хати, напасте жидівська! Ти би такого порядного газду до арешту давав? . . . Господоньку милосердний! Який тепер поганий нарід настає на світі. Геть! ти, антихристе! бо як возьму яке лихо то й перевалю тебе!

— Коби-сте годни, то я би ще вам подякував краснень-ко. Але ви лиш задурно хліб збавляєте та й не можете сконати.

Микитка навмисне дражнив бабу, аби його побили. Баба аж посиніла зо злости!

— Та се чортеня напастує мене в моїй питомій хаті. Іване! А ти мовчиш? А хомни-ж його раз, нехай уступиться!

Микитка підхопив:

— Хомни, Йванку, хомни! Але скілька раз пужалном, або истиком. Я тобі спущу свою пайку по батьковій смерти.

— Іди-ж ти, мерзо! Ти й так зогниєш у криміналі та лишиш мені пайку.

— Але так мене борше вхопить, як вилізеш мені сегодня на здоровлє.

— Іване! — воркотіла баба. — А ти з глузду зсунувся? Но міркуйте, люде добре, ся нужда напала мене в хаті, а він із ним у розмову зайшов.

— Та бо ви, нене, цитьте! Він вам лиш на то догонить, аби його побити.

Баба замовкла.

— Ходи, Йванку, та вибєш мене, — достоював Микитка. — Я вхоплюся в сінях жорен, а ти ззаду пар, що влізеся. Бо як не схочеш, то, бігме, пожалуєш: я тебе підпалю.

— А ти, підсвинку, що гавкаєш?!

Розлютився Іван, а Йваниха й собі вмішалася:

— Ти гадаєш, що такому джусови тяжко? Таже він не має Бога в серци.

Микитці заискрились очі:

— Та й тото збіже би вам погоріло, що сте в літі накрали в батька. Не бійтеся, я видів.

— Йой! — крикнули в один голос Іван і Йваниха. Іван вилазив із-за варстату червоний із люти.

— Бігме, таки бий! — крикнула Йваниха.

— Ти мене злодієм робиш?! — говорив Іван і розсотував нитки з ноги, бо з пересердя запутався. — Пожди, пожди, зараз я з тобою розправлюся!

— Я тобі ще щось, Іванку, скажу, абись дібрав більшої злости. Знаєш, де твої нашильники, що в літі пропали? То я їх вкрав та порізав на ремінці та й зробив шори на нашого пса.

— А ти, шибенику якийсь! — Усі троє не тямилися зі злости на Микитку.

— Ходи, небоже, зараз я тобі справлю парню! — сказав Іван, ухопив Микитку за обшивку й таки виніс до сіней.

II.

Жінки лютилися в хаті.

— О! Нехай же бє, нехай же добре випарить, коли сам лис ізловився в пастку! — говорила баба.

— А се свіття злодіями нас поробило. Та він мусів і батькови таке наговорити. А бодай же його скрутило! Та й таку шкоду заподіяв. Боже! Боже! Що я за тими нашильни-

ками не наплакалася, що ми обоє з Іваном не нагризлися: таже нашильники коштували півтретя лева!

У сінях счинився лоскіт.

— То що? Він його так гупає? — запитала баба. — А йди-ж, подивися.

Іваниха виглянула до сіней:

— А як же! То Йван його так періщить. А він, як камінь: держиться жорен, закусив зуби та й ані скривиться. Ще каже: — „Бий у одно місце, аби ліпше синець виступив".

Трохи згоді говорить баба:

— Кажи, най уже перестане, бо ще заголомшить його до біди. Але, відай, уже не бє, бо втихло.

Іваниха знов виглянула до сіней:

— Скинув сорочку та й каже Іванови дивитися, чи є великі синці. Заставляє далі бити, бо хоче, аби кров просякла.

Знов лоскіт у сінях.

— Кажи, най перестане, — говорить баба, — бо ще яка напасть буде: готова біда сконати. То лиш завзяток у нім такий, а сили нема: та-ж йому лиш на чотирнайцятий рік.

Не треба було казати, бо Іван як-раз увійшов із Микиткою до хати. Микитка блідий, як стіна, трясеться на цілім тілі, губи тремтять, як живі, а сльози течуть по лиці.

— А смакує — каже Іван. — Се за мої нашильники.

— Ото з тебе газда! Змучився; не годен уже далі бити.

— Тобі, чорте, ще мало? — каже Іваниха. — Ади, як єсь заплакався. Так за рідним батьком не будеш плакати.

— Ти гадаєш, що я плачу? То сльози самі капають, бодай їх шлях трафив, — говорив Микитка, ловив жменею очі як ніс, і пирскав сльозами на землю. — Я вас мушу висякати дідьчі очища.

— Чо' стоїш? Чому не йдеш? — обізвалася баба з печи.

— Чикаю, чи буде печи, бо як ні, то най ще бє. — Ех! запекло. Ой! пражить, як вогнем. А тепер, Ціпенюку, посидиш собі! Порядно жарить. Се мене пожене до міста, як батогом. Землі не буду доступати, так хутко побіжу! Як цуґовий кінь.

Микитка побіг до дверий, а з порога ще сказав:

— А ти, Йване, не кажи нікому, що то ти мене так ізбив, бо підеш сам до арешту за то, що посік мене на капусту.

Як уже Микитка пішов, то Іван заговорив:

— Я не вірив в ніякі забобони, але тепер вірю, що він — відміна. Се дідько підміняв свою дитину. Він так доїв дома кожному, що батько хотів уже його вбити. Але відтак гріхувався, та й таки боявся криміналу. Купив коня такого, що копає й кусає та й підкував на всі чотири ноги. Думка була така, що Микитка товче собою поміж коні та кінь морсне його підковою по чолі та зробить йому амінь. Гадаєте, що лучилося на нього? Де там! Кінь копнув батька,

копнув неню, копнув мене, а ся відміна лазила коневи попід живіт, тягала за хвіст, а кінь його й не рушив.

Баба зажурилася.

— Я казала, що з сього буде якась напасть, бо він або на дорозі де заклякне, або всадить тебе до арешту.

Але як кожне взялося за свою роботу, то журба щезла, а натомісць причепилася наново до всіх трох слотяна нудьга.

Микитка-ж був уже далеко за селом. Жваво скакав по болоті, а брудна вода голосно свирщала і пирскала високо з під його босих ніг. Про біль спини не дбав, бо тішився думкою, що судовий лікар огляне синці й через те буде Ціпенюк покараний. Цілий світ робив Микитці наперекір: дома його зневажали й били, на селі його били, від нікого не чув привітного слова, хіба тільки сварку; тим то й рад був Микитка, що й він віддячить тому світови тим же добром.

ВАРТНИЙ ЧОЛОВІК.

Український фільозоф Сковорода, пишучи до молодого студента, Ковалинського, ось так змалював вартного чоловіка:

1. В суперечці він розумний і здержливий.
2. Він знає про кожду справу бодай що важнійше.
3. В дома він лагідний, як ягня.
4. В битві з ворогом він відважний, як герой.
5. В обороні слушности він апостол.
6. Між людьми ніколи не виводить себе на перше почетне місце. Зате в праці він перший.
7. Серед родинних стін він співак і музикант.
8. Серед своєї родини він учитель.
9. В справах народних він порадник.
10. Між спорячими в околици він суддя.
11. В церкві він молиться так щиро і поводиться так побожно, як монах.
12. В країні своїй він є законодателем.
13. В усіх своїх вчинках поступає совісно.
14. В життю він щасливий.
15. Щиро і пильно працює в своїм званню.
16. Справедливість є душею кождого його діла.
17. Він схиляє голову лише перед Богом і добрими людьми.
18. Для добрих є він товаришем, для злих докором.
19. Для народу свого є він славою; для старих родичей гордістю; для усіх взором до наслідування.
20. Все, що він робить, робить так, немов він все робить для Бога, а не для людей.

МАНТИЛО.

Їде собі пан в кареті дорогою та здибає цигана з сином.

— А що ти за один? — питає цигана.

— Та я циган, паночку.

— Коли ти циган, — каже пане, — то оцигань мене.

— Не можу, прошу пана.

— А чому?

— Бо забув мантило дома. От як би пан були ласкаві та казали відпрягти одного коня, то я послав би свого синка, щоб привіз мантило.

— Фірмане, дай йому коня, а най скоро вертає!

Випряг фірман коня, циган посадив на нього синка і синок поїхав. Чекає пан з циганом годину, дві, ба й три, нема синка з мантилом. Циган каже:

— Та я, прошу пана, поклав мантило за образи, а він десь буде шукати до вечера, та не знайде його. От як би пан бути такі добрі та казали й другого коня випрягти, то я привіз би хутко мантило. Він і до рана буде його шукати.

— Фірмане, — каже пан, — дай йому коня. Тільки най скоро вертає.

Сів циган на коня, відїхав кавалок та й каже:

— Таки ви, пане, мене не чекайте, один тягніть, другий пхайте!

Сказав те слово, та як займе конем — пропав на нинішний день. Аж тоді пан догадався, що циган вже добре його оциганив.

(Народна сміхованка).

РІДНЯ.

Пішов господар у ліс, вирубав граба й несе домів. Узрів побережник і зачав за ним бігти. А той не слухав його, тільки йшов, бо гадав, що побережник його не догонить. Як побережник уже був близько, той кинув граба, обернувся до нього та й каже:

— Стій брате!

А побережник здивований питає:

— Який я тобі брат?

— Слухай, — каже господар, — твоя мама тобі мама, а моя мама мені мама, і були обидві рідні.

Побережник каже:

— Іди скоренько, щоб ніхто не бачив.

І відійшов і став думати над тим, яка може бути рідня. моя мама мені мама, його мама йому мама. Як догадався, господар уже пішов з грабом.

Народна Сміхованка.

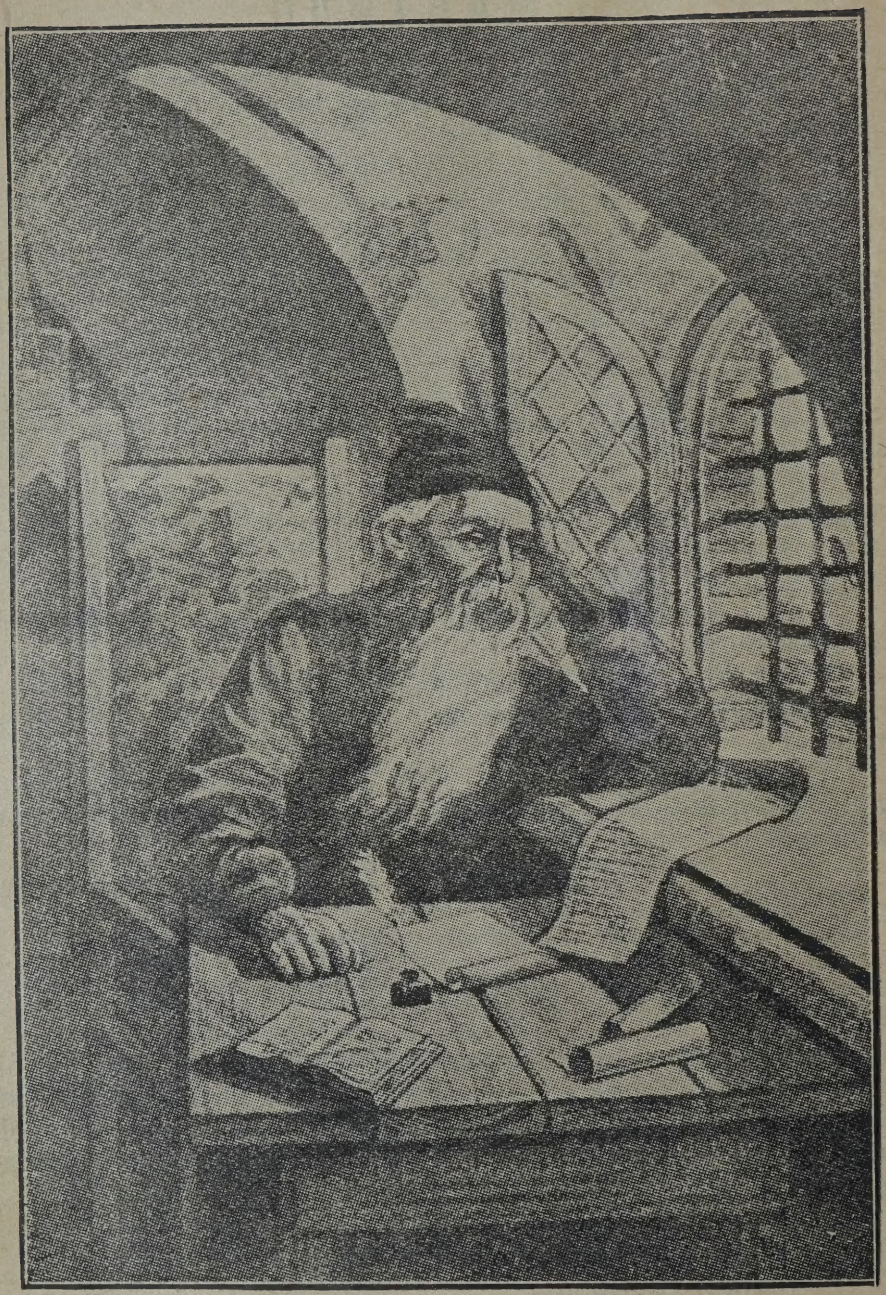

НЕСТОР ЛІТОПИСЕЦЬ.

Про початки української держави довідуємося з Літопису, який написав монах Київо-Печерської Лаври, Нестор, п. з. „Повість Временних Літ". Твір Нестора став підставою найдавнійшої історії України.

Дмитро Гункевич.

НАВЧИТЬ БІДА ВОРОЖИТИ, ЯК НЕМА ЩО ЗА ЗУБ ВЛОЖИТИ.

Фарса на одну дію з життя іміґрантів в Канаді.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Доктор прав, літ поверх 40.
Бувший директор, літ около 60.
Іван, слуга.
Кирило, віритель.
Хорий.
Стефан, каліка на ноги.
Молода жінка, } пацієнти в лічниці.
Бабуня.
Кілька хорих.

Діється в однім з більших міст Канади.

Почекальня лічниці. Бюрко до писання, два столики, кілька крісел; телефон і пару книжок на столиках. На стіні висить великий образ, представляючий кістяк людини. Двері на право і на ліво.

Доктор нервово проходжується по кімнаті з руками в кишенях. Бувший директор сидить коло столика і, переплівши ногу на ногу, тарабанить пальцями якийсь марш. Іван робить порядки.

Доктор (нервово): Ах, перестаньте, пане товаришу! Я сего не зношу!

Директор: Ага, у вас розстроєні нерви. Вибачте!

Доктор: Нерви, чортівські нерви!

Директор: Гм, дивно! Зі мною якраз противно. Мої нерви тільки тоді спокійні, коли прислухуюся музиці і тарабаненню маршів. Се нагадує мені недавне минуле... (Встає і також ходить).

Доктор (перебиваючи): Вам нагадуєся Австрія, коли то ви...

Директор (зітхає): Не можу забути! Для мене бувша австрійська монархія осталася глубоко в памяти, як країна щасливих, безжурних днів.

Іван (з боку, до публики): Вона була такою для всіх таких панків, як він.

Директор: Країна конституції, золотих законів...

Іван (голосно): З довгим коритом з Галичини аж до Відня!

Директор (з обуренням): Що за смілість! Простак! Хам!

Іван: Ой, вже не вернеться те, що було і за чим жаліете!

Доктор: Іване, ради Бога, перестаньте.

Іван: Правда в очи коле. (Виходить).

Директор: Дивуюся, пане товаришу, пощо такого простака тримаєте. Сеж хам, некультурний чоловік.

Доктор: Щож зробити? По правді, не я його, але він мене тримає.

Директор: Що? Ви, здається, помилилися.

Доктор: Зовсім ні. В державі, за котрою зітхаєте, було все готове. Пенсія, титули, почести. Тут не так. Мусимо числитися навіть з такими, як Іван.

Директор: Як-жеж се? Я ще не розумію.

Доктор: Тут ми залежні від таких, як Іван, — від народа.

Директор: Се-ж пониження для нас!

Доктор: Щож, тут ми слуги народа.

Директор (схвильований): Я з такими порядками не погоджуся. Все мені виглядає на відворот.

Доктор: Колись і я так думав. Згодом переконала мене біда, що теоретична наука без життєвого досвіду се те саме, що сіль без страви. Признаюся, що той некультурний слуга, Іван, виратував мене нераз перед банкроцтвом. Завдатки на сей будинок дав він. Колиб не він, то лічниці не булоби.

Директор: Виж не медик, а доктор прав. Мені справді дивно, чого то ви взялися не за своє діло.

Доктор: Пане товаришу, памятайте на пословицю: Навчить біда ворожити, як нема що за зуб вложити. Пробував я вже не одно. Навіть большевиком був. Але люде не розуміють ріжниці між доктором прав а доктором медицини і приходили до мене, щоби я їм помагав на недуги. Се й піддало мені думку заробляти як лікар. Для безпеченьства я оголосив себе управителем лічниці.

Директор: Ну, як-же вам йде на сім, пане?

Доктор: Булоби не зле, колиб були грошi. Переживаю тепер знова фінансову крізу (ходить). Грошей, грошей треба, а тут не мож їх дістати. Як не роздобуду грошей, то жде мене банкроцтво!

Директор: Позичте у людей. Ви маєте масу знакомих.

Доктор: Таких вже нема, щоб я їм не був винен.

Директор: Виходить, що лічниця також непоплатний інтерес. Пробуйте чого иншого.

Доктор: Хіба шифкарти продавати. Але і там не піде, бо люде вже не вірять мені. Зрештою, сеж низьке заняття бути аґентом.

Директор: Бачу, що ви на всім знаменито розумієтеся, з вас мислитель!

Доктор: Смійтеся, пане товаришу. Ви не знаєте тутешних обставин.

Директор: Я серіозно говорю. Я в Канаді коротрий час а вже переконав ся, що для галицької інтеліґенції тут жити тяжко. Нарід вимагає від неї роботи по товариствах, якби мав на се право, а жити нема з чого. (Дивиться на годинник). От як нині, вже дванайцята, а я ще не снідав. Не маю ні цента в кишени.

Доктор: Так, так. Тут хочуть роботи наперед, а доперва потім скупо платять. Все опираєся на добрій волі людей. Нічого готового нема, Треба самому створити, аби щось відтак заробити. Чисто по анґлійськи. (Хвилинку мовчить). Ага, ви згадали за голод. Були такі часи, що цілими днями нічого не їв. (Кличе). Іване, Іване!

Іван: Що, прошу?

Доктор: Закличте кухарку.

Іван: Вона покинула нас вже два дні тому.

Доктор: Гм... Дивно! А я про се не знав. А хтож варить їсти?

Іван: Ніхто, бо і нема що варити.

Доктор: І печеного нічого не лишилося?

Іван: Лише печені бараболі і квашені огірки.

Директор: Сеж люксусова пожива. Я маю великий апетит на печені бараболі, а ще більше на квашені огірки.

Іван: Зараз принесу (виходить).

Директор: Чим-жеж ви гдуєте хорих?

Доктор: Декотрим рідня приносить харч, а иншим, для викруту, приписую голодівку. Решту годую бараболями і огірками.

Іван (вносить на підставці дві тарілки: на одній печені зимні бараболі, а на другій огірки. Все те кладе на стіл зі склянкою води): Прошу!

Директор (сідає і забирається до їди): О, се чудова пожива! А яка смачна і здорова! Навіть король такої не їсть.

(Дзвонить дзвінок. Іван вибігає до дверий).

Голос: Доктор дома?

Іван: Вам кого треба?

Голос: Та доктора.

Доктор: Сюди!

Входить **Хорий,** опираючись на палицю: Слава Ісусу Христу! (Директор ховається з огірками і бараболями).

Доктор: Слава на віки. Що з вами є?

Хорий: Та щось сталося мені таке, що геть обсипало мене якимись прищами.

Доктор: Ану, визуйтеся.

(**Хорий** визуваєся. **Доктор** оглядає його ноги):

Доктор: Знаєте що, мій пане? З вами зле. Се вам так від зубів. Як хочете бути здорові, то я мушу вирвати вам усі зуби і вставити штучні. Але се, пане добродію, буде коштувати вас півтори сотки.

Хорий: Йой, та деж я їх дістану?

Доктор: То вже ваша річ, але я вам раджу не отягатися з тим, бо буде з вами біда. Гроші мусите заплатити згори.

Хорий: Вибачте, пане доктор, але я нині не маю при собі так богато.

Доктор: Кілько маєте?

Хорий: Та... пятнайцять долярів..

Доктор: Давайте і сі, як задаток на лічення, а завтра принесіть решту.

Хорий: Добре, паночку (Дає гроші). Але, кажете, що можете мене виратувати?

Доктор: Так, так, так, тільки не запізнюйтеся з ліченням.

Хорий: Будьте здорові, пане (відходить).

Директор (виходить): Що є з тим чоловіком?

Доктор: Питайте мене, а я вас буду питати. Я не знаю. Але як прийде знов, то повириваю йому зуби, а тіло скажу обмивати дистильованою водою.

Директор сміеся: А се справді ви чудесно придумали. Ви — геній

(Знов чути дзвінок).

Доктор: Іване, подивися, хто там дзвонить.

Іван (підходить до дверий, отвирає і питає): Ви до лічниці?

Кирило: Я хочу бачити доктора. Чи він дома?

Іван: А вам чого треба? Ви хорі?

Кирило: Будьте ви хорі! Я прийшов за грішми.

Доктор (з боку тихцем): Кажіть, що мене дома нема!

Іван: Доктор каже, що його нема дома.

Кирило: Як то нема? Адже я чую, що він говорить (пхається до середини).

Іван (не пускає): Свине, куди пхаєшся! Кажу, що нема, то нема!

Кирило: Сам ти свиня! Гроші мені віддайте, я довше чекати не буду! Вже сотий раз тут приходжу. (Пхається). Пусти, кажу, а то в морду заїду! (Силоміцю входить, а директор виходить рівночасно противними дверми.)

Доктор (ніби входячи): О, пацієнт! Прошу, прошу (дає йому крісло), сідайте, а я зараз... Підете до операційної кімнати, чи таки тут?

Кирило: Я... я... дякую. Вибачте, що я....., але довше чекати не можу! Мені потрібно, ви знаєте, пане доктор, що часи тяжкі.

Доктор: А так, так, я зараз. Довго не потреває. Сідайте!

Кирило (врадуваний): Я рад, що скоро, а то мене дуже притиснуло.

Доктор: Іване, поможіть роздягнутися пацієнтови; я принесу інструменти (виходить з поспіхом).

Іван (до вірителя): Прошу, скидайте з себе... Доктор зараз верне.

Кирило: Що скидати? Ви здуріли, чи що? Я по своє прийшов, а ви ще й одіж з мене здираєте!

Іван: Се вже докторови скажете (хоче стягнути нагортку з нього).

Кирило: Що се, напад? (Не дається). Пусти, а то буду кричати. Ще мало моєї праці тут пропало, ще й одіж з мене здирають! (Торгаються завзято). Ґвавт, напад, ратуйте!...

Доктор (вбігає з валізкою в руці): Лиши його, дурню! (До вірителя): Успокійтесь... Все промине, сідайте (підсуває йому крісло), не хвилюйтеся.

Кирило (здивований, до себе): Нічого не розберу. Сідає і защіпає ґузики).

Доктор (бере інструмент і сідає напроти нього): У вас давно вже прояви сеї хороби? (Бере за пульс руки).

Кирило: Що за мара? Якої хороби?

Доктор: А, се страшне! Розщіпіть на грудях камізольку і сорочку, а я зараз вам скажу. Пульс бє дуже нерегулярно, прискорено. Се признака заразливої хороби, яку по латині називаємо пекуніо-манією... (Розщіпає камізольку). Ми вас певно вилічимо.

Кирило (встає з обуренням): Чи ви здуріли, чи що? Я прийшов тут за грішми, а не лічитися! Ви мене вже з грошей вилічили. Віддайте зараз, бо їй Богу довше чекати не буду!

Доктор: Гроші, які гроші? Вам лічитися треба. Ви горячкуєте!

Кирило: Вам лічитися треба, а не мені. Вилічіть себе, щоб грошей у людей не зичили, коли не годні віддати! Сим разом я не попущу вам, — не вступлюся, поки не відберу.

Доктор: Ага, то ви за грішми прийшли. А, вибачте, я не зрозумів вас. Ну, то скільки я винен вам?

Кирило: Пятьдесять долярів і процент за три роки. Я позичив вам гроші на саму Покрову?

Доктор: Так, так, я аж тепер пригадую собі. За вигоду я винен вам подяку.

Кирило: Я грошей хочу, не подяки. Ви даєте її цілими бушлями....

Доктор (перебиває): Слухайте пане добродію, мусите розуміти...

Кирило (перебиває): Нічого не хочу розуміти. Гроші давайте і кінець.

Доктор: Та не кричіть; вже бачу, що не пораджу вашій хоробі. Вже дістанете свій довжок, але не готівкою а чеком, бо таке у нас правило.

Кирило: То дайте вже і чек. Я прийму.

Доктор (витягає з кишені чекову книжку): Добре, але в мене є готовий написаний чек та, на жаль, на більшу суму, як вам належиться.

Кирило: Видам вам надвижку.

Доктор: Дуже добре. (Видирає чек) Чек на сто пятьдесять долярів. Вам належиться пятьдесять від мене, а мені від вас сто. Згода?

Кирило: Та вжеж, що згода. І процент вам подарую.

Доктор: О, ні, я не хочу дарунку. Мусите обтягнути собі ще й процент. (Скоренько) А не хочете! Ну, щож, не примушую вас. Напишіть мені посвідку, що я вам нічого не винен (Мовчанка. Доктор пише посвідку, яку віритель підписує).

Кирило (виплачує готівкою сто долярів): Перепрашаю, що зробив вам таку галабурду.

Доктор: А, се нічого. Все те в життю буває (ховає скоренько гроші в кишеню, відтак кланяєся низько, подає руку і майже випихає його за двері). Моє поважання.

Кирило: Будьте здорові. Дякую за гроші і ще раз перепрашаю. (Виходить).

Доктор (отвирає другі двері і голосно говорить): Панове, прошу сюди!

(Входять Директор і Іван)

Директор: Щож нового?

Доктор: Вже є гроші!

Іван: Таж він по гроші прийшов!

Доктор: Так, але я йому дав чек на $150, а він сотку доплатив і ще посвідку дав, що я йому нічого не винен.

Іван: Того чека йому ніхто не зміняє.

Доктор: Се його діло, не моє. Добре, що гроші я маю.

Директор: Як бачу, то ви пане товаришу, не на дармо права теребили

(Чути дзвінок).

Іван (отвирає двері): Ви до лічниці?

Стефан (стогнучи входить з палицею): Ох, ох, нещастя. Ой, йой..

Доктор (саджає його на крісло): Що вам сталося, добродію?

Стефан: Ох, шкапа копнула мене в ногу... не знаю чи кости не зломила, а може тільки звихнула... Йой, як болить.

Доктор (обмацує): Нічого страшного. Ми вас скоро вилічимо. Але вам треба остати тут, в лічниці.

Стефан: Яж того прийшов.

Доктор: А маєте чим платити, бо у нас готівка згори для тих, які тут остаються.

Стефан: Та заплачу вам зараз. Кілько належиться?

Доктор (вписує його до книги і подає рахунок). Пятьдесять долярів. Прошу гроші!

Стефан: У вас все якось дуже по бизнесовому (платить), тільки їсти мені давайте богато. Я за двох даю раду.

Доктор (наливає огіркового квасу і подає): Випийте сего, на скріпленя, а будете витревалі на біль.

Стефан (пє і кривиться): Щось чути огірком.

Доктор (до Івана): Заведіть сего добродія на гору і покладіть до ліжка. Я зараз там прийду. (Стефан і Іван виходять).

Доктор (до директора): Бачите пане товаришу, як гладко гроші приходять. Тільки треба мати голову на карку.

Директор: Бачу і то добре. Але йому ваше правниче знання не поможе. Він потребує дійсного лікаря.

Доктор: Смійтеся, пане товаришу. Я скорше його вилічу, чим лікар.

Директор: Ну, побачимо. Ніяк не розумію, як можна так.

Доктор: Вірте мені, що все буде гаразд. Ви тепер у мене, отже і ви мені дещо поможете.

Директор: Я на ваших услугах, пане товаришу. Зроблю все що зможу. Будемо лічити психольогією...

Доктор: Та якби там вже се не називати, але якби прийшло що до чого, то знаєте.... зробіть яку штуку.

(Вбігає Іван, перестрашений).

Іван: Пане доктор, на горі між хорими бунт!

Доктор: Що? хто сміє бунтуватися?

Іван: Хорі кажуть, що нині ще нічого не їли. Хочуть їсти, бунтуються, кричать!

Доктор: Я-ж їм піст на сьогодня приписав.

Іван: Не слухають! Кажуть, що кождого дня піст у нас. Коли не дамо їм їсти, то грозять бешкетом.

Доктор: Гм... Може бути клопіт. Знаєте що: Занесіть їм по шлянці огіркового росолу і скажіть, що то таке лікарство.

Іван: Від росолу ще гірше послабнуть!

Доктор: Тим ліпше. Тоді не зможуть бунтуватися.

Іван (до себе): А то голова в доктора. (До доктора). Добре, зараз їх нагодую. (Бере зі стола посудину з квасом і зникає за дверми).

Доктор: А тепер, пане, товаришу, пора нам про себе подумати. Що любите, звичайне вино, чи шампанське?

Директор: Не знаю, що ліпше смакує після бараболь і квашених огірків.

Доктор: Думаю, що одно і друге. Зараз замовлю телефоном (йде і стрічається з Іваном).

Іван: Вже напоїв. Але їсти таки ще домагаються. Кривий Стефан ще гірше йойкає і клене медицину, яку ви дали йому на ногу. Хоче зараз лікаря.

Доктор: Щож я йому пораджу. На таких випадках я сам не розуміюся. (Думає хвилину). Слухайте, Іване, чи ви мали коли звихнену ногу?

Іван: Я? Ні! Але у нас було теля, котре мало звихнену ногу.

Доктор: Ну, і що йому робили?

Іван: Теля звязали, відтак тягнули за звихнену ногу і крутили на всі боки.

Доктор: А помогло?

Іван: Помогло, ще й як помогло! Другого дня натягнуло ногами.

Доктор: Е, жартуєте. Ми сего кривого спробуємо вилічити в такий самий спосіб. Постарайтеся о міцні шнури.

Іван: Зараз принесу. (Виходить з поспіхом. За сценою чути крики).

Доктор: Що там за крики? (Отвирає двері).

(Входять з вереском хорі: Криві, сліпі, згорблені).

Доктор: Голото, сиди тихо!

Всі нараз: Ми не будемо терпіти голоду. Ми вам заплатили! Чи живцем хочете нас похоронити?

Доктор: Будьтеж людьми! Треба терпіти. Чоловік як обїсться, то не може скоро виздоровіти.

Бабуня: Таже огірками і бараболями нас не вилічите.

Молода жінка: Мені той квас вже аж смердить!

Всі: Ми хочемо їсти, а не смердячого квасу!

Доктор (вдає здивованого): То хіба вам служба не дала приписаної їди — курячого росолу і свіжого житнього хліба з маслом? От, лайдацтво! Я цілу справу зараз розсліджу, а ви тимчасом вертайте до своїх кімнат. Гай, гай, як то тяжко полягати на безсовісну службу!

Всі: О, дайже вам Боже здоровля до самої смерти, пане доктор. Тільки постарайтеся, щоби ми з голоду не померли.

Другий хорий: А з хороби ми вже самі вилічимося.

Доктор: Заждіть всі, прошу! Хочу з вами всіма випробувати оден найновійший експеримент. Він є конечним, щоби ви скоро виздоровіли.

Всі: Щож се за лік?

Доктор: Всякі ліки затроюють людський орґанізм. Щоби успішно лічити ріжні хороби, ми рішили замісць ліків завести спеціяльне натягання. По вченому воно називаєся хіропотуманія.

Бабуня: Що вже ті докторі не повидумують. Вже якусь туманію знайшли.

Доктор: Я дістав нового доктора. Великий спеціяліст від хіропотуманії.

Директор: Так, так, нещасні приятелі. Я з кождим з вас перепроваджу сей спасений експеримент (Несподівано гукає голосно і остро). Стати в ряд! (Всі зі страху аж підскочили і поставали в ряд, як жовніри). Обернутись до дверий! (Хорі гейби зачаровані, обернулися до дверий кромі кривого Стефана). Марш на гору! (Хорі виходять, директор за ними, остаєся Стефан).

Стефан: Не виганяйте мене, але лічіть. Я вмираю з болю!

Доктор (озлоблений до Стефана): А ви чому не йдете звідси?

Доктор: Гм..., відай треба вам робити операцію.

Стефан (з перестрахом): Операцію? Може ногу врізати?

Доктор: Ні, зробимо вам операцію без крови. Ще нікому такого не робили. Йдіть до операційної кімнати.

Стефан (з радістю): Я дуже вдячний вам, що вратуєте мені ногу (Виходить).

Доктор (з глумливою насмішкою): В Бога надія.

Іван (зі шнурами): Вже маю.

Доктор: Він там в кімнаті. Зайдіть несподівано з заду і привяжіть до крісла. Я зараз там прийду. Будемо натягали йому ногу.

Іван: Треба нам стерегтися, бо колиб він урвав шнур, тоді смерть чекає нас обох (Виходять оба.)

(По хвилі дається чути крик, а відтак страшний рев і зойк. Наступає гробова тишина).

(На сцену вбігає перестрашений директор і говорить).

Директор: Що сталося? Хто то кричить? (Оглядається) Нема нікого! (Отвирає двері до сусідної кімнати і заглядає) А.... (запирає поволи). Звязали неначе вола і мордують. Зімлів (Виходить).

(Входять Доктор і Іван. Помучені обтираються).

Іван: Але ревів, як віл, аж зімлів.

Доктор: Дайте йому огіркового квасу, як очуняється.

Іван: Що? Я тепер до нього за жадні гроші не приступивби. Моє життя мені таке дороге, як вам ваше (Хвилева мовчанка). Мені здається, що ми витягнули йому ногу із суставів і він тепер остане калікою до смерти.

Доктор: В лічниці завжди так! Або виздоровіє, або окалічіє, або помре. Одно з трох.

(дзвонить дзвінок).

Іван (отвирає двері): Прошу! Маєте щастя, пан доктор дома.

Жінка (з підвязаними щоками): Ой, зуби, ой... Болять страшно, аж голова тріскає.

Доктор (подає крісло): Сідайте, зараз вам вирвемо.

Жінка: Ой, я боюся, буде боліти.

Доктор: Смійтеся з того. Ми витягаємо зуби без болю. Таке робимо навіть коням, як треба. (Бере кліщі). Ану, отворіть рот.

Жінка (отвирає рот і показує пальцем): Аво, от той...

Доктор: Ага, виджу добре його. Такий як комин (Витягає кліщами а Іван тримає за рамена).

Жінка (кричить що сили): Ай... яй, яй... а Бог би тя побив! (Жінка з болю копає доктора так, що той паде горілиць на підлогу).

Доктор (врадуваний): От, вже і є. Вирвав я його неначе вола. (Показує жінці).

Жінка (мацає пальцем у роті і верещить): А щоб тебе за кишки рвало, Іроде поганий. Таж ти мені здорового зуба вирвав. Ґвавт! Здоровий зуб пропав!...

Доктор: Тихо, паскудна бабо! Зараз вирвемо ще і слабий зуб, його тобі не треба. Порахую тобі лише за оден, а не за оба. Хай буде моя кривда...

Жінка: Я на поліцію піду, до арешту тебе всаджу. Хату тобі спалю (вибігає з криком дверми).

Доктор (стискає раменами): Булоб гарно жити на світі, колиб не баби.

(Вбігає Директор)

Директор: Спасайтеся! На горі революція, хотіли мене злінчувати! (Доктор стоїть збентежений, за дверми вереск, двері отвираються і до кімнати впадають хорі — ті, котрих директор вислав був на гору).

Всі (нерівними голосами): Хочемо їсти.....

Доктор (перебиває): Дорогі пацієнти, успокійтеся. Дам вам їсти, кільско самі хочете.

Бабуня (рипливо): Ми вам заплатили з гори за харч і лікування, віддайте нам гроші, а ми собі підемо геть.

Доктор: Тихо, будьте терпеливі. Не знаю, чого ви хочете від мене!

(Входить директор)

Один з хорих: Або їсти давайте, або гроші. Я не жартую (замахнувся палицею.).

Доктор (поблід): А гов, не бийте доброго чоловіка, вашого приятеля. Я роблю все, щоб вас вилічити. Маю ще одно лікарство, але треба його ще змайструвати.

Всі: Хочемо їсти, а не лікарств. Чуєте, їсти хочемо!..

Доктор: Не переривайте мені, хай докінчу. Се лікарство робиться з товстих котів. Я вже постарався о кілька котів (показує на мішок в кутку). Зараз беруся до прилагодження лікарства і прикажу кухареви, щоби також зварив вам росолу зі спеціяльного мяса. Але мусите чекати аж до вечера, щоби вам ліпше смакувало...

Директор (счудуваний до доктора): Ви хочете варити росіл з котів? Фе!...

Доктор (тихцем до директора): Мушу сеї голоти позбутися, бо мені голову зїсть. За хвилю нікого не буде...

Між хорими провадиться криклива бесіда, що доктор хоче годувати їх котами. — Оклики: Підемо геть з відси, ані оден не повинен лишитися!)

Один з хорих: Ми підемо собі геть з відси, але хочемо свої гроші (Голоси: Так, так!...)

Доктор: Ви заплатили, щоб я вас годував і лічив. Я вас не виганяю, бо хочу вас вилічити, отже грошей не віддам. Мусите відсидіти, як хочете. (Остро:) Розумієте!

Бабуня: А Бог би тя побив, ти шахраю, (хапає за телєфон і кидає на доктора. Цілою гурмою всі кинулися в його сторону. Директор, бачучи, що не жарти, втік дверима, а за ним і доктор).

Занавіса.

КІЛЬКО ЛЮДЕЙ НА ЗЕМЛИ?

По останніх статистичних зіставленнях в 1922 році, на землі живе 1,804,000,000 людей.

Вони говорять 3064 мовами й нарічами, а визнають більше як 1000 ріжних релігій.

В Европі живе	442,000,000
В Азії	975,000,000
В Африці	150,000,000
В Америці	230,000,000
В Австралії	7,000,000

Що року родиться коло 36 міліонів людей, а вмирає коло 30 міліонів.

ЯКІ ВІРИ ВИЗНАЮТЬ ЛЮДЕ?

Христіяне: — Католики — 293,000,000; православні — 125,000,000; протестанти — 216,000,000.

Магометане — 221,000,000; Браманці — 224,000,000; Будисти — 476,000,000; Мойсейвої віри — 13,000,000; Погане й люде без віри — 111,000,000.

М. Л.

ОПОВІДАННЯ ПОВСТАНЦЯ.

МУЧЕНИКИ ЗА БАТЬКІВЩИНУ.

Після тих всіх знущань, і грабіжів, яких допустилися московські большевики над нашим народом, по всій Україні почалися повстання проти них, проти тої "робітничо-селянської влади", яку наш народ з початку вітав як визволительку від реакції Скоропадського, Денікіна і Врангля. Дуже скоро наш народ переконався, що з Москви, навіть червоної, може йти на Україну тільки насильство і грабіж, а ніякої волі і прав ми звідти не дочекаємося.

І знялися скрізь народні повстання. Тільки біда була в тому, що вони були неодностайні, не координовані і большевикам, при їх великій військовій силі не трудно було на роздріб заливати кровю ті вибухи народнього гніву.

Нелюдські були знущання над повстанцями московсько-татарських орд, підсичених найнятими Китайцями. Полонених без винятку вбивали та ще перед смертю тяжко мучили, щоб вишитати про товаришів і помічників; села, звідки вийшли повстанці, руйнували гарматним вогнем і палили, ограбувавши попереду все майно, хліб і худобу. Все награбоване вивозили в Московщину. Не милували ні малих, ні старих, ні жінок, ні хорих, ні калік.

Отож свідоміщі та інтеліґентніщі з повстанчих проводирів зібралися на нараду, щоб повести боротьбу спільними силами, орґанізовано і пляномірно.

Я був на тому з'їзді в місті Х. але розказати про нараду не можу, щоб не відкрити ворогам пляну і головних діячів. Це зробить історія в той час, коли Україна визволиться від усякої московської напасти, будь то червоної, будь то чорної чи якої там иншої краски. Можу сказати, що всю територію України було поділено на повстанчі райони; кожний з них мав свій штаб і правильний звязок з иншими районами.

Мені досталося три повіти.

Після довгої, напруженої роботи наших орґанізаторів протягом пів року, я мав у своїому розпорядженні біля 4,000 збройних повстанців і 150 шабель кінноти.

Умови партизанської боротьби особливі і своєрідні.

Ніколи я не мав тої збройної сили вкупі. Орудували окремі загони, збіраючись там, де треба було, тоб-то де ворогів була менша сила і шанси на успіх певніщі. Як минала потреба або як загрожувала небезпека, загони розпускались і счезали, як крізь землю, ховаючись по-одинці в селах або невеличкими туртками в 15 — 20 осіб по лісах.

Розвідка у нас була дуже добра, бо помагали нам селяне, а крім

того ми мали своїх аґентів у всіх большевицьких установах, навіть у страшному "ч.-к."

Для большевиків це була страшна сила, бо невідома, й невидима. Тому вони хапалися за єдиний свій засіб боротьби — за терор. Але на нього повстанці відповідали не меншим терором, що падав на голови комісарів і активних комуністичних діячів.

Щоб остаточно збити ворога з пантелику, ми часто називали ватажків загонів одним іменем. Так було аж 4 атамани Орлики і большевики ніколи не могли знайти, котрий з них був дійсний. Коли большевикам одного разу вдалося захопити страшного Орлика, тяжко раненого, то радість їх була безмежна: у своїх часописах вони розголосили, що "банди" Орлика зліквідовано і сам головний "бандит" взятий в полон. Орлика вони замучили лютою смертю: пекли розпаленим залізом, рубали по одному пальці на руках, а нарешті привязали йому до живота зелізний казанок з живим пацюком (щуром) у середині; тоді казанок почали нагрівати, запаливши на ньому ганчірку, змочену в спирті; припечений пацюк прогриз мученикові живіт, і заліз у середину...

Це нам оповідав полонений Китаєць, що з иншими присобляв цю муку в "ч.-к.".

Але через три дні отаман Орлик напав на містечко у трийцяти верствах звідти, вирізав дві сотні червоноармійців, а шийманих шість большевицьких комісарів повісив і кожному почепив на груди плякат:

"За замученого отамана Орлика буде так повішено сто большевицьких комісарів".

Отаман Орлик.

Я називався Богдан. Ходив я ціле літо по трьох доручених мені повітах, з'являючись там, де мене найменше сподівалися большевики. Було нас трьох "Богданів". Кожний з нас мав загін від ста до двіста осіб; рідко доводилося збільшувати загони; частійше ми їх зменшували до 50—60 осіб, бо малими партіями лекше пересуватися, лекше й харчуватися, а в партизанці число борців не грає великої ролі: першорядну вагу має добра розвідка, знання місцевости й несподіваність нападу.

Ми відбивали обози з награбованим майном і реквірованим хлібом, псували зелізницю, іноді робили зелізничі катастрофи потягам з червоноармійцями, а головним чином тероризували комісарів і активних большевицьких аґентів. Вони боялись показуватися у селах і сиділи в більших центрах, коло зелізниць, на села приїздили тільки з великими військовими відділами.

Я теж мав за обовязок совісти знищити сотню большевицьких комісарів, а сталося це з такого приводу.

В місті М., де населення було ще залякане большевицьким терором, ми мали своїми аґентами двох дівчат: одну учительку, — я назву її Наталею, а другу, приятельку її, Оксану, що служила в кооперативній крамниці. Щирі то були дівчата. Вони не тільки помагали нам аґентурою, але ще й морально піддержували нас.

Памятаю я як одного разу, зневірений після кількох невдач я

розпустив свій загін і прийшов у місто проститися з дівчатами, бо думав уже припинити в цьому році боротьбу: втомило й виснажило мене те вовче життя, повсякчасні небезпеки, а головно: впала віра в успіх боротьби і жах огортав душу, що так дорого коштує боротьба: тисячі замучених большевиками цілком невинних людей, десятки спалених сіл, потоки крови, річки сліз...

І ті дівчата присоромили мене за мою зневіру й піддали мені нової енергії та завзяття.

— Не можна покидати боротьбу, Андрію, — казала Оксана. — На вас лежить велика відповідальність; на вас дивляться, вам вірять чотири тисячі найкращих наших людей; за вами вони в пекло піти готові. Це накладає на вас великий обовязок. Спиніте боротьбу — тоді все пропало, за вами зневіриться тих чотирі тисячі людей, а за ними і ввесь народ... А наші близькі, що вже загинули за святу справу, — згадайте їх. І мій брат, і ваших двох братів, що лицарями полягли в боротьбі... Мій брат повісився арештований у "ч.-к.", знав, що його вбють, але боявся, щоби при смертельних муках не видати товаришів, тому сам собі смерть заподіяв. Невже-ж марно пропало їх молоде життя?... А батьківщина нещасна, скрівавлена, зруйнована.... Не можна, Андрію... Ви спочиньте, бо таки втомилися тяжко, а діла не кидайте. Як-би я могла і я пішла-б. Ходила-ж Маруся Богуславка з загоном і била ворогів. Я так не зуміла-б... Я слабка тілом і військові справи не знаю. А ви — військовий старшина, ви дужий, відважний, самого чорта не злякаєтеся.

— Ви нам, Оксано, помагаєте більше, ніж як-би загін повстанців водили, — сказав я.

— І буду помагати, поки сили і помру за справу, коли така доля судилась і не зневірюся. Не можна так, Андрію!...

Я повік не забуду тих двох дівчат. Вони мене піддержали в тяжку годину зневіри, а самі загинули, віддали своє життя за справу.

Я прожив у місті М... три дні, а потім знову зібрав загін і пішов нищити ворогів.

Через деякий час большевики почали новий терор у місті М. і в першу чергу арештували тих двох дівчат. Чи хто доніс, бачивши їх зо мною, коли я там проживав, чи може инакше довідалися вороги про їх участь у повстанчій праці, — я не знаю, але обох їх убили. Наталю просто розстріляли з трьома иншими арештованими, а Оксану тяжко мучили, випитували про орґанізацію повстання. Її підвісили за шию, звязавши руки й ноги; підвісили так низько, що вона могла торкатися землі ногами; потім під голі ноги підкладали розпечену сковороду. Коли нещасна з болю підіймала ноги, то висіла за шию, а коли вже душилася, то мусіла ставати на розпечене залізо... І не видала вона нікого. Так і вмерла...

Коли я довідався про це від її молодшого брата, то молився за ту святу мученицю, а собі дав страшну присягу: вбити за неї власною рукою сто большевицьких комісарів.

І хіба живий не буду, то не виконаю цеї присяги. Вже вісімнайцять убив. Ще до сотні далеко...

ЕПІЛЬОҐ.

На весні цього року (1923) большевики розкрили ту таємну повстанчу орґанізацію, що звалася "Козача Рада", й арештували 90 осіб найдіяльнійших людей і проводирів. Помогла їм знайти нитку й по ній дійти до клубка якась дівчина. Чи то своя людина необережно проговорилась, може на тяжких муках, чи то була шпіонка большевицька — невідомо.

Всіх 90 осіб большевики розстріляли. До останньої хвилини своєї ці люде держали себе героями. Вони в очі говорили своїм ворогам, що боротьба не спиниться, поки чужинці-насильники будуть панувати над Україною.

Ця спокійна впевненість і сміливість стурбувала навіть большевиків.

Вони підсилали до арештованих свого аґента вмовляти їх, щоб вони зріклися боротьби проти червоних і просили помилування, тоді всі лишаться живі.

Ні один із 90 на це не пішов.

— Краще смерть, ніж зрада, — казали вони. Перед розстрілом вони самі за себе відправили панахиду і проспівали "Вічную память".

Навіть арештовані Москалі, кримінальні злочинці, плакали, слухаючи співу тих героїв і казали:

— Ми були ворогами України, а тепер шануємо її і Вона не може загинути, коли має таких синів.

Невідомо, чи в числі тих 90 лицарів був і той "Богдан", який оце оповідав; а тому не можна відкрити справжнє імя його, бо це загубило-б його, коли він ще живий.

Не Хиляйте в Діл Прапора.

Не хиляйте в діл прапора,
Лиш держіть його високо!
І не знайте, що покора,
Страх нікчемний, думка хора;
Хоч слізьми заходить око —
Не хиляйте в діл прапора,
Лиш держіть його високо!

По камінню по болоті
Йдіть, невпинно, без вагання!
Хоч лице купаєсь в поті,
Не ставайте у роботі
По камінню, по болоті
Від світання до світання.
Йдіть невпинно, без вагання!
Має беріг кожне море,
А по бурі йде погода.
Хто борню веде — поборе,
Хто терпить лиш — тому горе!

Шкода сліз, терпіння шкода!...
Має беріг кожне море,
А по бурі йде погода.

Хоч поборе ворог тіло,
Але духа він не зможе.
Поки серце не змарніло,
Йдім до бою бодро, сміло,
„Ще не вмерла!" — так нам Боже!
Хоч поборе ворог тіло,
Але духа він не зможе.
Підносім лиш свого духа
Хоч звалить нас заверюха,
І розпалюймо до грані.
Нарід обновиться з духа
І обновлений повстане...
Підносім лиш свого духа
І розпалюймо до грані!

Богдан Лепкий.

Хор Українського Народнього Дому у Вінніпегу з 1923 року — з тодішним дірігентом п. П. Юндаком.

Осип Маковей.

КСАНТИПА.

Коли о. Василь Петрів проповідав сьогодня у церкві про потребу згідливого пожиття між чоловіками і жінками, йому і на думку не приходило, що з того може вийти. Як звичайно, коли не було інтеліґенції в церкві, о. Василь почував себе свобіднійшим в поучуванню селян, так і сьогодня, розглянувшися по церкві, він зложив свою проповідь з ріжних тем: почав євангелієм, зійшов на політику, на нелад у селі, на читальню, а найдовше говорив про незгоду в родинах, про бійки і сварки. Така мішанина в проповіди зовсім не відповідала краснорічивости, але подобалася селянам; о. Василеві до неї не треба було окремо приготовлятися, а успіх був може й кращий , як від упорядкованої науки золотоустих проповідників.

— То, знаєте — говорив він — дуже давно, перед тисячами років жив славний, мудрий Грек — називався Сократ. Він нерадо сидів у хаті, тільки все ходив поміж людей і вчив їх, як мають жити. Сідав собі десь на торговици, велилика громада людей обступала його і починав говорити: „Се робіть, а того не робіть!" А мав він жінку, Ксантипу, дуже люту бабу. Замісць тішитися таким розумним чоловіком, славним на ціле місто і на цілий край, вона що дня з ним сварилася: „Чого ти хати не пильнуєш? Куди ти волочишся? Який мені пожиток з тебе? Людські жінки мають з чоловіків поміч і пораду, а я бідна, нещаслива . . . з таким волоцюгою не дороблюся . . ." І так що дня ганьбила чоловіка, от як і тепер можна чути на селі.

Але Сократ був розумний чоловік, з бабою сварки не заводив, тільки вступався їй. Звичайно, розумнійший уступає. Раз у злости, по великій сварці, жінка вилляла цілу коновку води на Сократа. А він ніщо, втерся і каже: „Звичайно по бурі дощ паде". Спокійний, як бачите, був чоловік, не злісник. За те знову його жінка славна стала про свою злість; по нинішний день кожду злісну бабу називають Ксантипою.

Се приклад був такий старий і знаний, як само імя і заслуги Сократа. Але в селі о. Василя про се не чували і радо слухали оповідання; богато людей навіть усміхнулося, почувши про Ксантипу і коновку води.

О. Василь докінчив проповідь і правив далі богослуження. По богослуженню пішов до дому, зїв обід і поклався трохи подрімати. Відпочавши, пішов знову до церкви на

вечірню. По вечірні вступив до читальні. За весь той час йому ані раз не прийшла на думку його ранішня проповідь. Не було про що й думати...

Тимчасом перед домом читальні до о. Василя приступив сухорлявий невеличкий уже старий господар, Матвій Соломка, голова читальні, громадський радний, член управи каси і крамниці, старший церковний брат — і ще иншими титулами можна би Соломці честь віддати — тай з якоюсь особлившою приємністю поцілував пан-отця в руку.

— Що-ж там, Матвію? — спитав о. Василь ласкаво. — Як здоровля ваше?

— Дякую. От якось чоловік тягне до часу. — Але Матвій очевидно не про своє здоровля хотів говорити, бо зараз додав: — Я вам дякую пан-отче, за нинішню проповідь.

— Щож там такого було? Звичайна проповідь тай годі!

— Ей, не кажіть, пан-отчику! Се так до мене і до моєї жінки, як би приложити! Я Сократ, а вона Ксантипа.

Пан-отець усміхнувся.

— Я вас і в гадці не мав. На проповідях я своїх парохіян не визиваю. Тай не знав я, як ви собі там живете. Моя хата з краю..

— Воно то так, — відповів Матвій спокійно. — Хоч ви й не про мене говорили, але вийшло подібно. Дуже прикра моя стара... Терплю, кажу вам, пан-отчику, як той Сократ. Чи ви не маєте якої книжки про нього? Я би собі прочитав.

— Маю, я вам дам. Є в читальні. Але я справді не про вас говорив.

— Не журіться тим, пан-отчику! Адже я до вас жалю не маю. І овшім дякую вам ще раз.

З тим оба пішли до читальні і посиділи там з людьми, що понадходили, добру годину. Матвій не згадав уже пан-отцеви ані словом про своє домашнє життя, але книжечку про Сократа сховав дуже обережно за пазуху.

З читальні пішов собі о. Василь до дому. По дорозі знову ані думав про свою проповідь, а тимчасом за ним поволою ішла Матвіїха, здорова, кремезна жінка, вистроєна по святочному. Аж на ганку, оглянувшися, о. Василь побачив, що Матвіїха іде за ним.

— Ви до мене?

— Так! — відповіла Матвіїха, підійшла блище, поцілувала пан-отця в руку і дуже важко зітхнула.

— Сідайте! оттут на лавку! Що-ж там скажете?

Матвіїха не сіла, тільки сперлася об стовп і стоячи почала говорити дуже сумно, але з притиском:

— Дуже мене пан-отець нині скривдили.

— Хрестіться, Матвіїхо! Та чим?

— Так мене за бездурно в церкві при людях спублічили, як би я вже була не знати яка! Мені вже з пятьдесять років, а ще жаден священик мене в церкві не ганьбив...

— Але-ж, ґаздине, я зовсім не про вас говорив! — боронився священик.

— Говоріть своє! — слова Матвіїхи ставали щораз твердші і енервічнійші. — Що я там часом свого старого штуркну, се правда. Але як жеж його і не штуркати, і не насварити, коли він все поза хатою: як не в читальні, то в крамниці, як не в крамниці, то в касі або на раді, як не на раді, то в місті на вічу... А дома як сяде, то ґазети читає. Тут праця на полі пропадає, а він ґазети читає!

— Не нарікайте, Матвіїхо, на свого чоловіка, бо він розумний і добрий! — спинив пан-отець говірливу жінку. — Самі бачите, що сили в нього не богато, а вам і без його помочі не зле поводиться. Ви господиня одна з перших в селі...

— За те мене і серце болить, — підхопила Матвіїха, — що ви мене в церкві ганьбили.

— Алеж кажу вам, що я не про вас говорив! — боронив ся священик рішучо.

Матвіїха не зважала на се, бо, видно, прийшла доконче виговоритися і насваритися.

— Називати мене в церкві Ксантипа, коли я Ксенька, пишуся, так мене хрестили, так мене все кликали!... Се правда, що я вчора на свого старого вилляла коновку води у злости, але скажіть же самі, якою мені бути? „Десь був?", питаю. — У крамниці! — каже. — „Що ти там робив?" — Рахунки — каже — робив, що крамниця вторгувала за тиждень. — „То ти, кажу, чужі маєтки зраховуєш, а твої злодії розносять!" — Та які злодії?! Що пропало? — каже він. — А я в злости трутила його в кут тай, як стояла під рукою коновка з водою, вилляла все на нього. Ніхто при тім не був, ніхто того не бачив і, дивіться, не минула ніч, уже в церкві пан-отець говорять! Чи чував хто таке? Се певно та безкоста моя сусідка підглянула тай донесла вам.

— Ніхто мені, Матвіїхо, не доносив — почав тепер пан-отець, усміхаючись — я справді не знаю, чого ви від мене хочете.

— Я хочу, аби мене пан-отець в церкві при людях не прозивали! Я не ніяка Ксантипа, тільки Ксенька! Я мало в землю не запалася, як слухала вас сьогодня, що ви говорили. А людям до мого Матвія засі! Я з ним шлюб брала, я вже діти відвінувала, вільно мені зі старим поцілуватися і побитися! Що людям до того?!

— Але може би ви, Матвіїхо, його не били? Одно, гріх перед Богом, друге, встид перед людьми, а третє: адже в нім тільки пушка духу, такий марний.

— Абож я йому їсти не даю, чи може бороню? Тай не бю я його, так, аби покалічити, Боже борони! Алеж і гірка мені година з ним. Десь у инших жінок чоловіки, як чоловіки, а в мене волоцюга, що хати не тримається!

— Аджеж Матвій не пє і не курить і грошей не тратить! — боронив священик.

— Ще би! — відозвалася Матвіїха сердито. — Ану, нехай би відважився.

— Отже порадьте мені, Матвіїхо, що мені зробити, аби ви не гадали, що то я про вас говорив у церкві. Може би на другу неділю сказати, що, хоч ви так зробили, як та давна Ксантипа, але се не до вас піялося.

Матвіїха застановилася.

— Ні! — каже — не говоріть! Коли сього сусідка не бачила, то най воно так присхне, як та вода на моїм старім!

— Добре, най і так буде! — відповів пан-отець. — А я вам ще раз кажу, що я не про вас говорив, тільки то направду була колись така Ксантипа.

— І мала такого чоловіка, як мій Матвій? — зацікавилася Матвіїха.

— Мала, тільки далеко мудрійшого.

— Ну, коли він свого не пильнував, тільки на наймитів спускався, то мудрий він не був. Я би за нею обстала.

— Та вже, як там хочете, обставайте і за нею.

Матвіїха значно подобріла, втерла хусткою спітніле лице, поговорила ще хвилину з пан-отцем і, видимо з лекшим серцем, пішла до дому.

Матвій сидів на приспі і читав про Сократа.

— Чого-ж ти казав, — спитала його жінка зовсім неласкаво — що пан-отець се до мене в церкві говорив? Я питалася, і він казав, що ні.

Матвій встав з приспи, подивився спокійно на жінку і, не промовивши ані слова, пішов у сад.

ГАДКИ.

На бідному стоїть світ — тому не має що їсти.

Ситий голодного не розуміє — але голоден ситого добре!

Добре те, що дістаєш просьбою — ліпше те, що дістаєш грозьбою, а найліпше те, що сам собі боротьбою здобудеш.

Пан, як хоче, так жиє — бідак як може.

Бідному терне в дорозі — богачеви рожі.

Бідний грішить з нужди — богач з добра.

Доти чоловік добрий — доки його „старшим" не зроблять.

Легше пяниці нічого не випити — ніж випити мало.

З великого розуму — люде дурію́ть.

Те, що почато гнівом — кінчить ся соромом.

Моє щасття — як тої курки, що качата водить.

Як ті пяниці щодня пють! Добре, що ми попривикали.

Катови частійше, як кому иншому, доводиться — мити руки.

У пеклі все тепло — а піди в рай, то й за дрова дбай.

Де лихо пристане — там і трава вяне.

Ми вбогі через те, що дурні — а дурні через те, що вбогі.

Якби чоловік знав, що не знає — то й мавби те, що не має.

Музичний відділ Рідної Школи під управою п. В. Зілінського Тов. Просвіти в Вест Форті, Онт.

КРОВОЖАДНЕ ДЕРЕВО.

Славний експедитор, відкривець і учений Др. Карло Леч відкрив у безвістях острова Мадаґаскару, (який знаходиться на Індійськім океані, на схід від полудневої Африки), незвичайне дерево, котре можна зачислити до ростин комахоїдних і назвав його „Кріноїда Дерджіна".

Дерево се високе около 10 стіп і має у своїх величезних листках таку силу, що може здушити і позбавити життя навіть чоловіка, колиб сів на верху. Росте воно в диких нетрах Мадаґаскару, де мешкає дике племя Мкодосів, котре уважає се-дерево смерти своїм богом і приносить йому свої дівчата у жертву.

Др. Леч оповідає про се так:

Коли я приїхав до Мадаґаскару тамошний провідник порадив мені побачити Мкодосів, обіцюючи велику несподіванку. Вскорі ми опинилися в полуднево східній части острова, де серед голих гір мешкають Мкодоси. Те, що я там бачив, було найстрашнійшим, яке мені коли лучилося.

Релігії Мкодосів основується на віруванню у „св. дерево", котре є найбільшим дивом природи і котрому вони приносять у жертву молодих дівчат. „Святе Дерево" має незвичайний вигляд. Пень, високий около 10 стіп і похожий радше на велику бочку, або на величезний ананас. Кора пня має гарну мозаїкову краску. На самім верху пня, котрий числить 8—10 стіп обводу, находиться гейби великанський полумисок.

З вершка сего пня звисає вісім величезних листків. Довжина листків виносить від 10 до 12 стіп; коло пня вони на одну стопу широкі, на середині около три стопі, а відтак поволи звужуються. Листки покриті густими і великими колючками, які на середині є грубі поверх 15 цалів.

Неначе з під величезного полумиска вистають наперед сильні і поскручувані, як тичкова фасоля, паросте, котрі без перестанку ворушаться, неначе від вітру. Здаєся, що на вершку сего пня (в полумиску) є густий солодкий плин, котрий виділяє дерево для звабливання птиць. Плин є сильно упянюючий, бо один лик спричиняє сон.

ЯК МКОДОСИ ПРИНОСЯТЬ ЖЕРТВУ.

Коли прийде час принести жертву, дикуни силують дівчину піти на те дерево і напитися плину. Вони вірять, що як чорт в середині дерева є в добрім настрою, то дівчина злізе назад здорова, а як чорт гнівний, то дівчина пропаща.

Мій провідник довідався, коли мала відбутися така жорстока церемонія. Над вечір пішли ми, за згодою старшин племени, в ліси. Дикуни спинилися коло „св. дерева" і розложили довкруги него дванайцять вели ких вогнів. Відтак сіли коло тих вогнів і одні їли, а більшість попивали домашної роботи напитки. Вкоротці опісля всі, жінки і мущини, були пяні кромі молодої дівчини, яка мала лізти на дерево. Стояла вона мовчки як зачарована.

Нагло і без ніякої команди між дикунами счинився шалений вереск.

Всі розсипалися по майдані як перестрашені олені. Прийшов час принести жертву і всі притихли. На обличчу дівчини відбивалося страхіття надходячої смерти... Вона дрожала, як листок.

Дикуни окружили дівчину і викрикуючи приказували їй лізти на дерево. Вона неначе пробудилася з одубіння подалася взад і почала просити помилування. Тоді цілий натовп збився в купу і верещав як несамовитий та дівчина не слухала.

Нарешті наставили до неї з переду острі копії і так примушували зближатися до дерева. Дівчина ще раз пробувала втечи, а відтак обернулася до дерева, хвилинку подумала і миттю полізла на дерево і там похилилася, щоб напитися плину з природного полумиска.

Я сподівався побачити її на земли назад, але вона — неначе взиваючи ратунку — почала кричати.

При темнім світлі я спершу не завважив, що сталося, аж потім я побачив те, від чого мені кров в жилах застигла: Дерево, котре доси було гейби мертве, повернуло до життя. Поскручувані, неначе розтягнені пружини, парости коло „полумиска" перестали дрожати і позакручувалися довкола голови і рамен дівчини і держали її так сильно, що всякі її спроби увільнитися були даремні.

Зелені парости, що були неповорушні перед тим, почали крутитися навколо неначе вужі. Потім як вони ворушилися, я побачив те, чого ніколи не можу забути. Величезні листки почали дуже звільна підноситися та наближатись до нещасної жертви, а потім стискати її неначе гедравлічною пресою. Коли вони зійшлися до купи топлячи свої острі спички в тілі дівчини, крик жертви перемінився в стогни, а корою пня почала спливати рожева теч, кров дівчини.

Потім святкування почалося із більшою втіхою. Бог-чорт був задоволений.

Звідомлення відкрить славного індуського вченого доктора Боса, йдуть в напрямі потвердження оповідання Д-ра Леча. При помочи побільшення і сильного освітлення др. Бос зібрав певні образці росту і життя ростин. Ростини, що правда, не мають таких волокон і нервів як людське тіло, але вони посідають прикмету величезного чуття.

ЗАГРАЙ!

Заграй скрипко, заграй!
Давнеє моє пригадай.
Й про будучність скажи все,
Що і коли жде мене:
Чи терпіння, як колись,
Чи вже щастя усміхнесь?
Тай про ворогів скажи
Й про приятелів — як є.

Заграй, скрипко, заграй!
Давнеє моє пригадай,
Тай до нового веди —
Знаю, що могутня ти.
Нехай й я в життю хоч раз
Зазнаю щастя гаразд
Тож на крилочках своїх
Неси мене у щастя у світ.

Текля Кройтор.

В. К. Тернопільський.

КІЛЬКА СЛІВ ПРО КРАСУ УКРАЇНСЬКИХ ПІСЕНЬ.

Вчені, що розглядають пісні кождого народу, кажуть, що український нарід має найкращі пісні, які де на світі можна почути.

Однакож і невчений чужий нам чоловік, що часом і мови нашої не знає, не може налюбуватися красою ріжнородних мельодій наших пісень, а ще більше одушевляєся той, що мову розуміє.

В чім же та сила краси української пісні?

Причиною, що українські пісні такі гарні, було те, що їх творив сам народ. І творив їх не з поспіхом, але повільно, віками. І не тільки се. Їх творив народ, що завсігди жив з природою, серед піль, серед степів, серед ліса, серед широких просторів. Навіть важкі лихоліття не розлучили його з природою; він завсігди лишався серед неї і глядячи на своє переживання, оспівував все те, що його тішило чи смутило.

Українські пісні гарні з двох сторін: змістом слів і голосом.

Треба знати, що в народу основою і головною вартістю пісні є найперше зміст слів, а не голос. Голос в народу річ другорядна, хоч і не байдужа. Народ співаючи думає. Він в пісни хоче бачити широке життя людей, події, цвітки, темні бори, бистрі ріки, місячну ніч, вечірну зіроньку, відносини людей до людей серед молодих, серед старших, в родині, в сусідськім і громадянськім життю. Для народу пісня, се поезія, що малює найглубші почування душі народу, його клопоти і радощі, а дальше і ту природу й обстанову, серед якої пливе його життя.

Український народ оспівуючи життя, оспівує рівночасно природу. Образи з природи він ставить поруч життєвих подій, переплітає одно другим. При одній нагоді він хоче все бачити, все відчути. В. Щурат в однім віршу говорить:

Стоїть церква молитися,
Стоять гори дивитися...
І дивишся молячись,
І молишся дивлячись.

Подібне можна сказати і про українську пісню. Та ми перейдемо до примірів. Пригляньмося змістови хочби отсеї пісні:

Понад тими гороньками
Сходить місяць з зіроньками
А ще висше підлігає
Сивий сокіл з вірлоньками.
Ой летить же він летить,
Тай крилоньками блудить,
Ой як тяжко на серденьку,
Як хто кого вірно любить.

Перші шість рядків посвячені змальованню природи. Тут встають перед нашою уявою і гори — тай не звичайні гори, але „гороньки", а понад ними, чи з поза них вечером сходить місяць з зіроньками. Який величний образ встає перед нашою уявою при сих словах! Однакож се ще не все. Високо підносяться гори, висше понад ними появляєся місяць з зорями, а понад тим усім ще висше підлітає сивий сокіл з вірлоньками. І не летить він звичайним летом, як перелітає птах, з місця на місце, але довго блукає по воздусі, немов би крилами блудив, дороги шукаючи, або виглядаючи когось серцю милого. І доперва по такім глубокім змістом образі природи, пісня переходить до людського життя. Зачепивши наше серце величю і красою ночі з місяцем, зорями і соколом з вірлами, що літають висше гір, пісня нараз ставить перед нами факт життя — важність вірного кохання.

Не будь сеї картини з горами, місяцем і зорями, а ми не уявили би собі так сильно того почуття, що його дає вірне кохання.

Подібного в українських піснях дуже богато. Часом події з життя ставиться поруч подібних подій в природі, як в пісни:

Стоїть явір над водою,
В воду похилився,
На козака негодонька,
Козак зажурився.
Не хилися явороньку,
Ти ще зелененький,
Не журися козаченьку.
Ти ще молоденький.

Тут бачимо двох — явора і козака. Оден з них похилився, а другий зажурився. З дальшого змісту довідуємося, що оба мають причину: оден хилиться, бо вода корінь миє, другий журиться, бо само серце мліє (або: серденько ниє).

Деколи малюєся те окруження, серед якого сталася якась подія, як в пісни:

Ой на горі жито, на долині жито,
Край дороги широкої козака забито.

В иншім місци показані ті звязки, які вяжуть чи можуть вязати чоловіка з природою, і з усім тим, чим він клопочеся, про що дбає, з чим щоденно здибаєся, як в піснях весільних, прим.:

Весіля, весіля, та вже по весілю,
Скочу я в городець, подякую зілю.
Подякую зілю, щом ся затикала,
А своїй матінці, що мя заплітала.

В дальшім змісті бачимо, як дівчина пращається з усім, серед чого проходило її дівування — з порогами, які переступала, з образами, які квітками затикувала з подушками які вбирала. А щоби память про ню в батьківській хаті не забулася, то саджає вона явори на городі:

А я в свої матусеньки на відході
Посадила три явори на городі.
А хто буде ті явори підливати,
Буде мене молоденьку споминати.
Нема дочки, нема дочки, но слідочки,
Що ходила підливати яворочки.

Нераз образи з природи не мають ніякої звязи з провідною думкою пісні і стоять лише для прикраси, для ріжнородности змісту, для декорації, прим.:

Рута, гай і рожа є тут виключно для прикраси.

Ой зриваю руту в гаю, тай рожу, тай рожу,
Любить тебе не гадаю, забути не можу.

Коротко сказавши — кожда провідна думка в українській пісни не стоїть сама самотна, але майже завсігди прикрашена садками, шальвією, рутою, калиною, барвінком, місяцем, зорями, вітром, та подібними гарними образами з природи. Се так, як той образ, що вбрати його в гарні рамці, позатикувати гарними квітками та повісити на гарній стіні — то він здається нам тоді ще кращим.

І широкую долину і високую могилу,
І вечірнюю годину
І що снилось-говорилось — не забуду я.
.....
Закувала зазуленька в зеленому гаю,
Заплакала дівчинонька — дружини не має.
.....
На городі коло броду барвінок не сходить,
Чомусь дівчина до броду по воду не ходить.
.....
Заступала чорна хмара та білую хмару,
Виступили з за Лиману з Турками Татари.
.....

Шевченкові поезії такі принадні якраз через те, що в них, як і в народних піснях, не стоїть думка сама собою, але вбрана і прикрашена та розмальована ріжнородними красками, та прикметами, які вона має:

По дуброві вітер віє, гуляє по полю,
Край дороги гне тополю до самого долу.
Стан високий, лист широкий, нащо зеленіє?
Кругом поле, як те море, широке синіє.

Колиб ми почислили всі ті річи, всі ті предмети, які в наших піснях згадується, то побачилиб, що згадується майже все, з чим народ жиє.

Згадується сонце, місяць, зорі, вітер, бистру річку, став поле, дорогу, лози, гай, ліс і ще дечого богато. З дерев згадується явір, тополя, верба, дуб, сосна, смерека, ялиця, вишня, черешня, груша, клен, оріх та ще деякі. З менших рослин: барвінок, рожа, рута, шальвія, тоя, чорнобривці, бодяки і др. З городових рослин: буряки, огірочки, гарбузи, редьква, коноплі, лен, цибуля, дині, пастернак і др. Зі збіжа: пшениця, жито, ячмінь, гречка, просо, горох, бараболі. З домашної обстанови: вікна, двері, лави, столи, миски, ложки, подуш-

ки, постіль, припічок, піч, діжа (корито до мішання тіста на хліб), пороги, перини, кужіль і др. З господарських знарядів, плуг, віз, борони, коса, коромесло, коновки, керниця, дальше воли, коні, корови, вівці, гуси, кури, качки. З диких птахів соловій, зазуля, орел, сокіл, голуби, ластівки, перепелиці і ще богато всячини, що довго треба би вичисляти, а ще довше наводити примірами. Одним словом — цілий побут, ціле життя нашого народу, з усією обстановою, з усією природою бачиться в піснях, так, що колиб чужому вченому, що не бачив і не знає нашого народу, дати самі наші пісні, то він з них вже зрозумів би, яким життям і серед яких відносин жив наш нарід.

Ще иншою вартною прикметою наших пісень є наша українська мова. Жадна мабуть друга мова не має тілько поетичних форм для висловлення ніжности якоїсь річи, або ніжности наших почувань, як мова українська. І власне ті форми надають ще більше краси українській пісні. Без них не можна би ніяк висловити тих відтінків почувань і краси, які ними передаються.

Бо не все сказати: „батько і мати", а сказати: „батенько і матінка"; не все одно: „брат і сестра", а: „братик і сестричка". А в нас на кождім кроці в піснях приходять такі форми слів, як: рученьки, воротонька, пригодонька, керниченька, дівиченька, дівчинонька, козаченько, коник, вітрець, зіронька, личенько, губоньки і др.

Там оченьки як тернок,
Там то бровоньки, як шнурок.
Там то станочок, хоч пиши...
. . . . . .
Ой зацвила калинонька в лузі,
Чогось моя головонька в тузі...

Не досить того, бо й тяжких ворогів зве народ в піснях „тяжкими вороженьками":

Тіштеся, тіштеся, тяжкі вороженьки
Тай о моїй пригоді.
Бо моя пригода, моя пригодонька,
Як та ранная роса,
Вітрець повіє, сонечко пригріє,
Тай опаде вона вся.

Треба тут пригадати, що й Шевченко в своїх поезіях уживав дуже богато тих ніжних поетичних форм: дівчинонька, чумаченько, козаченько, головонька і т. п.

Серед такої ріжнородности прикрас і поетичних форм, бачимо ще незвичайну ріжнородність щодо змісту. Маємо пісні дівочі, парубочі, рекрутські і з військового життя; маємо вдовині, пияцькі, господарські; пісні обрядові, що знов самі діляться на більше відділів. Так весільні пісні можна поділити на ті, що співаються окремо при ріжних весільних церемоніях, як вінках (деревци, вінкоплетинах), при даро-

ванню (свахи, матки), при саджанню на посад (чи покут), при їзді до слюбу і від слюбу і др. Окреме місце займають вівати, що співаються при дарованню (при витанню). Їх самих можна поділити на більше громад, як дівочі, парубочі, вдовині, невістчині, служниці, кумівські, молодиці, молодої, чоловічі, товариські і звичайні жартобливі.

Дальше ягілки (гаївки), щедрівки, пісні, в яких описується родинні відносини, або якісь важні події і випадки; пісні історичні, де згадуєся минувшина нашого народу, в яких приходять Козаки, Ляхи, Турки, Татари; а ще дальше пісні з моралістичною закраскою, як пр. та, в якій оповідаєся, як син вигнав матір. Бувають ще пісні, що співаються при оказіях, як пр. хрестинах, де сходяться самі старші, а знов в осібний відділ можна би зібрати веселі, жартобливі, гумористичні пісні, а окремо смутні, серед яких оспівуєся навіть похорон.

Певна річ, що при такій ріжнородности і число пісень мусить бути дуже велике. Досить сказати, що перед кільканайцяти літами проф. Бажанський прилагодив до друку чотири тисячі ріжних мельодій (голосів) українськх пісень, з чого вже готовий висновок, що: коли самих голосів назбирав він 4,000 (а всіх чейже і не позбирав), то і пісень мусить до них бути тількож, коли не більше. Крім того кілько пісень знає народ, яких ще не позаписувано в збірники.

Ріжнородність і богацтво змісту відповідає також ріжнородности і богацтву голосів (мельодій), що відповідають ріжному змістови пісень, настроєви людини і вимогам хвилі — від веселих, скорих, до дуже повільних; від яскравих до простеньких (монотонних). Самих коломийкових голосів є надто богато, від дуже веселих до дуже смутних.

Одним словом — український народ має пісні на всякі можливі випадки, для ріжного настрою і віку.

ЗАЖУРИВСЯ Я...

Зажурився я, похилився я,
Ох, гіркая доленька моя!
Волос вкрила сивина,
А ще рано, не пора.
Сльози зїли блеск очей,
Як погляну на людей,
Серце вяне і ридає,
Жити хоче, а життя не має.
Деж ти, доле, озовися!
До серденька пригорнися
Хоч одну, одну хвилину,
А опісля.....й в домовину.
Прийде сумна година,
Душа тіло попращає.
Тіло прийме домовина,
А душа в рай поманджає.
Чи у пекло чи у рай,
Господь його Святий знає,
Бо то такий дивний край, —
Ніхто звідтам не вертає.

Дмитро Тягнигоре.

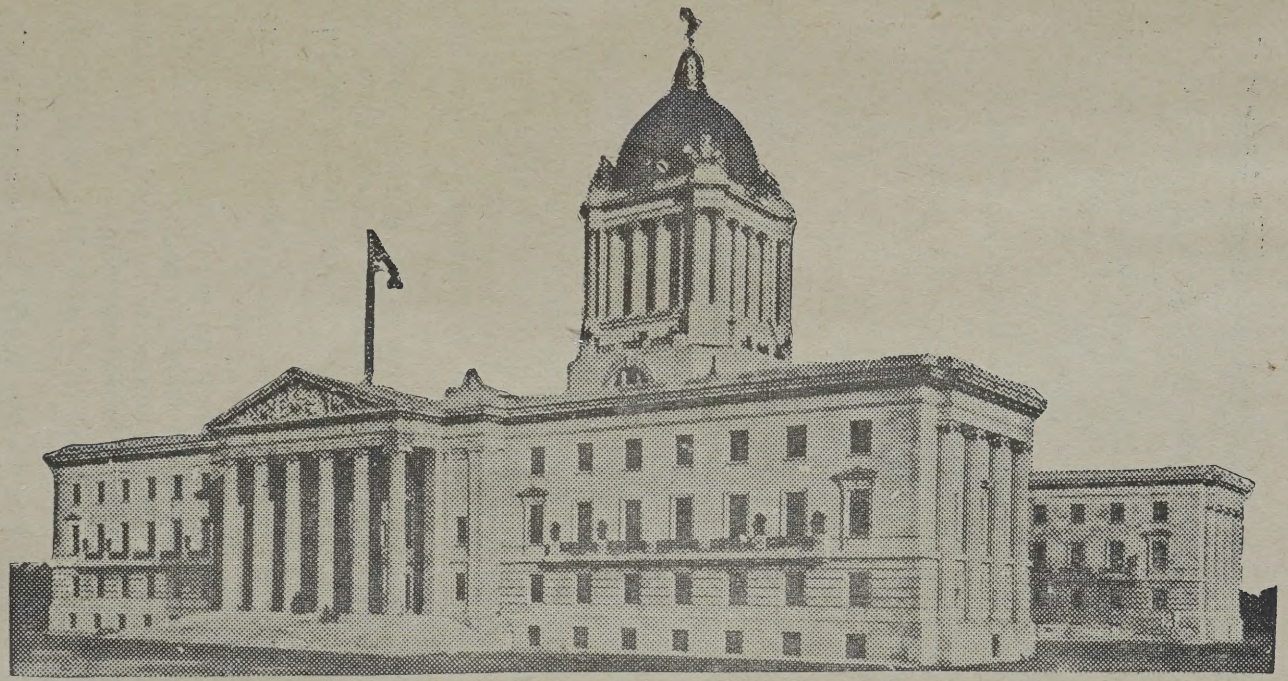

Будинок Сойму провінції Манітоба у Вінніпегу.

ЗАПОВІДИ ДЛЯ КОЖДОЇ ЛЮДИНИ.

Замітай сміття найперше коло власної хати, аж опісля коло сусідів.

Не шукай у сусідів лише злих крикмет, але сліди за добрими. Відтак поклади одні і другі на вагу а тоді суди.

Не надійся на поміч других, бо Бог помагає найперше тим, котрі самі собі помагають.

Не маєш права вимагати помочі від инших, коли ти не поміг і не помагаєш нікому.

Нікому і ніколи не кажи другому робити того діла, котре ти сам в силі зробити.

Кождий чоловік є будівничим своєї долі. Хто все йде через міст з замкненими очима і упавши у воду тоне, не варта його ратувати.

Не проси нікого, щоби тебе боронив. Боронися сам, а станеш сильним чоловіком.

Чоловік, котрий твердо вірить у свої сили є великаном духа.

Хорий чоловік нікого не може лічити.

Нагле щастя вбиває чоловіка. Коли тобі несподівано поведеся, не ликуй, але затримай холодну розвагу.

Не чванися маєтком, ані не вдавай жебрака перед людьми. І одно і друге свідчить про слабий характер.

Коли хочеш бути щасливим в життю, мусиш стати паном над самим собою. Лише тоді зможеш бути передовим між людьми.

Натура чоловіка складаєся з численних добрих і злих навичок. Шануй добрі навички, але веди безпощадну війну зі злими, бо твоя сила лежить в тім, чи вмієш опертися злим навичкам.

Самолюбний чоловік їсть і пє богато, але не має пошани у сусідів.

Ніколи не будь скупарем на народні і просвітні ціли — вони є конечні для тебе і твоєї родини.

Не відплачуйся злим вчинком за лихе діло свого сусіда. Така відплата ніколи не поплачується.

Поганий чоловік стає ще і малпою, коли пробує наслідувати святого.

Чоловік вродився на те, щоби переходити всякі злидні, від котрих ніяк не втече. Отже не ховатися перед ними без успішно, але поборювати.

Колиб люде боялися перепон, не було би ні зелізниць, ні тунелів, ні літаків.

Не висказуй своїх клопотів перед людьми. Кождий має

свої і твоїх не хоче слухати, хоч отверто сего не скаже.

Не треба тішитися нещастям сусіда, хоч би він був і твоїм ворогом. Звідки знаєш, що завтра воно і до тебе не загостить?

За солодкі річи треба все дуже дорого платити.

Люде, які сіють терня не можуть надіятися на пшеницю.

Не всі осли ходять на чотирох ногах. Ті, що ходять на двох є найгірші і найбільше шкідливі громаді.

Не підозрівай людей на основі поголосок доти, доки не пересвідчишся.

Чоловік, який дійсно співчуває тобі, не замкне своєї кишені перед тобою в потребі.

Не забагай річей для приємности нині, бо завтра вони стануть конечністю.

Коли держиш замкнені двері перед чортом, він піде собі дальше. Як забудеш замкнути він сам отворить їх і буде непожаданим гостем.

Кождий день у твоїм життю, се сторінка твоєї власної історії.

Коли тобі не повелося нині, то може повестися завтра.

Коли хочеш зробити погане діло, — відложи на завтра; коли хочеш зробити якесь добре діло — роби нині.

Не треба жалувати за тим, що минуло; гляди, щоби нинішних вчинків ти не жалував в будуччині.

Хто не дбає, яка буде його будучність, той вмирає під плотом.

Не оминай нагоди робити добрі діла, а тоді не буде нагоди на лихі вчинки.

Чоловік повинен користати з нагоди тоді, коли вона перед ним, а не тоді, коли минула.

Довіряй лише собі, а ніхто тебе не зрадить. Коли звіряєшся за богато перед иншими, се зруйнує тебе.

Не можна вірити новому приятелеви, ані старому ворогови.

Не довіряй гарним обіцянкам, бо хто гарно обіцює нічого не дає.

Віра в побіду усуває гори і води перед тобою. Коли маєш її не бійся нічого.

За гроші можна купити вірність. Але гроші також знищать її.

Будь вірним своїм словам, своїм завданням і своїм приятелям.

Не суди книжки по окладинці. Не суди чоловіка з вигляду.

Українська школа Тов. Просвіти з учителем І. М. Пігуляком, в Форт Вілліям, Онт.

ТЕРМОМЕТЕР.

Мірення теплоти, хоч вже доволі поширене, все ще не находить такого примінення, як би се з огляду на його вагу та на користь з нього можна було сподіватися. Люде справді знають, що лікар недужому мірить горячку, що в часі великих спек чи морозів часописі подають, що в той а той день було стільки а стільки степенів тепла чи холоду, та які се степені, яку теплоту вони означають, як їх мірять та чим, про се богато людей ще не знає.

Міриться теплоту приладами, які називаються термометрами (від грецьких слів: термос — теплота і метрон — міра) а які тепер можна купити у кождій аптиці. Вони складаються з тоненької рурочки закінченої склянним мішочком. У тім мішочку находиться ртуть, чи як її теж називають — живе срібло, яка має ту власність, що під впливом теплоти правильно розширяється або корчиться і через те підступає або іде в низ у згаданій рурочці. Ся рурочка з мішочком приміщені звичайно на деревляній або теж склянній дощині, на якій находиться поділ на степені. В міру того, як високо ртуть у рурочці підніметься кажемо, що теплота предмету який міримо, має стільки то а стільки степенів. Коли термометер висить свобідно у кімнаті, то теплота, яку він означує, буде теплотою воздуха у тійже кімнаті; коли його покладемо у воду, то він покаже її теплоту, колиж приложимо до людського тіла, або покладемо в уста, тоді він покаже температуру, чи — як гажуть — змірить горячку чоловіка.

Є кілька способів означування степенів теплоти, та найважнійші з них два, а то поділ. який запровадив учений Цельзій і другий, введений иншим ученим, Фаренгайтом. Цельзій взяв за основу свого поділу воду і встановив, що та теплота, при якій вода замерзає є „ніяка, себто 0 (нуль, нуля, зеро), а тоді, коли вода кипить, то має теплоту 100 вище зера. Числа між 0 а 100 означають ріжні степені теплоти. І так правильна теплота здорового чоловіка виносить по Цельзію 37 степенів, значна горячка є при 39 — 40, а при температурі 41—42 степенів чоловік вже вмирає. Холод означується такими самими степенями нище зера і так 10 степенів нище зера, се вже добрий мороз, між 10 а 20 сніг скрипить під ногами а при 30 степенях вже птиці гинуть на лету.

По Фаренгайтовій поділці вода замерзає при 32 степе ях а кипить при 212, так, що там, де по Цельзію є 100 степенів, по Фаренгайту є їх 180. По його численню нормальна теплота чоловіка виносить 97 — 98 степенів, горячка є при 104 до 107 степенях, великою спекою вважається теплота 90 і більше степенів, а сильний мороз, такий, як по Цельзію при 30 степенях є при 22 степенях нище зера.

Перемінюється одні степені на другі в той спосіб, що щоб дістати зі степенів Цельзія степені Фаренгайта, число тих перших ділиться через пять, потім множиться через девять і відповідно до того, чи се є вище чи нище зера, додається або віднимається 32. Приміром теплота 30 степенів вище зера по Цельзію рівнається 86 степеням Фаренгайта, тому, що 30 поділене через пять дає 6, яке помножене через девять дає 54 а по доданню 32 рівнається 86. По Цельзію означують теплоту в

Европі, способу Фаренгайта вживають англійські краї та Америка.

Термометрів вживають тепер головно для згаданих вже вище цілей, а то для мірення температури воздуха в хаті та на дворі, та для означування горячки у хорих. Ширшого примінення у домашнім щоденнім життю термометер ще до тепер, з малими виїмками, не найшов. Для инших цілей вживають його поки що лиш ріжні спеціялісти у своїх робітнях, передовсім хеміки, які мусять точно означувати теплоту тих складників, які їм приходиться вмішувати з собою. Важне примінення має термометер теж у фабриках, де стоплюють ріжні металі зі собою, тому, що вони дають відповідний новий стоп — аліяж — тоді, коли їх змішається при відповідній температурі зі собою. У тих фабриках і робітнях вживається вже спеціяльно вироблених термометрів, тому що теплота, яку там приходиться мірити, є звичайно така висока, що ртуть при ній вже перемінюється в пару і не можна її вживати для показування степенів.

Та й у щоденному життю термометер може і повинен мати богато ширше застосовання, чим до тепер. Коли дома є маленька дитина, тоді вже конче треба мати і термометер, раз тому, щоб держати комнату у відповідній теплоті, а далі щоб не приготовляти дитині купелі „на око", тому що часто можна зле „вимірити" і або простудити дитину або її спарити. Далі, коли дитина кормить ся з фляшочки, то знова, щоб відповідно приготовити молоко, треба мати спеціяльний так званий „пастиризаційний" термометер (від імени ученого Пастера), який означує температуру, при якій гинуть бацилі і до якої треба все молоко гріти, щоб не заразити дитини якоюсь недугою. Кромі того дома все повинен бути лікарський термометер, щоб, коли хтось захоріє, змірити йому горячку і побачити, чи се якась поважна недуга, чи ні.

В домашнім господарстві теж богато непевности можна позбутись вживаючи того приладу. Термометер у спіжарні скаже, чи у ній не є за горячо або за тепло. Коли в ній буде більше чим 50 а менше чим 32 степені Фаренгайта, тоді вже є небезпека, що захована в ній ярина попсується. Далі, хто виводить курята при помочи машини-інкуоатора, сей мусить удержувати у ній через увесь час постійну теплоту і тут вже без термометра обійтись не можливо. Теж при хоробах звірят треба їм мірити горячку таксамо, як хорим людям і для того й є спеціяльні ветеринарійні термометри. Новійші кухарські книжки заключають між приписами теж і теплоту, у якій ріжні страви треба печи чи варити; молода, несвідома ще хазяйка мусить справити собі такий прилад, який міривби її теплоту у печі і на кухні і то часто до висоти 650 до 700 степенів. Огородники, які плекають ріжні ніжні цвіти і рослини мірять теплоту землі, заки пічнуть їх садити, а садівники точно дивляться за температурою воздуха передовсім в часі весняних приморозків, щоб знати, коли розпалювати по садах вогні, щоб спасти цвіт овочевих дерев.

Олесь Бабій.

БЛАЖЕННІ УБОГІ ДУХОМ.

Татяні Михалєвич присвячую.

На вулицях Одеси боротьба. Большевицькі повстанці і недобитки Денікінців та Галичан.

Я вже третий день хорий на тиф. Лежу серед умираючих і серед трупів, яких нема кому поховати.

Вся санітарна обслуга розбіглась, зачувши большевицькі стріли.

Тихий стогін... горячкове маячіння... проклони... — нарікання і тишина.

А нагло серед мовчанки сміх... регіт:

...Ха! Ха! Ха! Ха!

Це козак Кубанець — перший раз після тифу, виходив в ранці на вулицю, а повернувши до ваґону, регочеться мов божевільний.

— Чому ти смієшся?

— Ха! ха! Большевики ріжуть на вулицях всіх офіцирів, всіх Українців, а козаків запрошують в свої ряди. Ге! Ге! Тепер ми заживем! Грабить будем, гулять! Го! Го! Я вже в городі самогонки достал. Там товарищі і хворих і офіцеров не щадять. І верно — видужає — знов буржуїв защищать стане. Як можете — втікайте господа — а то до вечера вас не стане між живими. Знайте, что я хороший человек — добре раджу. Я служив у большевиков в прошлом году — я їх тактіку знаю хорошо. Хе! хе! Канец буржуям!

"Вставай поднімайся робочий народ!" — затягнув пяний козак.

Слова його і сміх затроєними стрілами западали у наші серця... Регіт його і пісня нагадали мені ці списи і шаблюки, якими будуть нас мордувати большевики. Ах! — з якою погордою я глядів тепер на сего козака... Я-ж так любив їх... Нікого не скривдив... А тепер можу кровю заплатити за провини других... Бож я припадково загнаний в ряди Денікінців. — загнаний як лист калини поміж буряни і тернину... Душею я не тут, — душею я деинде, — серед тих, що несуть визволення цілому світу. Ну щож — але в розгарі боротьби, хто заглядатиме в душу мою. Брат брата убє — бо не пізнає.

— Утікайте ваше благородіє! — іронізує козак — а то неблагородні почешуть благородним спини!

— Так — я мушу втечи... мушу скритись, переодягнутись в цивільний одяг, а потім сам до них зголошусь. Коби перша буря проминула.

Останніми зусиллями одягаюсь і виходжу з ваґону. Куди втікати? Не знаю. Куди очі понесуть... Піду понад морем... щоб лише Одесу покинути...

Іду... бреду... ледви ноги волочу... Скільки труду коштує кожний крок... Цілий світ двигаю на плечах... Як я втомився.. Невжеж я не втечу... попаду в руки озвірілого салдацтва, яке убє мене лише за

те, що у мене офіцерський мундур? Так вони в душу не заглянуть... убють... Ах... як страшно! Гинути з рук брата... Ні — я втечу... мушу...

Темрява заливає мозок . . . лягає на душу мов ніч . . . Що? Паду на землю... паду непритомний...

Так холодно... Де я? На снігу? Замерзну... Боюся... Ні! Я ще встану... дійду до міста!

Встаю... бачу... кругом море... і сніги... знов паду.

Значить смерть? Ніхто знати не буде? Там матуся.. ждатиме..., а синок тут мов собака в снігу... Як би ти знала мамо! Я бачу тебе... заплакана? Бідна... добра...

Як солодко булоб умірати в рідному селі... на сільському цминтарі лежати... Яка роскіш! Таки чую... привид... жовта тінь? Смерть? В серце моє впивається гострими кіхтями чорний крук передсмертного жаху..., гадюкою обвиває мою грудь... смокче мозок мій...

Не хочу умерти! Не смію!

Ага... Я бачив тисячі трупів, як вивозили що дня з лічниць... Значить і мене закопають в спільну могилу і напишуть: "Здесь 100 Галичан за царя и отечество".

Не хочу! Не смію!

Ага.. Алеж ті тисячі погибших також не хотіли умірати, також боролись, страдали, боялись... і померли. Що значить моє "не хочу" супроти законів природи... супроти вічности... Чи пісок, що паде з вершка скелі у безодню, може сказати "не хочу"?

Щось гіркого розливається по душі мов полин, найгіркійша отруя...

Ні! Я буду жити! Я напишу велику поему, я здивую весь світ!

Ха! ха! Мені пригадується покійний Євшан. Він також мріяв про красу, славу... І прийшла маленька вош — вкусила його і він умер від тифу... Генія убила вош!.. Ха! ха! Євшане! друже мій! Ти кликав раз в молодечому запалі: "Яка могуча людина! Хай жие людина!" А я напишу колись книгу п. з.: "Яка могуча є вош! Яка безсильна є людина!" Я мушу написати! Що я мушу! Я і над могилою хорію на літерата? Так — я навіть аналізую передсмертні переживання у вірі, що колись використаю їх для повісти...

Холодно... умру... у мене хоре серце... тиф... І не напишу ніколи, нічого... І мої твори, які лежать в мойому наплечнику, заберуть санітети на папіроси.. І не прочитає їх навіть вона... моя єдина... знати не буде... Я за хвилину труп... гній... А потім?

Як гірко... як горить моя душа мов пекуча рана... Не видержу! Умру з жаху — збожеволію! Як добре булоб збожеволіти, не бути свідомим свойого безсилля. Ми, безумні діти, що убили батька Бога і лишились безрадними сиротами... Умерли старі боги — не народились нові... А як хочеться мати когось, кому можна би помолитись... з ким можна би говорити. По що Ти, Боже, дав людині свідомість тайн свідомість сили — а не дав ключа до сих тайн і не дав сили? . . . Як не щасна є людина у хаосі світів, серед лябіринту загадок... сама... з тугою за правдою, з жахом... Який ти жорстокий Боже! Я бачу Тебе. Ти сотворив мене, свого сина, лишив його на муки, на розпучливе

блукання серед вічної темряви, а сам Ти скрився за занавісою вічности і мовчиш...

Ах — Боже! Ти богато дечого навчився від свого ворога-чорта. Ти казав нам боротись за правду а ми мордуємо себе взаїмно, не знаючи де вона лежить... Сказав нам вічно шукати і знати, що не найдемо нічого крім могили... Ти дав в душу вогонь а не дав світла; дав спрагу, а не дав води; дав голод, а не дав хліба. Чуєш творче — який Ти несправедливий та жорстокий.

Що я говорю божевільний? Це є святотацтво... гріх!

Чим я успокою себе? Чим убю мій жах?...

Ах! — А фільозофія... Яж читав, — я виробив собі світогляд стоїка: "уміти гарно жити, спокійно умерти". Щож поможе роспука? Яж тисячі разів казав, що життя це щось суєтного, марного... Бажав смерти нераз... Ані раз в життю я не відчував повноти щастя; — на дні вина все був полин... Щастя лише в сні, в затраті свідомости, а смерть, цеж затрата свідомости — значить, найвище щастя. Впрочім смерть, це лише зміна; нічого не гине. Що мені шкодить, що дух мій зіллється із прарозумом, всесвідомістю природи, стане богом, верне з неволі тіла до вітчини, царства духа.

Яж вірю в безсмертність! Так! Вічний порив людини до ідеалу, вічна туга за чимсь незнаним — це туга вигнанця за вітчиною, туга духа за вічністю. Тіло це тюрма духа.

Ще хвилина і я в царстві духа. Впрочім сьогодня чи завтра вмірати треба. Що значить кілька літ життя? — Це глупа боротьба.

Слухаю: Ревуть корабельні французькі гармати на морю.. чути крики: "гурра"!!

Ах — яке це все безглузде! Боротись, щоб по літах боротьби дійти там, де і без болю певно дійдем — до могили! Як глупа є ненависть, заздрість, гордість і ціле життя. Цеж сказав Шопенгауер. Кличу всіх фільозофів на поміч, але що значить марне павутиння фільозофії супроти бурі жаху, хуртовини, жадоби життя.

Я почуваю, що всі мої думки — це штучне заспокоювання себе, самообман. Я не вірю в свої думки, я лише хочу вірити. На дні моєї душі буря, крик, розпука і іскра віри в життя.

Ах — тут море так шумить — а я завтра не буду бачити його...

Дивлюсь: Море колишеться, гомонить і усміхається соромливо до сонця наче сонна, пристрастно палаюча дівчина до свойого коханка. Яке воно чудне — Боже!

Хто не глядів на світ погасаючими очима, цей не знає краси його. Як умів би я розуміти красу життя, коханням, роскішю упиватись. Як виздоровію, буду сидіти цілими днями і ночами над морем. Чого людині більше до щастя потрібно? Мати свідомість величі, краси вселенної. Так — людина не атом — людина Бог, — коли може обняти душею всі чари світу...

Гау-у-ув-в! — ревуть французькі гармати, — аж стогне земля, хвилює море.

— Ох людино! Мені хочеться тобі плюнути в лице! Живеш момент і вміcто упиватись життям, ведеш боротьбу, турбуєшся, неначеб вічність думала прожити. Завше бачиш ціль перед собою, а кожний

момент, це початок і ціль. Як глупі є всі ідеали, що убивають щастя і радість життя, а не служать йому.

Як я видужаю, стану творцем релігії. Богом буде щастя, богинею краса, молитвою слова роскоші і любови, святинею ліси, море. Гріхом назву все, що бридке, сумне, мале, що вбиває радість життя. Найкращі женщини світу будуть священно-служителями. Першою заповіддю буде: "Хай живе молодість!" Старці будуть мусіти шанувати молодиків і кланятись їм. Бо що варта стареча мудрість супроти молодости?

Священників та монахів можу позамикати в тюрми, а передусім папу римського тому, що всі вони навчили людство відрікатись краси, щастя і змарнували життя соток поколінь.

Ах — який я безбожний, що я думаю? — Яж невдовзі умру... може є пекло... кара вічна... або я знаю!... Ах — як я хотів би висповідатись... Боже! Як легко булоб вмірати!

Голова болить, привиди, хмари, небо, ангели... що? Смерть? Солодко... любо... умру? Нехай! Не знаю.. все одно!

. . . . . .

Дорогою іде трох панків-удядників і старенька бабуся-прачка.

— Господін! Ось якийсь Галічанін лежить хворий... треба його забрати в город! — кличе бабуся.

— Ах — що я з ним зроблю? Я сам не маю де голови склонити! Ось чуєте як кулі свищуть?... Може убють, ранять, а тут ще з хорим возись. Заберіть ви його Миколо Івановичу!

— Что? Ето Галічанин. Українець! Як прийдуть большевики то мене повісять за те, що переховую контр-революцію. Возьміть ви його — ви соціяліст, большевиків не боїтесь!

— Що? Я прінціпіяльно не беру. Це Українець, наймит буржуазії, Денікінець. Зрадників революції не жалію. Хай гинуть. От — скотіть його до води — менше ворогів буде.

— Е се за богато!

— Ні! Ціль освячує спосіб; все для революції! Лишім його!

Старенька, обідрана бабуся нахиляється над умираючим:

— Ну, щож! Я заберу його сама. У мене семеро дітей, живу в комірнім, замітаю вулиці, з голоду примираю — ну щож — людини лишити не можна.

— Алеж робітнице! Це-ж буржуй, галицький офіцер!

— Я людина проста, на політиці не розуміюсь. Бачу одно: я людина — він людина.

— Заразитесь тифом!

— Ну щож! Краще вмерти, ніж мати нечисту совість.

Паничі розходяться. Старенька бабуся забирає хорого до своєї кімнатки, в сутеринах. Піклується ним цілий місяць, скриває перед ворогами, доки старшина не видужав зовсім.

. . . . . .

Я сьогодня здоров як риба. Блукаю понад морем із дорогою дівчиною, впиваючися чарами моря і любови, пю солодощі поцілунків. Гей, як я умію цінити життя, красу і добрих простих людей, в яких ще культура і війна не убила найсвятійших почувань. Як я умію цінити людину!

Одеса 1920.

Олесь Бабій.

ПОВОРОТ З ВЯЗНИЦІ.

Поспішний поїзд мчався стрілою, минаючи станцію за станцією, села, ліси і поля покриті білим саваном снігів.

В куточку ваґону між натовпом пасажирів сидів сивобородий старенький священник, виглядаючи раз-ураз через вікно туди... де в передвечірних сумерках синіли високі, задумані великани, Карпати... що своїми верхівями зливалися із сірими, сніговими хмарами...

Старенький священник дивився на гори і змарніле його обличчя набирало лагідного виразу радости... неспокою... і напруженого ожидання. Думки линули туди, до синіх гір... мов стадо білих ягнят знаних голодом на провесні, на полонину.

Священникові було дуже спішно, бо що хвилини звертався до свойого сусіда, руденького Жидка:

— Яка се стація?

— Н... відповів Жид.

— Ах, се ще... раз, два, три стації! Господи! Як сей потяг волічеться помалу, мов слимак!

— Що? Як слимак? — спитав панів гнівно, панів здивовано Жидок. — Сей потяг, то ерсте кляссе! Він так жене як блискавка, я жалую, що не поїхав звичайним, особовим, бо мені на скрутах аж зі страху в очах темніє! Таж він від стації до стації тільки мах, мах! — А ви кажете, що він їде помало? Ви певно спішитеся дуже, то вам так здається. Чому це вам так спішно?

— Ах, таж сьогодня святий вечір. Боюся, щоб не спізнити на вечеру...

— А позвольте спитати єґомосць: ви звідки вертаєте?

— Я? З арешту!...

— Що? — недовірчиво аж крикнув Жидок, відсуваючися обережно від священника і поглядаючи згірдливим оком на арештанта, то на свою валізку та пальто.

— Так, я з арешту... як політичний вязень... сидів...

— Ага! За політику! Се зовсім друге діло! — відповів усміхнений Жидок, присуваючись назад до священника. Нахилився над ухом "арештанта" і шептав:

— Єґомосць! Ті вороги вже і священників замикають? Ай, вай!

Скачуть вони, скачуть! Але вони щось собі вискачуть! Я вам кажу! Ви тепер вертаєте з арешту, то напевно в дома будете щось продавати, щось купувати — може заїхати до вас? Я завжди тримав руку з Українцями. Я 1918 року був ліферантом худоби для української армії.. Ша! Ша! Іде жандарм! Ша!

В дверях дійсно явився жандарм, товстопузий із грізним фельдфеблівським обличчям. Зажадав від пасажирів легітимацій. Побачивши у священника документ звільнення із вязниші, запитав голосно урядовою мовою:

— Ви довго сиділи в арешті?

— Десять місяців.

— Гм! України вам захотілося!

Жандарм усміхнувся злобно і, віддаючи документ, засичав мов гадюка:

— І пощо ту голоту звільняють? Я би їх усіх казав вивішати, як собак!

— Ха! ха! ха! — реготалися пасажирі вдоволені і раді з патріотизму жандарма.

Але священник видко уже привик у вязниці до сього роду жандармських диспут і тільки байдуже усміхнувся, не звертаючи уваги на його слова ані на сміх пасажирів. А Жидок, бачучи що діється, відсунувся далеко від "арештанта" і, щоб відвернути від себе увагу, витягнув з кишені книжку і почав її читати, оглядаючися полохливо за жандармом.

Священник встав, нервово подав Жидкові руку, а вибігаючи жвавo з ваґону повторяв урадовано: Нарешті я в дома... Моє дороге... дороге... село... Мої прекрасні гори!

Слава Богу!... Слава Богу!...

І зняв свої руки в гору, мов до молитви...

На небі усміхалися ясні зорі.

***

Подвірє.. усе знайоме... усе дороге... рідне як колись... перед 10 місяцями, як вечером вивели його жандарми з хати... Як гнали вулицями... Як у слід з ним линули ридання сім'ї і цілого села... Тоді, тоді, як вився смуток... як падав на душу біль... мов хмара на верхівя Чорногори...

Станув під вікно і чув, що бється його старече серце, мов налякана птиця...

Нахилився до замерзлої шиби і бачить... бачить... сидить його дружина біля стола а поруч з нею його донечка десятьлітна Володя... і старший синок. Глянув і якась таємна сила потрясла його ціле єство

— як трясе нераз буря лісами Верховини. Якась солодка хвиля радости вийшла з невідомих жерел і розливалася по цілій душі як весною розливається Черемош по розмороженій долині... залитий сонцем... скупаний промінням. Підбіг до дверей і наслухував: Тихо, ні слова. І несподівано маленька Володя поклала ложку на столі і сумно... сумно запитала:

Мамо! Чи таткові там в арешті дадуть куті... Мамо... чи в арешті є також ялинка?

І не було чути відповіди.. Лиш чути було як бідна мати утирає ревні сльози... І здавалося старенькому священникові... що сльози ті падуть розтопленим оловом на серце його...

— Мамо! Чого ти плачеш? — Ти-ж казала, щоби я не плакала за татком, бо він терпить за Україну... за правду... Не плач мамо! Не плач... бо я... буду також плакати.. мамо!

І щось нагло обірвалося в душі священника, мов хмара градова і розлилося дощем сліз горячих, сердечних.

Донечко... моя... донечко!

Не тямив, не знав коли і як відчинились вихром двері і вбіг до комнати жваво й весело мов молодий хлопчина, що приїхав на вакації.

Припав в обійми дружини... і сльози його злилися з її сльозами радости.

Взяв на коліна свою маленьку доню, яка зразу не пізнала свойого батька і пестив, голубив її та радів нею як віднайденим скарбом. Маленьке дівчатко не знало з радости що робити: Показувало свої забавки, прикраси на ялинці а при кінці довго-довго приглядаючися батькові, несміло запитало:

— Татусю! Чому в тебе така велика борода? Чому в тебе посивів волос на голові? Ти-ж не був сивий ідучи до арешту. Татку! А чи в арешті кожний мусить посивіти?

**
*

Поклали донечку до сну а обоє посідали під вікном. Розповів їй всі пригоди а потім обоє замовкли.. Задивлені на ясний зоряний небозвід... мовчали. Бо коли говорять душі то мовчать уста.

Перервав тишину...

— Знаєш, що пригадує мені сей ясний, морозний вечір?

— Що?

Такий був святий вечір тоді... коли ми перший раз святкували обоє, зараз після нашого вінчання...

— Так... такий ясний, тихий...

— І такий радісний...

— І радісний...

— Ми були тоді молоді... щасливі...

І щось відізвалося в їх душах мов гомін далекої пісні...

Мов згадка першого кохання... перших вечерів прожитих разом під спільною стріхою...

— Чи ти відчуваєш як радість обнимається з журбою? Наколи-б я не був терпів у неволі, у вязниці, я не був-би відчував радости стрічі з тобою... А я тепер забув... забув всі терпіння... Як це все втекло далеко... і є тільки радість така, яку я відчув тільки тоді... як святкувала ти перший раз у мене...

— Так... так... з журбою обнімається радість...

З неба впав ясний метеор... мигнув... засяв веселим світлом і розсипався... згинув на віки...

А раннім ранком, як ще навіть сніжнобілі гори не зарожевіли, як тільки запіяли перші кури, сходилися Гуцули до сільської церковці. Виходили із ялинових хат на дороги... мороз скрипів їм під ногами... Холодним вітром дихала Верховина. Було тихо, спокійно... а тишина мала в собі щось святочного, щось урочистого. Здавалося, що й ціла природа і ясні зорі і величаві смуги гір — все це святкує велике свято рождества. Так здавалося Гуцулам, що йшли до церкви розмовляючи.

— Ходім до церкви! Та най нам хоч дяк заспіває "Рождество Твоє", най хоч разом заколядуємо.

— Та ніби ходім! — Але вже там у церкві тої веселости не буде як колись. Чи тямите, як то єґомость потягнуть "Рождество Твоє" то здавалося, що всі гори тремтіли з радости... і відповідали шумом своїх борів на слова єґомостя!

— Та як-же мені не тямити? Або як то була ся зробила тота Вкраїна, то єґомосць як втяли на різдво казанечко про Україну, то мой! Тоді хотілося і мені взяти рушницю та йти під Львів на ворога. Молоді ґазди аж топорами стукали до підлоги така їх взяла охота до війни.

— Ех, за такі казанечка то вони тепер покутують в арешті!

— Ая! Ая! І не знати, ци їх коли випусте на волю, ци таки замуче в арешті на смерть.

— Замуче! Певно замуче! А на що-ж би вони їх тримали, як би не хотіли замучити?

— Хиба що може бути яка зміна, то їх випусте!

— Або ви куме ще надієтеся зміни?

— А що-ж! От вчера я вернув з Коломиї то там наші студенти читали в ґазеті, що на весну напевно буде зміна, що на Великдень вже прийдуть наші.

— Ой, Господь би з вас говорив... щоб ти добрим пророком був та ще й на різдво! Ти мой! Тобисми си на друге різдво попили, попили, як би так позбули се панської голоти. Але знаєш я шос не дуже вірю, бо то вже нераз говорили "на весну", та тої весни не видно.

— О цеї весни то вже напевно! Бо-ж вони там зараз за Карпатами... ось там зараз за тими горами в Чехах.

— Ех, я щось туди не дуже маю надію! Мені здається, що як не повіє вітром там зпоза Збруча, зі сходу... то нам весни не буде...

Та най буде із сходу ци з полудня, щоби лиш ворогів позбутися...

Ось так говорили Гуцули йдучи до церкви. Прийшли у храм а він вже був битком набитий. Старий кашлявий дяк виводив псальми сумовито й монотонно, мов на похоронах. Старі сивоволосі ґазди, жінки і челядь все це клячало, молилося а властиво всі думали про єґомостя. І якось так сумно було в церкві дуже сумно... як ніколи... Всі відчували, що тут у храмі недостає когось. Бо подумайте собі: що то варта церква без єґомостя, та ще на Різдво? Смуток уносився в гору із словами молитв, стелився по святині як колись, давно, дим кадила... біля престолу...

І як десь там в куточку якась дівчина перешіптувалася з хлопцями і ущіплена рукою леґіня розсміялася голосно, як це діялося давніще що неділі, то стара Пилипочка найпобожніща жінка в селі і старша сестра не видержала гніву і крикнула на всю церков:

— Та що ви розуму не маєте в голові, чи Бога в серцю, що сьогодні сміється та ще у церкві? От клякнула-б одна з другою та змовила "Отченаш" за єґомосця. Вони десь бідні тепер в арешті напевно за вас моляться!

І ці слова упали усім на дно душі. Дехто важко зітхнув а навіть старий дяк перервав псальми і крізь сльози промовив дрожачим, захриплим голосом:

— Ая люде добрі! Помоліться за єґомостя, бо хто знає, чи ми вже побачимо його, чи дадуть йому вороги хоч на другий рік заспівати у нас коляду.

І голосне зітхання вирвалося із соток грудей, мов стадо птиць чорнокрилих з криївок своїх.

...Отче наш... іже єси на небесі... голосно молилася ціла громада... І щирі прості слова молитви... яку виголошувало сотки уст зливалися в один могутній... глибокоторжественний акорд сердечної скарги.... болючого благання... до того Бога... невідомого Бога. Якийсь спільний настрій опанував безліч розмолених душ, розєднаних... скував кайдани спільного болю і жалю...

...Да бутет воля твоя...

Але нагло зір усіх богомольців звернувся до дверей захристії, з якої вийшов старий, бородатий незнайомий "пан" і станувши біля одвірка пильно розглядався між Гуцулами...

І ніхто не знав, хто цей пан і чого бажає.. Навіть один Гуцул нахилився до другого і шепнув по тихо:

— Це певне якийсь комісар з міста прийшов гнати нас в форшпани або стягати драчку. Люде втікають від паничів з хат, а вони хотять тепер у церкві виловлювати нас, так як це було в сусідньому селі.

— Так? На Різдво? А бодай їх смерека! — і в очах Гуцулів блиснули іскри гніву. В декого навіть засвербіли долоні.

Але що це за диво? Цей старий бородатий пан стає коло дверей... а очі в нього якісь знайомі, та такі радісні... добрі... ласкаві.

— Слава Ісусу Христу! — кличе пан тремтячим... зворушеним голосом.

І здивована Гуцулія не відповіла.

— І хвилину запанувала мовчанка... тишина...

Але стара Пилипючка, що стояла найближче престола, як не плесне в долоні, як не крикне що сил:

— Йой, та то наш єґомость! Хиба не пізнали? Та яби їх пізнала хоч би не знати яка в них довга була борода!

— Слава Ісусу! — повторив священник.

— Слава на віки! — відповіла громом Гуцулія і такий гамір вчинився в церкві та вереск... що, прости Господа, наче-б то була не хрещена церков а жидівська звичайна божниця. Старі, сивоволосі ґазди припали до рук свойого душпастиря а він цілував їх срібні голови, як батько синів.

А цілий "бабник" так хотів бачити з близька єґомостя, що всіх хлопів випхав геть за захристію, за царські врата. "Хлопи" просили. щоби опамятались, не псували порядку, ну, але хто в силі переконати упертих баб та дівчат?

І такі вам плачі були між жінками, як побачили посивілого бородатого "дядя", що ні описати, ні змалювати. А стара Пилипючка не видержала, тай знов на цілу церкву заголосила:

— Ой, щем си тільки си не уплакала від весілля війтової доньки. кумоньки... як її до шлюбу виряджали... ой...

— Нема чого, дітоньки, плакати — відповів священник втираючи також сльозу — от ходіть добрі люде до захристії убрати мене до служби божої.

І тут всі ґазди побігли до захристії і кождий з них, навіть війт, завидував паламареві, що він має щастя одягати "дядя" до служби

божої, який гордий зі свого обовязку, натягав на єґомостя фелон, епітрахіль і нарукавники, поглядаючи згірдливо і бундючно на війта та радних.

І як відчинилися царські врата, то Гуцулам здавалося, що небеса відчиняють свої брами перед ними.

А як по церкві задзвеніли радісні звуки "Рождество твоє", то всі Гуцули повторили цю пісню так грімко і щиро, що десь було чути аж до Коломиї. Старі баби так любувалися цею піснею, так витягали її довго, та сердечно, що не чули коли дяк скінчив і зачав вже співати антифон. Мусів бідний дяк обернутися і вимахуючи свічкою в напрямку бабника і крикнути: "Гей, баби, досить! Я вже давно скінчив!" — Але баби і дальше не слухали дяка і кожда тягнула, доки духу стало і доки кому хотілося.

А як душпастир підніс чашу з хлібом і вином, щоби по десятьох місяцях перший раз поблагословити своїх вірних, то стара Пилипючка так горячо і з вірою вдивлялася в золоту монстранцію, наче-б там таки дійсно бачила живе тіло і кров народженого Ісуса.

***

Скінчилася Служба Божа і священник промовив казанєчко. Витав своїх парафіян, оповідав про свою недолю в тюрмі і потішав, щоб не тратити надії, бо Господь визволить колись дорогу Україну.

Скінчивши казання він відозвався:

— Браття! Уклякнім і помолімся за тих, що там страдають в тюрмах і неволі, та на вигнанню... помолімся за Україну.

І упали Гуцули на коліна й молилися щиро... Горяче як ніколи перед тим...

По полудни зійшлося ціле село до дому єґомостя щоби послухати сповідань свойого "дяді" про свій побут в тюрмі і про тяжку неволю.

І слухаючи розказів про страшні знущання і насильства леґіні так постукували топірцями, що най би тепер прийшли жандарми арештувати єґомостя, то вони топорами розбили би всіх на прах, хоч би їх було і сто реґіментів.

А вечером урядив старенький священник для своїх парафіян таку коляду гучну та веселу з вином та з музикою, якої ще не бачило Жабє, тай не скоро й побачить.

Львів, 30. І. 1922.

Українська Школа Товариства „Просвіта" в Вест Форті, Онт., з учителем п. І. М. Пігуляком.

Віктор Гюго.

ЗЛИДНІ.

(З французької мови.)

Ніч темна, бурлива. У вбогій рибальській хатчині сидить біля вогню Жані й латає старе вітрило з грубого полотна. Вона чує, як свистить та виє вітер, як тарабанить у шибки дощ, як гудуть, хлюпають й розбиваються об беріг, хвилі... На дворі шумить негода — темно, холодно. В убогій рибальській хатчині тепло і захистно. Земляна долівка чисто виметена; в печі шумить хмиз і палає вогонь; на полиці полискує чисто вимитий посуд. У глибині кімнати старе ліжко зі спущеною запоною, а на великому ліжнику, простеленому долі, солодко сплять пятеро маленьких діток, приспаних гуркотом океану. Чоловік Жані тепер на морі; він поїхав ловити рибу. Страшно виїзджати на море в таку темну, холодну, бурхливу ніч, але що маєш робити? Не пускати-ж рідню у старці. Чує Жані гуркіт океану й стогін вітру: коли-не-коли політає пронизливе кигикання чайки . А дощ усе йде та йде. Мотороцно Жані. Їй ввижаються страшні картини корабельної катастрофи: розбитий об скелі корабель, потапаючі моряки.. Жах...

Старий, деревляний годинник з хрипливим боєм мірно цокає: цок-цок-цок.. Діти сплять.

Жані замислюється. Так, не легко їм живеться. Чоловік не жалує себе, в холод і бурю пускається на море, наражує себе що-хвилі на тисячу небезпек. Вона сидить зраня й до вечера за працею. І що-ж? Чи великий їхній заробіток? Маленькі діти її бігають босі в літку й зимою; про пшеничний хліб і мріяти нема чого — добре, коли вистає на житній. Правда, трапляється иноді й риба. Богові дяка ще, що діти здорові. О, Господи, як реве океан, як завиває вітер! Де-то він тепер? Захисти його Господи, спаси і помилуй!

Спати ще рано. Жані встає, запинається грубою хусткою, запалює ліхтар і виходить на вулицю погнянути, чи не вертається чоловік, чи не стихає море, чи не розвиднясться, чи горить світло в маякові.

Темно. Йде дрібний, рясний дощ. Наприкінці села, при самому березі океану, стоїть зруйнована хата з похиленими чорними стінами, із старими дверима. Вітер особливо люто нападає на цю зниденну хатку, ніби хоче змести її, а двері риплять і стогнуть, і гнила со-

лома на покрівлі гамотить, ніби благає помилування. Жані спинилася на порозі хати й зазирнула в косе віконце. В хаті темно. "Треба поглянути на бідну хору" — подумала Жані — "я зовсім занедбала її. Чоловік казав, що знову було їй гірше. Вона цілком сама. Нікому доглянути її".

І Жані постукала в двері; послухала... В хаті тиша. Ніхто не озивається.

"Бідолаха!" — мислить Жані, стоячи на порозі. "Як його слабувати, коли самій треба годувати сімю! Правда, що в неї тільки двоє діток; але-ж вона вдова і вся праця, всі турботи спадають лише на неї саму. А тут ще хороба. Ох, лихо!"

Вона постукала ще й ще. Все не було відповіди.

— А гов, сусідко! — гукнула Жані й подумала: — "От заснула й не добудишся!

Вітер завива так само. Жані починає вже здрігатися від холоду й вохкости. Вона хоче вже йти до дому; аж раптом дужий порив вітру, який ледви не здер з неї хустки, труснув старими дверима, й вони самі відчинилися. Жані переступила поріг і ввійшла. Її ліхтар освітлив середину понурої, мовчазної хати. Тут було вохко й холодно як і на вулиці; давно, видно, вже в хаті не топлено; в богатьох місцях крізь стріхи дощ лле, як крізь сито. Біля стіни, просто проти дверей, на купі брудної соломи, лежить труп померщої вдови. Голова запала назад, на холодному синьому обличчі з нестуленим ротом застиг вираз жаху й розпуки. Бліда, мертва рука, ніби простяглася за чимсь, упала й звисла з соломи. На два кроки від тіла матери, в нужденній колисці двоє маленьких діточок, бліденьких, але кучерявих і повновидих; вони скорчились і притулилися одно до одного білявими головками, сплять міцно і безжурно, не зважаючи на близкість мерця й ревіння бурі. Конаючи, мати встигла загорнути їм ніжки великою старою хустиною й накрити їх своєю одежиною. Один хлопчик підклав під щічку пухляве рученя; другий — втиснувся личеньком у шию братові. Подих їх рівний і спокійний, здавалося, вони сплять так солодко й міцно, що ніхто не розбудить їх. А буря все не стихає, вие, реве... Ось крапля дощу крізь стріху впала на чоло покійниці й скотилася на холодну щоку — ніби сльоза на її журливо прикривленому обличчі.

Жані біжить до дому бігцем. Вона несе щось під плащем. Серце її дуже колотиться; вона не зважується озирнутися назад, ніби хтось гонить за нею. Чи не вкрала вона чого у покійниці?

Дома вона кладе оберемок на ліжко й похапцем засмикує запону. Потім вона бере стільчик, ставить його біля ліжка і сідає, схиляючись головою до подушок. Вона бліда й схвильована. Ніби мучить її сум-

ління, дорікає в чімсь. Иноді вириваються з неї уривчасті виклики: "Що то він скаже?... Що я накоїла? Це не жарт, — пятеро дітей — мало він мав з ними клопоту. Це він? Ні, ні ще!... І навіщо було брати!... Коли він мене побє за це — по заслузі, так мені й треба... Ось він... Ну, та й краще!"

Двері рипнули, ніби хтось увійшов. Жані здрігнулася й підвелася з стільця.

"Ні, знову нікого. Господи, навіщо я це зробила? Як я йому тепер у вічі гляну?... І Жані замислюється й довго сидить мовчки біля ліжка, поглиблена в думку.

Дощ утих; розвиднілося, але вітер гуде й океан реве по давньому. Раптом двері розчинилися, в хату вдерся струмок свіжого морського повітря, й високий, смуглявий рибалка, волочучи за собою мокрі порвані сіти, вступає у хату із словами:

— Ось і я, Жані!

— Ах, се ти! — каже Жані й зупиняється, не наважуючись піднести на нього очей.

— Ну й нічка! Страхіття!

— Так, так, погода була жахлива. Ну, а як з рибою?

— Зле, цілком зле! Нічого не зловив. Тільки сіти порвав. Погано, погано!... Та я тобі скажу й негода-ж була! Здається, такої ночі я не пригадую. Вітер ревів, як сатана, жбурляв моїм човном, як мячем. Я вже думав, що линва порвалася, а човен сідає на дно. Яка там риба! Богові дякувати, що живий до дому вернувся... Ну, а що ти тут без мене робила? — Рибалка зволік сіти до хати й сів біля печі.

— Я?... промовила Жані, полотніючи. — Та що-ж, я сиділа, шила... Вітер так вив, що страшно робилося. Боялася за тебе.

— Так, так, — промовив чоловік — погода пекельно мерзенна! Але що зробиш?

Обоє помовчали.

Потім Жані, нерішучо, тремтючи й боязко, як винувата, сказала:

— А знаєш: сусідка Сімон померла. Не знаю, коли вона сконала: певно ще вчера, після того, як ти відвідав її. Тяжко було вмирати. Та за діточок певне, серце боліло. Адже-ж у неї лишилося двоє малесеньких... Одно ще не балакає, а друге ледви починає суватись.

Жані замовкла. Рибалка похмурився, добре, отверте обличчя його зробилося поважне і заклопотане.

— Ось так штука! — промовив він урешті, чухаючи потилицю. Ну, та що-ж робити! Доводиться взяти, а то прокинуться, як то воно їм з покійницею? Ну, та що вже, якось перебідуємо! Рушай-же швиденько!

Але Жані ані з місця.

— Чого-ж ти? Не подобається? Боїшся, не хочеш узяти їх? Що з тобою, Жані?

Жані встала, мовчли підвела чоловіка до ліжка й смикнула запону.

Там лежали діти покійної сусідки й спали так само міцно й безжурно.

(Переклад Вол. Тулюпи.)

ЛЮДСЬКІ РАСИ.

Деякі вчені начислюють 30 ріжних рас людей, инші 50 й більше, а деякі аж 160 ріжних людських рас на цілому світі.

Люде діляться на такі головні племена або раси: чорна раса і червона; маляйська; жовта або монґольська і біла, або кавказька раса, до якої належать і Українці. Докладнійше представляються вони так:

В Азії є 8 головних рас: Індійці, Семіти, Асирійці, Дравіди, Айни, Індонези, Турко-Татари, Монголи.

В Африці 5 головних рас: Мурини або Неґри, Бушмени, Неґріти або Піґмеї, Етіопи і Гаміти.

В Америці 5 головних рас: Північні американе або Індіяне, Середні американе, Полудневі американе, Ескімоси і Патаґони.

В Австралії 3 головні раси: Австралійці, Мелянези, і Полінези.

В Европі: Північно-західня Европа, а саме: Анґлія, Скандинавія, Північна Німеччина, Данія й береги Балтійського моря — ґерманська або північно-европейська раса. Середуща Европа, головно альпейські краї, а також полуднева Німеччина, середуща Франція й Швайцарія — альтейська або середно-европейська раса. Західня й полуднева Франція та північна Італія — атлянтійсько-середземно-морська раса. Полуднева Европа, головно Еспанія, полуднева Італія й Греція — іберійська або полуднево-европейська раса. — Фінляндія і инші краї північно-східної Европи — фінська або східно-европейська раса і Балканський півострів, себто Хорватія, Дальматія, Босня й Герцеґовина, Сербія й Чорногора — ядранська або дінарська раса. До сеї раси належить також значна частина Українців. В Европі живуть також народи й монгольської раси, а саме Лопарі або Ляпони, з північної Скандинавії й Фінляндії, та Кіргізи й Калмуки знад Каспійського моря, одначе сі народи напевно зайшли туди з Азії.

УКРАЇНСЬКИЙ ФІЛЬОЗОФ СКОВОРОДА.

Кождий чоловік повинен знати тих великих людей, котрі вийшли і працювали для його народу.

Коли чоловік про них знає, то вони для него не мертві — вони жиють в його свідомости, стоять перед його очима, як приміри, як учителі, як провідники.

Великі люде, се люде великих характерів, і тому вони завсігди мають вплив на виховання характерних й ідейних людей. А де серед народу є богато людей характерних й ідейних, там свідомість, там сила, там і творча робота.

І тому треба би нам звернути більше старання на виховання характерних, глубоко моральних людей. Без сього будуть лише борці та мудрагелі, що партійною й самолюбною боротьбою на власнім ґрунті тілько нищать громадську силу.

В нас були великі люде, яких би треба на кождім кроці ставити перед очи і пригадувати простому і непростому.

Життєписи таких великих людей треба би давати в руки батькам і матеріям, давати молодіжи, давати загалови. Їх би ставити перед очи і тим мудрагелям, що все знають, в ніщо не вірять, нічого не признають, і сказати:

— Замісць мудрувати, ви робіть — робіть так, як отсі робили, то буде і вам і другим більше користи.

Великим українським фільозофом-чоловіком, який живучи мав великий вплив на виховання характеру в людей, був Григорій Сковорода. Життя його незвичайно інтересне — інтересне тим, що Сковорода учив других того, що робив і робив те, що другим проповідував.

Родився Сковорода 1772 року на Україні. Батько його був — як кажуть одні — козак селянин, инші-ж, що був ним убогий священик.

Вчився Сковорода в Київській бурсі, потім скінчив Київську Академію. Якийсь час був при дворі цариці Єлисавети в її капелі. Голос мав дуже гарний і його любою піснею, яку залюбки співав, був ірмос Івана Дамаскина про трох отроків: „Образу златому, на полю Деирі служиму".

Сковорода говорив мовами — німецькою, латинською та грецькою, як своєю рідною. І богато творів писав він латинською мово, як був тоді звичай.

Якої великої науки був він чоловіком, видно з того, що в своїх листах і творах наводить вискази старинних письменників і фільозофів — Горація, Ціцера, Сенеки, Плютар-

ха, Фільона, Лукіяна, Климента Александрійського, Оріґена, Дионізія Ареопаґіта і других.

І не тілько се . . . знанням Біблії він міг заткнути за пояс найкращого богослова.

Та знання Сковороди не було саме книжне. В часах, коли не було ще зелізниць, він без великих грошей сходив пішки чимало Европи — був в Польщі, Німеччині, Італії, Австро-Угорщині.

З чужих країв вернув він з порожною кишенею, але з головою повною знання. Сучасники бачили в нім „подорожуючу академію", або вважали його вартним за цілий університет.

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА.

І не тілько се. Сковорода проходив цілий свій вік пішки, як мудрець, як живий примір великого і праведного чоловіка. Без копійки грошей, з Біблією під пахою, з палицею в руці сходив він цілу Україну, всюда сіючи зерно добра, правди і справжньої моралі.

Де були люде там і Сковорода заходив між них — і сим дуже нагадує він грецького фільозофа Сократа. Бачили його в простій селянській свиті, з торбою за плечима, з сопілкою за поясом і палицею в руках, як учив він народ

по селах, по ярмарках, під церквами, в селянських хатах.

— Мій жребій з голяками, — пише він в своїх віршах, вихваляючи просте життя серед природи, піль, дуброви зеленої:

Не пойду в город богатий... Я буду на полях жить,
Буду вік мій коротати, де тихо время біжить.
О, дуброво! о зелена! о мати моя рідна!
В тобі жизнь увеселенна, в тобі спокій, тишина!

Сковорода міг занимати великі посади, але на посаду дивився він як на сітку, яку заставляє світ для ловлі людей.

Говорив він всім правду в очи. Раз в Київі монахи Печерської Лаври намовляли його, щоби став монахом.

— Ми знаємо твій талан, — казали вони, — ти будеш стовпом церкви й окрасою монастиря.

— Ой, преподобні! — відповів Сковорода, — я стовпотворення собою збільшати не хочу! — й сумно додав: — Ризо, ризо! Коль немногих ти опреподобила, коль многих обовянствувала (О, одежо монаша! Як небогатьох ти зробила праведниками, а як богато зіпсувала).

Переяславський епископ запросив Сковороду, щоби вчив в його школі. Та коли побачив, що Сковорода вчить по свому, то порадив, щоби той вчив, як всі, а не новим способом. На те Сковорода відповів:

— Одна річ пастирська палиця, а зовсім инша поетова сопілка.

Розгнівався епископ і віддалив його, написавши: „Не живяше серед дому мого творяй гординю".

Колиж поставили його учителем в Харківській школі, то вчив, але грошей за науку не брав. Пізнійше покинув він зовсім життя серед гамору і почав жити в старім лісі під Харковом, де стояла пасіка та старенька хатка. Тут він довго жив з пасічником та собакою. Деколи заходив в Київ.

В Сковороди були деколи дивні предчуття. Раз в Київі зайшов він на Поділ і почув сильний дух, ніби дух гниючих трупів. Той дух вигнав його другого дня з міста. По кількох днях прокинулася в Київі страшна морова зараза.

Сковорода закінчив життя, як справжній мудрець.

Преходячи з села до села він вибирав завсігди затишні куточки. Нічиїх послуг не приймав.

Коли харківський ґубернатор Щербінін радив Сковороді взяти якусь посаду, той сказав:

— Шановний пане! Світ подібний до театру, де всі беруть ролі відповідно до здібностей. Я довго міркував і побачив, що моя роля в світі може бути лише скромна, проста і самотна.

Щербінін просив його бодай навідуватись до него, але Сковорода завсігди обминав вельможних.

Одинокою його розривкою була музика. Він сам підробляв ноти до церковних пісень і ті голоси були дуже захоп-

люючі. Добре грав на скрипці, бандурі й гуслях.

Будучи з усього вдоволеним він в хвилях гарного настрою говорив:

— Дякувати всеблаженному Богу, що потрібне зробив мені нетрудним, а трудне непотрібним.

Умер Сковорода так... Два місяці перед смертю він обняв свого приятеля, М. Ковалінського, і сказав:

— Мабуть тебе я більше не побачу. Прощай! Памятай завсігди в усіх пригодах твого життя те, що ми часто говорили: світло і тьма; голова й хвіст; добро і зло; вічність та біжучий час. Дух мій признав тебе здібним прийняти правду і полюбити її.

Друг просив, щоби Сковорода лишився в него на зиму.

Старим і слабим був тоді український мудрець. Він відповів товаришеви, що його дух наказує йому йти на Україну.

Ковалінський просив, щоби той взяв грошей на дорогу:

— Візьміть! Може в дорозі хороба збільшиться, треба буде десь спинитися, — сказав він.

— Ех, друже мій, — відповів Сковорода, — невже я ще й доси не придбав довіря в Бога?

В Курському, в архимандрита, прожив Сковорода півтора місяця. „Дух бодр, плоть немощна (дух сильний, тіло немічне)" — частенько повторяв він.

В слободі Іванівці, в дідича, він смертельно занедужав і там помер в листопаді (29-го жовтня ст. ст.) 1794 року. Казав він себе поховати на високім місци кого гаю і поставити напис:

— Світ ловив мене та не спіймав.

Робота, яку сповняв Сковорода таким життям, була незвичайно велика — він виховував кращих людей. Досить згадати, що коли в тих часах треба було знайти ідейну, чесну та щиру людину, то шукали її між „сковородинцями", себто учениками та прихильниками сього дивного чоловіка.

Щоби пошанувати память сього праведного мужа, основано університет в тих сторонах, де найбільше перебував Сковорода, в Харкові. І знов бачимо, що на сей університет зібрано жертв 400,000 рублів, суму на ті часи велику — а зібрано передовсім між прихильниками Сковороди. Ось який великий вплив мав сей муж на виховання ідейних людей!

Його писання не були друковані за його життя, однакож тоді читачі самі шукали за його писаними творами. Були такі його прихильники й обожателі, що навіть через газести запрошували до себе охочих читати твори українського фільозофа. Заходили сі твори і під сільську стріху. Шевченко згадує про себе, що він малим: Списував „Сковороду", або „Три царіє со дари".

Костомарів (історик) писав колись про Сковороду таке:

„Мало можна вказати таких народних постатий, якою був Сковорода і які так памятав би і поважав би народ. На всім просторі — від Вороніжчини до Київа висять його портрети. Кождий грамотний Українець знає про нього.

„Імя його відоме і богатьом з неграмотних людей. Про його вандрівне життя розказують богато оповідань та анекдот.

„В деяких місцях нащадки (потомки) знають від батьків та дідів про ті місця, куди він навідувався, де любив бувати і вказують на них з повагою.

„Онуки деяких родин нагадують з гордістю, що Сковорода стояв з їх предками в близьких відносинах. Бродячі співці (лірники, бандуристи) переняли його пісні. На храмових святах частенько можна зустріти натовп людей, що з сльозами приємности слухають „Всякому городу нрав і права".

Всі твори Сковороди перейняті строгою фільозофією удосконалення самого себе. Ось дещо з його думок:

— Не тілько в дома, але і в серцю твоїм і в душі твоїй Царство Боже та глагол (слово) Його. Се камінь, а решта — усе тлінь, брехня, калюжа. Все минає...

— Голова всьому — серце людське. Воно є найточнійший в чоловікови чоловік, а решта все околиця.

— Хіба сподієшся відшукати рай поза Богом, а Бога поза душею твоєю? Щастя твоє і мир твій, і рай твій, і Бог твій в середині в тобі. З природою жити і з Богом жити, се те саме.

— Нема нічого важнійшого, користнійшого, ні величавійшого, як пізнати самого себе і чути в нашім попелі захована іскру щасливости.

— Зерна всіх наук скриваються в чоловікови. Царство Боже в нас самих.

— Щасливий, хто злучив свій малий особистий обовязок з громадським.

Та не тільки моральна сторона захопляла Сковороду. В него була і висока народна свідомість. Він любив свій край і народ і того вчив своїх учеників.

— Мати моя Малоросія і тітка моя Україна, — писав він і говорив нераз.

В иншім місци пише він, що се неправда, що простий нарід чорний і до нічого неспосібний.

— Мудрують, — каже він, — що простий нарід спить, але нехай тямлять, що коли виспиться, то прокинесь і забереться до роботи.

Але були такі, що і його на сміх підоймали і він каже:

— З мене глузують; з мене сміються, що я несу свічку

перед темними; про мене говорять, що я звоню глухим — а глухим не до дзвонів. Нехай! Вони знають своє, а я своє знаю.

Додати ще треба, що незвичайно поважав імя і писання Сковороди великий російський письменник, Лев Толстой. Він жалував, що люде забули сього чоловіка, а таких людей, — казав він, — не треба забувати. В часах Єлисавети та Катерини Сковорода показав варварській Росії дивний приклад наслідування Христа до повного безсребренничества, до бездомности, до безприютности . . .

Такого гарного і великого чоловіка мав український народ! (В-к.).

Драматично-Аматорський Кружок Української Православної Громади в Вилтон, Норт Дакота, Злучені Держави.

Статистика Людського Життя.

Один французький статистик зробив обчислення, що дотичать людського життя. Після нього чоловік, що жив 50 літ переспав 6,000 днів, працював 6,500 днів, ходив 800 днів, бавився 4,000 днів, їв 1,500 днів, був хорий 500 днів і т. д.

За той час зїв приблизно 18,000 фунтів хліба 11,000 ф. мяса, 30,000 ф. ярини, овочів, масла, сира, яєць і риби, а випив 40,000 кварт води і ріжних напитків.

Степан Сірополко.

БОРИС ГРІНЧЕНКО

ЯК КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЙ ДІЯЧ.

„Як саме житиме наше Я після того як зникне тіло, — не відаю, але відаю певне, що на сій землі можна й після того жити тільки одним: зробленим во ім'я світа й правди ділом. І через те все життя людини, достойної зватися людиною, мусить йти на те, щоб се діло зробити — по своїй спромозі. Отсе моя віра, і сеї віри я силкуюся додержувати скільки зможу, і вона дає мені силу не проклинати життя".

(З листу Б. Грінченка до вчителя.)

Років шіснайцять минає 6-го травня 1926 року з дня смерти Бориса Грінченка, великого письменника, видатного вченого та славного діяча на культурній ниві.

Нема можливости в короткій статті всебічно освітити ріжноманітну діяльність Б. Грінченка, одного з кращих синів України.

Отже я ставлю собі більш скромне завдання — вияснити значіння культурно-просвітної діяльности Б. Грінченка в звязку з його життям.

**
*

Вже самий рік народження Б. Грінченка, — а коли хочете, то й саме імя, що було дано йому при хрещенні, являються, на мій погляд, знаменними.

1863-ий рік в історії Наддніпрянської України назавше залишиться памятним завдяки нечуваному насильству над найсвятійшою потребою людського духа — рідним словом. Тодішний міністер внутрішніх справ Валуєв наказав цензурним комітетам дозволяти до друку на "малороссійском наречіи" лише твори красного письменства, "дозвіл же книжок як наукового змісту, так підручників і взагалі призначених для першого читання народу, припинити", бо мовляв, "не било, нет і бить не может" української мови й письменства. І ось як раз в цьому році в бідній тяжкій сімї на Харківщині народився той, хто поставить метою свого життя відстояти право на істнування рідного слова, доказати, що "була, є й буде Україна", що "вона не вмерла, а тільки спить — важким, нещасливим, але недовічним сном", хто своє життя й тяжку працю присвятить боротьбі за здобуття кращої

долі рідному народові. Як відомо, дитячі роки Б. Грінченка пройшли в оточенню, яке не сприяло розвиткові в ньому національної свідомости; в сімї всі балакали по московському, та й хутір батька лежав в місцевости, де жили переважно Москалі і тільки аж учнем 3-ої кляси харківської реальної школи Б. Грінченко вперше почув, як одна пані при ньому похвалила українську мову та Шевченка.

І тут знову знамените явище: як раз в 1876 році, коли насунулося на український нарід в б. Росії нове лихо — лютий таємний закон, що забороняв друк і видавання в Росії оригінальних творів і перекладів на "малороссійском наречіи", за винятком історичних документів та творів з красного письменства і то за дозволом Головного Управління по справах друку. Б. Грінченко вперше знайомиться з "Кобзарем", який випадково знайшов він в скрині у батька, і "враження від сієї книги, — як потім сам згадує у своїому життєпису, — покрило всі враження, яке досі мав від книг".

З того часу Б. Грінченко починає писати по українськи — вірші, повісти, драми і навіть складає словник український, за що зазнає, — з його-ж таки спогадів, — чимало глузування від співтоваришів, а часто й кари від начальства.

Та не довелось Б. Грінченкові пробути в школі: вже з 5-ої викидають його після того, як відсидів півтора місяця у вязниці за читання підпольної брошури "Парова машина". Тепер і починається трудове життя Б. Грінченка на користь рідного народу.

Вже юнаком 17-ти років Б. Грінченко гуртує біля себе декілька товаришів, які спільно вчаться рідної мови й історії, складають науково-популярні оповідання та готують себе до практичної роботи серед рідного народу. В 1881 р. Б. Грінченко одержує посаду сільського учителя в Змієвському повіті на Харківщині (на його нещастя це село було московське), а через деякий час переходить на ту-ж посаду в українське село, слободку Нижню Сироватку, сумського повіту. Тут то й починає Б. Грінченко свою культурно-просвітну діяльність на рідній мові — разом з дружиною, теж учителькою, яка стає його вірним другом і товаришем по праці (Марія Грінченко — відома письменниця під прибраним прізвищем М. Загірна.)

Виходячи з тієї педагогічної засади, що школа може принести користь лише тоді, коли навчання в ній переводиться на рідній мові дитини, Б. Грінченко зовсім не рахується з урядовим приписом — викладати навчання на російській мові. Але в скорому часі Б. Грінченкові приходиться потерпіти за своє українство, навіть розпрощатися деякий час з учительством, та в 1887 році знову повертається

до улюбленого вчительського діла — на цей раз вже на Катеринославщині (в селі Олексієвці).

Ще з більшою енергією приймається Б. Грінченко за просвітну справу на рідній мові не тільки серед школярів, але й дорослих. Гаряча любов до рідного краю та надмірна енергія молодого вчителя допомогла знайти вихід з тяжкого положення повної відсутности підручників і книжок для першого читання на українській мові. Б Грінченко сам складає граматику й читанку, пише їх друкованими літерами та вчить свою доньку Настю, як і учнів своєї школи. Тут вже Грінченко з дружиною провадить читання книжок для дорослих — у себе в дома та в хаті одної бувшої школярки, а в звязку з читанням і розмови про читане, підготовляючи таким робом цілий гурток свідомих Українців, ту сільську інтеліґенцію, яка дійсно становить собою справжній ґрунт культурности нації.

Про те, чого і як вчив Б. Грінченко, свідчать, між иншим, спогади бувших його учнів: він "навчав, як треба любити людей і свою рідну країну, котрої ми до його не знали, що вона у нас є"...

Поруч з теоретичним студіюванням народнього життя — записом пісень, казок і т. и. — Б. Грінченко безпосередньо входить, так мовити, в гущину життя українського народу своєї округи, серед земляновугільного Донецького району, де працює богато пришлого московського люду, що вносить лише пяцтво та розпусту, і се всебічне знакомство його з народнім життям приводить його до висновку, що денаціоналізація — себ-то втрата своєї рідної мови — стає в той-же час і деморалізацією, себ-то втратою добрих прикмет своєї національности і засвоюванням найгірших якостей чужої національности. Отже Б. Грінченко ставить тепер своїм завданням розпочати народньо-просвітний рух на рідному ґрунті, і з цією метою складає цілу низку статтей для учителів і громадянства, в яких проводить ту думку, що наша інтеліґенція "тільки тоді може справді зворушити народні маси просвітою, коли перестане бути панами-чужинцями на своїй землі, а повернеться до мови й духу своєї нації і, зрозумівши добре той шлях, який рідному народові визначила історія, піде сим шляхом в просвітній справі, прикладе величезну енергію приватної ініціятиви і потроху, не кидаючи ніколи боротьби з ворогами цього руху, вибє нарешті зпід урядових кол народню школу й рідне письменство. От тоді і тільки тоді й можна буде нам сподіватись добра".

В 1894 р. Б. Грінченко переїздить до Чернигова, де знаходить службу в земстві, а вільний час від службової праці присвячує літературі, пише вірші, повісти, драми, науково-популярні статті, які друкує не тільки на Великій Україні, але переважно в Галичині (тут саме

вперше явився в світ його вірш ще в 1881 році) та Буковині, не бачучи часто-густо в вічі свого друкованого твору, бо той-же закон 1876 р. забороняв довіз в Росію українських видань з инших країн. Крім того сам береться за видавання дешевих народніх книжок як коштом І. Череватенка, що відказав Б. Грінченкові перед своєю завчасною смертю 1000 карбованців на це діло, так і власним коштом, і на протязі восьми років встиг видати 50 окремих книжок в кількости 20,000 примірників. На перший погляд — це не є досить значний успіх видавничої діяльности, але треба памятати, які тяжкі цензурні умови були на той час в Росії, яких надзвичайних зусиль і навіть хитрощів треба було вживати, щоб добитись пропуску через цензуру тої чи иншої зовсім невинної з політичного боку книжечки, але страшну в очах царських охранників, лише тому, що несла світло в широку масу українського народу на рідній мові.

Отже Б. Грінченкові доводилось подекілька разів переробляти один і той-же рукопис, підписувати його ріжними призвіщами, надсилати рукописи з ріжних місць, в надії що такими заходами вдасться одурити російську цензуру та визволити рукопис з того чистилища, що звалося в Росії "Головним Управлінням по справах друку".

Тут-же, в Чернигові, Б. Грінченко прикладає велику працю до впорядкування українського музею В. Тарновського, та до видання наукових праць з етнографії.

В 1902 році Б. Грінченка закликують до Київа для редагування українсько-російського словаря над яким працює майже три роки і який виходить в світ в 1909 році*). За цю надзвичайно цінну роботу Б. Грінченко був нагороджений Петербурською Академією Наук премією ім. М. Костомарова, та придбав собі невмирущу славу.

Коли в Росії в звязку з невдалою війною з Японією повіяло політичною "весною", Б. Грінченко починає писати в російських часописах і журналах про українські потреби — і в першу чергу про конечність української школи, а також бере найдіяльнійшу участь в українській пресі, яка з того часу появляється на Великій Україні, і нарешті, з гуртком громадських діячів засновує в Київі товариство "Просвіта", на чолі якого й доводиться стати йому самому.

Відкриваючи перші збори т-ва "Просвіта", Б. Грінченко звертається з горячою промовою до присутніх і закінчує її такими словами: "Наступає час, коли ми можемо вернути нашому культурному центрові те сяйво культурної поваги, яка одна тільки дає нації право на місце серед инших народів.

---

*) В минулому році сей словар вийшов другим виданням, — накладом вид. „Українське Слово" в Берліні.

Особливу працю прикладає Б. Грінченко до справи орґанізації бібліотеки при т-ві "Просвіта". Тут він сам упорядковує бібліотеку, розбірає та систематизує книжки, редаґує катальоґ бібліотеки і навіть розставляє книжки на полицях. Взагалі Б. Грінченко ніколи не звільняв себе й від чорної роботи*).

Нічого дивуватись тому, що від такої невтомної праці не витримали сили Б. Грінченка, до того виснажені ще попередньою невсипущою працею, так і родинним горем — хоробою, а потім і смертю єдиної доньки, яка віддалась теж всією душею визвольній боротьбі українського пролєтаріяту і, нарешті смертю останньої втіхи — єдиного внука, сина покійної доньки.

Лікарі вбачають єдине спасіння для здоровля Б. Грінченка — виїзд його на лікування на полудне — в теплий край.

Б. Грінченко, який жив тоді виключно на заробіток із літературної праці, розуміється, не міг здійснити лікарської поради власними засобами, а в той-же час і не хотів користуватися товариською допомогою. Тому товаришам Б. Грінченка прийшлося йти на хитрощі, — запропонували йому певну суму, як аванс в рахунок платні за одну велику працю, що взявся виконати Б. Грінченко. Здоровлям його було занепокоєне не тільки українське громадянство, але й кращі представники російського громадянства, які теж хотіли матеріяльно допомогти Б. Грінченкові, і з цією метою відвідав його російський поет І. Білоусов, відомий перекладчик віршів Шевченка на російську мову. Але Б. Грінченко відмовився прийняти допомогу, кажучи: "Віддайте тому, хто більш, ніж я, її потребує, бо я не такий вже нужденний, — ось мені тільки трохи поправитись, і я став би працювати, а праці багато".

В кінці зими 1909 року Б. Грінченко з дружиною оселяється в Оспедалетті, в Італії, але й там не перестає боліти інтересами рідного краю, не кидає своєї звички вічно бути за працею, — тут вчиться він італійської мови, починає дещо перекладати з цієї мови, мріє про нові роботи, — найблищою роботою мав бути Шевченків життепис для дітей в беґетристичній формі.

Між тим здоровля Б. Грінченка все гіршає, — він рветься до до-

*) Досить цікава дальніша доля сієї бібліотеки. Після закриття т-ва „Просвіта", бібліотека переховувалася в одній пивниці, а потім була передана в тимчасове користування російському клюбові, який мав досить велику бібліотеку. За гетьмана Скоропадського помешкання клюбу було реквіровано, і бібліотеку т-ва „Просвіта" прийшлося звалити в одному подвалі. В кінці 1918 р. відновлене т-во „Просвіта" доручило мені упорядкувати сю бібліотеку в новому помешканні т-ва. В 1919 р. бібліотека знову була відкрита до користування, але тепер ся бібліотека ввійшла в склад Всенародньої Бібліотеки України. — **Авт.**

му, сподіваючись, що у себе, на Україні, він поборе хоробу. Та "в дома" в той час не гаразд було: його улюблена духова дитина — Т-во "Просвіта" — перестала існувати, бо російська адміністрація вбачила в тих народніх книжках, що видавала "Просвіта", страшний злочин, як "приниження гідности монархістичної влади та пропаґування республіканських ідей".

Як не криються від Б. Грінченка з цією новиною з того краю, куди він так нетерпеливо рветься, а все-ж таки 27-го квітня 1910 р. Б. Грінченко довідався про це, "стурбувався дуже, — як потім писала в однім листі його дружина, — і трохи згодом зробилася страшенна задишка: годин півтора не міг дихнути, як треба, — тільки кислородом обратували. З того часу день і ніч був кислород біля його".

6-го травня по н. ст. 1910 р. перестало битись серце невтомного працьовника на культурній ниві.

22. числа того-ж місяця відбувся похорон тіла Б. Грінченка в Київі на Байковому кладовищі при численній участи громадян не тільки громадян Киян, але й приїзших, з ріжних місць України щоб віддати останню шану тому, хто так богато зробив для рідного краю. Вістка про смерть Б. Грінченка була зустрінута з великим сумом українськими громадянством не тільки на Великій Україні, але й в Галичині й на Буковині, де в честь його відбулися урочисті Академії. Навіть з далекого Сибіру — з каторжних вязниць відгукнулися Українці — політичні вязні, з приводу смерти Б. Грінченка таким листом: "Довідавшись, що Україна втеряла дорогоцінну перлину — великого українського діяча Б. Грінченка, ми, Українці, занесені в сибірські каторжні тюрми, прилучаємось до її великого горя і шлем їй через хребет байкальських гір своє сердечне спочування. Вічна память великому борцеві за освіту!"

В память Б. Грінченка в богатьох місцях українських земель утворено ріжні школи (прим. у Львові), ґімназії, бібліотеки, культурно-просвітні фонди і т. и.

Так жив і так працював Б. Грінченко.

***

Постараюсь коротенько зясувати, чого-ж саме вчить всіх нас це життя і ця діяльність Б. Грінченка.

Поперше, ширити світло серед темного народу, бо тільки тоді зникне та безодня, яка розділяє українську націю на дві частини — інтеліґенцію та нарід. Б. Грінченко вірив, що обидві частини української нації знову зійдуться на вищому ступінні думки, на вищому ступінні самосвідомого світогляду. Шляхом до того є рідна школа й самоосвіта. Саме життя Б. Грінченка показує, чого може осягнути лю-

дина невсипущою працею над самоосвітою: вигнанець з 5-ої реальної школи, самотужки здобуває собі імя славного вченого на полі української мови та етноґрафії.

Подруге, віддати цілком себе праці в дусі ідеї правди й світу. І ця праця мусить стати нашою повинністю, як була вона повинністю для нього:

„Повинність я на все ушанував,
Віддав себе я праці без вагання;
Я йшов туди, де розум посилав,
Зґітивши всі до щастя поривання."

Потрете, не падати духом, коли на шляху досягнення своєї мети зустрічаєш перешкоди, а навпаки, сміло йди на боротьбу з ними, бо "на те й лихо, щоб з тим лихом боротись", як в лихих пригодах свого життя висловлювався сам Б. Грінченко.

Нарешті, вірити, що ідея ніколи не вмре, а завжди подужає. Ця віра тільки й надає сили боротись з тими перешкодами.

Будеш-же вірити, як вірив Б. Грінченко, що наближається той день, якого так щиро, так пекуче прагне кожне серце людське:

О, прийде він, прийде той день,
І хвальний та радісний спів
Поллється по світові скрізь
Із уст до людей, у братів:
Про волю і щастя й любов
Казати муть дивні пісні,
Віщуючи людскості їх
На довгі довговічні дні"...

Школа „Русь" в околиці Радісон, Саск., 1925. Учитель Ілько Романчич.

ХАРАКТЕРИСТИКА ПЯТЬОХ ЩИРИХ ПРАЦЬОВНИКІВ.

В "Літературно-Науковім Вістнику" за грудень 1924 р., є стаття Е. Чикаленка т. з.: "Уривок зі споминів" (1903—1904 рр.) і там знаходимо інтересну характеристику деяких наших громадських робітників.

Про самого Евгена Чикаленка (живе нині мабуть в Чехословаччині) треба згадати, що будучи чоловіком богатим (на Великій Україні), він щедро підпомагав неодну українську народню роботу, вкладаючи туда і поважні суми гроша й особисту працю. Мабуть тільки при його щедрій допомозі змогла виходити київська "Рада" (денник) і ще неодно.

В згаданій статті в "Л. Н. Вістнику" Чикаленко між иншим каже:

— Шкода мені дуже було, що такі любі моєму серцю люде, як С. Єфремов, Ф. Матушевський та М. Левицький перейшли в Радикальну Партію (виступивши зі "Старої Громади") і не працювали зо мною, як було досі.

— За все своє життя я не стрічав і досі милійших мені людей за сих трьох, та ще В. Доманицького та В. Прокоповича. Ніколи за весь час спільної роботи та приватних особистих зносин з ними, я в жадному з них не помічав і тіни славолюбія та користолюбія, або якого иншого прояву амбітности чи еґоїзму (самолюбства). Нема що казати, — всі вони були віддані справі відродження української нації всією душею; працювали вони над нею до втоми, до виснаження сил своїх, як ті коні, що від щирости затягаються в шлиї і падають серед дороги, але віддихнувшись, знову тягнуть з такою-ж щирістю. Для справи вони всі не цуралися й найдрібнійшої праці і хоч занепадали на силах, а все таки працювали і треба було гуртового натиску на них, щоб вони хоч трохи відпочали.

— Були тоді між Українцями люде більших здібностей, талановитші, але щирійших, ліпших душею я не знаю.

В особистих приватних відносинах до людей вони проявляли всі пять раз-у-раз таку теплоту, таку готовість допомогти кождому в його біді і робили се з такою делікатністю, чулістю, що хто мав нагоду довший час працювати з ними, або мати приватні стосунки, то той ставав приятелем на завжди.

— Правда, ота душевна мягкість, ота довірливість часом переходила межі і вони впадали в помилки, вважаючи за щирих людей і таких, які того не заслугували; цінили людей вище, ніж ті того були варті, але що правда — вони не трималися сих помилок з упертістю, як се часто трапляється між Українцями.

В. Ф. СИМИРЕНКО.

Коли імена пятьох — Єфремова, Матушевського, М. Левицького, Доманицького і Прокоповича — менше або більше відомі читаючим Українцям, то про Симиренка мабуть ніхто і не чув — не чув, і

не знає, що чоловік той робив для свого народу і кілько хотів ще зробити, коли-б лиха доля не стала в дорозі.

Оповідає Чикаленко, як робилися заходи перед російським урядом, щоби скасував заборону з 1867 року, якою не дозволялось уживати української мови в письмі. А з тим вироблялися дальші пляни до заведення української мови в школах і що друге. Звичайно се робилося часто не всім відомими способами. В тій роботі помагав і управитель канцелярії ґенерал-ґубернатора Юго-Западного Краю, Н. Мончаловський (очевидно не виявляючи сього публично), що був свідомим, щирим Українцем. І каже Чикаленко дальше:

— Являлась надія на можливість видавати українську ґазету, але ґазета вимагала великих коштів, на які я сам спромогтися не міг. Хоч я мав великі земельні маєтки, але на них лежав великий довг, на який треба було платити великі гроші, в мене була велика родина і тому з своїх щорічних прибутків я не міг уділяти особливо великих сум на громадські справи. Зоставалася надія на В. Ф. Симиренка

Хто-ж се був Симиренко?

З опису Чикаленка виходить, що батько Симиренка був кріпаком. Занявшись арендою млинів, він розбогатів і викупився з під панщини. Сина свого Василя післав до Франції вчитися цукроварства. Вернувши з науки Василь служив по инших цукроварнях, заробив грошей, опісля купив звалища старої державної цукроварні і заложив свою цукроварню. Так за літа сей Василь Симиренко невпинною працею, вмістю та ощадністю доробився маєтку, що підчас його смерти 1915 року оцінювався до десяти міліонів карбованців. Се справді був багатий Українець!

Про блище знакомство з Симиренком оповідає Чикаленко так:

— Оселившись в Київі, я часом зустрічався з Симиренком на засіданнях редакції "Київської Старини", куди він заходив під кінець року, щоби довідатись, кілько має дефіциту (недобору, довгу) той журнал, бо він з року на рік покривав довги "Київської Старини".

Про "Київську Старину" треба знати ось що: коли указом з 1867 року заборонено в Росії друкування чогобудь українською мовою, тоді українські діячі почали шукати инших способів для продовження української роботи в якійсь иншій формі. І так звернули вони працю на наукову українську ниву — почали збирати всякі матеріяли до української історії, суспільного життя, сяких чи таких переживань українського народу. В очах російського уряду така робота виглядала на чисто наукову і тому дозволялася, а для Українців се була робота для скріплення українства. І власне орґаном такої української роботи був журнал місячник "Кіевская Старина", що заснований 1882 року заходами Теофана Лебединцева, щирого українського громадянина. Після Лебединцева якийсь час редаґував і піддержував ґрішми "К. Старину" стародубський поміщик Ол. Лашкевич, потім коротко Евг. Кивлицький, а нарешті від 1893 року Володомир Науменко при грошевій допомозі Вас. Тарнавського і Вас. Симиренка, до 1907 року.

Інтересне те, що оповідає Чикаленко про ощадність Симиренка. Він каже:

"Для характеристики вдачі В. Симиренка розкажу про таку рису: раз сидючи в нього я помітив, що ввесь куток в його кімнаті заставлений порожніми коробочками від сірників.

— На що вони вам? — питаю.

— А чого вони мають пропадати дурно, відповідає Симиренко — я за них виміняю повні, з сірниками.

"На що я вже ощадний для себе, але мене так вразила ся ощадність людини, яка видає що року десятки тисяч рублів на українські справи, що я рефлєктивно встав і вклонився йому мало не до землі. Зворушений Симиренко розцілував мене".

Як з одного боку Симиренко був ощадний, так з другого боку він був щедрий для справ потрібних. Він піддержував грішми "Київську Старину". Він давав половину коштів на видавання "Ради". Його фондами послугувалася "Рада Загальної Орґанізації". Він помагав Р. Сембратовичеві видавати український журнальчик "Україніше Ревю", а пізнійше давав гроші на видавання другого українського журналу "Україніше Рундшав". Бо, власне Симиренка журило те що про Українців в Европі нічого не знають і він клопотався, щоби Европу з Українцями познакомити.

В родині Симиренків була завсігди українська свідомість. Старший брат В. Симиренка, Платон видав своїм коштом "Кобзаря" Т. Шевченка.

З опису Чикаленка, яким він його знав, був се невеликий на зріст, сухорлявий, жвавий, жилавий дідусь, з дуже приємним обличчям, сірими пронизуючими очима і сивою головою. І оповідає він про Симиренка, як **"про найвидатнійшого, найщирійшого Українця з поміж так званих "буржуїв", який захоплювався українською справою не тільки до глубини своєї щирої душі, а й до глибини своєї кишені".**

В Симиренків не було дітей і В. Симиренко за порадою свого приятеля Волод. Антоновича цілий свій 10 міліоновий маєток записав на українські справи. По його смерти маєтком мала ще користуватися його жінка, а по її смерти маєток мав перейти в руки вибраного для того українського народного комітету. Симиренко вмер 1915 року, отже в часі війни, а два роки перед розпадом Росії і большевицької руїни. Каже Чикаленко, що про те, що сталося з маєтком Симиренка, він оповідає в своїм щоденнику, та вже і без того можна сподіватися, що з приходом большевиків він мусів вчасти знищитися, а вчасти попасти в їхні руки.

ДОВГОТА ПИСЬМА.

Як що напишеться на 1 мінуту 30 слів, то се робить з усіми закрутами 5 метрів письма, отже на годину 300 метрів, а за 10 годин писання 3 кільометри.

Савеля Стечишин.

ДОМАШНЄ ВИХОВАННЯ.

Пять найбільших чинників культури і цивілізації є: дім, школа, звання, держава і церква. Дім одначе є найголовнійшим фундаментом культури і цивілізації, бо в нім зростає дійсний початок культури. І щоби культура та цивілізація були трівкі, потрібно збудувати як найміцнійший фундамент — дім.

Що є дім? Дім — се найстарша і найважнійша інституція в суспільнім життю. Дім творять родичі і дити. Дім се в дійсности малий собі світ, орґанізація на малу скалю, члени котрої мають природне і відповідне окруженнє.

Добробут держави чи орґанізації залежить від її керманичів. Подібне мається і з домом, де керманичами є родичі. На матері головно тяжить великий обовязок. Домашнє, материнське вихованнє ставиться на перпім місци. Всяка инша робота є другорядною. Своїм добрим вихованнєм матір творить в домі привітне огнище, огріте материнською любовю і тим скріпляє ту головну підпору культури і цивілізації.

Тепер заходить питаннє: яке має бути вихованнє.

З найліпшої дитини можна при злім вихованню зробити погану, примховату людину, котра нікому не спричинить радости. Отже треба бути добрим вихователем, а щоби ним бути, треба звертати пильну увагу на дитячий світ і дивитися і розуміти все зі становища дитини.

Дім є орґанізацією в мініятурі. Як в кожній орґанізації члени є рівноправні, так само повинно бути в домі. Кождий член і членкиня повинні мати однаку нагоду висловитися; їх повиннося вважати рівно, наскільки на се позваляє їх вік. Треба завсігди шанувати їх думку, коли вона добра і наклонювати їх до всяких буденних родинних нарад, щоби вони уважали себе потрібними і корисними членами. Се не значить, щоби дітям позваляти верховодити.

В кождім домі дитина має повинуватися родичам. Тільки родичі повинні також знати, як з дітьми поступати, щоби їх до того призвичаїти. Дитині не слід згори наказувати, щоби того не робити, або сего, бо її не ясно, що якраз від неї вимагається. Треба ясно сказати, що та дитина має робити, а про заборону як найменше згадувати, бо цікавість дитини якраз тягне до забороненого.

Також ніколи не треба грозити дитині карою за зле поступованнє, або обіцяти щось за добре, коли не думається дотримати слова. Коли що кажеться, чи обіцяється дитині, треба сказати се рішучо і спокійно і дотримати слова. Тоді дитина знатиме, що слово твердше камінця і буде розуміти правдомовність і справедливість. Се навчить дитину не обманювати других.

Богато родичів через байдужність чи через незнайство, назива-

ють дітей брудними, неприличними прізвищами. Се є другий злий примір, бо дитина відверне се від себе і других так назве. Треба також уважати, щоби не кричати на дитину і не хвилюватися, а спокійно висловлюватися.

Через байдужність старших малі діти дуже часто стають нечемними. Щоби дитина була чемна, треба передовсім до неї відноситися чемно. За всяку найменшу прислугу дякувати. Не накидати ніякої роботи дитині з погрозою, але спокійно попросити дитину. В такім случаю дитина сповняє приказ з охотою і старається роботу сповнити як найкраще. Чемности дитина набирається найкраще з чемного поведення в її окруженню — в самім домі.

Родичі повинні все інтересуватися роботою дітей, чи се робота шкільна чи яка инша. Таке заінтересовання розбудить в дітей охоту до виконання роботи як найкраще.

За роботу треба дитину хвалити. Коли робота є недостаточна, то за се не треба ганьбити, бо се знеохочує дитину до роботи, але пояснити, що її можна зробити краще.

Діти з природи є активні. Вони все знайдуть собі якусь забаву. Розумна мати повинна злучити роботу з забавою таким способом, щоби дитина не відчувала, що робить якусь роботу, а не бавиться. Ріжниця між роботою а забавою є та, що роботу наказується робити, а забаву ні. Така робота, роблена в формі забави, є великою користю для дитини. За примір можна навести таке: дитині призначено клаптик землі на огородець, де дитина сіє і доглядає виростаючі ростини. Для дитини се невимовна радість, а рівночасно і наука. Або скажім, дівчинка має ляльку і для неї дещо шиє. По кількох літах та дівчинка зможе дати собі раду з шиттям других річей.

Важним також є вповання в дітей чеснот. Вже змалку треба приучувати дитину до особистої власности. Зробити дитину властителем чогось, от хочби забавок. Через посідання своїх власних річей дитина вчиться шанувати чужі річи. Коли дитина вихована в домі, де все належить до всіх, де позволено зачепити все, що попаде під руки, дитина певно зрозуміє се як загальне право і буде після него поступати, як вийде в світ. Сему можна запобігти через власне посідання ще змалку.

Старші діти повинні мати певну суму грошей від родичів місячно, щоби тими грішми заплатити всякі шкільні видатки і щоби ще лишилося дещо сховати в касу. Добре також приучувати дітей до купна ще від малку і позволяти їм купувати деякі дрібні річи. Таким способом дитина навчиться цінити гроші і заощаджувати їх тому, що бере на себе відвічальність.

Кожда мати, коли хоче, щоб її діти були розумними людьми, повинна домашну машину провадити так, щоби поза звичайну працю лишився ще час на вище домашне життя — для вивчення дітей. Поза шкільну науку треба дітей час від часу вчити моралі, вповати в них патріотизм, геройство та чесний спосіб ведення життя з високими ідеалами. Се найкраще можна здійснити через читання діточих історичних оповідань.

В кождім домі повинен бути такий дух, котрий впливав-би кори-

сно на моральне і розумове життя підростаючих дітей. Сей дух є витворений щасливим подружжям родичів.

Діти не можуть бути добре виховані, коли їх родичі в супружім життю не жиють і не стараються жити дружно. Як-би родичі старалися в старших літах жити в такій любові, як в молодших літах, то діти їх мали-б добрий примір до наслідування.

Численні розводи в нинішних часах не є спричинені нинішними часами — се є жнива зерен вчерашних подруж опертих на сварках.

Коли в дома дитина вічно чує сварку між родичами, відсварювання, проклони, вона присвоює собі се і від такої дитини не можна вимагати доброго поведення. А хоч-би й незгоду закривати, дитина все таки спостереже і буде робити подібно, як і родичі.

Родичам треба зараз подбати про домашний дух. Домашне окруження повинно завсігди бути наповнене спокоєм, лагідністю і любовю. Коли буде се, то кожде покоління буде стояти ліпше умово і морально від попереднього, а се є пожадане, коли світ має поступати.

Коли кождий дім дасть дітям добрий початок в вихованню, тоді ми не лише зменшимо неграмотність, але не треба буде так много видавати на прогибіцію, вязниці, доми для божевільних та бідних.

Добре домашне виховання є основою доброго характеру. Зле домашне виховання є основою злого характеру, який в пізніщих літах страшенно мститься. А хоч-би дитина знайшлася пізнійше і в добрім окруженню, то се не є помічне, бо злий характер тяжко а то й неможливо направити.

ТИМ, ЩО РАДІ ДОВГО СПАТИ.

Скажімо, що з двох сусідів Іван встає завсігди в 6-ій, а Степан в 8-ій годині. Яка ріжниця вийде з того протягом життя.

Дві години на добу протягом 40 літ збере 29,200 годин, або 3 роки, 121 днів і 16 годин.

Та треба тямити, що Степан просипляв дві робочі години, коли отже поділити цілу їх суму на 8-годинні робочі дні, то вийде по 8 годин на протяг десяти літ. Вставати отже о 6-ій, се те саме, що продовжити віку о 10 літ.

Недармо ті, що раніше встають, ніж другі, стають богатіщими, ніж другі.

Однакож — важне і те, хто коли йде спати.

Однакож для дітей сон ніколи не є за довгий. Таксамо для людей перемучених, заклопотаних або слабих. Сон для таких є найліпшим відпочинком.

Найздоровше вставати зараз, як тілько чоловік ранком пробудився. Лежання та продовжування сну відбирає черствість, робить чоловіка тяжким, неповоротним, лінивим, отже і невдоволеним.

Дотогож ранна пора належить до найкращої частини дня — се неначе хвиля молодого віку, а люде ліниві ту пору присипляють.

ДУМКИ ПРО СУПРУЖЕ ЖИТТЯ.

Хто хоче бути щасливим в життю, мусить мати отворені очи перед супружем, а на половину замкнені опісля.

Глухий чоловік і сліпа жінка є все щасливою парою.

Женіть своїх синів тоді, коли хочете, а своїх доньок видавайте тоді, коли можете.

Не женися без розваги, бо опісля будеш поволи і постійно жалувати.

Той, хто жениться задля маєтку продає свою свободу

Дівчина не хоче нічого, тільки чоловіка. Коли його дістане, тоді хоче всього.

Добра жінка, се найбільший маєток чоловіка. Зла жінка, се його пекло на світі.

Сумний той дім, в котрім курка піє голоснійше від когута.

Старий кавалєр, се розбитий баняк, а стара панна, се рознощик ненависти і сплетень.

Є люде, котрі думають женитися тоді, коли дороблять-ся. Вони звичайно вмирають бідаками.

Нема гіршого дурака понад старого кавалєра.

Ніхто не робить тільки лиха між молодими як старі панни.

Чоловік, котрий не боїться тягару, ні відвічальности є пожиточним членом громади.

Оженитися, значить взяти на свої плечі велику відвічальність, яка відплачується родинним щастям і осолодою на старі літа.

Старий кавалєр, се чоловік, який боїться відвічальности і тому є шкідливим боягузом та диваком.

Не шукай за красавицями, бо попадеш в тюрму, яка знищить тебе.

В більшости случаях краса лиця означає те саме, що червоне яблоко, котре зогниле в середині.

Коли ти мягкої вдачі, шукай за дівчиною з твердим характером; коли ти чоловік твердого характеру, шукай за жінкою мягкої вдачі.

Ще не було і нема такого чоловіка, котрий знайшов би жінку зі всіма вимріяними прикметами.

Як хочеш жити щасливо з жінкою, не витикай її злих сторін, але роби так, щоби вона зрозуміла свої блуди. Також не все звертай увагу на те, що жінка плаче тому, що ти не заспокоїв її забаганок.

Ніколи не обмовляй ані не критикуй жінки перед ніким. Що маєш сказати, скажи її в очи і без свідків.

Не вільно тобі сваритися з жінкою, або жінці з тобою, в присутности дітей. Вони все те перенимають і до гробової дошки памятають.

Жінка, се прекрасна цвітка в городі, що зівяне і зісохне без води, без твоєї любови.

Коли заглядаєш за чужими жінками, то копаєш гріб найперше собі, а відтак своїй родині.

Коли хочеш, щоби твоя жінка була розумною і доброю матірю дітей, мусиш призвичаїти її читати добрі книжки.

З жінкою мусиш жити до смерти, тому не трактуй її як слугу, ані не заставляй до тяжкої праці.

Жінка має велику силу: може знищити свого чоловіка довгим і їдким язиком, нехарністю в хаті, або віроломством.

Коли хочеш, щоби твого чоловіка тягнуло до дому, тримай хату в чистоті, і прикрашуй її часто, щоби чоловік не міг знайти кращого місця у твоїх сусідок.

Не велика штука притягнути чоловіка до хати, але штука тримати його в хаті, щоб він про се навіть не знав.

Не говори про домашні тайни сусідкам, бо вони розсіють їх як вітер піря.

Коли хочеш, щоби чоловік не тратив пошани до тебе, не докучай йому тоді, коли він у злім гуморі, ані не виказуй йому занадто своєї любови.

КАНАДО.

Богатий, сильний, славний краю!
Тобі ми гимн отсей складаєм!
Тобі, що знявся між морями,
Та що пшеничними ланами
Ти прославився по всім світу, —
Тобі ми пісню серцем згріту,
Любовю вткану іскладаєм!

О краю пишний! Понад море
Ти зняв свої високі гори
І вкрив їх спини клен-лісами,
Та помережав їх ріками,
Що з шумом гуком, ревом, стоном,
Сильним та дужим громоломом
Летять та чудні, красні доли.

У ріках Твоїх риба грає,
В лісах предвічних звір гуляє,
В шовкових травах скот пасеться,
Понад озера птах несеться,
Степом пшениця колишиться
І злотом щирим золотиться, —
На небі сонце ясно сяє...

Канадо! Вільний наш Ти краю!
Тобі на славу гимн співаєм!
Нехай прапор Твій, знамя волі,
Над нами ясно сяє в горі;
Його славетні заповіти
Нехай хоронять Твої діти!
Всім Господь щастя, хай зсилає!

Ка адо! Вільний наш Ти краю!
Тебе всі роди прославляють!
Бо всіх у себе Ти приняла
І всім Ти добру долю дала!
Тай українські вірли діти,
Що йшли тут доленьки глядіти —
І їм Ти долю дарувала!

Канадо! Краю довгоденний!
У Бога будь стократ спасенний!
І вічна память хай тим буде,
Що Тобі склали перші труди, —
Що відчинили перед нами
Твої широкі, дужі брами!
Спаси їх, Христе преблаженний!

Віктор Купченко.

УКРАЇНСЬКИЙ ХОР ТОВ. ІМ. Т. ШЕВЧЕНКА В СМОКІ ЛЕЙК, АЛТА. ПІД ДИРІҐЕНТУРОЮ О. СЕНЕТИ. Стоячі з ліва на право: Н. В. Ґавинчук, п-на А. Жилич, пані І. Войтків, К. Іванчук, П. Ґалан, панни П. Г. Немерський і В. Меґлей, п. К. Романюк. Сидячі на переді: пп. Г. Фарина, В. А. Чумер, І. Кінасевич, о. Д. Сенета, Н. Черняк і П Данилович.

Микита Годованець.

ЩО МЕНЕ ВІДІВЧИЛО ГОРІВКУ ПИТИ?

Давно, давно се було... ще тоді, як я був молодим господарем коли мені та пригода трафилась, але я її добре памятаю, хоч я тепер старий. Так воно мені перед очима, як ніби вчера було.

Горівку я любив ще змалку. Де тілько міг діпняти чарчину, то за ковнір не виллю. Так вона мені до смаку припала. Потім, як став парубком, то носив горівку до дівчат, вгощав товаришів. Ні одна, бувало, парубоцька випивка без мене не обходилась. Та й завжди мене та горівка дурним робила. Лиш тільки випю, то стаю буяти і беруся до бійки. Та чи то я один такий? Таких нас і тоді було богато і тепер світ не без них. Скілько мене не вговоряли, скілько я в арешті не сидів?... нічого не помагало.

Ото, бувало, вийду з арешту та вже й зарікаюсь, що не буду пити. Хоч і хочеться, я терплю, сиджу дома. Тоді приходять товариші, стануть підмовляти, щоб прийти помогти розпити пів око. Я сюди, я туди, відказуюсь, а вони, підлі, не відстають.

— Ти, кажуть, пий, тілько нікого не займай, то нічого тобі не буде.

— Та хіба я хотів-би! — відговорююсь — як випю, то й сам себе не памятаю.

— То не пий через міру! От як тепер! На нас кількох пів ока то й признаки не буде. Ходи!

Та так потягнуть. Підеш, розіпеш того пів ока, та й справді признаки нема. Береш друге, трете та й пішла потіха!...

Поки я парубочив, то ще було пів лиха. Грошей мені батько не давав, а пив я за свої. А то часом вкраду у батька яку мірчину зерна та й віднесу до Шмілки. Та так воно й обходилось. Але як я оженився, то вже стала ціла біда. Розпився я ще гірше і пив вже за свої. За які свої? — За продане поле, за продані копі. Було так, що вже почав з хати виносити. Про такого, як я був тоді, то й пісня є:

Вже пропив я усе чисто,
Жінки хустку не й намисто,
Пю, та жінку побиваю,
Хоч лиш один кожух маю...
Повиносив все з хатини,
Полишались голі стіни,
З-за вугла біда сміється,
Жінка вже й не підійметься...
Діти голоду зазнали,
Як тріски повисихали,
А я пю і не горюю,
Коло коршми все ночую...

Так в мене було. Жінка мені тяжко заслабла. Чи з біди, чи з гризоти, але ляґла на ліжко та й встати не може. Поки вона ще була здорова, то бувало ходить на роботу і все таки якийсь гріш принесе до хати. Вона на роботу, а я роблюся слабий та й лежу. Вона з хати, а я й собі з хати, та до коршми...

Але як жінка занедужала, тоді прийшлося мені круто, хоч пропадай! Побіг я, позичив в сусіди грошей і коней та поїхав до міста за ліками.

До міста було десять миль. Зима була люта, сніг глубокий, дороги позавівало. До міста приїхав я ще до полудня. Дав коням їсти та й пішов до знакомого шинку загрітись. Там знайшов я знакомих товаришів, таких самих волоцюг як і я; з ними я нераз пиячив в тому шинку. Вони як побачили мене, то так зраділи мною, як чорт душею, бо вони знали, що я на дурницю не ласий, а люблю й сам поставити... Посадили мене за стіл, пішли пів ока, одно за другим...

Вже вечеріє... Мороз кріпне... Сонце вже над заходом червоніє з-за гори... А я вже такий пяний, що ледви на ногах держуся і не знаю за чим приїхав? Памятаю, що мені треба на вечір доставити сусідові коні, більш нічого не знаю. Якось мене товариші вивели на подвіря, посадили в сани тай пустили. Коні померзли та й рушили з копита, зогріваються, а я морозу й не чую; ще їх поганяю батогом зверха. Виїхали на поле. Вітер різкий в очи мете снігом. Я закутався в свій кожух, тай пустив коней на волю...

Прокидаюсь... розплющую очи... Що воно таке? Лежу в ліжку в якімсь білі. Світла кімната, кругом, попід стіни, також ліжка, на них теж лежать люде. Надо-мною похилився якийсь пан, в білій сорочці; обмацує мою ліву руку. Питаю: — Де я? Кажуть мені, що я в шпиталі.

А було це так: Коли я пустив коней на волю, то скоро й задрімав. Морозу я не чув, бо був крепко пяний. Коні вбігли на купу снігу, сани перевернулися і я випав на сніг. Коні побігли до дому, а я лежу на дорозі й замерзаю.

Там вже мені і смерть мала бути. Та на моє щастя над'їхав наш священник і він мене забрав на сани та й відвіз до шпиталю. Отак він мене й від смерти спас.

Той священник, то мене нераз на добру дорогу хотів навернути. Хотів мене порозумити, навіть кілька разів був в мене в хаті, але я його не хотів слухати, а раз, як він мене застав пяного, то я його геть нагнав з хати. Але він як знайшов мене на дорозі, напів-замерзлого, то забув все зле, що мав від мене, та ото мене й привіз до шпиталю.

В тім шпиталі пролежав я без памяти дві неділі. Жінку мою також той лікар доглядав і вона, Бовогі дякувати, вичупяла. Померло тільки одно з дітей, котре й поховали того самого дня, як я прийшов до памяти в шпиталі.

Повалявся я в шпиталі ще неділь декілька та й виписався і прийшов до дому. Але той шпиталь мене зовсім переробив. Привезли мене туди пяним, а випустили не тілько тверезим і здоровим, але й лютим ворогом горівки. Тепер я гиджусь горівкою і не можу терпіти, як

вона смердить коло мене. І не тілько я її сам не пю, але вже й не одного відвів від неї.

Кинувши горівку, я взявся до книжки, бо грамотний трохи і ходив щось зо дві зими до школи, ще хлопчиком. І на скілько мені перше горівка робила памороки і робила чим раз то дурнійшим, на стілько книжки та ґазети розсвітили мені в голові і зробили розумнійшим.

Тепер мене мають за розумного чоловіка і бігають до мене на пораду — чи розсудити яке діло, чи яку умову написати, то все до мене. Приходилось і громаді послижити, бо мене вибрали на війта. Тепер я старий. Сиджу собі на своїм господарстві, що у мене тепер порядне. Коло господарства вже тепер сини роблять, а я внуків доглядаю. А проте книжок та ґазет не кидаю. Привик я до них, як колись до чарки і вже тепер без них не можу бути. Частенько сходяться до мене сусіди, то я їм читаю а то й оповідаю. А як погляну на свої відморожені пальці, то мені все пригадується моя остання п'ятика в містечку, а потім слабість в шпиталі, що мене з гіркого пяниці чоловіком зробила.

Не думайте, що я се з своєї голови видумав. Все те я на своїй шкірі перебув. І для того, я думаю, що я вже тепер сивий старець, маю право дати всім вам з життя науку:

Пяниці, такі як я колись був, покиньте горівку!

Тверезі, такі як я тепер, відтягайте ваших братів від смердючи-горівки і від корчми!

Батьки і матері, ховайте ви горівку від дітей, щоб вони до неї змалку не навикали!

Люде добрі! Не дарма написано: "Не впивайтесь вином, бо в ньому блуд". Не ждіть, щоб вас так відучило, як мене. Нехай Бог боронить! Краще самі киньте!

Кажуть: "Не бійсь того собаки, що гавкає, а того, що мовчить". Від того, що гаркає, то ми палицею обганяємося, бо він нас остерігає, а от той потайний, то несподівано тебе за ногу спіймає. Так і з горівкою. Вона гірша від злодія, гірша від зарази. Від злодія ми замикаємось, зарази можемо зберегтися, а горівка так до нас вкрадається, як потайний собака і ми й не оглянемося, як вона нас знівечить, гірше від злодія, як вона нас вжене в слабість, гіршу від зарази.

Горівка забирає гроші, нівечить здоровля, морочить розум і вбиває честь.

Вчені вирахували, що на 1000 випадків злочинства, 700 припадає на пяних. Та се не диво, бо вона вбиває чоловікові сумління, яке здержує його від злого.

В нас є така поговірка: "Як-же можна в світі жити, щоб горілочки не пити?"

А ми забудьмо ту поговірку, тай кажім так: "Краще будем в світі жити, як горівку кинем пити".

Український Хор в місті Торонто, під дириґентурою Юрія Гасана. Хор славиться і оспівує українську славу по Східній Канаді. Кліша власність „Івнінґ Телеґрам" Торонто.

З ПОЛУДНЕВОЇ АМЕРИКИ.

Хоч доля розкинула Українців по ріжних краях світа і хоч Українців можна найти не тільки в Европі, Азії та обох Америках, але й в Австралії, Африці та на островах Тихого Океану, то мало є в українській літературі описів подорожей по чужих краях, а то й самих описів тих країв. Під отсим зглядом заспокоїв свій довг супроти української літератури д. П. В. Кухта, Українець з Торонта, якому прийшлося в погоні за куском хліба провести кілька місяців свого життя в полудневo-американській републиці Коломбія, а відтак перемандрувати вже для приємности і вражінь через Еквадор і Перу.

П. В. КУХТА
в Баранкабермега, Коломбія.

Добр. Кухта не є заводовий письменник, отже й до його описів не можна мати тих претенсій, які звичайно ставиться подібним творам. Він, так би сказати, нотував на коліні те, що бачив, або що йому говорили. Роблять се нераз і далеко більше вишколені люде, що мають висше розвинений критичний змисл і мають більше вправи в орудуванню пером. Для приміру наведемо хочби лише д-ра Назарука, котрий нераз маючи нагоду про справу, яка його інтересує, розвідати у людей інтеліґентних, добре поінформованих, або читати про се в книжках, написаних спеціялістами, воліє замісць сего удаватися чомусь за інформаціями до людей темних, не здібних не то думати критично, але навіть виразити ясно свою думку і з такими інформаціями виступає перед читачів, як з інформаціями першої руки. Кухта подає те, що чув або бачив, в добрій вірі, нічого не прибільшуючи, ні не прикрашуючи, без злишного фільозофування та коментування після своєї золі. Тимто його описи мають чар і оскільки вони появлялися друком, наша читаюча публика читала їх з заінтересо-

ванням, а навіть з захопленням.

Добр. Кухта не є заводовий письменник. Се робітник-

БОРОТЬБА З БИКАМИ. Національний спорт мешканців латинської Америки. — Торерос входять на сцену.

іміґрант, що власними силами розширив своє знання в Канаді через свою природну цікавість. До Коломбії вислала його була нафтова компанія Тропікал Ойл Ко., як машині-

В ДОРОГУ! П. В. Кухта зі своїми товаришами (в такім порядку — з ліва на право: Скат, Гіліс, П. В. Кухта, менаджер Тропікал Ойл Ко., Шен, Алькальде, Баранкабермеги) перед тим, як всіли в човен на котрім пустилися в подорож через Анди до Кузко в Перу.

ста (інджініра). В користь д. Кухти свідчить вже саме те, що найшлася в него охота поїхати в чужий, далекий край, хочби лише на якийсь час, — не киснути на однім місци „при своїх людях". Учаться тільки ті, що рухаються і шу-

кають за новим, а не вдоволяються самим своїм окруженням. Та д. Кухта не лише для себе вчиться, він находить приємність в тім, щоби і з другими поділитися тим, що дові-

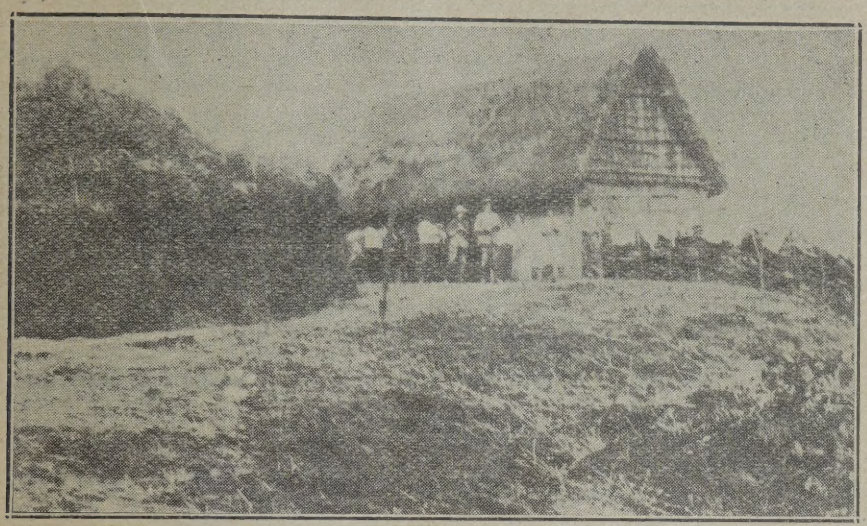

ІНДІЯНСЬКА ХАТИНА В ПОЛ. АМЕРИЦІ. Мандруючи через Анди, П. В. Кухта з товаришами ночував в тій хатині.

дається. Отже він, їдучи до Коломбії, описує свою подорож.

Описує, як переїздив через американську границю: про що його американські іміграційні урядники питали; як він

ПОДОРОЖНІ В МІСТОЧКУ САН ФЕРНАНДО в подорожі через Анди. На образку представлені — читаючи з ліва на право: Ше, Гіліс, Скат, Кухта

перед ними представився, як Українець; описує їзду кораблем на полудне; види з корабля, острови, порти по дорозі, Панамський канал; описує подорож через Коломбію,

З Коломбії описує свої враження, тамошніх людей, їх життя, звичаї і уподобання; описує національний спорт мешканців латинської Америки, — боротьбу з биками. Дальше

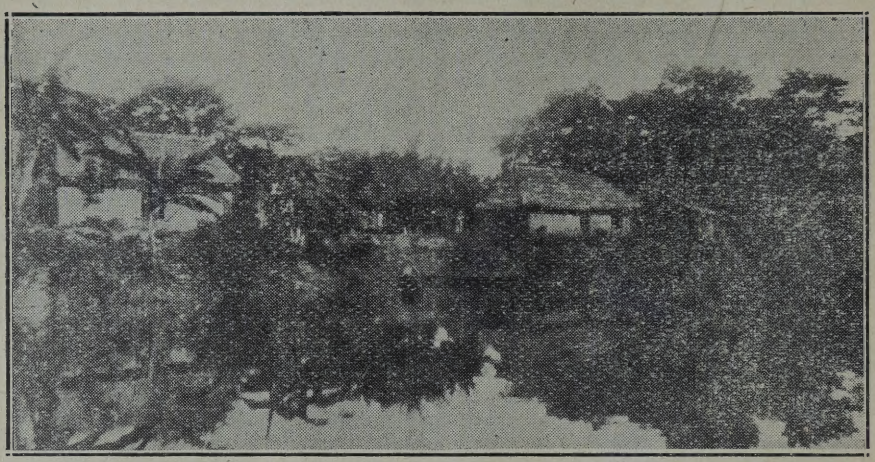

НА РІЦІ УКАЯЛІ В ПЕРУ. — Пливучи сею рікою, можна часами бачити сцени, що нагадують мітичну Аркадію.

описує одну з безчисленних „революцій", що постійно потрясають полуднево-американськими републиками. Коломбійські робітники Тропікал Ойл Компанії, народ примітивної культури, мішанці раси індіянської і латинської, дають себе переконати аґітаторам, що їм діється велика кривда, що Компанія не платить їм стільки, на скільки вони заслугують. — Вони виходять на страйк, через страйк доходить до розрухів, серед розрухів підноситься клич, щоби повбивати всіх білих. Маленька кольонія імпортованих з північної Америки фахових робітників та канцеляристів — в страху. Їм грозить смерть, вони орґанізують самооборону, перебувають облогу. Наконець освободжує їх прислане правительством Коломбії військо. Революція не вдалася. Робітники огірчені, покидають не лише роботу, але й саму околицю нафтових копалень, мандрують назад у свої сторони. Весь рух коло нафтових копалень завмирає.

КОЛОМБІЄЦЬ КАРРАХО з вужем, якого він убив.

Тоді Кухта з кількома своїми товаришами вибираєся назад до Північної Америки. Однакож не відїзджає найкоротшою дорогою, та першим кораблем, чи першим поїздом. Він хоче видіти більше Полудневої Америки. Він хоче видіти славну країну Інків, країну високої цивілїзації первісних мешканців Америки, Перу. Він пускаєся в небезпечну і тяжку подорож човном та піхотою через гори Анди, через Екваддор до міста Ікітос в Перу, а звідтам знов човном по ріці Укаялі до старинної столиці Інків, Кузко. Оглядає Кузко, оглядає його старинні індіянські будівлі, яким новійші будівлі білих завойовників не можуть дорівнати і доперва звідтам поїздом їде до портового міста і кораблем вертає у свій світ. А через час своєї мандрівки робить не лише поміченння на папері, але й збирає фотоґрафії. Кілька з тих фотоґрафій подаємо отсе нашим читачам.

Самі описи подорожі були від часу до часу друковані в „Українськім Голосї". Варто булоб, якби описи д. Кухти були вийшли окремими брошурками з відповідними ілюстраціями, та се мабуть треба відложити до ряду надій, які мають аж в будуччині здійснитися.

ПЕРШИЙ ПАРОХІД.

В 1806 р. на Іст Рівер в Ню Йорку Роберт Фултон почав будувати перший на світі пароплав, — човен з машиною, яка як він казав, пожене його силою пари. Будова затягнулася на мало не цілий рік і про Фултонові пляни говорило ціле місто — з насмішкою, як про дурну примху, фантазію, котра ніколи не здійснить ся.

Кораблик був невеликий, 150 фітів завдовшки і 13 в ширину, та ціла штука була нова, вимагала богато нових починів і спроб, і кошти будови й машинерії виросли до $10,-000. Та за місяць перед скінченням всі гроші розійшлися і необхідно ще треба було тисячі долярів. Такої суми не хотів позичити Фултонови ніхто і він кинувся до кількох людей, щоб позичити по сто та по двісті долярів. Згодилися, але просили, щоб він нікому про се не говорив, щоби з них не сміялися.

Нарешті 17-го серпня 1807 року „Клермонт" (так Фултон назвав свій пароплавчик) був готовий і його перетягнули на ріку Годсон. На березі зібралася юрба людей, все ще не довіряючи і посміхаючись. Відвязано шнури, Фултон дав знак машиністови, човен рушився — і знов станув. Та се тільки в машині якась части ка була зле пристосована і коли її поправлено, колеса вже стали правильно обертатись і „Клермонт" поплив горі рікою. Машинерія ще тріщала й гуркотіла на всю ріку, чорний дим садив з комина, але човен силою пари доїхав таки до Албані, 150 миль за 32 години. Се був перший парохід, початок нової доби в мореплавстві і світовій торговлі.

ЗВІДКИ БЕРЕТЬСЯ ПАПІР ДЛЯ ҐАЗЕТ.

Той папір, на якім днина за днино ю друкується тисячі канадійських ґазет, родиться і виростає в лісах Канади і Злучених Держав; його роблять з дерева. Кожда людина, що за 5 центів купує собі в ранці чи у вечері ґазету на кільканайцять сторін тим самим „вирубує" з якогось канадійського ліса брусок дерева на чотири цалі (інчі) довгий, три цалі широкий і два цалі завгрубшки. З одного сяжня дров 3,600 людей може довідатись, які сегодня новини на світі.

Для того, щоби міліони таких саж нів і цілі ліси перетворювати у стирти ґазетного паперу, люде сотворили цілу велитенську машину, помітну і своєю хитрою механікою і масовою продукцією. Одна з великих фабрик паперу в однім дни продукує його досить, щоб 1,800.000 передплатникам постачити ґазету на 24 сторонах. Папером, що виходить з тої фабрики в однім дни, можна би накрити 1,400 акрів.

Усі фабрики паперу положені понад ріками які служать їм на три способи: Як моторова сила, для транспорту і постачаючи потрібну для продукції воду. Деякі новіщі фабрики користуються з електирчної сили, але дерево транспортують все таки ріками і з рік черпають воду для вирібництва. З того дерева, що по ріці Ст. Моріс (в східній Канаді) спливає тільки до одної фабрики, можна би зробити дарабу (порон), чотири фіти широку, чотири фіти високу і довгу на двіста миль.

Вирібництво починається з того, що дерево рубають, обчімхують з кори і ріжуть у бруси по чотири фіти завдовжки. Так воно іде на „жорна", що мелють і труть ті бруси на розпливчасту деревну масу. Прінцип той самий, що у звичайних жорнах, тільки в папірни ті жорна великі, — камінь має 5 ф. вширш і такиіже завгрубшки. Обертають його, — дуже швидко і з гуком — велитенські електричні мотори. До каменя пруть брус дерева і на протязі одного дня один такий жорновий камінь може змолоти і розтерти 17 сажнів. По жорнах раз у раз спливає цілий потік води, який змелену масу дерева забирає з собою і охолоджує. Вийшовши з під жорен і сполочене водою дерево виглядає як рідка юшка.

Та навіть якби з неї витягнути воду, то деревна маса не трималасяб купи; у ній нема тих ниточок чи то волокон, які бачимо в ґазетнім папері, — все мілко змелене і розтерте. Для того треба добавити до неї ті волокна, теж з дерева. Частину — приблизно четверту частину — брусів не мелють, але рубають на тріски, по якому цалеві довгі. Ті тріски насипують у великий казан, добавляють розчину з сірки і вапна, пускають пару, і яких вісім годин дерево вариться. Після такого виварення з нього лишаються тільки тонкі природні волокна, які мішають з деревною масою тільки для того, щоб вони служили за нитки чи то мушкули, придержуючі папір при купі.

Та все таки і з тими тоненькими і коротенькими нитками дерево представляється як рідка юшка, якій далеко ще до рівного сухого паперу. Ту юшку закрашують галуном і синкою і з великої бочки (тенка) ллють на мідяну сітку. Юшка як водопад ллється з гори, падає на пояс з сітки, що швидко посувається, вода спливає через сітку і в один момент з процідженої юшки робиться наче повокола мокрої маси на дротяній

сітці. З дротяної сітки, в неустаннім русі, вона перекидається на широке вовняне рядно, теж в русі, далі на бавовняне, гублячи по дорозі все і все більше води. Далі ті рядна несуть дерев'у масу — все сухійшу і тоншу — на горячі циліндри, які з неї забирають ще більше води і врешті ціле широке рядно сухої деревної маси іде під сталеву машинерію, яка його прасує і робить з нього папір. Ціла та справа — перехід „юшки" з меленого дерева від першого „тенка" аж до останньої машини, з під якої виходить вже папір, не забирає більше, як 45 секунд.

Рахуючи разом всі вирібничі процеси — від самого ліса аж до кінця — на протязі одної секунди фабрика виробляє стільки паперу, скільки треба на двайцять примірників газети на 24 сторін.

ЯК ОБХОДИТИСЯ З ДІТЬМИ.

В книжочці під тою назвою др.і Д. А. Том, директор американської клініки для умової гігієни, дає слідуючі ради батькам і матерям:

Не нянькайтесь з дітьми за богато, не дошукуйтесь в них слабости, коли вони не слабі, бо діти стануть теж забогато думати про себе і уявляти собі слабости, яких в них нема.

Не розпещуйте дітей занадто, бо коли дитина привикне все тягнутись за маминим фартушком, то не вміти-ме жити з другими людьми.

Не давайте дітям всього, чого їм лиш забагнеться. З малку дитина повинна навчитися, що її не належить всяка річ на світі, якої коли захочеться.

Не підкуплюйте дітей, не обіцюйте, що „як Петрусь буде добрий хлопчик, то мама дасть йому цента". Як Петрусь так навчиться, то й пізнійше без центів ніколи не схоче бути добрий.

Не дуріть дітей, не говоріть їм неправди, щоб їх заспокоїти або спонукати до чого. Раніше чи пізнійше дитина зміркує, що її говорять неправду, і сама так буде робити.

Не грозіть дітям, не страште їх, не говоріть, що як дитина не буде слухати, то „доктор виріже язик", таке инше. Або дитина буде справді боятися і виростати під пострахом, або стратить пошану для батьків, що ніколи погроз не виконують.

Не говоріть за богато про дітей, коли вони чують. Коли на дитину звертати за богато уваги, вона робиться надто самопевна і зарозумі-ла.

Не відтручуйте дітей від себе, коли вони приходять до вас з своїми малими, нехай і дурними турботами, а то вони не прийдуть до вас з важними справами, про які батьки повинні би знати.

Не будьте нечемні, грубі і неуважливі, навіть тоді, коли треба дітям щось заборонити чи покарати їх.

Не сперечайтеся перед дітьми і передовсім не сперечайтеся про них.

З-малку дитина виростає при батьку й матері, слухає їх мови, дивиться на них як на приклад і приймає на себе їх вплив. Батьки, які вміють розумно говорити з дітьми, відповідати на їх питання, будити в них довіря і цікавість, помагають їм розвиватись умово і морально. Від них у великій мірі залежить, чи дитина виростає в атмосфері неправди, недовіря, страху і обману, чи в щирости, приязни, задоволенню і життевій радости.

ПРИКМЕТИ ВЗІРЦЕВОГО КУПЦЯ, ПРОМИСЛОВЦЯ І ГОСПОДАРЯ.

1. Він точно виповняє з'обовязання.
2. Не робить нічого недбало, або поспішно.
3. Не заставляє другого до роботи, яку сам може зробити.
4. Все держить на відповіднім місци.
5. Нічого не лишає незробленим, або недокінченим, що може скінчити.
6. Не розкриває плянів і замірів кому-будь другому.
7. Всяку прислугу людям виконує скоро і чемно.
8. Він вище ставить короткі довги ніж довші, а готівку вище кредиту — в продаванню чи купованню. Він більше цінить малий зиск, але певний, ніж великий, але непевний.
9. В його бесіді не видно підхлібства, ані крутні.
10. Він не спускаєсь на память, де може і повинен записати.
11. Він має копії всіх вартнійших листів, які висилає і складає і заховує всі листи, посвідки і всякі инші документи, складаючи їх після означеного порядку.
12. В нього на столі нема ніколи за богато неупорядкованих і непотрібних паперів.
13. Він завсігди тямить, що він відвічальний за кожду свою справу і стан її залежить від його дбалости.
14. Він памятає, що кому не можна вірити, на того не можна спускатися.
15. Він завсігди переглядає, перечисляє і порівнує свої рахунки, щоби знати, де саме і як саме він стоїть.
16. Він не починає непевних процесів.
17. Він жие ощадно, так, щоби видаток був менший, ніж прихід.
18. З собою він завсігди носить записник і записує все, що треба, або що може придатися.
19. Він веде себе поважно і примірно, не зважаючи на те, між якими людьми опинився. Однакож нема в нього зарозумілости на своє майно, або гордости супроти тих, що стоять нище від нього.
20. Він не дозволить собі на піятику, гру в карти, або инші подібні забави.
21. Його бесіда завсігди розсудна, без крику, нарікань і проклонів.
22. Його запевнення кождий приймає без сумніву, бо знає його правдомовність.
23. Він поза своїми особистими справами клопочеться і громадськими справами, як свідомий член народу, як громадянин.
24. На кождім кроці є він взірцем чоловіка дбайливого, ощадного, роботящого, щирого, точного, тверезого, розсудного, практичного і гідного громадянина.

Таких нам потрібно!

КРАЙ СВІТА.

Світом називають люде передовсім ту землю, на котрій вони живуть. Але відомо, що наша земська куля се ще далеко не цілий світ, а тільки маленька частинка того великого світа, що називається соняшною системою, — тільки одна з восьми планет, що кружать довкруги нашого сонця. Більшість тих планет богато більші, як земля, а саме сонце ще більше.

Але й соняшна система, значить сонце з усіми своїми планетами, з їх місяцями та з тим велитенським простором, що в ньому всі вони кружать, се ще теж не весь світ. Відомо, що ті звізди, які ми бачимо в ночі, се теж такі сонця, як наше, мабуть теж зі своїми планетами і своїми соняшними системами. В безконечному числі звізд на небі наше сонце є тільки одна така звізда, не найбільша і нічим не особлива окрім того, що воно „наше", найблизше до нас і наша земля довкола його кружить. Та зрештою всі ті звізди і з ними наше сонце творять один світ — одну зоряну систему. Називається та зоряна система чи то товариство усіх звізд грецьким словом „галаксіс", чи то по нашому „Молочною Дорогою". Мабуть кождому доводилось бачити на вечірнім небі ту густу масу далеких звізд, яку звичайно називають Молочною Дорогою, але не кождому відомо, що й усі прочі звізди, які бачимо окремі й наше сонце — се теж частинки тої самої молочної дороги, тільки близші до нас і тому краще їх бачимо.

Ну, а щож далі? Чи за тою молочною дорогою, за нашою зоряною системою, значить за всіми звіздами-сонцями, які ми бачимо, чи там вже конець світа? Чи ті звізди-сонця — се вже весь світ? Ні, — тільки своїми змислами і умом людина ледви може досягнути того, що там далі. Тільки дуже помало люде підіймались понад те розуміння, що земля се вже весь світ а бодай середина світа, не так ще давно зміркували загадку соняшної системи і врешті пізнали, що й вона ще не край світа, а тільки „макове зерно" у величезному гуртува ню звізд. І тільки тепер астрономічні досліди починають сягати понад ті звізди.

На останнім Конґресі Американського Товариства для Поступу Науки др. Едвин Гобел зробив доклад про свої обсервації так званої „небуля Андромеди", які він робив з помічю найбільшого телєскопу на світі в обсерваторії на Мавнт Вилсон, біля Пасадени, в Каліфорнії. Досліджував він ту ясну пляму — завбільшки місяця в повні, — яку в сю пору року можна бачити майже просто понад головами серед так званих звізд Андромеди. Не дуже вона ясна, та пляма, і треба мати добрі очи, щоб її доглянути, але вже через звичайний телєскоп вона добре помітна, наче ясна хмарка. Та через могутні побільшаючі шкла Маунт-Вилсонової обсервації др. Гобел міг відкрити, що краї тої хмарки се ніщо инше, тільки безмірна скількість звізд і що та „небуля Андромеди" се ніщо инше, як окрема зоряна система, зовсім окрема й біліони миль віддалена від нашого світу. Дальші обсервації, студії фотоґрафічних знимок і застосування відомих астрономічних законів привели д-ра Гобла до висновку, що сей „новий світ" обіймає яких три до чотири тисячі міліонів звізд; що в його світла приблизно біліон раз стільки, як в нашому сонцю; що тре-

ба приблизно 930,000 літ, щоб його світло дійшло до нас, — віддалення, якого ніхто й уявити собі не може; та що на загал се така-ж „галаксіс", зоряна система, як наша.

Що такі ясні спіральні плями на небі є окремими світами звізд, того ще сто літ тому догадувався славний англійський астроном Сер Вілліям Гертел; він назвав їх по поетичному „усесвітними островами". Але щойно недавно др. Гобел доказав їх певне істнування власне що до тої зоряної плями Андромеди. Та вона не одна така, — є ще дальші, що не виглядають навіть як хмарки, а як точки світла, видні тільки через телескопи, а в дійсности вони є також такими ґрупами міліонів звізд, окремими „світами", яким кінця й краю ніхто й подумати не може.

СУХОТИ У ДІТЕЙ.

Діти можуть заразитися сухотами (туберкульозою) з двох причин: коли пють молоко від сухітничих (туберкулічних) коров або коли близько стрічаються з слабими людьми, в яких вже є сухоти. В першім випадку слабість звичайно загнізджується в зовнішних зелезах, найчастійше в шиї або в костях. Після зараження від слабої людини сухоти звичайно розвиваються в зелезах грудей, поміж легкими.

Заразившися дитина може відразу заслабнути і тоді зараз пізнати, що в неї сухоти. Але се не часто трапляється. Звичайно ніяких познак слабости на ній не видно й вона сама не відчуває, що в її орґанізмі є зародки тяжкої хороби. Та вони там сидять, наче дожидаючи нагоди, щоб заатакувати орґанізм. Та нагода буде кождого часу, коли тіло з яких-небудь причин ослабне і стратить силу опертися слабости. Зараження в дитячім віці може проявитися аж богато пізнійш, коли дитина виросте, і в тім власне небезпека, яку батьки повинні мати все на увазі, коли не хочуть, щоб їх діти виростали на слабовитих і немічних людей та під неустанною загрозою статися жертвами слабости, яку потім тяжко а то й зовсім неможливо вилічити.

Та хоч заражена дитина не відразу робиться хорим „сухітником", та про те на ній є деякі познаки поки-що скритої, затаєної слабости. Такою познакою є втома, перемучення. Коли дитина скоро утомляється, чого-небудь почуває змучення, не може стільки бігати, вганяти гарцювати, як звичайно діти, то се знак, що з нею щось недобре. Ще більш підозріло, коли дитина не доважує, не має тої ваги, яку повинна мати в своїм віці і на свій зріст. Врешті, коли часто простуджується, то се теж знак, що в неї може бути зараження сухотами.

Такі початки сухіт у дітей не трудно вилічити так, що й сліду з них не останеться і дитина виросте зовсім здорова. Але труднійше їх розпізнати. Навіть добрий лікар нераз потребує її кілька разів оглянути й добре прослідити цілий орґанізм.

Др. Р. Е. Плонкет.

КОЛОМИЙКА.

Український народ має богато пісень, що називаємо „коломийками". Коломийки співаються ріжними коломийковими голосами, що розміром до себе подібні і через те кожда коломийка дасться котримбудь коломийковим голосом співати.

В коломийках не описуєсь звичайно довгих подій, як в инших піснях; в них виражається короткі, але інтересні думки, гарно, часом дуже дотепно висловлені.

Мене мати породила
В святую неділю,
Та дала ми лиху долю,
Деж її подію?
Лиху долю ні втопити,
Ані проміняти:
Пани знають, Жиди знають —
Не хтять купувати.
Ой гоню я лиху долю
Із міста до дому,
Тай друлю я лиху долю
Із моста у воду.
Іди доле, лиха доле,
Іди утопися,
Та за мною молодою
Та не волочися.

Ой я піду, ой я піду,
В Дунаю втоплюся,
А ти вийдеш по водоньку
І я ухоплюся.
А ти вийдеш по водоньку
З двома коновками,
Та я тебе ухоплюся
Руками й ногами.

Ой я собі заспіваю,
Якої умію,
Щоби люде не сказали,
Що я туманію.

Ой коби я маму мала,
Я би не служила,
Я би чужій господини
Води не носила.
Я би води не носила,
Хати не вмітала,
Я би чужій господини
В ласку не стояла.

Післала мя моя мати
В ліс горішки рвати,
Та висока ліщинонька —
Не може досягати.
Бодай же ти ліщинонько
Нарік не зродила,
Я горішків не нарвала —
Мене мати била.

Ой то я си заспіваю
Двома голосами,
Оден піде полем, полем,
А другий лісами.

Коби ми ся бучок розвив
І берізки білі,
Пішовби я в гайдамаки
На штири неділі.

Ой співаку, небораку,
На що ся надієш —
Чи на тоті співаночки,
Що їх много вміеш?
Ой співаку, небораку,
Заспівати вмієш,
Чомуж тогди не співаєш,
Коли зголоднієш?

Ой летіли дикі гуси
Та попад діброву,
Видзьобали пшениченьку,
Лишили полову.
Нащо мені половонька,
Коли нема зерна,
Чогось тота дівчинонька
На личку мізерна.

І ти здоров і я здоров,
Молодий козаче,
Та за нами молодими
Вся Вкраїна плаче.

Виправляла мати сина
На війну раненько,
Сама сіла під віконце,
Тай плаче ревненько.

Маю сіно громадити,
Маю сіно в поли,
Я не пійду громадити,
Бо мя в ноги коле.

ЯК ПОВОДИТИСЯ З ЛЮДЬМИ.

Кождий чоловік щиро бажає, щоби другі люде його поважали, а навіть і високо цінили. Та розмірно мало є таких людей, котрі тішаться бажаною пошаною та довірям. Не раз і не два чоловік старається робити як може найкраще і говорить як найщирійше, але ні пошани, ні довіря до себе не здобуває. Навпаки, дуже часто з такого чоловіка насміхаються і з ним в поважнійші справи не заходять, або таки не хотять навіть стрічатися із ним.

Яка є причина того? Причин на це є кілька, а одна з них є незнання як повинен чоловік поводитися з людьми. Понище вичислені засади є фундаментом до успішного життя в громаді і кождий чоловік повинен їх добре собі запамятати. Можеш сказати і робити, напримір, річ, але як хляпнеш язиком якусь дурницю, котрою хтось може образитися, твоя добра робота принесе малий хосен, бо громада через такі дурні вискази стає до тебе упередженою. Не поможуть тобі нарікання, що люде тебе не розуміють, не оцінюють твоєї щирости, бо своєю горячковістю, або ослячою впертістю поставити відразу на своїм, робить тебе в очах громади блазном.

Читачеві може здаватися, що понищі правила, се дуже легонька справа, одначе в практиці скоро побачить, що не легко так робити, як виглядає. Правила, найважнійші, є такі:

Не висказуй неприємної опінії про других, але затримай її при собі.

Ніколи не попадай у гнів, або подразнення, коли говориш з людьми.

Ніколи не зраджуй своєї заздрости, що не маєш, чи не можеш зробити того, що мають, або роблять другі люде.

Не треба говорити чоловікові неприємної правди, коли сего можна чесно оминути. Коли вже говориш таку правду, перше поспитай себе, чи робиш аби йому помогти, чи лише аби його вколоти, вжалити.

Не говори про других з глумом, насмішкою, або скритою їдкістю, бо хоч чоловік по словах сего не завважить, він відчує твою нещирість.

Не висказуйся про неприсутного чоловіка в такий спосіб, в який ти не висказався-би, колиб він сам се слухав.

Не висловлюйся про неприсутних людей, знаючи, що коли твої замітки донесуться до їх відома, вони будуть ненавидіти тебе.

Не критикуй перед чоловіком його жінку, а перед жінкою її чоло-

віка; перед батьком його дитину, перед дитиною її родичів; не обмовляй перед ким небудь свояка чи приятеля.

Коли говориш з другими людьми, перше переконайся з ким говориш і про що. Шануй їх громадянські, бизнесові, політичні і релігійні погляди, а коли треба критикувати, то критикуй розсудно, а не накидуйся.

Не жартуй собі з чоловіка, присутного чи неприсутного, в такий спосіб, що може вразити і образити його. Такі жарти найгірше болять і їх довго памятається.

Нічого не приобіцюй, доки не знаєш, що зможеш виповнити. Відтак конечно сповни обіцянку.

Ніколи не ховайся перед тим, кому ти винен гроші або що инше.

Не наприкряйся людям ні своєю бесідою ні своїми справами.

Позволяй і другим людям висказувати свої погляди.

Будь чемним і ввічливим супроти кожного; не роби ріжниці між людьми на "нищих" і "вищих" становищах.

Ніколи не сперечайся з подорожним чоловіком.

Оминай суперечки на вулицях чи в хаті в присутности людей, які не повинні знати про суперечку.

Кожний чоловік має своє дивне поняття та переконання про деякі справи. Не вільно тобі насміхатися з него за те; не забувай, що і деякі твої погляди чи не більше дивні.

Не насміхайся з одежі, навичок і бесіди инших людей.

Коли чоловік слабий під якимсь зглядом не вільно тобі насміхатися з нього; уважай, що і у тебе є також багато слабих сторін, котрих ти не хочеш бачити.

Не трактуй нікого з погордою. Тим не поможеш собі зовсім; коли-ж мусиш мати погорду для когось, то ховай її для себе.

Будь завжди чесним всюди і супроти всього.

Старайся обійтися з людьми чемно, ввічливо і помагай їм, коли сего вимагає потреба. Не показуй свого скупарства нікому.

Коли ти є дівчиною і маєш красу лиця, поглянь у глибину своєї душі і подивися, чи маєш красу душі.

Ніколи не дражни людей, не переконуй їх, хіба що сего вимагає важна справа, прінціп. Тоді не подавайся, але гідно обороняй і аргументуй добру справу.

Не осуджуй людей за скоро. Нім ще осудиш їх, подумай собі: "Чи я зробив-би инакше, коли-б я був на їх місци?"

Коли вже осуджуєш, то мусиш бути переконаним, що з сего буде користь добрій справі. Осуджувати на те, аби тільки осудити, се розпуста слів, яка шкодить тобі і людям.

Коли маєш лиху опінію про чоловіка, не забувай зважити, чи його добрі прикмети не переважують твоєї опінії.

Підчас бесіди ніколи не переривай бесідникові, ані не говори занадто голосно. Коли ти сам говориш і тобі перешкаджають, перестань говорити, або йди геть. Той, хто не хоче вислухати твоїх поглядів без переривання, не варта твоїх зусиль.

Коли маєш діло до чоловіка і сам бачиш, що він занятий, полагодь із ним діло скоро та не муч його своєю присутністю.

Є люде, які хоч і дуже заняті, поводяться з тобою дуже чемно. Їх чемности не вільно тобі надуживати, ти піди собі геть чимскорше.

Ніколи не пробуй входити в ніякі діла з нерозумним. Памятай, що ліпше з мудрим згубити, як з нерозумним знайти.

Коли хтось має погану натуру, ніколи не пробуй направити його. Се страта часу. Не допускай його до себе.

Не старайся о прислугу чоловіка, котрого ти сам не трактував як слід.

Не пробуй дурити таких людей, яких ділом є знати людей.

Коли тебе попросять якоїсь прислуги, ніколи не відмовляйся, як можеш сповнити просьбу.

Не критикуй ані не осуджуй таких справ, про які не маєш ясного поняття і певности. Як можеш осудити справу, коли вона тобі не відома? Звідки знаєш, що аргументи про неї є злі чи добрі?

Памятай, що приятель вартнійший, чим ворог.

Не дай себе втягнути в дрібничкові справи, які не варта найменшої уваги. Завжди памятай, що люде сваряться лише над дурницями, а ніколи над важними справами.

Не старайся побити чоловіка, котрий знає про справу більше від тебе.

Не говори людям всего, що знаєш, чи про когось, чи навіть про свої власні справи.

Не хвалися, що знаєш богато, бо не зможеш відповісти, коли спитають тебе.

Завжди уживай добірних слів, приємних слів, а ніколи грубих.

Ніколи не понижай себе перед другими, ані не підноси голови за високо. Завжди уживай міри, як рівний з рівними.

Памятай на одну з головних засад: Нім зробиш яке діло, або рішишся до чогось — вперше добре подумай. Не роби, ані не говори нічого на сліпо.

ДЕКОТРІ ЗАКОНИ, КОТРІ ПОТРІБНО ЗНАТИ В ЩОДЕННОМУ ЖИТТЮ.

Незнання закона ніколи і нікого не увільняє від відвічальности.

НОТИ.

Коли кредитор (властитель нота) загубить нот, або хтось йому вкраде, то се ще не значить, що довг пропадає, бо довжник мусить заплатити повну суму. Кредитор в такім случаю мусить доказати, що гроші йому належаться.

Коли довжник заплатив якусь частину довгу і тоді нот кдедиторові пропав, кредитор може стягнути лише решту суми, коли довжник має посвідку від кредитора на заплачені гроші.

Процент від довгу на нот можна сколектувати лише тоді, коли се зазначено на ноті.

Коли на ноті нема зазначеного проценту, і кредитор заскаржить за гроші, процент (5%) рахується від дня судового вироку.

Коли нот не плачений через шість літ від дня речинця і довжник не зобовязався платити, гроші пропадають. Коли-ж довжник платить пізнійше по речинцеві, тоді кожде плачення автоматично робить нот важним на шість літ від дати послідної заплати.

Ручитель нота чи иншого довгу платить весь довг. Кредитор може потягнути одного ручителя, мимо того, що є їх більше, коли з них нема що, або тяжко сколектувати.

Один ручитель, заплативши весь довг, має право скаржити других ручителів о заплату їх пайки. Се відноситься до всякого рода довгів.

Судовий вирок платити довг (джоджмент) є важний в провінціях західної Канади 12 літ. Перед упливом того часу можна довжника чи ручителів скаржити наново на основі старого вироку.

Коли-ж припадає речинець платити нот і довжник не заплатив, ані не відновив, тоді нот треба запротестувати в нотаря; перед речинцем треба ручителів повідомити реґістрованим листом. Вас не обходить, чи він лист дістане чи ні.

Коли кредитор принимає новий нот на місце старого без відома і **згоди** ручителя, ручитель не відповідає більше за довг.

Коли чоловік купує худобу (коня, корову і т. и.) і в доплату дасть нот, а опісля худоба згине, довжник мусить нот заплатити, хіба що підчас продажі худоба була хора, про що він (довжник) не знав і що худоба згинула від тої хороби.

Коли чоловік купить худобу, або яку иншу річ і продавцеви дасть лін-нот, а відтак довжник продасть худобу чи річ третій особі, третя особа мусить заплатити лін-нот, або віддати першому продавцеви куплену худобу чи річ. Лін-нот добрий супроти третої особи лише тоді, коли продавець, себ-то властитель нота його зареґіструє до 30 днів від дня продажі.

Коли купуючий худобу, чи що инше, дасть продавцеви звичайний нот, купуючий може перепродати худобу чи що инше третій особі, яка за довг не відповідає, хіба що знає, що купує річ куплену на кредит.

Нота не можна робити в неділю або урядові свята, бо він тоді неважний. Також не можна датувати нота оден день наперед, але можна датувати оден день назад.

Нот малолітного є неважний, хіба що він взятий від малолітного за харч, конечне убрання і т. п., хоч тоді нот є в дійсноти лише доказом, що ви продали малолітному товари.

Не треба свідків при підписуванню нота.

Свідок є потрібний тоді, коли чоловік не вміє підписатися. Свідок підписує чоловіка і зазначує, що хрестик поклав довжник і що він сам є свідок.

Коли довжник посилає свого заступника-аґента полагодити нот, чи иншу довжну справу, довжник відповідає за діла аґента.

Нот є добрий, хоч він написаний і підписаний олівцем.

Не ручи нота за свого приятеля в надії, що не будеш платити.

Коли чоловік прийме нот за повну вартість і не знаючи, що частина заплачена, тоді довжник мусить заплатити повну суму.

Не підписуйте нота, коли не маєте гадки заплатити за нього.

УГОДА — КОНТРАКТ.

Угода — се те саме, що контракт.

Кожна угода в якій будь формі є важною і обовязуючою.

Винятки: Контракт з малолітними є неважний; неважний також з умово-збоченим, або пяним чоловіком, або коли контракт зроблений в неділю чи у свято, або коли сам предмет контракту є нелеґальний, прим.: купно вкраденої річи.

В контракті треба все зазначити предмет, який в правничій термінольоґії називається "консидерейшин".

Контракт може бути або на письмі, або устний. Коли устний, то пожадане мати свідка, щоби доказати істнования контракту.

Три річи потрібні щоби контракт був важний: (1) хто є перша (2) хто є друга сторона і (3) предмет контракту.

Контракт написаний олівцем є важний.

Треба уважати, щоби контрактуючі сторони підписувалися повним іменем і назвиском, аби оминути замотання.

Контракт під примусом є неважний.

Зміни услівій котракту треба робити перед підписанням контракту, а не потім.

ИНШІ СПРАВИ.

Меншою сумою гроша можна заплатити більший довг. Прим.: А. позичив 100 дол. від Б, відтак Б приняв як повну заплату 50 дол. Довг тоді вирівнаний.

Коли чоловік бере товар в склепі, то тим самим зобовязується за нього платити сейчас хіба що має инакшу умову.

Коли сторник порахує більше як повинен, надвишку мусить звернути.

Коли робітник не є заплачений, тоді його претенсія приходить перша перед всіми иншими кредиторами.

Належитість за молочення має першенство. Коли властитель не заплатить, тоді той, хто змолотив збіжжя, може його продати відразу і заплатити собі.

Чоловік без жінки не може продати тої фарми (160 акрів), на котрій мешкає.

Чоловік у місті не може без згоди жінки продати тої хати, в якій мешкає.

Не принимайте контракту на реальність від чоловіка без підпису його жінку.

Малолітний може бути свідком в контрактах.

Можете взяти морґедж на маєток як запоруку виповнення контракту або довгу.

Коли продаєте щобудь, завжди беріть хоч-би й малий завдаток.

Коли купуєте, або берете морґедж на реальність, реґіструйте сейчас, щоби хтось другий не перебіг вас зі своєю претенсією.

Коли продаєте маєток через аґента, він має право рахувати собі комісове від цілої вартости маєтку, а не від грошей, які ви дістанете від купця.

Спільник відповідає цілим своїм приватним маєтком за весь довг спільного інтересу.

Не вступайте в спілку на слово, але зробіть контракт на письмі. Оминете богато клопотів.

Не вірте на слова спільників, що вони вложать гроші пізнійше, нехай зараз вкладають.

Коли рішитеся виступити зі спілки оповістіть про се в урядовій часописі, щоби всі кредитори знали. Чи вони сю часопись читають чи ні — се вас не обходить.

Не думайте, що як оден спільник візьме весь довг на свої плечі, то ви не відповідаєте за довг. Ви доперва тоді є вільні, коли на се згодяться самі кредитори спілки.

Коли ваш спільник показався нечесним, спілку можете розвязазати зараз, мимо контракту.

Коли ви, як спільник, заплатите довг спілки, можете відтак присилувати своїх спільників заплатити їх пайку.

Смерть одного зі спільників розвязує спілку.

Коли спільник зробить якесь погане діло в інтересі спілки, тоді вона відповідає за се.

Не вкладайте грошей, ані не лишайте грошей у спілці, коли не хочете відповідати за її довги. Колн хочете помогти спілці, тоді позичте їй гроші і дістаньте посвідку, що спілка вам винна довг. Инакше будете відповідати за всі довги спілки.

Чоловік, котрий тайно бере зиск зі спілки, є відвічальний за довги, бо тоді його уважається за спільника.

Тестамент мусить бути підписаний тестатором і найменше при двох свідках, які одначе не сміють користати з тестаменту. Тестамент без свідків є неважний.

Тестамент можна уневажнити двома способами: 1) знищити тестамент, 2) написати новий тестамент. Щоби оминути непорозуміння, треба зазначити, що попередний тестамент є неважний.

Тестаменту не треба реґіструвати; можна його тримати в тайні, між тестатором і двома свідками.

Тестамент, контракт, ноти і инші документи можуть бути написані в якій будь мові.

Тестамент зроблений під впливом страху, присилування, напитку, або малолітним, чи умово хорим, є неважний.

Тестамент треба писати виразно і ясно, щоби не було двозначности.

Всякі справи і спори можна полагоджувати арбітраційним способом. Спірні сторони сходяться перед третою особою, умовляються і відтак підписують угоду. Все те є важне і зобовязуюче.

Мущина і женщина є повнолітні і можуть робити контракти тоді, коли мають скінчених 21 літ.

Не рентуйте хати без контракту (лісу).

Коли вирентуєте хату і направите її без попередньої згоди властителя заплатите за се — ваш кошт пропав.

Властитель хати не є обовязаний тримати хату в порядку, хіба що маєте таку умову.

Коли виноситеся з хати в зимі, не забудьте випустити воду з рур і повідомити про се властителя, бо коли-б потиснув сильний мороз і рури потріскали, ви є відвічальні за шкоду.

Рентівник завжди обовязаний платити рент згори, хіба що є инша умова.

Коли хочете позбутися рентівника, дайте йому місяць часу, таксамо коли вибираєтеся повідоміть властителя місяць наперед.

Властитель не може присилувати рентівника, щоби робив важнійші направи.

Рентівник відповідає за ушкодження дому з його власної вини.

Коли тримаєте когось на станції і він не заплатить вам, можете його викинути без виповідження місця, а його річи затримати доти, доки не заплатить.

ЗАГАЛЬНІ УВАГИ.

Є ріжниця між компанією на уділах, а компанією, в котрій є лише спільники. Компанія зареґістрована на уділах (шерах) має слово "лимитед", котре значить, що кожний член спілки не відповідає особистим маєтком за довги компанії, а на случай банкроцтва тратить лише свої уділи.

Компанія, яка складається хоч--би й з богатьох людей і не є зареґістрованою, є звичайною спілкою, котрої члени відповідають своїм цілим приватним маєтком за довги на случай банкроцтва, і то не пропорціонально, але загально; прим.; оден спільник має маєтку на міліон доларів, а решта спільників не мають нічого, хоч всі разом мають однаковий інтерес в підприємстві. Міліонер відповідає не лише за свою частину, але і за всіх спільників.

Вся земля в Канаді, в дійсности, не є власністю нікого, бо її властителем є король; такий самий стан панує в Анґлії, Австралії і т. д. Король з ласки, теоретично, дає землю людям, які платять грубі гроші не за те, що вони властителями, але за те, що мають право уживати землю для свого власного ужитку.

Рухомий маєток є приватною власністю того, хто його має, а земля ні.

Держави в Канаді не можна скаржити, лише в случаях зломання контракту державного. У всіх инших справах, коли хто є покривджений, може дістати сатисфакцію через петицію до короля, на руки ґенерального правника провінції, з просьбою, щоб йому вимірено справедливість.

ЯК БУТИ ДОВГО МОЛОДИМ.

Старість не радість, — каже приповідка і досить перейтися вулицею великого міста, кинути оком на вікна магазинів, переглянути сторінку оголошень в ґазеті, щоби переконатися, що правду каже приповідка: не хочуть люде старітися. Скільки то всяких „майстерень красоти" обіцює підстаркуватим жінкам привернути молодість з поміччю ріжних масажів, смаровил та причісок. Скільки-то всяких пудрів, мастей та косметик ріжнородних служить до того, щоб сховати вялу і поморщену шкіру під молодечими кольорами. Скільки хеміків і не-хеміків живе з того, що обіцює виплекати нові чуприни на лисинах старих кавалєрів. Скілько то фляшок стройними рядами вистроїлось у кождого фризієра в шафі, даючи сивим головам надію, що вони знов поробляться чепурними брунетами та бльондинами. Навіть кравці захвалюють таку одежу, в якій, мовляв, ви будете виглядати молодо і весело.

Та все одно, як хто причепурився, чи помалює волося, чи підмалює очі, побілить лице і покрасить губи, від того ніхто не стане молодший, ні на тілі, ні на умі. Людина тільки хоче сховати свою старість, котра не є „радість" ні для неї самої, ні для нікого. І всі ті штуки є тільки доказом, що люде старітися не люблять і хотіливо можливо довше бути молодими.

Се бажання мабуть таке давне, як рід людський, і зродило чимало леґенд і казок про можливість відмолодження й вічної молодости. Відома мало не у всіх народів леґенда про „криницю молодости", що десь є на світі не приступна і захоронена та з магічною водою, яка має таку силу, що раз напившися немічний старець чи старуха моментально переміниться в буйного парубка чи дівчину красуню. З вірою в ту криницю вічної молодости і з бажанням, щоб її найти, напитись з неї і відмолодіти, старий еспанський мореплавець Нонс Де Леон в шіснайцятім століттю пустився в кругосвітню подорож, в якій відкрив, між иншим, півострів Флориду, та криниці молодости, розуміється, не найшов.

На основі теперішного знання фізіольоґії треба сказати, що така переміна взагалі неможлива. Людина ні не може лишитись вічно молодою, ні постарівшись не може відмолодіти. Старість не радість, але нікому її минути, хто вже пережив свою молодість. Переміни, які творяться з віком людини, лекше зрозуміти, коли знається, що здоровля залежить від правильного функціонованя (діяльности) богатьох залоз (ґлендс) в людськім тілі. Коли людина старіється, ті залози зуживаються, перестають функціонувати правильно, а далі робляться зовсім недіяльні. Останними часами учені фізіольоґи і лікарі пробували замінити ті зужиті залози новими, взятими з инших живих тварин, з надією, що через те прийде відмолодження. Дотеперішні спроби, особливо ті, що були роблені на звірятах нищих пород, дали на стільки інтересні висліди, що оправдують дальші експеріменти. Але доси вони не оправдали ще надії, що пересадження чи перещіплення кількох посторонних залоз відмолодить цілий орґанізм. Зрештою ті надії викликали не так справжні учені дослідувачі, як шарлятани, що покористувались з нагоди, щоб за свої обіцянки добути від легковірних людей деякі гроші.

Окрім того ґазетні звідомлення про деякі „відмолоджуючі операції" були безумовно за сензаційні. Ті о-

пераціі ще тільки недавно почалися, мало який лікар ними займається і через те вони і звертають на себе увагу і, звичайно, дорогі. Вже дехто й думав, що ось підстаркуваті богачі можуть собі одним махом купити молодість, тоді як бідні люде мусять передвчасно вянути й вмирати. На ділі дотеперішні результати принесли тільки розчарования. Після операції „відмолодження" довго не тривало. Дехто думає, що взагалі ніяке відмолодження не наступило, тільки пацієнт деякий час почувався „молодшим" — під впливом власного горячого бажання, уяви і самообману.

Поки що наука не дає ніякої можливости штучного відмолодження. Певне тільки те, що звичайними, давно відомими способами людина може осягнути дві річи. Перше, щоб не зістарітись передвчасно, значить, щоб зберегти свої молодечі фізичні й духові сили так довго, як тільки можливо. Для того треба гиґієнічно жити, в міру висиплятися, правильно і здорово їсти, користати із свіжого воздуху і сонця, не зловживати ні їжі, ні напитку, ні приємностей життя.

Поміркованість у всім і увага на особисту гиґієну осягне й другий можливий наслідок, що старіючися людина не буде наступаючої старости надто прикро відчувати. Старости не минути й молодости не завернути. Але коли людина й на старість збереже свою фізичну і умову рівновагу, коли вона замолоду захоронилась від тих недомагань, які в пізнійшім віці все більш дошкульно виявляються в ослабленім орґанізмі, то й старість хоч не буде радістю, але й не буде тягаром ні для самої людини, ні для її окруження. Наслідком молодечого здоровля й уваги, є так звана щаслива старість.

ПЕРЕСІЧНА ДОВГОВІЧНІСТЬ.

Пересічний вік людей є ріжний у ріжних краях. Жінки у Новій Зеляндії живуть пересічно 61 до 62 роки, мущини в Індіях около 22 і пів року. У Злучених Державах пересічний вік мущини виносить 54 роки. Се одначе не значить, що у однім чи другім краю є найбільше людей у згаданім віці, або що найбільше їх доходить до такої старости. Пересічний вік обчислюється в слідуючий спосіб: коли у якійсь сімї батько помер, маючи 70 літ, мати в 60-ім році, а діти повмирали їм одно у першім році життя а друге у 19-ім, то всі ті числа літ додається і ділиться суму через число осіб. У нашім случаю пересічний вік сеї сімї виносивби 150 поділене через чотири, себто 37 і пів. Так само обчислюється пересічний вік цілих народів та країв. І природно, коли в якімсь краю менше немовлят вмирає і більше людей доживає пізної старости, тим вищим виходить і число означуюче пересічний вік.

Таку статистику і такі обчислення робили головно асекураційні товариства у ріжних краях вже від кількадесяти літ. З порівнання вислідів їх обчислень ясно виходить, що зі зміною обставин, поправою або погіршенням життєвих відносин, змінялась теж і цифра, показуюча пересічний вік населення того краю. Кращі життєві умовини, культура, поступ лікарського знання та публичної служби здоровля, а передовсім загальна освіта продовжували людське життя, а навпаки, нечистота,

темнота та важка праця зменьшували його. І головно від тих чинників залежала смертність населення поодиноких країв і вони є причиною ріжниці, між культурними Англійцями у Новій Зеляндії а неосвіченими і забобонними мешканцями Індії.

У часі, коли роблено перші обчислення в Англії, себто перед 70 роками, лише 29.5% мущин і 32.4% жінок доживало до 65-го року. Тепер 43.5% мущин і 51% жінок доходить до того віку. В Новій Зеляндії між 1906-им а 1910-им роком 55.9 % мущин і 60.5% жінок дожило до 65 літ. Наслідком поступу культури в Англії життя людини пересічно продовжилось за послідних 70 літ о 12 і пів року, у Швеції за 80 літ о 14 і чверть року, а в Америці у стейті Массачузетс, де найскорше почали робити такі обчислення, за 65 років о 15 літ.

ДЕЩО З АСТРОНОМІЇ.

Сонце є більше від землі 1,253,000 разів, а обертається довкола своєї оси в 25 днях, 5 годинах, 38 мінутах.

Місяць є менший від землі 49 разів.

Пересічна віддаль землі від сонця виносить 149,500,000 кільометрів.

Довжина дороги землі довкола сонця 934,000,000 км.

Пересічне віддалення місяця від землі 384,410 км.

Час обороту землі довкола своєї оси виносить 23 год. 56 мін. 4 сек.

Час обороту землі довкола сонця — 365 днів, 5 год. 48 мін. 46 сек.

Час обороту місяця довкола землі — 29 днів, 12 год. 44 мін. 3 сек.

Крім землі є ще сім більших планет, що обертаються довкола сонця.

Меркур 19 разів менший від землі. Віддалений від сонця 53 міліони кільометрів. Оббігає сонце за 87 днів, 23 год. 15 мінут.

Венера майже рівна землі. Оббігає сонце в 224 днях, 16 год., 49 мінутах.

Марс менший від землі 7 разів. Оббігає сонце в 1 році, 321 днях, 7 год.

Юпітер більший від землі 1289 разів. Оббігає сонце в 11 роках, 314 днях, 20 годинах. Від сонця до него є понад 700 міліонів кільометрів.

Сатурн більший від землі 654 рази. Оббігає сонце в 29 роках, 166 днях, 23 годинах.

Уран більший від землі 87 разів. Оббігає сонце в 84 роках, 5 днях, 20 год.

Нептун більший від землі 105 разів. Оббігає сонце в 164 роках і 285 днях.

Іван Мельник.

ПРО ЖИТТЯ НА ДАЛЕКІЙ ПІВНОЧІ.

Наш корабель, погойдуючись злегенька з боку на бік, підходив до берегів північно-східної Азії, а там, переправившися через пролив Берінґа в Ледовий океан, поплив здовж берега на північний захід.

На дворі була прекрасна погода, і помимо того, що то була половина серпня, пора, як для сего краю, досить пізна, ще було досить тепло. На воді не видно нігде й кусочка леду, так, що трудно було повірити, що ми находилися не більше чим 1500 миль від північного бігуна.

Чукоське село на березі Берінґового моря.

Місце призначення нашої подорожі був Північний Ріг (Cape North), котрий знаходиться менше-більше на 180° довжини і 69° північної ширини. Там я мав лишитися на зимівку по ділах торговельної фірми, а корабель, виладувавши всі товари, призначені для поста Північного Рога, мав вернутися назад в теплі сторони полудня.

З великою нетерпеливістю чекав я тої хвилі, коли зможу лишити корабель і зажити спокійнійшим життям. Чотирімісячне плавання по ріжних північних морях і в ріжних обставинах, таки добре надокучило.

Але коли я побачив місцевість, де я мав прожити не менше 15-ти місяців і сусідів-туземців, з котрими я мусів

зноситися в щоденнім життю, приглянувшись до обставин, до яких я мав відтак приноровитися, — признаюся тепер щиро, що в мене відразу відпала охота лишатися на Північному Розі. Лише через брак відваги заявити се своїм хлібодавцям, я лишився на далекій півночі, можна сказати, на „добровільному засланню".

Нині, коли дивлюся на минуле, я дійсно рад з того, що згодився на се „добровільне заслання" і мав змогу пізнати край, нарід і спосіб його життя, про що передше я знав дуже мало.

Коли йти з полудня на північ здовж берегів Камчатки аж до Ледового океану, то перше, що можна завважити се ліс, котрий з кождим днем подорожі стає щораз рідший і менший, вкінци лише тут і там, по долинах чорніють маленькі корчики, а дальше і тих нема. Зачинаєся так звана „тундра".

Типи Чукчів.

Тундра, се підбігунові степи, без ліса, вічно замерзлі. На ній лише в літі земля розмерзаєся на 1½—2 стопи, а дальше в глибині остає замерзлою. Помимо сего, тундра майже всюди поросла густою, але невисокою травою, а навіть цвітами. В літі, в міру того, як дні стають теплійші, земля розмерзається і з неї вічно і всюди слезить вода.

Цілий край є горбковатий, з многими ланцюхами скалистих вульканічних гір. Найголовнійший зі всіх хребтів називаєся Становий. Вид тих горбків зі скалистими горами дуже нагадує підгіря західної Канади; ріжниця лише та, що краєвид підбігунового Сибіру є мертвий, без життя.

Нарід, між яким довелося мені жити, називаєся Чукчі, і є він одним із многих племен, котрі замешкують північний Сибір. З виду можна легко пізнати, що належуть вони до монгольської породи. Пересічно, росту вони середного, добре збудовані, мускулисті. Очи в них темно-бурі, косі, як у всіх Азіятів, широкий плоский ніс, котрий губиться межи очима. Волосся чорне, пряме і шерстке. Краска лиця темно-бронзова.

Се вже закон природи, що в яких кліматичних услівях

людина не жилаб, вона все мусіла і мусить приноровлюватися до пануючих условин, а ні, то загине. Те саме відноситься і до Чукчів.

Судьба рішила, щоби той нарід зажив в краю, котрий є найхолоднійший а тим самим найменше пригожий для людського життя. Тому Чукча, щоби не загинути, по змозі мусів приноровитися до кліматичних обставин того краю і взагалі до життя на далекій півночі. І живе він там нині щасливий і вдоволений, не журить своєї голови ніякими революціями, безробіттям, ні фінансовими крізами і не проміняв би свого рідного краю за ніякі держави в світі, хоч з нашої точки погляду, — чукський край є найнепривітнійший під сонцем, і я певний того, що не найшлосяб богато охочих, котрі згодилисяб прожити на пів ночі, межи Чукчами, ціле своє життя.

Чукчанка.

Підсоння чукського краю дуже остре і холодне. Крім трави і малесеньких, карликоватих корчиків понад ріками в глубині краю нічо більше там не росте і землі Чукчі не управляють. Одиноке сотворіння яким Чукчі піддержують своє життя, се рен. Життя без рена на далекій півночі, заледво чи було би виносиме. В першій мірі, рен достарчає шкір для одежі, а потім мяса.

Для одежі Чукчі убивають ренів в місяці серпні, коли шерсть на ренах ще не дуже довга. Жінки виправляють шкіри ренів, а потім, шиють з них одіж. На тім місци мушу зазначити, що виправу шкір вони удосконалили до перфектности і я певний, що неоден з наших виправців шкір позавидував би чукській жінці в її умілости. Одіж шиють не нашими нитками, а нитками зробленими з ренових жил, що також роблять з неабиякою умілістю. Про жінку, яка не вміє досконало вшити кожуха свому чоловікови, чи чобіт, оповідає кождий Чукча другому з обридженням.

Нашої матерії вони уживають дуже мало і всю одіж, від шапки аж до чобіт, шиють з ренових шкір. Для підошв до чобіт уживають шкіри з бородатого тюленя. В теперішні часи вони могли би дістати матерії для одежі, одначе одіж

зроблена навіть з найлучшої нашої матерії, ледво чи моглаб послужити їм, тому, що вона за зимна і через ню продуває вітер.

Коли глянете на мапу Азії, завважте той кусок землі, котрий є найдальше висунений на північний схід і облитий з полудня Берінґовим морем, з заходу Берінґовим проливом, а з півночі Ледовим океаном. — Се є власне земля Чукчів.

Живуть вони, в більшій части на побережу, в маленьких селах, котрі складаються з кількох хат (яранґ).

Ізза браку ліса, жилища свої (по чукськи яранґа) будують з тонких жердок, викинених на беріг морськими филями. Жилища будують в той спосіб, що забивають в землю ті жердки, в формі колеса, а потім звязують їх верхи до купи. На таку клітку натягають зшиті до купи шкіри з ренів чи тюленів. В додатку, з середини підставляють під дах кілька стовпів, що робить дах випуклим, щось в роді копули. Кожда сімя має лише одну таку „яранґу" і вона служить для них за мешкання, склад, стайню для собак і проче.

Чукчі витягають моржа з моря.

В середині яранґи, проти входу, побудована зі шкір малесенька кімнатка (на взір клітки) 11×8×6 стіп і се є якраз головне помешкання чукської сімі. В ній, в зимі, сплять, варять і роблять всі роботи, які входять в обсяг чукського життя. В літі-же переносяться з роботами в передне шатро а в маленькій кімнатці лише сплять.

Дверий, ні вікон в тій кімнатці нема. Щоби зайти до середини, треба клякнути на землю, підіймити (неначе куртину на сцені) шкіру і тоді всунутися туда.

Освічують і огрівають те помешкання тюленевим оліем (салом). Роблять се в той спосіб: Коли Чукча убє тюленя, здіймає з него шкіру. Під шкірою тюлень має 2—3 цалі сала. Відділивши сало від мяса, Чукчанка бере те сало і товче його камянним молотком. Коли воно вже добре потовчене і розпливаєся само від себе, наливають його в посуду, подібну до малої глиняної миски. Та посуда має по середині перегородку і одна її часть глибша, друга плитша. Се зроблено на те, щоб лише означену скількість олію мати в одній половині посуди. На край посуди, в пів колесо, накладають на дрібно посіченого моху (приготовленого ще за літа), котрий втягає в себе олій. Мох запалюють і світло готове. Мох, котрий час від часу жінка поправляє патичком, горить рівним, ясним світлом і як олій не дуже старий, ніколи не коптить. В кождій „ярандзі" є кілька таких лямпів, котрі горять рівночасно і нагрівають помешкання до того, що мешканці сидять в середині голі.

Типи Чукчів.

Така лямпа служить також і за піч. Над нею навішують котел з водою чи мясом і варять. Розуміється, спосіб такого варення дуже повільний і ніяк не може дорівнати печі білого чоловіка. Та се показує, що навіть як природа не дуже-то богата в паливо в якімсь місци, то чоловік все таки знайде спосіб добувати собі тепло, а тимсамим може піддержувати своє істнованя в безконечність.

В зимі Чукчі займаються ловами на білих лисиць і медведів, за шкіри котрих вимінюють собі тютюн, цукор, чай, муку а головно стрільну збрую, до котрої вони вже до певної міри привикли. Мушу тут зазначити, що без всіх тих довожуваних товарів вони моглиб спокійно обійтися, якби через якісь причини годі було ті товари доставити туда. Чукча лише вернув би назад до суто примітивного життя і ловів, з яких жили ще недавно його батьки. (літ 20 тому). Навіть тепер він ще не дуже довіряє стрільній збруї.

Одного разу, осенню 1924 р., ідучи з ловів, з моря, здибаю Чукчу сусіда, котрий ішов в сторону моря, по леді, на лови. Узброєний він так, як і всі прочі Чукчі: на плечах модерний Винчестер, при боці довгий ніж і списа. Ми пристанули на хвильку, розговорилися про лови, погоду, про скору зиму і пр.

— А чому ти, — питаю з цікавости, — маючи модерний Винчестер, носиш з собою спису?

Він подивився на мене зі свого рода легковаженням, неначе хотів сказати. І дурак-же ти, але замісць сего сказав:

— Та бо йдучи на море, чоловік може наткнутися на медведя.

— Так що з того? — говорю йому — побачиш медведя, стріляй в него кілько попало.

— Е, стріляй, — відповів. — А як Винчестер не вистрілить, що тоді? А так списою можна його легко доконати.

Подивився ще раз на низько летучі хмари, які ніс вітер і пішов дальше, скачучи з криги на кригу.

Іван Мельник в одежі Чукча.

Велику часть поживи достарчає морж і тюлень. Моржі бувають на Ледовім океані тільки в літі, а на зиму пливуть дальше на полудне, де море не замерзає. Тюлені живуть на Ледовім океані круглий рік.

Чукчі діляться на два табори або кляси: берегові і кочівники. Берегові живуть постійно над морським побережем і ловами на морського і земного звіря піддержують своє істнування.

Кочівники займаються випасом ренів, і їх табуни числять нераз кілька тисяч голов. Щоби знайти для них корм, Чукчі часто переходять зі своїми табунами з місця на місце, тягнучи при тім і свої яранґи.

Середником комунікації служить, в зимі пес і рен, а в літі, шкіряні човни. Доріг в краю ніяких нема і кождий їде туди, куди йому сподобається. Се в зимі. А в літі одинока дорога — се ріка, або море здовж побережа.

Літо на півночи дуже коротке, всього два і пів місяця, та і то не дуже подібне на наше літо. Наприклад, в половині липня 1924 р. земля замерзала кождої ночи, так як в нас часом в падолисті. Перший сніг впав того-же року 26 серпня і від того дня почалася дійсна зима.

Північне літо називаєся літом тому, що тоді є щось відмінне від зими. В першій мірі не тиснуть тріскучі морози, снігу нема, трава зеленіє а навіть цвіти цвитуть. Також з по-

лудня прилітають міліони диких качок, гусий, журавлів та инших птиць. Життя тоді відживає.

Але се все скоро минає, зближаєся зима, качки, гуси і журавлі вертають назад на полудне, в тепліші краї, а зі всіх птиць лишаються тільки дві-три ворони (та і тих не видно часом по кілька тижнів), полярні куропатви, та де-не-де полярна сова.

Зачинаються так звані „полярні заверухи", котрі тревають часом більше тижня, підчас котрих не можна і носа показати на двір. Тоді сидиш цілий час в хаті та тихенько проклинаєш Чукчів та весь чуктський край, з його ненависною заверухою.

Вся текуча вода замерзає, так, що через цілу зиму для варення уживається лід, котрий, розуміється, треба перше розтопити, а потім вже з тої води варити що не будь.

Дні стають чимраз коротші, так що вкінци сонце зовсім не показується понад горизонтом (около 10 листопада) і день (без сонця) треває не більше як 2½ години, а там знов ніч. Одиноке, що імпонує підчас такої ночи і варте згадки, се полярне світло, котре в тих сторонах доходить до незвичайної краси і форми. Чоловік забуває тоді про морози і нераз цілими годинами вистоює на дворі, любуючись дивним явицем природи. Місячні ночі також бувають дуже гарні і богато яснійші, чим в нас, на полудні.

Та чим близше до весни, дні стають чимраз довші, а там і сонце покажеся над горизонтом (24 січня). В маю ночі вже зовсім нема, а сонце, мов забувши свою дорогу, не ховаєся за горизонт, а ходить довкола понад ним. Стає чимраз теплійше, лід топиться і знов прилітають качки та гуси.

Вкінци лід відходить від берегів (що буває аж десь в половині липня) а за тим приходить корабель. Дістаєш почту і новости зі світа (перші за півтора року), а тоді забуваєш, за люті морози, Чукчів, рени, качки і гуси, та переносишся думкою в рідні сторони, де люде живуть (так тоді здається), як Бог приказав.

ФІЛЬОЗОФІЯ ДУРНЯ.

Сидить дурень і плаче.

— А чого ти плачеш? — питають його люде.

— Як не плакати мені, коли навчився я аж чотири чужі мові і тепер не знаю, котрою з тих мов з вами говорити.

— Так говори своєю рідною! Чужі мови остав для розмови з чужими.

— Воно-б то так по вашому, а в мене воно не так. На те-ж я дурень, щоби з своїми і між своїми рідною мовою не говорити.

ЗВІДКИ ВЗЯЛАСЯ АНҐЛІЙСЬКА МОВА.

Анґлійська мова не виросла з одного кореня, не розвинулась з мови одного народу. Свої слова вона черпала з ріжних жерел, приймала з ріжних мов і від ріжних народів. Відомо, що в кождій мові є чужі, позичені слова. Та в жадній нема їх так богато, як в анґлійській. Та особливість анґлійської мови в тім, що всі ті чужі слова анґлійський народ собі присвоїв, зробив їх своєю власною мовою.

Колись, в давну давнину, на анґлійських островах жив народ, що говорив мовою келтійською. На теперішню англійську вона зовсім не похожа. Друга мова, латинська, прийшла туди, коли британські острови в половині першого століття зайняли Римляне. Вони вдержали там свою владу поверх три століття, та мови населення не перемінили. „Висші кляси", уряд і леґіони римські говорили по латинськи, а простий нарід залишився далі при своїй рідній мові, кельтійській.

На початку пятого століття римські леґіони забралися, та через кількадесять літ, ще таки в пятім столітю, наїхали нові завойовники — ґерманські племена Анґлів і Саксонців з теперішньої Німеччини. На шістьсот літ вони запанували в країні, котра власне від них стала називатись Анґлією. Їх влада була тяжша, як колись римська. Первісних мешканців вони виперли в гори Уелса, Скотляндії й Ірляндії. И там ще до сегодня збереглася подекуди стара кельтійська мова, хоч і мало хто вже нею говорить. Деякі її слова пережили й на долах і перейшли в анґлійську мову та ще й тепер в ній уживаються. Здебільшого се назви місцевостей й імена осіб, що залишилися такі, як були за кельтійських часів, та ще декілька слів, наприклад: clan, bard, whiskey.

Та взагалі тих кельтійських слів в анґлійській мові не дуже богато. На шість сот літ, до половини одинайцятого століття, мовою населення британських островів стала мова англо-саксонська. Вона є й основою теперішньої анґлійської мови. Але тільки основою. Бо в одинайцятім столітту прийшли ще одні завойовники, які доповнили її своєю мовою.

В 1066 році завоювали Анґлію Нормани. Се був народ скандинавського походження, того самого роду, що і ті Варяги, котрі заснували чи помогли заснувати Київську Державу. Ватаги скандинавських войовників вештались всюди по світі і між иншим завоювали те побереже Франції, що проти Анґлії. Від них та частина Франції називається Нормандією і звідтіля вони рушили на Анґлію. Після битви під Гейстинґс в 1066 році норманський король Вилем „Завойовник" зайняв анґлійські острови для Норманів.

Живучи у Франції Нормани свою рідну, скандинавську, мову, забули. Вони говорили вже французькою мовою, чи то французько-норманським діялєктом тієї мови. І ту мову вони принесли з собою до Анґлії. Але англо-саксонської мови вони вже не виперли так, як колись Англо-Саксонці виперли кельтійську мову. Оба народи, Анґло-Саксонці і Нормани змішалися з собою і так само змішалися в одно їх мови, анґло-саксонська і норманьско-французька. З тої змішки повстала теперішня анґлійська мова. Основою її лишилася анґло-саксонська мова, але Нормани внесли в неї цілу масу слів французьких, чи то латинських, бо, як відомо, французька мова розвинулася з латинського кореня і є тіль-

ки переіначеною латинською.

Згодом англійська мова приймала й присвоювала собі ще богато инших чужих слів, ще більш латинських вже просто з латинщини, не через Норманів, грецьких, італійських, еспанських, арабських, славянських, з всяких азійських та африканських мов. Та се тільки окремі слова. В головнім англійський словник складається з слів „англійських", що їх принесли з собою до Англії Англо-Саксонці, і з слів латинських, занесених туди Нормана-ми або забраних просто з латинської мови. І коли взяти словник англійської мови й перебрати усі слова, звідки яке походить, то вийде, що латинських слів в нім богато більше, ніж англійських.

Та в англійській мові, як нею говорити або писати, того не чути. Справа в тім, що в словнику кожде слово записане тільки раз, а в мові ви уживаєте одних слів більше й частійше, других менше, а деяких — всяких наукових, технічних, — взагалі мало коли й мало хто уживає. А власне англійські слова в мові богато частійше приходять, як латинські. Тими словами англо-саксонського кореня виражуються всякі звичайні з'явища пригоди, близьке окруження людини, речі щоденного ужитку, сімейні відношення і т. и. Наприклад: Land, sea, water, wood, hill, cold, rain, sun, moon, star, earth, summer, winter, spring, night, morning. Father. mother, husband, wife, son, daughter, widow, child, brother, sister, home.

Всі ті короткі, прості, звичайні слова — англо-саксонського походження. Ними виражують також звичайні, прості, сильні почування: Love, smile, anger, gloom, sorrow, shame, tears.

Врешті найзвичайнійші приіменники і приростки: Down, up, over, off, out.

Слова латинського походження виражують звичайно речі більш складні, тонші почування, загальні тямки, наукові терміни, то-що. Тому хоч їх в словнику записано більше, як англійських, але в звичайній мові чується менше. Через те, наприклад, в науковій книжці все більше тих французьких слів, як в повісти або оповіданню. З усіх слів, яких уживав в своїх драмах Шекспір, шістьдесять відсотків є англьо-саксонського походження, а 40 латинського. Але коли вичислити кожде слово кождий раз як воно в його стрічається, то відсоток англійських слів вийде ще більший, бо їх він уживає богато частійше, як латинських.

Експромт.

Гей, хто має міць
Грізних блискавиць, —
Той уміє з бою брати,
В саме серденько влучати
Молодих орлиць!

Гей, хто має дар
Викликать пожар
В душах піснею палкою, —
Той засяє над юрбою
Сонцем з поза хмар!

Гей, хто вільний світ
Любить з юних літ, —
Той зустріне всюди, всюди,
Де за волю бються люде,
Ласку і привіт!

Гей, кому що-мить
Серденько болить
За народ, за край коханий,—
Той робітник пожаданий,
Знає що робить.

М. Вороний.

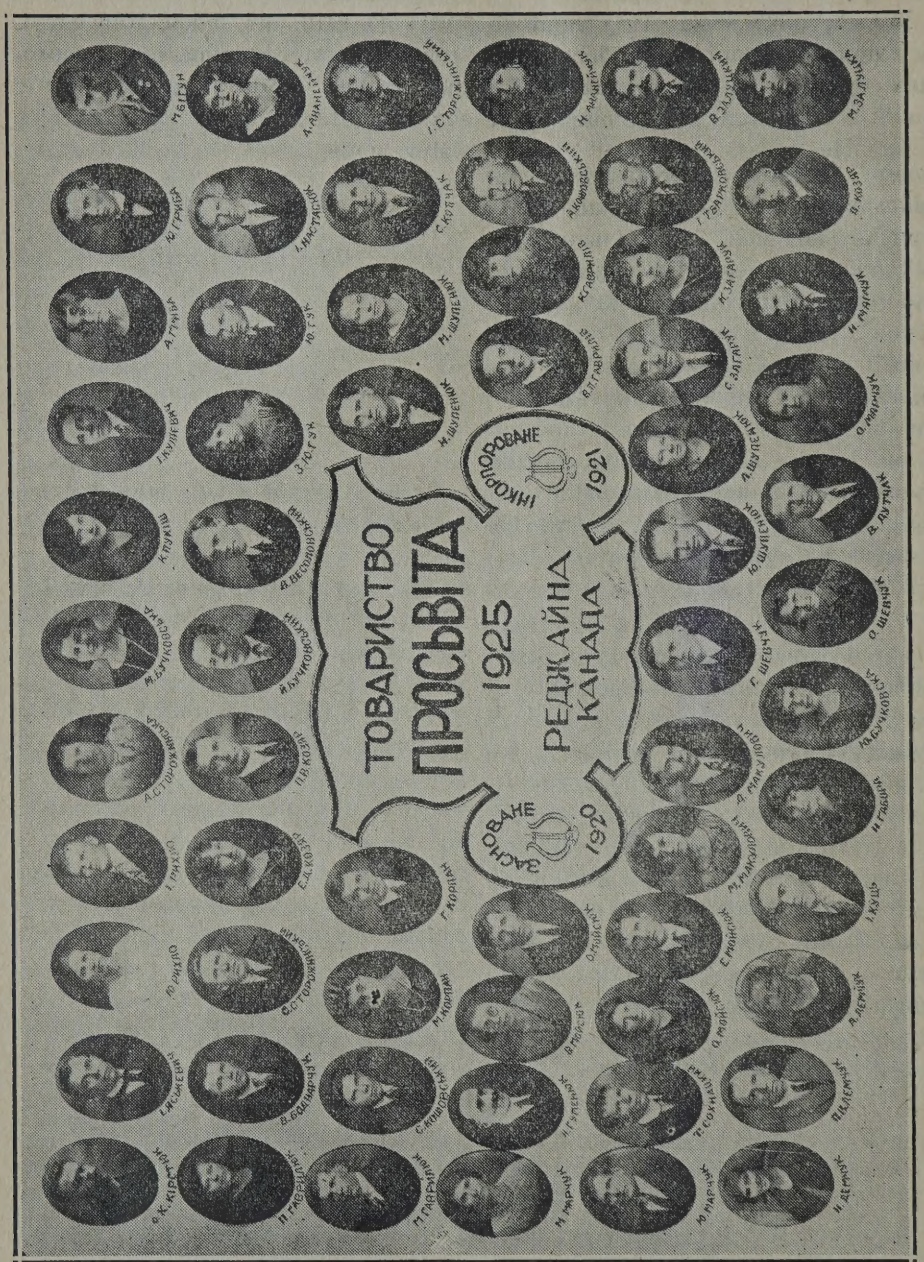

Повисший гурток вірить, що лише тяжкою працею самі над собою зможемо добитись до кращої долі. За стараннням сего Товариства під пору в Реджайні, Саск. істнує Український Народний Дім вартости $7,000 в котрім находиться гарна бібліотека і провадиться загальна просвітно-народна робота в формі вечерів, представлень, концертів, відчитів, дебат і ведення Рідної Школи, школи для старших і школи музики, а також товариських забав.

ШЕРИ, БОНДИ І БІРЖА.

У теперішнім економічнім життю часто чуємо згадані у заголовку вислови. Люде купують шери, продають бонди, грають на біржі, беруть щось на кредит, позичають на морґедж і т. п. Всі ті назви означають ріжні види грошевих операцій і є ріжними видами новочасного кредиту, себто позичок. Тому, що для ведення новочасних великих підприємств грошеві засоби поодиноких осіб не вистарчають, тому являється часто потреба збирання потрібного капіталу від більшої скількости осіб і се й діється дорогою згаданих грошевих маніпуляцій. Та найкраще видно буде се на якімсь примірі.

Припустімо, що кількох людей хоче заложити фабрику, та в них нема потрібних на ту ціль, скажім 200,000 долярів. Вони мають лише 70 тисяч. Вони тоді видають на прочу суму уділові листи і розпродують їх між посторонними людьми. Один уділ чи як кажуть в Канаді „шер" продають по сто долярів і тому видають 1300 шерів. Коли вони їх розпродають, то тоді власники фабрики не є вже згаданий гурт основників, а всі шеровці разом, які мусять заінкорпорувати ся як товариство, вибрати собі управу, яка буде завідувати фабрикою, та які мають право кождої хвилі кому захочуть свій шер продати.

Та коли при будованню фабрики показалось би, що для її викінчення потреба ще приміром 50 тисяч долярів, а управа вирішила що не слід видавати і розпродувати дальші шери, тоді для добуття потрібного капіталу находяться дві дороги. Або корпорація найде якийсь банк, котрий позичить її цілу суму або знова найде якийсь гурт людей, які дадуть її ту позичку. В обох случаях позичаючий, чи се буде банк чи гурт людей, обезпечує собі судово позичувану суму на майні корпорації. То значить, вони зичать гроші на „морґедж", себто колиб фабрика не сплачувала позички в час, не платила процентів або збанкротувала, тоді вони мусять дістати свої гроші і проценти назад через судову продаж майна корпорації.

Коли згаданої позички не дає ані банк, ані якийсь оден чоловік, а гурт людей, тоді се відбувається звичайно в слідуючий спосіб: згадана корпорація видає кредитові листи — так звані „бонди" на суму, якої її потреба і розпродує їх. При кождому бонді є звичайно купони, на яких є означений процент, який корпорація платить власникови бонда що пів або кождого року. Крім того на бонді є зобовязання по упливі якого часу позичена сума буде в цілости звернена. Бонди сі тим ріжняться від шерів, що їх властителі стають не співвласниками а вірителями корпорації. Є се свого рода векслі, якими корпорація зобовязується в означенім речин-

ци позичену суму сплатити, а кромі того, як загадано, правильно виплачувати проценти. Коли се не діється, то власники бондів мають право зажадати, щоб дорогою продажі усего, або, коли се вистане, частини майна корпорації їм їх гроші і проценти були повернені.

Коли у якійсь корпорації більшість шерів дістанеться в руки кількох звязаних тісно зі собою людей, або одного чоловіка, тоді називається, що сі люде чи сей чоловік мають контролю над підприємством. Коли підприємство іде добре то приносить відповідний заробок, який називаєся дивіндою. Чим вища дивіденда припадає на один шер, тим і більша його вартість і продаючи його можна більше за нього дістати. Шери-уділи деяких підприємств доходять до ціни, яка богато разів перевисшає їх первісну вартість. І бонди такої корпорації тоді високо ціняться, хоч ніколи не доходять до тої ціни, що шери.

Бонди і шери по анґлійськи називають „секюритіс", себто цінні папери. Коли продають їх у більшій скількости то се називають „стак". Розпродування сего стаку відбувається ріжно. Коли розходиться о невелику корпорацію з невеликим капіталом, тоді первісні підприємці розпродують свої шери між близькими людьми, яких вони знають і які мають до них довіря. Та коли приходиться закладати більші підприємства та збирати гроші серед ширшого круга людей і то незнакомих, тоді справа представляється инакше. Тоді підприємці стараються при помочи реклями заінтересувати в своїм ділі як найбільше людей і в тій ціли ставлять на чоло орґанізації людей звісних зі своєї солідности, богацтва чи бизнесових здібностей, а далі описують точно всі добрі сторони свого підприємства у так званих проспектах і розсилають їх до тих, від кого сподіються піддержки. Часто наймають також окремих продавців і аґентів, які реклямують і розпродують шери поміж людьми. Кромі того істнує окреме звання, так звані „брокер"-и, що такі цінні папери розпродують, і вони видають для своїх покупців окремі списки ріжних бизнесів, у які можна з користю гроші вложити, а то купуючи їхні шери.

Розпродуванням бондів займаються вже головно не згадані „фінансові посередники" себто брокери, а в першу чергу банки, які дають підприємцям позички, а в заміну за них дістають бонди, які розпродують потім далі. Кромі того бонди продають підписчики, себто ті, які дають корпорації гроші ще перед випущенням бондів і які позичену суму стягають собі іменно через розпродаж випущених підприємством бондів. Кромі того істнують ще окремі „бондові доми", які беруть від банків і підписчиків бонди для розпродажі.

Між покупцями бондів, попри поодиноких капіталістів,

головно находяться щадничі банки і асекураційні товариства. Вони дістають гроші від великого числа людей і то переважно невеликі суми. Від тих грошей банки виплачують своїм клієнтам по 3 до 4 процент. Та вони не держать тих грошей у себе в готівці, а закуповують за них цінні папери, головно бонди, які їм дають 5 до 6 процент. Та ріжниця в процентах становить саме дохід банку. З неї банк покриває кошти свого удержання та збільшує свої оборотові капітали. Те вкладання грошей у цінні папери буває часто також причиною банкроцтва банків, які не все є осторожні і часом купують непевні цінні папери. За послідних кільканайцять літ в Канаді пішло на „бубен" кілька банків головно через те, що накупили цінних паперів, які опісля показалися безвартісними.

Такий самий високий процент, як банки, моглиб діставати від своїх грошей і поодинокі люде, які вкладають свої гроші у щадниці, колиб вони самі купували собі цінні папери. Та се не діється тому, що раз загал не визнається, котрі „секюритіс" є добрі, а котрі ні і боїться вкладати свої ощадности у непевні папери. Кромі того більшість тих, хто вкладає свої гроші у банки не розпоряджують такими сумами, щоб могли купити добрий бонд, які продають звичайно „стаками" себто у більшій скількости, а накінець добуття грошей з банку все є лекше і простійше, чим продавання, себто „реалізованнія" цінного паперу.

Для продажі, купна та виміни цінних папері істнують окремі торговиці, так звані „біржі", або по англійськи „стак ексчендж". Є се окремі будинки, у які приходять ті, хто хоче продати або купити якийсь цінний папір. Вони мають свою управу, вибирану представниками банків та фінансових організацій, та находяться під контролею держави. На кождій біржі є зазначено, які папери на ній продаються і те називається, що такі-то а такі цінні папери на біржі „нотуються". Головною користю бірж є те, що на них властитель цінного паперу може продати його коли лиш захоче. Від того, чи на той папір є богато покупців, залежить, чи той папір „стоїть" добре, чи ні, то значить, чи за нього платять більше, чи меньше. Коли покупців богато, а продаючих мало, то ціна піднімається, а на оборот, при значній продажі а незначнім попиті ціна падає.

Через те, що біржа є центром торговлі цінними паперами, вона також є головним жерелом інформацій про те, чи якийсь папір „стоїть" добре чи зле, та взагалі по якій ціні він продається. Тому звіти з бірж являються у значній мірі вірною відбиткою господарського життя краю, якого папери нотуються на біржі, тому що ціна їх та попит за ними вказують силу відносних підприємств та заінтересованнія і довіря загалу до них і до їх розвитку.

Як згадано, біржі мають свою управу та свої правила,

які допускають до продажі лише деякі більше певні папери. Для дрібнійших бондів та шерів, та для більше спекулятивних та непевних цінних паперів істнують поза будинком біржі звичайно так звані „ланцюхові торговиці" по англійськи „кирб маркет" на яких іде торговля згаданими паперами. Ті побічні біржі стоять вправді під неформальним проводом згаданих „стак ексчендж"-ів, та вони не несуть за них відвічальности.

ДУМКИ ПРО ЗНАННЯ І ТЕМНОТУ.

Не річ в тому, як за богато чоловік знає, але в тому, що він знає.

Коли чоловік випорожнить свою мошонку до своєї голови, себто видасть на образування самого себе, тоді ніхто не зможе йому сего взяти.

Той чоловік, котрий богато розпитує і над відповідями роздумує, дуже богато вчиться.

Трошки знання означає небезпечну річ, тому ніхто не повинен вдоволятися тим, чого вже навчився.

Чоловік, котрий знає дуже мало, звичайно дуже богато думає про себе.

Хто здобуває знання в молодих роках, той стає мудрцем на старі літа.

Знання не поможе чоловікови богато, коли він його не використовує до потреб життя.

Темнота замикає очі перед небезпекою і думає, що се ще найліпше.

Чоловік, котрий боїться питати, соромиться науки.

Люде, які чваняться знанням, показують тим самим свою глупоту.

Темний чоловік, — се найбільше небезпечний сусід.

Чоловік, котрий держиться крепко темноти, се те саме, колиб він хотів спиняти воду в ріці.

Найбільше нарікають на свою долю темні люде; найбільше нещастя спричиняють темняки.

Нарід, котрий має масу темняків, є копальнею золота для своїх сусідів.

Знання ніколи і нікому легко не приходить. Той, хто його має, той забезпечений: і в добробуті і в біді і на старі літа.

Ніколи не запізно вчитися, а хто перестає вчитися, то се те саме, колиб він засадив город і не підливав ростин.

Найкраще придане для дитини є помогти їй здобути знання.

Знання звичайно вигладжує добру натуру чоловіка і направляє поганий характер.

ЯК ПОШИРЮЮТЬСЯ ЗАРАЗЛИВІ СЛАБОСТИ.

Причиною всіх заразливих слабостей є так звані бактерії або мікроорґанізми, — малесенькі живі зародки, тваринки або ростинки. Ті заразливі орґанізми приміщуються в тілі людини, ушкоджують ту чи иншу частину тіла і таким способом спричиняють слабість та викликають її симптоми, познаки. Ті заражуючі бактерії або сама людина викидає з свого тіла і, діставшися до тіла другої людини, вони її заражують, або-ж перенести їх можуть, наприклад, комахи. Одначе не всяка людина, що має в своїм тілі зародки якоїсь заразливої слабости, зараз слабне; буває, що вони її зовсім не шкодять або лише дуже легко. Та другу людину вона може ними дуже тяжко заразити. Буває теж, що хтось вже видужує або й зовсім видужав з заразливої хороби, та її бактерії все ще носить в собі і загрожує зараженням другим людям.

При деяких слабостях заразливі бактерії виділюються з уст, носа і горла. До тої ґрупи хоріб належить богато так званих дитячих слабостей: кір, шкарлятина, дифтерія, коклюш, і далі: звичайна простуда, інфлюенза, запалення легких, сухоти і ще деякі инші слабости. Вони найгірш поширюються в зимі та найбільш чіпаються молодих людей і літвори. Відомо, що часто вони прокидаються в школах, де богато дітей збирається, і в казармах, де молоді рекрути; і вже з того видно, що зараза поширюється через те, що люде вкупі і близько стрічаються. З уст, носа чи горла одної людини заразливі зародки попадають в уста, ніс чи горло другій.

З окрема діти часто набираються таких звичаїв та привичок, що легко одно другого заражує слиною та бризканням з уст і з носа, в яких є небезпечні зародки хороби. Буває, що декілька дітей ссе той сам цукорок, їсть одно яблоко, жує той сам шматок ґуми, помастять собі руки, посуду до пиття, втирається тим самим рушником, і коли між ними одно хоре, то всі прочі можуть легко зазаразити слабістю. Буває, що й дорослі люде необачно втираються якою-будь ганчіркою, якою не знати хто втирався, або пють та їдять з посуди, не вмитої горячою водою. Небезпека і в тім, що люде плюють та кашлають, куди попаде, або нечистими руками пораються біля молока і харчів. Для зараження деякими слабостями, передовсім інфлюензою, вистарчає капелька слини або дрібнесенький бризьк мокроти з носа, викашляний чи випчиханий хорою людиною у воздух та звідтіля попавший в здоровий орґанізм.

Друга ґрупа заразливих слабостей поширюється через виділення з харчевої кишки. До тої ґрупи належать ріжні роди тифа, ріжні форми дизентерії, холєра та деякі внутрішні слабости дитячого віку. Ті хороби найбільш кидаються в літі і в темнім підсонню. Теплота і мокрий воздух причиняється до розмноження і поширення заразливих зародків.

Звичайно хороба розходиться так, що виділення хорої людини занечищують жерела води. Коли нема добрих водопроводів і коли людських відпадків та всякої нечистоти не справляють у відповідні канали від занечищеної води може заразитись ціла маса людей. Также мухи та инші комахи можуть перенести заразу з людських виділень на воду, молоко та харчі. З того видно, яка важна річ добрі водопроводи і каналізація, та як важно держати харчі в чистоті і забезпечені від комах.

До тої ґрупи слабостей характеристична прикмета, що зародки хороби держаться дуже довго в орґанізмі людини, навіть вже після того, як вона зовсім подужала і не показує ніяких симптомів. При тифі вони залишаються в тілі цілими роками. Тому люде, що колинебудь хорували тифом, не повинні працювати в кухнях, ресторанах, молочарнях і т. и., де вони все будуть небезпекою для здорових.

Врешті третю ґрупу заразливих слабостей поширюють комахи, передовсім комарі. Малярію і жовту пропасницю розносять власне комарі, що живуть по багнищах, калюжах, саджавках та всяких збірниках води. Маючи приступ до хорих вони з них переносять слабість на здорових.

Звичайно, се ще не всі способи, як поширюються заразливі хороби. Та вже і з того видно, як їх на загал оберігатися, як важна передвсім чистота: щоб руки все були чисті; щоб чистий був харч і напиток; щоб добре мити посуду для їдження і пиття; щоб не пити що-небудь, де небудь і не втиратися в що небудь; щоб не плювати і не кашляти, куди паде; щоб оберігатися мух і комарів; щоб дбати про добрі водопроводи і каналізацію та чистоту в мешканню і в місті.

ПОПАДЯ В ДОРОЗІ.

Нерозумний чоловік все своє і себе самого уважає безвартним, а то й поганим, а все чуже уважає кращим, панським, святочним.

До того була довела колись Польща й українське духовенство, що попам польська мова здавалася панською, культурною, а своя рідна нікчемною. І почало воно було говорити в церквах польські проповіди, і в себе в дома говорило лише по польськи. Хтож не вмів добре польської мови, то перекручував українську, як попало, себто — нехай буде як будь, коби лише не по свому.

Їде раз сільська попадя до міста і на рогатці Жид каже:

— Ну, пані ксьондзова, мнє сє належи за рогаткі.

На те попадя:

— Я знаю, що сє належи, але ти сє не бій. Як ся повєрце, то ці заплаце.

(Попадя хотіла сказати: „не бійся, як вернуся, то заплачу", а сказала: „не бий ся, як покручуся, то заплачу").

Коли до иншої попаді увійшов хтось з заболоченими чобітьми, то почув:

— Я ці юж мувіла — нє руб сьлєдзі на подлодзе!

(„Сьлєдзі" — селедці, а сліди „сьляди").

Ще инша попадя оповідала лікареви, що має „в сьродку кшакі", замісць „курче".

(По польськи „кшакі", се такі корчі, як малі деревця — калина, боз, або взагалі малі дерева, а корчі в тілі по польськи „курче". Але попади все одно — сяк чи так, коби тільки не по свому).

ЯК БУТИ ПРОВІДНИКОМ І ДОБРИМ БЕСІДНИКОМ.

І. ПРОВІДНИЦТВО.

Кождий чоловік, котрий хоче осягнути знання, професію, маєток, або бажає навчитися якогось ремесла, мусить придержуватися певних правил, які скорше чи пізнійше заведуть його до бажаної цілі.

Люде, котрі тяжко працюють фізично чи умово, не придержуються певних засад, не мають успіху. Вони не знають, що вони самі є по більшій части причиною своїх невдач. Лінивство подумати над сим мститься довгі роки.

На численних українських кольоніях в Канаді давався і дається відчувати брак досвідчених і витревалих місцевих провідників. Те число провідників, яке доси маємо, є за мале, аби заспокоїти вимоги, тому треба старатися о нових. А постаратися о нових провідників можуть лише ті люде, які самі хотять бути провідниками, і коли будуть мати такі провідницькі прикмети, які основуються на слідуючих правилах:

Успішний провідник мусить вірити у святість і добро того діла, котре пропагує між людьми. Мусить вірити, що він потрафить вести громаду до тої цілі, котру він уважає за потрібну громаді.

Провідник мусить бути широко очитаний, бистроумний і витревалий. Хто не навчився бути витревалим, той хай не стає на чолі громади.

Провідник мусить бути амбітний; без здорової амбіції, (яка є силою, котра посуває його вперед, як пара льокомотиву), провідник скорше спиниться на половині дороги чим навіть люде, які пішли за його закликом.

Провідник мусить навчитися полягати на самого себе аби бути сильним і не завертати з вибраної дороги тоді, коли більша часть людей завернула на иншу стежку під впливом когось иншого, або під впливом зневіри.

Чоловік слабої волі, **слабодух**, хочби був й найбільше розумним в громаді, ніколи не може бути дійсним провідником. Сильна, незломна воля є конечна.

Провідник мусить безнастанно скріпляти себе свіжими новими відомостями, а також і пильно слідити за способом життя та характером инших визначних провідників. Се включає пильне добачування слабих сторін у своїх противників.

Для кождого початкуючого провідника незвичайно потрібним є читати біографії визначних людей, не конче провідників. Пильне око і бистрий ум читача завсігди знайде там якісь важні вказівки.

Провідник мусить мати сильну контролю над самим собою. Сего йому потрібно тому, щоби не заганятися за дале-

ко, але стати на відповідній границі, а також і тому, щоби міг тримати себе сильно в руках в случаю спокуси. Не оден визначний провідник пішов на пси завдяки спокусі, яку підсунули йому хитрі противники.

Провідником не може бути той, хто не є відважним, не має сильної постанови, ні енергії. Замітною прикметою доброго провідника є його рухливість, котрою він наганяє людей до роботи і не позволяє нікому спати.

На провідника звичайно сипляться громи зі всіх усюдів. Коли він не має відваги він тоді скорше уступає — показується трусом і сим самим деморалізує громаду.

Провідник мусить бути також і статочний. На кождім кроці він повинен поводитися примірно і гідно; не повинен вдаватися в пусті суперечки, ані не мішатися в сплетні. Під сим зглядом він мусить бути сліпим, глухим і німим, аби сим робом піднестися понад пересічного чоловіка. З другого боку, і на такі річи повинен звертати увагу, аби зрозуміти вдачу поодиноких людей.

Холоднокровність і розвага не одного чоловіка спасли від моральної чи матеріяльної руїни. Для провідника сі дві прикмети є так потрібні, як потрібний є воздух для нас. Нещасливий є той провідник, котрий в поведенню з людьми є горячковатий і стративши рівновагу в гніві скаже людям нерозважно якусь неприємну річ. Сим способом він відразу убиває себе, бо люде на таке найбільше вражливі. Одно нерозважне речення сказане в горячкуватім тоні відразу ни щить пошану і довіря до провідника, котрий дивується, що люде його не розуміють.

Провідник не повинен бути ніколи гордим з себе, ані чванитися своїми ділами. Навпаки, він повинен бути симпатичним і на стільки хитрим, щоби не він але люде говорили про його заслуги.

Коли провідник часами зробить і помилку, — бо той не робить помилок, що нічого не робить, — то не мусить сю помилку признавати ані обороняти. Нехай питання помилки остає невирішене.

На закінчення кандидатам на провідників треба памятати ще одно: Ніколи не призватися, що ви побиті чи то противником чи обставинами. Тисячу разів падайте і тисячу разів вставайте та йдіть вперед, а побіда ваша!

Провідництво принесе вам славу, признання у загалу, згадку в історії, одначе сего не сподійтеся легким коштом, — мусите довгі літа стояти на тернистій дорозі Правди!

II. БЕСІДНИЦТВО.

Друга частина сеї розвідки не менше важна для провідника чим перша, бо кождий успішний провідник як не є, то повинен бути добрим бесідником.

Бесідництво належить до тяжкої штуки, яка не тяжка

для того, хто хоче її навчитися. **А навчиться її кождий, хто має відвагу і витревалість.**

Головні вимоги від бесідника є такі:

Бесідник мусить мати загальне поняття про історію, літературу, релігію, науку; мусить сяк так розуміти людську натуру, а вже що найважнійше, мусить розуміти потреби людей і громади.

Коли бесідник береся говорити про якусь справу, він мусить бути з нею дуже добре познакомлений, а не лише от так зверху. Бо як-жеж говорити йому про речі, про які він сам добре не знає?

Він мусить представити слухачам нові думки, або старі думки в новім, зацікавлюючім світлі. До людей мусить говорити приступно, ясно і з чуттям.

Отже коли виступаєте перед публику, мусите вперше мати ясний образ того, про що хочете говорити. Без того бесіда вам не піде, хоч би ви не знати як добре говорили, бо як кажуть, „ваші срібні нитки будуть рватися".

Не говоріть перше про те, як справа скінчилася, але про те, як і з чого зачалася, а тоді як скінчилася і які користи або шкода з того для людей.

Не кричіть до публики, але промовляйте до неї так як батько говорить до дорослого сина.

Не бійтеся, що вас публика не зрозуміє, або не оцінить. Коли говорите річево, ясно і коротко, публика дасть вам за се кредит.

Сухі справи треба з часта переплітати живійшими примірами і жартами.

Підчас говорення не стійте як мертвий стовп і не бельокочіть слів. Говоріть виразно, голосно, з відповідними натисками і рухами, рухами цілим тілом та руками.

Ніколи не треба говорити за скоро, або за поволи. Золота середина — се одна з найважнійших прикмет доброго бесідництва.

Щоби добре говорити, то треба бути смілому і відважному. Хто боїться на плятформі і чуєся не свій, той ніколи не виголосить доброї бесіди. Се відноситься не лише до простих людей, але навіть і до університетських професорів.

Вправа в бесіді рішає найбільше. Чоловік, котрий у своєму життю виступав на плятформі богато разів, по більшій части є добрим бесідником. До того ще коли він богато читає, інтересуєся всілякими справами, є живої вдачі — він остаточно виробляєся на доброго оратора.

Сих кілька уваг про провідництво і бесідництво повинні взяти собі до серця головно молоді люде по кольоніях. Вони повинні памятати, що життя без громадської діяльности не є повним життям.

ЯК ЗБУТИСЯ З ХАТИ ТАРГАНІВ І БЛОЩИЦЬ.

Таргани і блощиці — така погань, що й говорити про неї гидко; та більша гидота, коли вони завелися в хаті, таргани в кухні, а блощиці — в постелі. Тільки не треба думати, як то часто думають, що як де вони є, то завинила господиня, що не дбає про чистоту в хаті. Хочби й як дбала, то не захорониться, щоб блощиця таки не залізла — через вікно, через водопровід, через щілину в стіні, з помешкання в помешкання, із хати в хату. Але коли ся погана твар таки пролізла і розмножилася, то треба її як найшвидше збутися і хату вичистити, — а на се є ріжні способи.

Тарган („прусак" або, як то кажуть в Канаді „кокроч") водиться по всім світі, у всіх краях, найліпше любить жити в кухні або в коморі, де може найти останки всяких харчів. Коли добрих харчів не має, то буде глодати матерію, шкіру, папір, мебель, — лишаючи після себе спеціяльний „тарганячий" запах. Є дуже бистрий і „хитрий". Коли його на гло заскочити, то незвичайно швидко втікає в найблизшу щілину, находить собі який-небудь инший сховок або прикидається мертвим. Строїти його чим-небудь не можна. Звичайну отрую в страві занюхає і не буде її рухати.

Найліпша отруя на тарганів — так зване „содіюм флюорід" порошок, який можна дістати в кождій аптиці. Розсипавши його (сам або з мукою) всюди попід стінами на полицях і т. д., можна на протязі двайцяти-чотирох годин збутися всіх тарганів з хати. Добрі результати дає також „боракс", перемішаний з якоюсь заманчивою стравою, наприклад шоколядним порошком. Третя відома трутка на таргана — се фосфорна паста: мука з цукром і одним або двома процентами фосфору. Та найпевнійший спосіб — викурити помешкання отруйними ґазами. Та се справа доволі склад а і вимагає великої обережности, так як ґази можуть зашкодити й людям в помешканню.

Блощиця підбирається до людини тоді, коли та безпомічна — спить. Проколює верхню верству шкіри і ссе кров. Ссучи вона відразу грубне, роздувається і червоніє. Блощиця звичайно видає з себе огидливий запах, та сей запах притягає також увагу її смертельних ворогів — тарганів, стоног і мурашок. За дня блощиця ховається в постелі і в стінах. Тільки крайній голод може її за дня вигнати на світ. Але блощиця може дуже довго голодувати — нічого не їсти. Пробували держати їх і дванайцять місяців в закритій посудині без їжі, а вони все ще таки були живі.

На місці, де вкусила блощиця, лишається легка пухлина, яку порадно змазати йодом або яким иншим дезинфекціним средством. Тимбільше, що є деякі підстави думати, що блощиці, також як і инші насікомі, розносять всякі заразливі слабости. І хоч збутися їх доволі трудно і нераз богато клопоту, але в ніякім разі не можна їх терпіти в хаті.

Звичайні порошки проти блощиць (данський і такі инші) не богато помагають, бо трудно розсипати їх в щілинах і дірках, де вони складають свої яєчка. Більш практичний спосіб — покропити й обризькувати ліжка і щілини в стінах бензиною або нафтою. Навіть звичайна горяча вода нищить і блощиць і їх яєчка.

ПРОЦЕДУРА В КАРНІМ СУДІ.

Справа в кримінальнім суді проходить менш більш таку процедуру:

Починається з арешту. Людина, котра почувається так чи инакше покривдженою й думає, що винуватий повинен бути кримінально покараний, звертається до мирового судді або до так званого магістратського суду (нисший суд по містах) за „варантом" — дозволом арештувати. Той „варант" передає „поліцейському", котрий обвинуваченого бере під арешт і або задержує в арешті аж до розправи, або, коли можливо, приводить зараз перед магістратський суд для вступного допиту.

Ціль того вступного допиту — переконатися, чи обвинувачення справді заслугує судової уваги і слідства. Покривджений мусить явитися на суді і коли має яких свідків, привести їх, щоби піддержати свою жалобу. Обвинувачений має право також закликати свідків і взяти собі до помочі адвоката.

Суддя (поліс маджістрейт) може вирішити справу на чотири способи: або випустити вязня, коли проти нього нема ніякого доказу, або накласти на нього грошеву кару, або засудити на арешт, або врешті задержати його для суду. В тім (четвертім) випадку справа тягнеться далі.

Задержуючи обвинуваченого для суду, „магістрат" одночасно призначує суму залогу (бейл). Приятелі обвинуваченого складають залог й обовязуються привести його на розправу, чи коли суд забажає. Коли обвинувачений не може роздобути „бейлу", він мусить лишитися в арешті аж до розправи. В деяких випадках (убійства) за залогом взагалі не випускають і арешт є обовязковий.

З магістратського суду всі папери передають прокураторови (аторні дженерал). Се державний урядовець, що має обовязок старатися о покарання злочинців. З тої хвилі, коли справа дійшла до рук прокуратора, покривджений не має вже ніяких коштів, так як за нього вже прокуратор добивається засуду і кари.

Прокуратор перечитує акти, переслухує покривдженого і його свідків і обмірковує, чи можна буде на суді виграти, значить добитися засуду на винуватого, чи ні. Коли вирішить, що докази не вистарчають, то до суду з справою не йде і на тім вона кінчиться.

Але коли прокуратор думає, що переможе й обвинуваченого можуть покарати, то бере цілу справу перед так званий „великий суд присяглих" (ґренд джюрі). Се ґурт громадян, вибираних час від часу з поміж громадянства судового дистрікту, щоби вислухувати обвинувачення в кримінальних справах і вирішити, чи вони зроблені в добрій ві-

рі, а ні щоб заподіяти кривду обвинуваченому. Його і його оборони „ґренд джюрі" не слухає, тільки прокуратор предкладає факти й заяви свідків. Присяглі з „ґренд джюрі" можуть вирішити, що все те для кримінальної справи не вистарчає, і на тім конець. Коли-ж вони погодяться, що є підстава для кримінального обвинувачення, тоді слідує формальна процедура так званого „арейнмент".

А саме обвинуваченого приводять на суд, перед суддю, прокуратор читає формально обвинувачення і обвинуваченого питаються, чи він винен чи ні, — чи признається до злочину, за який його обвинувачують, чи заявляє себе невинним. Коли він до вини признається, то суддя може зараз проголосити засуд. Коли-ж обвинувачений не признається, то його задержують в арешті або випускають знов за залогом аж до розправи.

Головна розправа відбувається прилюдно перед суддею і лавою присяглих, яка складається з 12 осіб. Вона має за завдання установити правдиві факти в цілій справі і застосувати до них правильний закон. Факти установляють присяглі, а закон для справи означує суддя.

Суд присяглих на розправі, се не те саме, що „ґренд джюрі", про що була мова перше. На розправі судить присяглих дванайцять чоловіка, вибраних з поміж більшої ґрупи громадян закликаних на суд. По одному їх викликають і прокуратор й обвинувачений (чи його адвокат) можуть ставити їм питання, здебільша в тім напрямі, чи чоловік не має вже свого погляду на цілу справу, чи не настроєний — прихильно чи ворожо — проти обвинуваченого, і таке инше. Коли ні, то може бути в „джюрі".

Коли вже їх вибрано й заприсяжено, тоді прокуратор доказує своє обвинувачення. Викликає своїх свідків і вони оповідають, що знають. Коли прокуратор скінчив їх випитувати, адвокат оборонець може ще з свого боку їх перепитати, і звичайно він се робить, стараючись збити свідків, що свідчили проти обвинуваченого, щоб вони заплутались, заперечили, що перше говорили, то що.

Після того адвокат обвинуваченого починає оборону. Оборона може опиратись на фактах або на законі. А саме адвокат може відразу домагатись, щоб суддя справу відкинув на тій основі, що прокуратор не представив вистарчаючих фактів для обвинувачення. Буває, що суддя так і робить. Коли-ж ні, то адвокат кличе своїх свідків, на оборону, і вони оповідають, що знають. Після адвоката прокуратор може перепитати.

Після того, як всіх свідків перепитано, адвокат може поставити питання закона, — що, мовляв, обвинувачений добре оборонився, по закону він не винуватий. Коли суддя се признає, то справа кінчиться. Коли-ж ні, то передає спра-

ву до вирішення суддям присяглим, щоб тих дванайцять чоловіка вирішили, які були справжні факти в цілій справі, і на тій основі сказали, чи обжалований завинив чи ні.

Так, чи ні, присяглі судді мусять все погодитись, однодушно. Погодившись, вони повідомляють суд про своє рішення, що признають обвинуваченого винним — або невинним.

Коли невинним, то справа скінчена і його випускають на волю. Коли-ж присяглі сказали, що винен, то його завертають до арешту і тоді можливі дві речі: або суддя проголошує засуд або обвинувачений відкликається до висшого суду, домагаючись ової розправи. Підставою для відклику може бути несправедливе або неправильне переведення розправи. Буває, що висший суд касує її і велить перевести нову.

Коли обвинуваченого признали винним, то справа кінчиться засудом і суддя назначує кару. Кара приписана законом, але в законних межах суддя має свободу призначити більшу або меншу, залежно від обставин цілої справи.

НЕ МОЇ НОГИ.

Серед лісу, серед гаю
У неділишний обід
Заснув мужик у чоботях,
Прокинувся без чобіт.

Проки увся, протер очі,
Разів кілька позіхнув,
Разів кілька босі ноги
З подивлінням повернув.

„Не мої се, — каже, — ноги ,
Присягаю на чім світ,
Бо мої в чоботях були,
А ці — босі, без чобіт."

Стефан Руданський.

ДЕЩО ПРО НАРОДНІ ГИМНИ.

Гимн, се благально-похвальна пісня в честь нації, або держави. Слова гимну прості й рішучі. Музика погідна, ясна й могуча. Вона пливе від серця, з глибини душі. В словах і мельодії гимну міститься присяга й девіз, бажання і стремління нації, аж до жертви в імя найвисших ідеалів: „Ми поляжем, щоб славу і волю і честь, Рідний Краю, добути Тобі.

Та буває часом, що великі й культурні народи не мають гідних собі гимнів. Все-ж таки, який не був би сей гимн, співають його з найбільшою повагою і пошаною до великих цінностей народу — до традиції.

Про похвальні гимни та пеани знаємо з давних часів. Старинні Греки й Римляне співали їх у честь своїх богів, муз та героїв. В біблійних часах згадується про тріюмфальну пісню побіди, що її співав Ламех. Перші християнські війська йдучи на ворога, співали „Аллилуя". Давні Запорожці вдаряли на ворога з піснею „Нам поможе святий Юр". В часі воєн Хмельницького повстала могутня пісня „Гей не дивуйтесь" . . .

Та всі сі пісні, благальні й побідні, не були справжніми гимнами в повнім розумінню сього слова. Вони були більше принагідні, співані під хвилю (подібно, як теперішні пісні українських визвольних воєн: „Гей у лузі червона калина", „Журавлі", або „За Збруч.").

Новітні гимни — се означені твори з певною тенденцією змісту й композиції. Слова й музика підібрані авторами так доцільно, що в самому слові „гимн" зясована одна думка й один вислів почувань цілого народу.

Один зі старинних державних гимнів — се „бельгійський гимн": „Ля Брабанконне". — Він появився в часі бельгійсько-голяндської війни, 1630 р., твір Женневаля.

Старий австрійський гимн Габсбургів „Готт ерґальте", написаний Гайдном 1697 р., причислювано до найкращих державних гимнів.

Британський гимн „Ґад сейв аур Кінґ" найбільше популярний своєю мельодією, яку приняли до одного зі своїх гимнів Німці.

Німці співають, як гимн, пісню написану Шнекербургом 1840 р. „Ді Вахт ам Райн". Вона спопуляризувалася так дуже в часі французько-німецької війни, що давнійший гимн „Бо я Прусак" затратив своє значіння.

Французький гимн, се знана всім народам революційна пісня „Марселєза". Написав її на передодні французької революції Руж де Ліль 1792 р. Її сила й могутня ритміка, поривае зразу за собою. Який се був розмах розбурханої товпи, що співаючи „Марселєзу" рушила з Марсилії на Париж.

Серби співають як гимн пісню незнаного автора „Устай, устай Србне". Мельодія сеї пісні зіхоплює не тільки Серба

але й кождого Славянина. Вона пішла з народу. Поширилася в часі війни 1848 р. Сербські визвольні пісні, се поруч українських одні з найкрасших і відомі майже всім Славянам.

Чехи взяли за гимн „Кдє домов муй" і „Гей Сльоване". Тому, що Чехи народ наскрізь купецький і вирахований, відчувається в нього найменше славянської душі... На тему мельодії „Гей Сльоване" ведуться спори поміж Чехами, а Поляками. („Єще Польска" і „Гей Сльоване" одна й та сама мельодія).

Справа польського гимну досі невирішена й свого часу йшла велика полєміка на сю тему в польській пресі. Одні беруть за гимн „Єще Польска", а другі „Боже, цось Польскен". „Єще Польска" або т. зв. „Мазурек Домбровскєго" поширився в часі Наполєонських походів серед легіонів Домбровського в Італії. З легіонів перейшов у народ і згодом став гимном. Мельодія „Боже цось Польскен" звісна з одної мадярської патріотичної пісні.

Болгарський гимн „Шумі Маріца" широко відомий, бо на сю мельодію співають у нас одну зі січових пісень, а також „Многая Літа". Мельодія гучна, підходяча до маршу. Походження німецького. В часі балканської війни, коли скровавлену Болгарію ограбували добрі сусіди-союзники, поширилась там пісня „Союзники, розбійники"... Вона найбільш улюблена та співана як гимн по всій Болгарії.

Японський новий гимн: „Кімі га йо ва", музика Гояші Гіроморі, введений як державний гимн замісць старинного, що мав за собою близько тисячу літ і тепер вже мало кому відомий у Японії.

Дореволюційний гимн царської Росії „Боже царя храні", слова поета Янковського, по приказу царя написав композитор Л. Львов в 1888 р. Та за національний російський гимн уважають деякі народню пісню „Вніз па матушке па Волге"... За большевицького панування співають по всіх „мітінгах" „Повстаньте гнані і голодні", т. з. „III. Інтернаціонал".

Коли поміж Словаками та Чехами пішла остра боротьба за права й волю, повстав ще один славянський гимн Словаків. Вони співають його на мельодію давного австрійського гимну Гайдна. Слова звернені проти Чехів, як окупантів і гнобителів.

Український національний гимн: „Ще не вмерла" написав до слів Павла Чубинського комп. Вербицький. Він має за собою давну традицію. Поруч „Ще не вмерла" співаємо „Не пора", до слів Івана Франка: Слова сі могутні й сильні, говорять богато самі за себе: „Ми поляжем, щоб славу і волю і честь, Рідний Краю, добути Тобі". Давнійше не знали на Великій Україні „Ще не вмерла", а тільки співали „Як умру". Сей гимн так словами, як і музикою ділає сильно на кождого Українця. Треба було його чути в демонстраційних

походах на вулицях Київа. Почувалося тоді дивне зворушення, до очий тиснулися сльози.

Бувають часи, що змінюються гимни, як і змінюються обставини в дану хвилю. Та зваживши на святощі минулого, на давню традицію, не можна сього робити своєвільно, після власної вподоби, або відноситись легковажно до сього, що було святе батькам і дітям нашим. Треба виждати, що скажуть на се поважні представники громадянства — та компетентні до сього чинники.

ПРИЧТИ ПРО ДУРАКІВ.

Лише дурак думає, що по його стороні все правда.

Мудрий чоловік перше думає, а відтак говорить; дурак перше говорить, а відтак пробує думати.

Дурак втручує свій ніс до чужих справ, але не може дати ради своїм ділам.

Молодики думають, що старі люде, се самі дурні; старі все певні що молодики є дураками, бо не мали часу навчитися.

Дураки справляють гостину, а мудрі зїдають наварене і напечене.

Дурак потрафить спитати більше питань за годину, чим мудрець зможе відповісти за сім літ.

Чим більше маєтку має дурак, тим більшим дураком він стається.

Дураки будують доми, а мудрі купують їх за малі гроші.

Не вибирайте дурака на передове становище, бо він і себе знищить і вас.

Молодий чоловік допускається всяких дурних вчинків, за котрі мусить покутувати на старість.

Дурак вбиває звичайно таку гуску, котра несе золоті яйця.

Мудрі люде вчаться також і на помилках дураків.

Бавтеся з дураком в хаті, а він схоче бавитися з вами також і в церкві.

Краще мати порожну кишеню, чим порожну голову.

Мудрий син одушевляє батька, за те дурний син є найбільшою втіхою матері.

Мудрий чоловік зміняє свій погляд тому, що думає; дурак поглядів не зміняє, бо нічого не думає.

Мудрий чоловік користає з поведінки навіть своїх ворогів; дурак не вчиться навіть від приятелів.

Мудрий чоловік навіть не старається дістати тих річей, про які він певний, що не дістане; дурак весь свій вік марнує на те, аби дістати те, що є неможливе.

СКРОМНІСТЬ Й ОЩАДНІСТЬ В ЖИТТЮ.

Довг стоїть на однім кінці життєвої ниви, а віддавання на другім і завжди тяжко з одного кінця в другий переходити.

І тому всіми способами обминай довги!

Коли розлітається одежа — латай! Лекше носити латану одежу, ніж двигати латану, поневічену особисту гідність.

Чи буде хто любити і поважати тебе, коли буде відомо, що за твоїми ногами волочиться довг?

Чи легко ходити в дорогих незаплачених чоботях?

Чи гарно в дорогім незаплаченім капелюсі?

Чи вигідно сидіти на кріслі яке стоїть на довгу?

Все легке, тепле і вигідне, хоч і старе, хоч і дуже просте, коли готівкою заплачене.

Коли світлиця за тісна — не думай за широко розкладатися. Прийшов довг, так сам цілу світлицю засів би і міг би тебе зовсім вигнати.

Не купуй непотрібного, щоби опісля не прийшлося тобі потрібного продати. На торговельнім ринку є богато блискучих річей, які нікому непотрібні. Купуєш їх — наближаєшся до довгу.

Нехай тямлять молоді люде — хлопці і дівчата, дівчата-ж найперше — що вартнійші розумні і щирі люде, ніж їх одежа. А людей злих і нерозумних та нещирих жадна одежа не зробить вартнійшими.

Памятайте дальше, ви молоді, що мода не є бажаним гостем в дома, ні наукою в школі, ні поміччю в нещастю, ні ознакою розуму, ні прикметою, яку розумні люде поважають.

Памятайте се, ви дівчата! Природа дає деревам завсігли однакове листя і рослинам завсігли однакові квітки, але хіба через те вони погані?

І змінної натури в людей ніхто не поважає. Кожний поважає сталість думки, сталість постанови, сталість приречення.

І тому будьте розсудні, ощадні і скромні.

Скажіть кождому, що в вас за мало часу, щоби за модами заглядати. Скажіть, що ваша калитка не надто повна і ваша людська гідність за дорога щоби її чорнити нерозумними забаганками.

Памятайте і ви мущини — чоловіки, господарі, батьки:— що вбогий, який не має і не потребує робити довгів, рівний богачеві. До нього не прийде з рахунком небажаний гість.

Нехай другі мають великі доми, пишні обстанови — се річи неконечні. А коли на них тяжить довг, то се те саме, що пиндатися їдучи на чужім возі.

Мід куплений на борг — гіркий, кожух — ледяний.

Хто не зробив неконечного довгу, той увільнив себе від найважкійшого непотрібного обовязку.

Хто не купив непотрібного, той не заміняв вартного за безвартне.

Хто заощадив те, що міг пропустити, той піднявся на один ступінь понад байдужних і нерозумних. Такому слузі можна повірити провадження господарства.

Хто більше видає, ніж одержує, того цілий світ не нагодує. Богачі держаться тим, що вони завсігди вміють щадити.

І тому геть з нерозумними, а дорогими забаганками! Мала шпара в човні може затопити цілий човен. І лекше виховати двоє дітей, ніж наситити одну нерозумну забаганку недбалого і марнотратного чоловіка.

Найтанше будує той, хто будує лише скромне і конечне. Непотрібна річ хочби і найтанша, є за дорога для розумного чоловіка.

("В.к.-П.в.")

КІЛЬКО НА СВІТІ УКРАЇНЦІВ.

Основуючися головним чином на працях проф. Ст. Томашівського й проф. Ст. Рудницького, д-р З. Кузелі прийдемо до таких висновків:

Чисто етнографічна українська територія, на якій Українці становили більшість населення, виносила в 1914 р. 905,000 квадратоаих кільометрів. На сій території було 51,249,000 населення, в тім числі:

Українців 36,605,000 або 71.3 процент; Москалів 6,384,000 — 12.5 проц.; Жидів 3,884,000 — 7.5 проц.; Поляків 1,449,000 — 2.8 проц.; Німців 975,000 — 1.9 процент.

Решта припадала на представників ріжних инших народностей.

Коли-ж брати максимальну територію, себто ту, де Українці становлять не тільки більшість, але й значну меншість населення, то такої території було в 1914 р. поверх 1 міліона кільометрів, а жило на ній 54 міліони населення, в тім числі 38.378,000 Українців, або 71.5 процент загального числа населення.

Додавши до сього ще й тих Українців, що живуть поза межами своєї етнографічної території (Америка, Далекий Схід, Сибір), д-р Кузеля обчисляє загальну скількість Українців у цілому світі на 42 міліони.

Так стояла справа в останньому передвоєнному році. Якже стоїть вона тепер?

Природний приріст української людности виносить від 1.66 до 3 відсотків річно. Останнє число д-р Кузеля відкидає, як занадто велике, а бере або 1.66 проц. після проф. Русова) або 2 проц. Якби не було війни, голоду та загальної руїни українських земель, то тепер можна би було числити, що на цілім світі є найменше 46,057,000 Українців, а найбільше 47,400,000.

Та війна викосила принайменше 1 і пів міліона Українців. Голод також винищив від 5 до 7 міліонів української людности. Поробивши сі поправки, д-р Кузеля приходить до остаточного висновку, що прикінці 1922 р. в цілому світі мусіло бути Українців: найменше (після обчислення Русова) 38 міліонів, а після инших обчислень 39 і пів міліона.

ПРИТЧА ПРО НЕРОЗУМ.

Стрілець сільце наставив,
Спіймалась пташка в-мить;
Він взяв її, щоб зараз
Голову їй скрутить.

Залебеділа пташка:
„Ой, стрільче, стій, пожди!
Я пташечка маленька,
Що з мене тут їди?

„Пусти мене на волю,
Я дам тобі за те
Три добрі науки
На все твоє життя."

Стрілець мій здивувався.
„Чи бач, ця дробина
Мене навчати хоче!
Ну, що там зна вона?"

І мовить: „Добре пташко!
Коли з твоїх наук
Я хоч що то змудрію,
Тебе пущу я з рук."

І мовить птах; „Не жалуй
За тим — чи зле чи гоже —
Що сталось раз і більше
Відстатися не може."

Стрілець подумав: „Правда!
За тим жаліть не гоже,
Що сталось раз і більше
Відстатися не може."

І мовить птах: Не рвися,
Завдавши серцю скрути,
Що зробиш, розробити,
Минуле знов вернути."

Стрілець подумав: „Правда!
Шкода бажать і скрути:
Що зробиш — не розробиш,
Що сталось — не вернути."

І мовить птах: „Не рвися,
Не вір ні в які дива,
Не вір ні в яку вістку,
Що просто неможлива!"

Стрілець подумав: „Правда!
Чи мало плещуть дива,
А розміркуєш — скажеш:
„Се сплітка неможлива!"

„Гаразд, — сказав він, — пташко!
Не злі твої науки.
Лети-ж собі й стрільцеві
Не попадайся в руки."

І пурхнула пташка,
На близькій гильці сіла,
І, до стрільця звернувшись,
Таке йому повіла:

„Ей, та й дурний ти, стрільче,
Що дав мені здуриться!
А мною ти, небоже,
Міг добре поживиться!

„Бо, знай, в моїй утробі —
Як би ти знав оце! —
Є перла так велика,
Як струсеве яйце!"

Стрілець аж зойкнув з жалю.
„А що-ж я наробив,
Що так без застанови
Великий скарб згубив!"

І він підбіг під гільку
І скочив що є сил,
Щоби спіймати пташку —
Та ба, не має крил!

А потім мовив: „Пташко,
Пташечко моя!
Вернись до мене! Буду
Тобі за батька я.

„ У клітку золотую
Всажу тебе я сам
І все, чого захочеш,
Тобі я радо дам!"

Пташина відповіла:
„Дурний ти є, як був!
Всі три мої науки
Відразу ти забув.

„Зробив ти, добре діло!
Мені летіть велів! —
І зараз по хвилині
Сам того пожалів.

„А потім забажав ти,
Мене дістать ще раз
І просьбою вернути
Назад минулий час.

„А чом? Бо незугарний
Повірив ти словам,
Що в мині перла більша
У двоє, ніж я сам."

Іван Франко.

ПИЛЬНІСТЬ.

Пильність є батьком успіху в життю чоловіка.

Ори поле і не оглядайся на тих, які бавляться, або сплять. Бо прийдуть жнива і ти дідстанеш винагороду за свій труд, а сплюхи будуть голодувати.

Добробут має дві руки; права рука, се пильність, а ліва се ощадність.

Люде, котрі зуживають свій час на добро не мають часу марнувати його.

Богато краще є зужитися працею, чим зогнити через лінивство.

Пильністю виплачуємо довги, а лінивством побільшуємо їх.

Лінивство приносить величезні шкоди як та пошесть, котра руйнує нарід.

Чоловік, котрий не має нічого до роботи, не повинен жити на світі.

Люде, котрі не вчаться ніякої роботи, вчаться робити погані діла.

Той, хто є лінюхом в молодих літах, мусить тяжко працювати на старість.

Для лінюха кождий день є святом.

Пересічний Вік Людей.

Чоловік пересічно живе 33 літ.

На кождих 1000 людей 30 живе поверх 70 років, а 630 людей від 16 до 69 літ. 100 літ доживає один чоловік на 1000, а 80 літ оден на 500.

Одна четверта частина людства вмирає перед осягненням 16 року життя.

Річно вмирає на 1000 людей 27.

В Швеції й Норвегії люде пересічно живуть 50 літ, в Анґлії 45, в Швайцарії 45, в Еспанії 32.

ПЛАВАЮЧІ ОСТРОВИ.

В старинній Греції була леґенда про острів Дельос, біля її берегів на Середземному Морі, що колись він плавав по морі і тільки пізнійше прикріпили його ланцюхами до морського дна і збудавали на ньому знаменитий храм богови Аполлонови. Вже не як про леґенду, але як про факт писав римський письменник Пліній про гай посеред озера Вадімоніс в Італії, що кождого дня з'являвся на иншому місці. Він теж згадує про острівчики біля берегів Азії Меншої, що з вітром посувається на морі. Тай тепер ще моряки, що вертаються з подорожів по Тихім Океані і по південних морях, нераз розказують, що стрічали плаваючі острови.

Справді се не видумка і не привид. В 1892 році всі проїзджаючі кораблі бачили такий островець на Атлянтийськім Океані, яких 250 миль від берегів Нової Анґлії. Високі дерева на ньому видно було з віддалення семи миль. На протязі трьох місяців морська струя понесла його вже яких тисячу миль далі на схід і можливо, що кінець кінців він причалив де-небудь до европейського берега. Творяться такі острови на морях і ріках зовсім простим способом. Прибережна трава та очерет виростає все далі й далі від берега, перегнивае, ціпне і вривається мохом. Твориться груба верства перегнившої ростинности і моху, наче рогожа, яка згодом ще поростає водними ростинами, а коли згрубне і ствердне, то й дерева, — найбільш чорна сосна і модрина, — запускають в ній коріння, яке її ще міцнійше спрягае.

Коли вода підіймається, від припливу або хвиль, та рогожа підіймається разом з нею аж до якогось сильного натиску води, коли вона зовсім відривається від берега і пливе з водою разом з усім, що на ній виросло.

В історії землі ті плаваючі острови могли відограти досить важну ролю. Можливо, що таким способом з одної частини землі на другу переходили деякі породи звірят, комах і ростин, яких там перше не було.

В кінци вісімнайцятого століття утворився такий плаваючий остров в одному з долішних рамен ріки Місісіпі. Десять миль довгий, більш ніж шістьсот стіп завширшки, він густо заріс деревами, що доходили до шістьдесяти стіп висоти. Чотири роки взяло, поки стейт Луізіяна успів великим коштом усунути з ріки ту заваду. Так само треба було усувати величезний остров, що запер пролив ріки Ред Ривер.

На зразок таких плаваючих островів роблять і штучні городи на воді. Такий город постачає місту Мексико всю городовичу. На березі його неустанно заливалаби вода, тоді як разом з водою, не причеплений до берега він може свобідно підійматися і опускатися.

ПУСТІ І ПЛІДНІ СЛОВА.

Як промінисто гарний цвіт
Барвистий, та без запаху,
Так гарні та пусті слова
Того, хто не сповняє їх.

Як промінисто гарний цвіт
Барвистий любо, запашний,
Так гарні та плідні слова
Того, хто чинить після них.

Іван Франко.

ГЛУХОТА ТЯЖКИЙ СЛУХ.

Відомо, що глухота не таке тяжке каліцтво як, наприклад, сліпота. Просити ласкавого хліба глуха людина звичайно не потребує. Вона все таки може працювати й заробити собі на життя. Для глухих треба тільки окремої школи, якаб дала їм науку в такій формі, як вони можуть її прийняти й присвоїти собі, і якаб дала їм можливість добути собі економічну самостійність. У вище цивілізованих країнах такі школи майже всюди є так, що глухі люде не стають тягаром для своїх близьких і свого окруження.

Одначе всяке каліцтво річ прикра і передівсім для самого глухого булоб далеко краще, якби він добре чув, та для суспільства булоб менше витрати, якби не треба заходитись біля всяких окремих шкіл і інституцій. Тимбільше, що в дуже богатьох випадках при відповідній увазі глухоту можна запобігти.

Які-ж її причини? Люде або родяться глухі або глухнуть вже після уродження від якогось нещасливого випадку або від слабости. Вроджена глухота — се спадщина, яку діти дістають від слабих батьків, та бувають випадки, в яких можна-б і її не допустити.

Велика більшість (які дві третих) усіх людей, які зовсім не чують, оглухли вже після уродження, найбільше в дитячім та молодечім віці, — девятьдесять відсотків перед двайцятим роком життя, а близько три чверти до пятого року. Власне дитячі слабости спричиняють глухоту так, що треба охороняти дітей взагалі від слабости, а підчас слабости ходити коло них так, щоб такі наслідки як глухота, не залишилися. Лікарі кажуть, що в більшости випадків се можливо і більша частина глухих людей терпить тільки чечез недбальство своїх батьків.

Приблизно четверта часть усіх випадків придбаної (після уродження) глухоти є наслідком окремих хоріб уха і таких слабостей, як простуда, запалення горла й усякі катари віддихових орґанів. Коли-б заздалегідь звертати увагу на біль в усі та початки недочування у дітей і коли-б заздалегідь і основно лічити вище згадані слабости носа й горла то не прийшлоб до таких прикрих наслідків, як повна глухота і в богатьох випадках навіть повну глухоту можна-б вигоїти.

Але в трьох четвертих усіх випадків придбана глухота є наслідком таких слабостей, як шкарлятина, кір, тиф, інфлюенза, коклюш та инші заразливі хороби, що трафляються особливо в дитячім віці. Запобігти їх або добре вилічити, то й не залишиться після них прикре каліцтво. Проти всіх тих слабостей, є вже охоронні способи, щоб не дати їм поширитися, та ліки, щоб їх вилічити. В кождім разі батьки повинні уважати на дітей. щоб вони не заразилися, і з окрема ще звертати увагу на починаюче недочування і кепський слух, щоб заздалегідь можна лічити й не допустити до повного оглухнення.

Др. Г. Г. Скегар.

ЩО КОЖДИЙ ПОВИНЕН ЗНАТИ ПРО ЗУБИ.

(Передрук застережений автором).

Поміж ріжними народами є розповсюджені перекази про деякі річи і люде вірять в них, як в святу правду. Тимчасом, як проаналізуєте такий переказ, то покажеться, що в нім є дуже мало або зовсім нема ніякої правди.

До таких переказів, що є розповсюджені по цілім світі, належать отсі:

1. Не їдж снігу, бо простудишся.
2. Всі малі діти мусять перебути діточі слабости.
3. Тому, що кит жиє у воді, то належить до риб.
4. Банана належать до овочів.
5. Чоловік мусить стратити всі зуби на старість.

Я навів лише пять фалшивих переказів, а можна навести їх пять сот. Як прочитаєте опис подорожі до північного бігуна Стефансона, то довідаєтеся, що учені, які пошукували за північним бігуном, їли сніг цілими днями та ніхто з них не простудився. Лікарі скажуть вам, що діти не будуть хорувати, як будемо чисто коло них ходити та все на час і відповідну поживу їм подавати, а при тім не дамо їм бавитися з хорими дітьми. Дальше довідаємося, що кит, (найбільший живучий звір у воді на світі) не є рибою, бо плекає молодих своїх грудьми, так як мама дитину, і належить до громади ссавців. Банани, хотяй звані людьми овочем, — після ботанічної науки належать до ягід. Так само неправдою є, що кождий чоловік на старість мусить стратити всі зуби. Правда є, **що кождий чоловік у другій половині свого життя має всі ті зуби, які пришанував в першій половині свого життя.** На зуби мусимо уважати так, як приміром уважаємо на хату, або одяг; їх все треба чистити, латати, лагодити. Як в даху нашої хати прогниє діра, то не будемо валити цілу хату, а лише залатаємо діру і хата наша дальше добра. Те саме з зубами, — треба постійно уважати на них, бо вічного нема нічого на світі.

В ЗДОРОВОМУ ТІЛІ ЗДОРОВА ДУША.

Вже старинні народи говорили собі, що „в здоровому тілі здорова душа". Се правда. Але правдою є також, що як хочемо мати людей здорових на тілі і душі, то мусимо починати виховувати сих людей ще з дітей. Зуби — се рішучо найголовнійший чинник, котрий рішає, чи людина має бути здорова на тілі і душі. Здоровою може бути людина на тілі або душі, але ходить о те, щоби всі люде були здорові під обома зглядами. Одначе на вихованню ще не конець.

Ми ще мусимо мати здорових родичів, щоби мати здорових дітей, бо-ж верба грушок не зродить! Ото-ж звідки тепер починати, від батьків чи від дітей? Як скажете від дітей, так біда в тім, що вони вже прийшли на світ з уродженими прикметами, які можна поправити, але не змінити цілком; як знов скажете, щоби починати від батьків уздоровлювання людського роду, то се також не вдасться, бо кожда людина одідичила якісь прикмети від своїх батьків а в додатку життєві обставини справцювали її життя-буття у певне русло. І воно так пливе з дня на день, аби близше смерти.

Всеж звідкись треба починати уздоровлювати тіло і будувати та ублагороднювати душу. В діточім віці се осягнемо як не сто-процентово, то бодай направимо 90 процент лиха. Батьки відповідальні за виховання своїх дітей, як шо вони се розуміють. Анґлійська медична та дентистична література XX століття приняла клич: „Дитина є батьком людини".

ПЕРЕЧИТАЙТЕ ОТСЕ УВАЖНО!

Покидаю фільозофування, а переходжу на практичну сторону. Хочу оповісти про два правдивих випадки. Таких випадків знає кождий лікар сотками.

Мали одні люде хлопця-одинака, літ дванайцять. Хлопець ходив до школи і до одинайцятого року добре учився; на дванайцятім році вже почав брати сему клясу публичної школи. Нараз хлопець змінився. До школи треба було його силою наганяти; дома не слухав і з хлопцями по вулицях бився; в школі зле стояв у науці, а в додатку попадав у велику нервовість та почав красти дома і в школі. Родичі не розуміли, чому такий несподіваний переворот стався їх дитині. Тим більше боліло їх, що се одинак, і як він не поправиться, то їм гірко буде дожити навіть і так короткого віку.

Аж хтось порадив батькови, щоби пішов порадитися лікаря, чи часом не знає він, що сталося хлопцеви. Лікар сказав привести хлопця до себе; оглянувши його добре, сказав таке: **Хлопець має гнилі зуби, які конечно треба направити, а також міґдалки (тонсіле), які треба усунути. Зуби і міґдалки затроюють його цілий орґанізм і він буде доти хорий, поки не усунеться їх.** Батько зробив зараз, що лікар порадив і до двох тижнів хлопець прийшов до свого нормального стану.

Другий випадок мався так: Досить заможна вдова мала дочку літ двайцять. Дочка не виходила замуж, бо вічно хорувала. А хорувала не так, щоби все лежала в ліжку, а так, що в осени і під весну почувала страшне перемучення на цілім тілі; страшно виглядала на лиці — жовта цера; не раз

попадала у безсонність; губила апетит; серце билось не ре-ґулярно і все боліла її голова. В такім стані вдалася вона до лікаря і він порадив її дати ся оперувати на сліпу кишку. Очевидна річ, що мати на се згодилась і лікар перевів операцію донці, але яке було їх розчарованнє, коли по двох місяцях всі попередні признаки недуги вернулися знов. Мати пішла з дочкою знов до сего лікаря і сим разом дістала лише медицину, яку дочка мала заживати. І се нічого не помагало. Мати пішла ще до двох инших лікарів, котрі також не помогли нїчого. Тепер мати рішилася взяти дочку до Рочестер до інституції братів Мейо, аби вже раз довідатися, що її бракує. В Рочестер оглянено дівчину дуже уважно і взято фото-ґрафії зі всіх зубів. На сій фотоґрафії показалося, що дівчина має три боляки у горішній щоці. Зараз вирвано їй всі зіпсуті зуби, по двох тижнях полагоджено ті зуби, що мали діри, і до місяця дівчина набрала нормальної ваги та зовсім змінилася. Два роки тому вийшла заміж і тепер має прекрасного сина; обоє, так мати як і син, почуваються як найліпше.

Се лише два приміри, а можнаб навести їх дуже богато. В обох випадках вона спадала на родичів, чи радше на їх незнання устної гігієни. Сі клопоти можна було оминути, як би діти були чистили свої зуби щіточкою та недопустили до зіпсуття їх. Треба також гірку правду сказати, що в другім випадку навіть лікарі прогрішились, бо не звертали уваги на зуби та запухлі ясна. Ще не так дуже давно лікарі незвертали належитої уваги на зуби та на ясна. Легковажили. Аж від послідних десяти літ почали лікарі звертати увагу на зуби та їх стан. Та нічо в сім дивного, бо ціла медицина зі своєю посестрою дентистикою є все ще лише дитина в пеленках і упливе ще богато води, заки ся дитина виросте.

ЩО ПОВИННІ ЗНАТИ РОДИЧІ ПРО ЗУБИ?

Природною річею є, що родичі люблять своїх дітей понад все в світі. Та якжеж можна не любити дітей, коли се їх кров і тіло? Ще більше як се, в нашій дитині ми бачимо частину свого „я", а саме „я" вже не належить до тілесного світа а духового! Та вже якось так на світі буває, що чим більше ми щось цінимо, чим більше дорожимо ним, тим менше ми його пильнуємо та піклуємося ним. Бо як се є неправдою, то як пояснити факт, що в XX. віці, коли цивілізація стоїть найвисше, подибуємо дітей заможних родичів, що ходять обдерті, голодні, нечисті, невиховані і мають запущені зуби? „Сомтінґ із ротен ін стейт оф Денмарк!" (цитат із „Гамлета", Шекспір).

Кождий батько в родині, — будь він князь чи жебрак, богатий чи бідний, образований чи необразований, — по-

винен знати отсих пять наукою доказаних фактів:

1. Вагітність.

Жінка в благословенним стані мусить віджившлятись свіжою поживою, а то: їсти богато свіжої зеленої ярини, овочі, сир, масло, молоко (свіже і кисле), разовий житний хліб і небогато мяса. Сеї поживи конечно потрібно дитині в лоні матері для будови здорових костей та зубів, а самій матері, щоб її власні зуби не гнили.

2. Плекання і годування дитини.

Як вже дитина вродиться, то найлучша пожива для неї є матірне молоко. Пізнійше призвичаюється дитину до помаранчевого соку, а там дальше до легкої поживи.

Двома повисшими реченнями я не хочу поучувати матір, як годувати немовля, бо на сю тему написано цілі томи літератури, — я хочу лише звернути увагу материй, що дітий від 1 до 6 року життя треба віджившляти доброю поживою та все на час і подостатком. Ніколи не давати дітям їсти таних цукорків, кейків, та консерв (кен фуд), за те належиться давати їм богато огородини, овочів, молока (як найбільше) та разового твердого хліба.

Я бачив богато випадків на клініці, що діти по семім році ще не мали зубів, котрі приходять на шестім році. А причиною сего по найбільшій части є зле віджившлювання.

3. Діточі слабости.

Поза злим віджившлюванням в розвою дитини другу головну ролю грають діточі слабости. Коли бачите в когось карби на зубах (передні, спідні і верхні) то знайте, що ся особа, будучи дитиною, перейшла одну, або і більше, діточих слабостей. Кождий такий період слабости лишає оден карб на зубі. Поясню се в такий спосіб: Скажімо, що на четвертім році дитина захоріє на кір, якраз в сім часі відбувається калсифікація (сполучення двох частин зуба в оден цілий та твердий зуб) передних зубів; тоді метаболістична (будуюча) сторона зубів є ослаблена, бо цілий орґанізм є хорий; зуби не дістають неорґанічних солей і албуміну подостатком і тому калсифікація переривається на якийсь час, а по такім кождім перерванню лишається карб на зубах (по найбільшій части на чотирох передних верхних зубах). Часто буває, що дитина, яка вже перебула одну діточу недугу, занепадає зараз на другу слабість, скажімо дифтерію .Се рівнож лишить свій знак на передних зубах, так що подибуємо дітей, що мають не менше, як від 3 до 6 карбів на зубах.

Та на самих карбах ще діточі слабости не кінчаться. Діточі слабости є рівнож причиною, чому пізнійше мають зуби гнити, чому вони не є відпорні на бактерії. Так само є се причиною, чому діти мають нереґулярні зуби або здефор-

мовані (очевидно, мова тут про зуби сталі, а не молочні, а зуби сталі приходять від 6 до 20 року).

Родичі повинні уважати, щоб їх діти ніколи не перестуджувалися підчас осінних дощів, сніговиць, або ранною весною, щоби не бабрались у воді. Рівнож, щоби діти не бавились з хорими дітьми або з такими дітьми, де в хаті хтось хорує на кір, шкарлятину, коклюш, віспу, або дифтерію.

4. Чистота.

Від шестого року починає дитина ходити до школи і через се родичі мають меншу контролю над нею. Період між роком шестим, а чотирнайцятим є дуже важний для збереження сталих зубів. **За сих вісім років дістає дитина 28 сталих зубів, а тратить всі молочні зуби, тому конечним є, щоби діти призвичаювались чистити свої зуби щіточкою та в разі потреби йшли до дентиста і латали діраві зуби.** Се не є мало важна річ призвичаїти дитину ходити старанно коло своїх зубів! Ви всі родичі, що маєте діти, по перечитанню отсеї статті, повинні прикликати своїх дітей та поглянути на їх зуби, а доперва тоді зрозумієте, чому я кладу таку велику вагу на вичищення зубів. Оглянувши зуби своїх дітей, ви знайдете від 3 до 10 дір в зубах молочних і сталих (на фармах буде значно менше, бо діти там їдять твердшу поживу і менше солодкавих потрав). А як не знайдете жадних дір, хоч ваша дитина ніколи не чистила зубів, то будьте вдячні щасливому випадкови, а дитині таки купіть щіточку та кажіть, нехай чистить добрі зуби кождого вечера перед спанням, щоби на будуче затримати їх добрими.

До сего часу в своїй практиці (в себе в офісі і на клініці) я знайшов **лише одну одиноку дитину,** що має 28 добрих зубів. Нікотрий зуб не є лагоджений; нігде нема прогниття; кождий зуб є білий, як перла, і красні рожеві здорові ясна. Хлопець оповідав мені, що чистить свої зуби почавши від пятого року життя і не їсть ніколи цукорків. Чи можнаб знайти другого хлопця його віку з добрими зубами поміж міліоном дітей в Шікаґо — сумніваюся.

Ще раз звертаю увагу родичів на період життя їх дітей від року 6 до 14, щоби уважали на їх зуби. Родичі повинні звернути увагу на те, щоби діти ніколи не йшли спати, поки не вимиють зубів та уст. Се є дуже важне тому, бо підчас спання (скажімо 7 до 8 годин) пожива, яка позабивалась поміж зуби, починає ферментувати (розкладатися), а се власне є найлучшим полем для бацилів. Тому що ніщо їм не перешкаджає, бацилі множаться підчас спання майже в десятеро більше, як підчас дня.

5. Загальний стан здоровля дитини.

Ще одна дуже важна річ, на яку наші люде не звертають уваги, є загальний стан здоровля дитини. Скілько при-

міром знаєте ви дітей, що говорять в ніс, або що тримають вічно отворений рот, або що їм з уст тече. На се є своя причина, і легко се направити, лише треба се зробити в час!

Богато причин складається на те, чому діти мають злі зуби, а злі зуби знов є причиною инших слабостей. Возьміть девять літну дитину, що підчас спання дихає устами, а не носом. Чи думаєте, що сій дитині нічого не бракує? Та чому ні! Ся дитина є рішучо хора — **вона має віддихати носом,** а не отвореним ротом! Чомуж ся дитина не віддихає носом, підчас спання? — спитаєте ви. От бачите! Як ви є вже на стілько мудрі, що заінтересувалися станом здоровля своєї дитини, то я певний, що ви зараз поведете свою дитину до лікаря, щоби її оглянув, та кінець кінців перевів операцію на ніс, витинаючи наріст в носі. По короткім часі ніс загоїться і дитина зможе свобідно віддихати носом так, як я і ви. Правда, що проста річ? Так воно виглядає, але кілько є людей на світі, що сего не знають?

А що станеться дитині, як сей наріст (аденойдс) в носі лишиться там? Станеться страшна річ! Через се, що дитина віддихає ротом—а щоби свобідно віддихати, мусить рот бути досить широко отворений — сталі зуби вийдуть поза свої призначені місця і тоді ніяк не сходяться зуби разом щільно. Як ще довше позволиться такому станови істнувати, тоді повільно приходить деформація цілого лиця і дитина дістає ідіотичний вигляд*). Такий стан ми називаємо malocclusion, значить: верхні зуби не пасують до спідних, як їх хочемо заперти, а се є якраз головною причиною піорії в середнім віці.

Бачите! Одно нещастя є причиною богатьох инших нещасть на будуче, а все разом тримаєсь одно другого, як огнива в ланцюху.

ПОРАДА.

Щож належиться робити, як запримітимо, що нашій дитині щось бракує?

Насамперед треба вдатися до доброго лікаря, щоби докладно оглянув дитину та провірив, де лежить корінь лиха. Як дитина має напухлі міґдалки, їх треба зараз витяти. Як дитина не може свобідно відлихати нехай лікар зробить, що уважає за відповідне, щоби віддих був неутруднений. Як болять очи дитину, треба конечно лічити їх. Як дитина має діраві зуби і червоні грубі ясна (ясна здорові мають бути ясно рожеві), так треба йти до дентиста та направити зуби а ясна загоїти. Як має дитина криві зуби (зуби що не пасують — malocclusion), поведіть її до спеціяліста орто-

*) Ідіотичний вигляд полягає в тім, що окрім здеформованого лиця і наперед висунених горішних зубів, ще верхна губа грубіє та неначе закотиться до гори під ніс.

донтиста (Orthodontist)*), щоби напростував їх. Одним словом сказавши, батьки повинні звертати увагу на найменший дефект дитини.

Пишучи отсе я пригадав собі англійську пословицю: „Найлекша річ на світі є подавати поради другим". Але чи читачі отсеї розвідки приймуть мої поради? Або бодай чи схотять зрозуміти їх? Та... вільному воля... як собі постелиш, так виспишся.

**) Ортодонтист, — се є дентист-спеціяліст, котрий рівнає всі зуби спідні і верхні, щоби добре пасували, коли їх заперти.

Лихо слово шкодить відразу тром: тому, про кого зле кажуть, тому, кому кажууть зле, але найбільше тому, хто лихословить. Василь Великий.

Як стрілець вирівнює стрілу, так мудрий вирівнює свою несталу й хитку думку, неслухняну й непокірну.
Будійська мудрість.

Вправи школярів коло школи Кіцмань, під проводом учителя Е. Никифорука.

ЗДОРОВЛЯ ОЧЕЙ.

Про очі треба дбати від самого початку, від коли тільки дитина прийде на світ. Кождого дня, що найменше раз на день, треба немовлятю промивати очі розчином борової кислоти. Коли вже дитина прийде до розуму, треба її вчити, щоб не витирала очей руками, бо таким способом може набавитись всякої зарази. Коли тільки в її очах помітно яку ненормальність, хочби тільки, на приклад, маленький нахил до косоокости, сейчас треба дати їх оглянути доброму лікареви-спеціялістови. В кождому разі такі лікарські оглядини конечні, коли дитина підросла і має йти до школи. Коли вона добре не бачить, лікар мусить підібрати для неї відповідні окуляри. Се дуже важне. Коли школяр добре не бачить, що на таблици написано, то й учити добре не може. Окрім того всяке недомагання зору може відбитися взагалі на здоровлю дитини. Коли вона короткозора, то пишучи та читаючи мусить схилятися, викривляти ціле положення тіла і стискати собі груди. Через те легки не можуть розвиватися так, як треба, і потім орґанізм лекше піддається слабости, з окрема сухотам.

В богатьох випадках, зір у дитини правильний, та проте очі не зовсім здорові. За молоду легко перепружити собі ті мускули, від котрих зависить око і ясний зір. Від такого так званого напруження очі болять, (втомлені) часто приходить біль голови, річи перед очима наче замрачені, невиразні. Пізнати таке напруження ока по тім, що повіки почервоніли й запалені і в кутках очей назбируються шматочки матерії. Коли тільки зявляться такі симптоми, дитину зараз треба взяти до доброго лікаря, спеціяліста від очних слабостей.

В шкільному віці дитина мусить дуже оберігатися, щоби не заразитися трахомою чи якою иншою заразливою слабістю очей. Треба її навчити й наказати, щоб не втиралася рушником, яким вже инші люде втиралися, та не милася в посуді, де всяка публика може митися. Коли в школі трафиться випадок очної слабости, то слабу дитину сей час треба відослати до лікаря для діяґнози і не пускати в школу, поки зовсім не виґоїться.

Дорослі люде, яких заняття вимагає неустанного напруження очей, як, наприклад, учителі, канцеляристи, книговодчики і т. д., повинні дати собі оглянути очі що найменше раз на два роки. Розуміється, тільки лікар спеціяліст, який спеціяльно студіював і практикував лічення очей, може сказати напевне, чи очи здорові чи ні. Дуже часто оглядини очей, коли зроблені компетентним спеціялістом, можуть відкрити недомагання в орґанізмі, які безпосереднього звязку з очима не мають.

Десь коло сорок-пятого або пятьдесятого року життя богато людей помічає, що лекше їм читати, коли письмо чи друк держить не перед самими очима, в звичайному віддаленню, а трохи дальше. Одначе се явище в пізнійшому віці зовсім нормальне і нема чим непокоїтися. Людина, яка до того часу добре бачила, мусить тепер для читання накладати на очи окуляри. Навпаки, хто був трохи короткозорий, той в пізнійшому віці може читати без окулярів.

Для здоровля очей дуже важне добре світло. Хто працює потемки або при слабім світлі, той згодом починає недобачувати або псує собі очи. Часто набавляється такої чи иншої слабости очей. Краще коли

світло падає з поза лівого рамени так, що не кидає тіни на річ під руками. Хто працює при деннім світлі, не повинен бути зверненим лицем і очима до сонця. Также і при штучнім освітленню лямпа не повинна бити просто в очи. Найкраще, коли в кімнаті світло відбивається від стелі і від стін так, що його жерела не видно. Стеля повинна бути все біла, а стіни ясної, найліпше жовтавої, краски.

Богато людей думає, що коли вони бачать далеко, так значить в них добрий зір і здорові очи. На ділі воно не все так мусить бути. Помилка теж думати, що хто раз почав носити окуляри, той мусить їх все носити. Ніякого мусу нема, тільки просто людина краще бачить через окуляри. Часто теж чується, що, мовляв, чийсь батько чи мати дожили дуже пізного віку, а не потребували носити окулярів. Може й так, але то не значить, що в них були добрі і здорові очи. Дуже часто буває, що людина має одно нормальне око, а друге короткозоре, і нормальним оком читає за молоду, а короткозорим послугується в пізнійшому віці і таким способом обходиться без окулярів.

Занепад доброго зору в старшому віці часто спричиняє так звана катаракта. Вона приходить помало і постепенно, але лікарські оглядини можуть її заздалегідь розпізнати. Тільки в кінцевому розвитку слабости зіниця зовсім біла і тоді катаракту можна оперувати і привернути хорому зір.

Взагалі, щоб очи були здорові, треба мати на увазі три речі:

1. Охороняти їх від зараження,
2. працювати при відповіднім світлі,
3. час від часу дати їх оглянути лікареви спеціялістови.

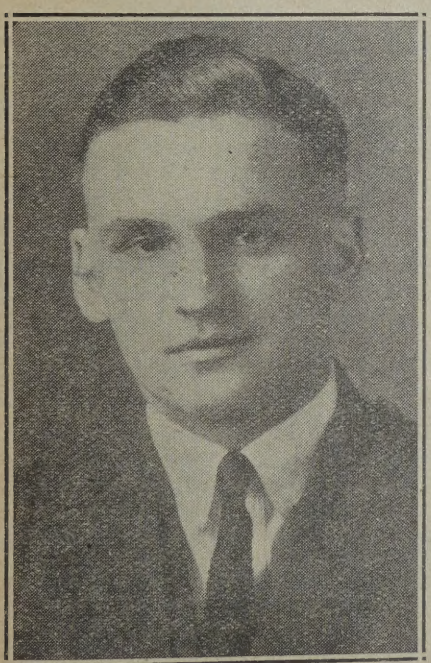

Учитель Е. Никифорук.

Е. Никифорук, діяльний наш учитель школи Кіцмань, в околици Смокі Лейк, Алта., як також школи в Краків і Ґолд Крік, Алта. Тепер є питомцем університету в Едмонтоні. (Гляди світлини його школярів при вправах, коло школи Кіцмань.

П. Никіфорук є кваліфікованим українським учителем і за свого трилітнього учительовання устроїв 11 концертів і вишколив своїх учеників чудових руханкових штук. Молодий учитель і студент числить лише понад 20 літ життя. Наші поселенці Алберти покладають на молодого робітника богато надій.

І. К.

Вправи школярів коло школи Кіцмань. під проводом учителя Е. Никифорука.

З ПРИРОДНОГО ЛІКАРСЬКОГО ПОРАДНИКА.

Нежит (катар) се ніщо инше як лише кріза занечищеного орґанізму. Орґанізм з природи стремить самостійно до виздоровлення, але в такім случаю треба орґанізмови допомогти. Поможеться йому тоді, як в часі нежита пожива складати-меться з самих овочів. Замісць брати ріжні піґулки до прочищування, краще споживати ярину, і тим живитися, а вона зробить те саме, що „ославлені" патентовані піґулки, якими лише стримуєся правильне і природне лічення. Головно помаранч і сливок повиннося уживати як найбільше, як також і яблок. До ліжка напитися горячого вивару лену з медом і цитриною, або лише горячу воду з цілою видушеною цитриною. Так найлучше лічити острий катар.

Як що нежит попереджає хрипка, то се знак, що в легких є надмірний доплив крови. Конечно управильнити обіг крови. Хрипку злегчиться тоді, як перед спанням ноги намочиться протягом кількох мінут в зимній воді, добре натреться, а коли не стануть горячі, то приложити ґумову торбу з горячою водою. Замісць зимної можна уживати горячу воду.

Дехто терпить зимою на холод в ногах. Лічити ставленням ніг в зимну воду і натиранням. Зимна вода стягає (управильняє) кров до ніг, яким бракувало циркуляції і вони були зимні.

Коли рану не можна вилічити нічим иншим, то певно вилічить її сік цитрини, як рану виставлятиметься на ділання сонця і чистого воздуха. В случаях легкого покалічення, як ран, так і прищів, найліпше уживати соку з цитрини. Цитрина має ту прикмету, що не нищить клітин, а рівночасно є знаменитим дезінфекційним средством.

В случаю легких долегливостей (які йдуть до гіршого), болю голови, недомагання жолудка, запорів і т. и., найліпшим ліком буде цілковита зміна поживи. Не їсти мяса, білого хліба, лише ярину, овочі і не богато разового хліба. Не пити кави, ані чаю, зате більше здорового і непраженого молока.

Більше чим 50 процент людей хорує від невідповідної поживи.

Натирання голови зимною водою і масаж, є найліпшим ліком на випадання волося. Від систематичного натирання зимною водою навіть на лисій голові виросте волося.

Тому, коли природа дає нам таке знамените средство лічення, лисіння є непростимим ґріхом. Не треба забувати, що до успішности проти випадання волося спричиниться зливання цілого тіла зимною водою і натирання голою рукою аж до осушення. Циркуляція крови дуже збільшиться, а се спинить випадання волося.

Зуби найлучше мити соком з цитрини. Сік з цитрини убиває ріжні бацилі і зміцняє та лічить напухлі і зранені ясна та не ушкоджує поволоки на зубах.

Дітям на простуду давати по ложочці соку з брукви, яку треба (в лушпині) вижолобити(насипати в жолобину жовтого цукру або чистого меду і так довго печи аж діра наповниться соком з брукви і меду. Давати по ложечці що години або дві.

Посідання (попукання) шкіри на руках або лици є причиною надмірних квасів в орґанізмі. Не їсти мяса і тої поживи, що має протеїну, а шкіру натирати соком з цитрини змішаним з чистою оливною оливою.

Змучені очи треба полокати чистою, мягкою (дощевою або ледовою) холодною водою. В аптиці дістанете відповідне до того начиння.

Терплячі на ревматизм не повинні зовсім споживати мяса, бо в дійсности мясо, а не овочі і ярина витворює найшкідливійший квас (юриковий квас), що спричиняє біль ревматизму.

RED STAR LINE
WHITE STAR-DOMINION LINE

ДО ВСІХ, ЩО БАЖАЮТЬ СПРОВАДИТИ СВОЮ РІДНЮ ДО КАНАДИ.

ЮРІЙ Я. ДРОБЕЙ

Чому Ви повинні спровадити своїх кревних до Канади або самому подорожувати через корабельні Лінії „Ред Стар і Вайт Стар Домініон?" Тому, що сі Лінії є найбогатші в кораблі, як також мають пряме получення з Европою. — Тому всі сі Лінії удержують свої власні бюра в кождім краю Европи, як Львові, Тернополи, Варшаві, Чернівцях і богато инших місцевостях. Коли Ви хочете, щоби Ваші пасажири одержали поміч у вибранню пашпорта в Старім Краю, як також позволення від Канадійського уряду на їх приїзд до Канади, то купуйте „шифкарти" через „Ред Стар" або „Вайт Стар Домініон Лінії".

Коли Ви хочете щоби Вашій родині були виплачені гроші в Американських ДОЛЯРАХ, на найблизшій почті в Галичині чи Буковині, то посилайте їх через „Ред Стар Лінію" або Вайт Стар Домініон Лінію.

Як найлучшу услугу взагалі дістанете від „РЕД СТАР" або „ВАЙТ СТАР ДОМІНІОН ЛІНІЇ.

В Вашій рідній мові пишіть за інформаціями до спеціяльного репрезентанта для Українців на Західну Канаду.

GEO J. DROBEY,
286 MAIN ST. — WINNIPEG, MAN.

У ВЛАСНИХ СИЛАХ.

Так як в життю кождої одиниці приходить обовязково час, коли вона не задоволяється самими матеріялістичними здобутками — а пнеться до вищого, так і народ, доробившись гаразд, починає роздумувати над своїм просвітно-культурним становиском.

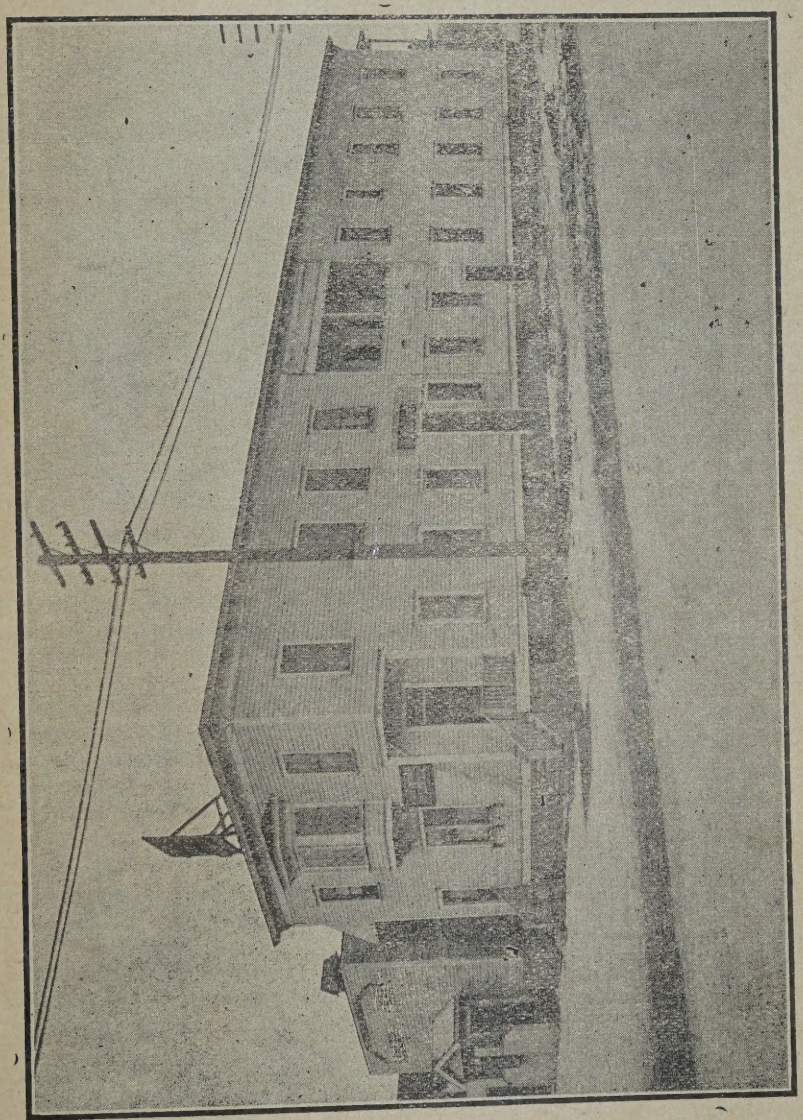

Інститут ім. Мих. Грушевського в Едмонтоні.

Се закон природи.

І наш, український нарід, хотяй і не наймолодший та під зглядом матеріяльним найбіднійший, не тільки в Старім Краю, але і тут в Канаді, не пішов проти сього закону.

Видвигнувшися сяк-так із найгірших злиднів, звернув наш загал всю свою увагу на виховання молодого поко-

ління, тямлючи, що людина тільки тоді й зветься людиною, коли ставить собі завданням життя: Йти шляхом просвіти й свободи".

І саме в час проснувся наш народ тут на іміґрації!

Бож язва асиміляції шаліла звитяжно поміж нашими рядами, ненаходячи нігде супротивлення.

І народ зрозумів грізну хвилю, перестав глядіти байдужним оком, як рідні діти винародовлюються та пропадають безповоротно для свого народу.

І зі всіх усюд, по цілій Канаді, залунали кличі за інституціями, які-б змогли противділати винародовленню.

Отсе й психольоґічний чинник, що спричинив заснування Інституту ім. Мих. Грушевського в Едмонтоні.

Властивим і дійсним ініціятором Інституту стала українська молодіж, студенти в Едмонтоні, які взялись до діла із молодечим запалом та зуміли потягнути за собою споре число щирих народовців з цілої провінції..

По довгих заходах, куплено дім, який заінкорпоровано під добродійним актом.

Гіркі були перші часи для Інституту та все таки встоявся він по сегоднішний день, помимо величезних зусиль ворогів нашого народу, щоб його знищити. І от сьогодня по довгих роках, повних клопотів і турбот, став Інститут на твердий ґрунт, опираючись на величезній скількости щирих членів і прихильників.

Сьогорічна кампанія на сплату й відбудову Інституту дала як найкращі успіхи і є вигляди, що до кінця року сплатиться його вповні.

Всеь наш загал відчуває, що коли діти, які виховуються в Інституті, бачитимуть щирість і прихильність громадянства до Інституту, то муть тимбільше почуватися до вдячности супроти народу та наберуть тимбільшої віри й сили до пізнійшої праці для Рідного Народу

Гордо й бадьоро глядить-же наш загал світови у вічи, свідомий того, що видвигнув власними силами величаву святиню, в якій кується будучність нашого народу — бо-ж, як виховуємо наших дітей, така й наша будучність. .

Довбенька.

Тільки в тім стані людина міцна на свойому шляху й міцна перед людьми, в котрому вона зєднала свою волю з волею Бога.

Душа, покинувши тіло, блукала по країні пустині й холоду, і ось стала перед нею страшна жінка, розпустна й огидна. — Хто ти? — спитала душа. — Хто ти така огидна й погана, гірша від усякого диявола? І примара відповіла: — Я твої вчинки. Перське Арда-Віраfа.

УКРАЇНСЬКИЙ САДІВНИК В КАНАДІ.

Минає близько 25 літ, від тоді, як Василь Б. Мельничук прибув до Канади і осів в Брітіш Коломбії, недалеко місточка Нелсон. Проживши молоді літа, около двайцять літ, на Зеленій Буковині, де коло кождої хатини пишається вишневий садок, він постановив і в горах Брітіш Коломбії виплекати гарний садок — з яблунями, грушами, черешнями та иншими овочевими деревами. По тяжких трудах, діпняв він своєї ціли. Купив спорий кусень землі, корчі знищив, камені усунув, й так промостив місце для саду. Садок ріс пречудно. Анґлійці дивувалися, та нераз запитували, чи він би свій сад не продав. „Хотілось і не хотілось", казав він, та обставини так склались, що він сей пречудний садок таки продав. На місце проданого, засадив другий садок і доглядав його ще краще, так, що він зрівнався ростом з першим о пять літ старшим садом. В своїм новім саді понасаджував всякі овочеві дерева, та все що лиш могло тут родити, між иншим старокраєві груші, виноград, ба навіть і акацію. Обставини одначе так склались, що й сей другий садок мусів продати. Після сего перенісся до недалекого місточка Нелсон, де мав більшу спромогу дати своїм дітям ліпше образования. Прийшлося на ново розвивати садок, та хоч сим разом його садок маленький в порівнанню до попередних, то всеж наш перший садівник в Канаді не міг без саду жити. „Тільки перейду поміж деревами", нераз підчеркав він, „так все мені здається, що я на зеленій Буковині. Та хотяй тут соловейко не щебече, й українська пісня не гомонить, за те українське серце від ворогів не терпить. На повисшій світлині бачимо п. В. Б. Мельничука і найстаршу його дочку Ольгу, яка покінчила з добрим успіхом висшу школу.

ПОМІЧ У НАГЛИХ ВИПАДКАХ.

Омління від горяча (по анг. гіт прострейшин) — може лучитися людині не тільки на сонци, але і в будинку підчас великого горяча. Чим більше вогкости, тим скорше може наступити соняшний удар.

Чоловік, що захорував від горяча, може бути несвідомий, або свідомий. Лице бліде; пульс скорий і слабий; віддих слабий; зіниці (чоловічки) в оці розширені; тіло зимне.

Хорого взяти до холодного місця і положити на плечах, не підносячи в гору голови. Порозщіпати одежу і прикладати щобудь горяче — торби з горячою водою, горячі шмати, чи що є скорше під руками. Рівночасно хорого натирати, щоби привернути тепло і приспішити обіг крови. Коли хорий приходить до себе, дати горячої кави, лемоняди, або чаю. Хорого лишити в спокою і позволяти братися до роботи зараз по тім, коли чує ся ліпше. Друге омління приходить скорше.

Соняшний удар — виглядає знов инакше і є більше небезпечним. Його причиною є сильні проміні сонця. Ознаки його такі: заворот голови, блювоти, мигання і міненняся в очах, і напружений віддих. Коли людина несвідома, коли її знайдено, то ознаками сонічного удару буде: румяне (горяче) лице; звужені зіниці (чоловічки); високе горячо тіла (висока температура); повний сильний пульс і голосний сильний віддих.

Перша поміч: взяти хорого до холодного місця; положити на плечах (лицем до гори), але голову піднести вгору; порозщіпати одіж і класти зимні обклади на голову, на карк, а лице змивати зимною водою. Можна би вложити в зимну купіль і натирати тіло сильно. — Коли хорий прийде до свідомости, дати пити зимної води кілько хоче, але нічого дразнячого (як кава, гербата, горівка і т. п.).

Утоплення. — 1. Звільнити одіння. 2. Звільнити легки від води, положивши тіло жолудком до землі і піднявши середину тіла так, щоби голова повисла. Потрясти тілом кілька разів. 3. Витягнути язик наперед ловлячи хустинкою, а коли потрібно то й зашнурком. 4. Викликати штучне віддихання потискаючи і звільняючи долішні ребра 20 разів на мінуту, а рівночасно з тим (як є поміч) підносити рамена (руки) з долини в гору (в лежачій позі) рівно з головою. Все робити з надією та систематично. 5. Теплі обклади і натирання. 6. Держучи язик наперед, заткавши ніздрі, потиснути Адамове яблоко назад (в ціли заткання входу до жолудка) і так примінювати штучне вдихування. Найперше треба глубоко віддихнути і вдихнути сильно до уст пацієнта, потім потиснути груди, щоб вийшов воздух і повторяти таке примінювання віддихування раз-по-раз. 7. Не тратити надії! Жит-

тя богатьох людей вратовано лише усильними стараннями, нераз протягом кількох годин. 8. Коли пацієнт пічне дихати, перенести його до теплого ліжка, подати напитися щось теплого і трошка доброго вина. Хорому конечним є богато свіжого воздуха і спокою.

Попечення і попарення. — Посипати кухонною содою і обложити ушкоджені місця вогкою шматкою, або потертою морквою, або квасним молоком (без соди). Розмащувати пером або мягонькою щіточкою білок з яйця, чистою оливною оливою, лнянним олієм або змішаним з крейдою.

Пораження громом. — Поражену громом людину зливати зимною водою.

Скаженина і їдовите укушення. — Стиснути місце повисше рани. Виссати рану і натерти палючою субстанцією або випечи на червоно розпеченим зелізом, або витяти рану разом з притикаючим тілом острим ножем і нехай витече троха кров.

Зімління. — Положити на ознак і винести на свіжий воздух і скроплювати холодною водою.

Тотожність смерти. — 1. Приложити зеркало до уст. Коли тіло живе, шкло буде замочене парою. 2. Встромити шпильку в тіло. Коли мертвець, дірочка остане за шпилькою, а коли живий дірка зачиниться. 3. Витиснути крови і крапнути на літмусовий папір. Як що кров перемінилася в наслідок смерти в квас, папір стане в тім місци де капнено кровю по 15 мінутах рожевим.

Циндра в оці. — Треба звити мягкий папір кінчасто і перед витяганням намочити кінчик або ужити помпки до вприскування капель. Друге око натирати.

ПІДЧАС ГРОММОВИЦІ.

Богато людей боїться грому і для таких тут буде кілька порад.

Всіх дверий і вікон в домі не замикати. Горячий воздух в будинку мабуть скорше притягає грім. Але двері чи вікна ствирати не з того боку, з котрого буря. Не повиннося отвирати противних отворів, щоби не було продуву.

Не стояти, ні сидіти коло отвореного вікна, або дверий.

Найліпше сидіти посеред світлиці. Близько комина, або зелізних річей не сідати. Підчас сильної громовиці коло печі найменше щобудь робити. Телефон, машину до шиття і взагалі металеві річи обминати.

Не добре стояти на вогкій земли чи підлозі. Дуже добре, колиб чоловік був тоді в ґумових чоботях, або черевиках. Через ґуму нема сполучення для електрики, отже електрика чоловіка обминає. Але се відноситься лише до

чоловіка, що стоїть. Коли сяде, то крісло, чи лавка лучать його з землею, хіба що мали би склянні підкладки.

Але для боязливих є ще одна потіха, а то: блискавка, яку бачимо і грім, який чуємо, не є небезпечні. Грому, що убиває, убитий перед смертю не бачить, ні не чує.

Коли буря з громовицею заскочить чоловіка на дворі, то не ставати під деревами, що стоять самотою; обминати дротяні огорожі (фенси) і місця, де є зелізна машинерія. Відомі недавні випадки навіть між українськими фармерами, де грім поубивав коло дроту богато худоби.

Коли нема довкруги висших предметів, то ліпше зовсім змокнути, ніж накриватися парасолею, закінченою зелізною оковою на кінци, або маючою зелізну паличку. Не нести з собою взагалі більших зелізних річей, як коса і т. п.

Не ставати близько коний і ліпше злізти з воза та перестояти оподалік. Коли на чистім поли, то найліпше сісти, або лягти. Грім бє звичайно в висші предмети.

Та найважнійше треба тямити, що випадків від грому є дуже мало і що — як хтось казав — пережиє чоловік 80 літ, а й разу від грому не згине. А коли дотого буде памятати, що стереженого Бог стереже, то підчас громовиці буде зовсім спокійний.

ДЛЯ ТИХ ЩО ПЮТЬ.

Пянство нищить чоловіка на тілі, та на душі на віки.

Коли напиток входить в голову, він рівночасно виганяє розум.

Люде пють на здоровля других доти, доки не випють свого власного.

Хотяй чоловік пє і найліпшу горівку, вона також доїде йому кінця.

Пянство є тим яйцем, з котрого виколюються злі навички, котрі руйнують чоловіка.

Пянство втопило більше людей, чим всі океани.

Пянство робить чоловіка звірюкою, котра вбиває і його самого і його родину.

Пяний чоловік не годен задержати тайни ані не сповнить приречень.

Ворог, який хоче запанувати над вами, підсуває вам горівку.

Пити є дуже приємно, але за те покутувати надзвичайно гірко.

Найгірше бідують на старі літа пяниці і картограї.

І наймудрійший чоловік, коли впється, стає найгіршим дурнем і посміховищем.

Хто хоче себе найскорше знищити і піти марно зі світа, то найлекша дорога є пиятика.

ПОЧТОВІ ПРИПИСИ.

Понизше подані всі конечні почтові закони з усіми найновійшими постановами і змінами.

ДОМАШНА ПОЧТА.

Домашна почта — се почта в границях тутешньої держави. Ділиться вона на чотири головні кляси і так:

1. **До першої кляси** належать листи, почтові картки, судові завізвання, рахункові поквітування і все, що тілько написане рукою, або на ручній машині.

Оплата за листи виносить 3 центи за першу унцію (16-ту часть фунта), а 2 центи за кожду дальшу унцію.

Оплата листів в місті: 2 ц. за першу, а 1 ц. дальші унції.

Неоплачений лист може бути доручений за подвійною оплатою відбираючого.

Оплата за почтові картки 2 центи.

На почті можна купити картки з написею „Кенада Пост Кард", однакож можна висилати і приватні (свої) картки, коли не грубші, як урядові й обєм їх не більший, чим 6×3½ або не менший як 3×2½ цаля.

Картка, на якій нічого не писане, але друковано, посилається за оплатою 1 цента.

Картка в коверті числиться за лист.

---

2. **До другої кляси** належать: часописі, журнали і всякі періодичні видання (періодичні, — які виходять правильно в означенім наперед часі), які висилає видавництво передплатникам. Щоби могти висилати після оплати сеї кляси, видавництво мусить постаратись о позволення. Коли видавництво такого позволення не має, то платить за 2 унції 1 цент.

Коли хтось приватно пересилає часопис до когобудь в Канаді, Стейтах, або Мексику, то платить 1 цент за 4 унції.

---

3. **До третої кляси** належать: рисунки плянів, фотографії, рукописи і друге. Оплата: 1 цент за кождих 2 унції. Пакунок сеї кляси не може важити більше, як 5 фунтів (одна книжка може важити 11 ф.) і не може бути більше як 2½ стопи довгий, широкий, або глубокий, однак обєм не може виносити більше як 6 стіп (фітів).

ПАКУНКОВА ПЕРЕСИЛКА (Парсел Пост).

4. **До четвертої кляси** належить **пакункова пересилка** і нею можна пересилати господарські і фабричні продукти, всякі товари: сукно, полотно, убрання, шкільні прибори і все, що входить в Трету Клясу.

Не можна через почту висилати легко запальних і вибухових матеріялів (за се чекає остра кара), алькоголю,

листів і взагалі того, що може ушкодити людей, або другі пакунки.

Оплата що до сеї пересилки для ріжних провінцій така:

КВЕБЕК.

Заадресовано	1 ф.	2 ф.	3 ф.	4 ф.	5 ф.	6 ф.	7 ф.	8 ф.	9 ф.	10 ф.	11 ф.	12 ф.	13 ф.	14 ф.	15 ф.
До почти віддаленої 20 миль від місця надання.	.10	.10	.10	.15	.15	.15	.20	.20	.20	.25	.25	.25	.30	.30	.30
До кождої почти поза 20 милями, але в провінції Квебеку.	.15	.15	.15	.30	.30	.30	.45	.45	.45	.50	.50	.50	.55	.55	.55
До кождої почти в Онтеріо чи приморських провінціях.	.20	.20	.20	.40	.40	.40	.60	.60	.60	.65	.65	.65	.75	.75	.75
До кождої почти в Манітобі.	.20	.25	.25	.50	.50	.50	.75	.75	.75	1.00	1.00	1.00	1.25	1.25	1.25
До кождої почти в Саскачевані	.25	.30	.30	.60	.60	.60	.90	.90	.90	1.20	1.20	1.20	1.50	1.50	1.50
До кождої почти в Альберті, Брітіш Коломбії і Юконі.	.25	.35	.35	.70	.70	.70	1.05	1.05	1.05	1.40	1.40	1.40	1.75	1.75	1.75

ОНТЕРІО.

Заадресовано	1 ф.	2 ф.	3 ф.	4 ф.	5 ф.	6 ф.	7 ф.	8 ф.	9 ф.	10 ф.	11 ф.	12 ф.	13 ф.	14 ф.	15 ф.
До почти віддаленої 20 миль від місця надання.	.10	.10	.10	.15	.15	.15	.20	.20	.20	.25	.25	.25	.30	.30	.30
До кождої почти поза 20 милями, але в провінції Онтеріо.	.15	.15	.15	.30	.30	.30	.45	.45	.45	.50	.50	.50	.55	.55	.55
До кождої почти в Квебеку або Манітобі.	.20	.20	.20	.40	.40	.40	.60	.60	.60	.65	.65	.65	.75	.75	.75
До кождої почти в Саскачевані або приморських провінціях.	.20	.25	.25	.50	.50	.50	.75	.75	.75	1.00	1.00	1.00	1.25	1.25	1.25
До кождої почти в Альберті.	.25	.30	.30	.60	.60	.60	.90	.90	.90	1.20	1.20	1.20	1.50	1.50	1.50
До кождої почти в Брітіш Коломбії або Юконі	.25	.35	.35	.70	.70	.70	1.05	1.05	1.05	1.40	1.40	1.40	1.75	1.75	1.75

МАНІТОБА.

Заадресовано	1 ф.	2 ф.	3 ф.	4 ф.	5 ф.	6 ф.	7 ф.	8 ф.	9 ф.	10 ф.	11 ф.	12 ф.	13 ф.	14 ф.	15 ф.
До почти віддаленої 20 миль від місця надання.	.10	.10	.10	.15	.15	.15	.20	.20	.20	.25	.25	.25	.30	.30	.30
До кождої почти поза 20 милями, але в провінції Манітобі.	.15	.15	.15	.30	.30	.30	.45	.45	.45	.50	.50	.50	.55	.55	.55
До кождої почти в Онтеріо або Саскачевані	.20	.20	.20	.40	.40	.40	.60	.60	.60	.65	.65	.65	.75	.75	.75
До кождої почти в Квебеку або Альберті.	.20	.25	.25	.50	.50	.50	.75	.75	.75	1.00	1.00	1.00	1.25	1.25	1.25
До кождої почти в приморських провінціях, або Брітіш Коломбії.	.25	.30	.30	.60	.60	.60	.90	.90	.90	1.20	1.20	1.20	1.50	1.50	1.50
До кождої почти в Юконі.	.25	.35	.35	.70	.70	.70	1.05	1.05	1.05	1.40	1.40	1.40	1.75	1.75	1.75

АЛБЕРТА.

Заадресовано	1 ф.	2 ф.	3 ф.	4 ф.	5 ф.	6 ф.	7 ф.	8 ф.	9 ф.	10 ф.	11 ф.	12 ф.	13 ф.	14 ф.	15 ф.
До почти віддаленої 20 миль від місця надання.	.10	.10	.10	.15	.15	.15	.20	.20	.20	.25	.25	.25	.30	.30	.30
До кождої почти поза 20 милями, але в провінції Алберта	.15	.15	.15	.30	.30	.30	.45	.45	.45	.50	.50	.50	.55	.55	.55
До кождої почти в Саскачевані або Брітіш Коломбії	.20	.20	.20	.40	.40	.40	.60	.60	.60	.65	.65	.65	.75	.75	.75
До кождої почти в Манітобі або Юконі	.20	.25	.25	.50	.50	.50	.75	.75	.75	1.00	1.00	1.00	1.25	1.25	1.25
До кождої почти в Онтеріо.	.25	.30	.30	.60	.60	.60	.90	.90	.90	1.20	1.20	1.20	1.50	1.50	1.50
До кождої почти в Квебеку або приморських провінціях.	.25	.35	.35	.70	.70	.70	1.05	1.05	1.05	1.40	1.40	1.40	1.75	1.75	1.75

САСКАЧЕВАН.

Заадресовано	1 ф.	2 ф.	3 ф.	4 ф.	5 ф.	6 ф.	7 ф.	8 ф.	9 ф.	10 ф.	11 ф.	12 ф.	13 ф.	14 ф.	15 ф.
До почти віддаленої 20 миль від місця надання.	.10	.10	.10	.15	.15	.15	.20	.20	.20	.25	.25	.25	.30	.30	.30
До кождої почти поза 20 милями, але в провінції Саскачевані.	.15	.15	.15	.30	.30	.30	.45	.45	.45	.50	.50	.50	.55	.55	.55
До кождої почти в Манітобі і Альберті.	.20	.20	.20	.40	.40	.40	.60	.60	.60	.65	.65	.65	.75	.75	.75
До кождої почти в Онтеріо і Брітіш Коломбії.	.20	.25	.25	.50	.50	.50	.75	.75	.75	1.00	1.00	1.00	1.25	1.25	1.25
До кождої почти в Квебеку і Юконі	.25	.30	.30	.60	.60	.60	.90	.90	.90	1.20	1.20	1.20	1.50	1.50	1.50
До кождої почти в приморських провінціях.	.25	.35	.35	.70	.70	.70	1.05	1.05	1.05	1.40	1.40	1.40	1.75	1.75	1.75

БРІТІШ КОЛОМБІЯ.

Заадресовано	1 ф.	2 ф.	3 ф.	4 ф.	5 ф.	6 ф.	7 ф.	8 ф.	9 ф.	10 ф.	11 ф.	12 ф.	13 ф.	14 ф.	15 ф.
До почти віддаленої 20 миль від місця надання.	.10	.10	.10	.15	.15	.15	.20	.20	.20	.25	.25	.25	.30	.30	.30
До кождої почти поза 20 милями, але в провінції Брітіш Коломбія	.15	.15	.15	.30	.30	.30	.45	.45	.45	.50	.50	.50	.55	.55	.55
До кождої почти в Альберті або Юконі	.20	.20	.20	.40	.40	.40	.60	.60	.60	.65	.65	.65	.75	.75	.75
До кождої почти в Саскачевані	.20	.25	.25	.50	.50	.50	.75	.75	.75	1.00	1.00	1.00	1.25	1.25	1.25
До кождої почти в Манітобі.	.25	.30	.30	.60	.60	.60	.90	.90	.90	1.20	1.20	1.20	1.50	1.50	1.50
До кождої почти в Онтеріо, Квебеку або приморських провінціях	.25	.35	.35	.70	.70	.70	1.05	1.05	1.05	1.40	1.40	1.40	1.75	1.75	1.75

ПОСЛІПЛАТА — „С. О. D.".

Пакунки в Канаді можна висилати за посліплатою — „С. О. D.", наколи сума не виносить більше як 100 (сто) до-

лярів. Оплата посліплати до 50 дол. виносить 15 центів; від 50 до 100 долярів — 30 центів.

ОПАКОВАННЯ.

Плини мусять бути добре опаковані, щоби видержали удари при ладованню і виладованню. Плини в фляшках обвити добре ватою, щоби в випадку розбиття вата плин витягнула. Такі річи найліпше запакувати в деревляну пачку.

Скло треба так опакувати, щоби почтова служба була безпечна при ладованню і т. п.

Пакунок, який посилаєсь через Пакункову Почту (Парсел Пост) не може важити більше, як 15 фунтів і бути довший як 42 цалі; обєм не сміє виносити більше як 6 фітів.

ПАКУНКОВА АСЕКУРАЦІЯ.

Асекурація пакунка числиться після вартости пакунка, і так:

Низше 5 дол. виносить 3 центи.
Висше 5 до 25 дол. 6 центів.
Висше 25 до 50 дол. 12 центів.
Висше 50 до 100 долярів 30 центів.

Асекурованих пакунків не кидається до скринки, але доручується почтовому урядникови, який дає посвідку.

Коли асекурований пакунок затратився, треба з посвідкою зголоситись о відшкодовання, але треба се зробити перед упливом 6 місяців від часу висилки.

РЕДЖІСТРАЦІЯ (Рекомендація).

Всі річи, які почтою пересилаєсь (крім Пакункової Почти) можна реджіструвати і се коштує окремо 10 центів.

За реджістровані річи дістаєсь посвідку від урядника, який відбирає пакунок. Коли реджістрована посилка затратиться, то треба з посвідкою (рецепісом) зголоситись на поччту і зажадати потвердження, що посилка доручена (Екналеджмент Росіт), за яких платиться 20 центів. Відшкодовання не може перевисшати 25 долярів.

ВАРТІСНІ ЛИСТИ.

Листи, які вартують більше як 25 долярів треба реджіструвати після їх вартости — а то: від 25 до 50 дол. оплата 20 центів; від 50 до 75 дол. оплата 30 ц. і від 75 до 100 дол. оплата 40 центів.

ОКРЕМЕ ДОРУЧЕННЯ — ЕКСПРЕС.

Експресові листи (Спешел Деливері) можна висилати лише до тих міст, де листоноші доручують почту. Оплата такого листа, крім звичайної, виносить 20 ц.

БЕЗПЛАТНА ПОЧТА.

Листи можна висилати без оплати до: Ґенерального ґу-

бернатора, його секретара, або до міністрів і всіх державних департаментів в Оттаві, як також до послів підчас сесії (нарад) і до сенату.

ЗАГАЛЬНІ УВАГИ.

Посилки надані в Канаді, Стейтах, Новій Фунляндії, Мексику й Англії, лежать на послідній почті 15 днів. Коли не доручиться, завертається їх до висилаючого, коли є зворотна адреса, колиж такої нема, то до т. з. „Дед летер Офісу". На заверненій посилці є подана причина завернення. За звернену посилку Третої Кляси та Пакункової Почти, посилаючий платить при відборі тілько, кілько за нову посилку.

Посилки з инших країв лежать оден місяць на послідній почті і відсилаються або до посилаючого, коли є адреса, або до „Дед Летер Офісу".

Листи звернені через недостаточну адресу, треба ще раз оплачувати, коли адресу поправиться і висилається.

Марки витятої з почтової картки не можна на посилку наліплювати.

Вартні річи треба асекурувати, або реджіструвати. Гроші посилати через „Моні Ордер" (Грошевий Переказ), або „Постал Нот".

ПОЧТА ДО ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ.

Оплата за листи і почтові картки до Стейтів така, як в Канаді, однакож лист мусить бути оплачений бодай трома центами.

Оплата за часописи і журнали: 1 цент за кождих 4 унції.

Книжки, фотографії, мапи, заграничні часописи і взагалі друки: 1 ц, за кождих 2 унції. Вага 4 фунти і 6 унцій; обєм 18×18×18 цалів. Пакунок може бути 30 цалів довгий, але не грубший над 4 цалі.

Тілько одні листи до Злучених Держав можуть бути запечатані. Все можна реджіструвати. Відшкодовання за страчену реджістровану посилку виносить не більше, як 9.65. Коли страта вийшла поза людською контролею, тогди нема відшкодовання.

ЗАГРАНИЧНА ПОЧТА.

Оплата за листи до заграничних країв: 8 центів за першу, а 4 за кождy слідуючy унцію. (Се однакож не відноситься до Великої Британії, її кольоній, Злучених Держав і Мексика)

Почтові картки: 4 центи одна (крім висше зазначених країв.):

Листи до Великої Британії і її кольоній: 4 центи перша, а 3 центи кожда дальша унція.

Почтові картки до Великої Британії, її кольоній, Злучених Держав і Мексика: 2 центи.

Часописи і журнали. — Часописи і журнали видавані в Канаді, до Великої Британії, Злучених Держав і Мексика: 1 цент за 4 унції. До всіх инших країв 2 ц. за кожді 2 унції.

Пакунок не може важити понад 4 ф. і 6 унцій і бути більшим, як 18×18×18 цалів. Однакож може мати 30 цалів, коли не грубший над 4 цалі.

Пакункові пересилки можуть бути: на Україну, до Росії, Польщі, Румунії, Болгарії і других заграничних країв.

Реджістрования (Рекомендования). — Всі посилки за границю можна реджіструвати (крім Парсел Пост), що виносить 10 ц. Відшкодования за страту посилки до заграниці виносить $9.65; а коли страта вийшла не з людської вини, тоді нема відшкодования.

ПОСИЛКА ГРОШЕЙ.

Гроші в Канаді висилається через Почтові (Грошеві) Перекази (Моні Ордер), або Почтові Ноти (Постал Нотс).

Оплата за пересилання грошей в Канаді через „Моні Ордер: до 5 дол. — 5 центів; від 5 до 10 дол. — 9 ц.; від 10 до 30 дол. — 14 ц.; від 30 до 50 дол. — 17; від 50 до 60 — 24 ц.; від 60 до 100 дол. — 29 центів.

До всіх заграничних країв (крім Злучених Держав: до 5 дол. — 5 ц.; від 5 до 10 дол. — 12 ц.; від 10 до 20 дол. — 22 ц. і так дальше, додаючи до кождої десятки 10 центів аж до 60 дол. Від 60 до 70 дол. — 74 ц.; за 100 дол. — 1.04 ц.

Оплата за пересилку грошей до Злучених Держав та сама що в Канаді.

Через „постал Ноти" висилається гроші тілько в Канаді і оплата виносить:

За переслання 20, 25 і 40 центів платиться 1 цент.

За переслання 50 ц. і аж до $1.50 платиться 2 центи.

За 2 і 5 дол. платиться 3 центи.

За 10 дол. платиться 6 центів.

При посилці грошей через „Моні Ордер" сиву картку вкладаєсь в лист і висилаєсь, бо се якраз Грошевий Переказ. Другу, жовту картку, затримуєсь, як посвідку.

При посилці грошей через „Постал Нот" в першій горішній рубриці, де надруковано: „Постместер ет" ..... треба написати почту, в яку висилаєсь. В другій, де надруковано: „Пей ту" ..... написати імя і назвиско того, кому посилаєсь гроші. А в долішній рубриці на правій стороні написати своє імя і назвиско. Опісля „Постал Нот" в листі вислати, а собі затримати посвідку.

На „Постал Нот" можна наліпити марків до 9 центів, коли треба післати кілька центів більше і почта за марки

дасть також гроші. Колиб „Постал Нот" згубився, то почта видає новий „Постал Нот" (дуплікат), отже гроші не пропадуть.

ЩАДНИЧА КАСА.

До Щадничої Даси не можна в однім році більше вложити, як 1500 дол., а загальна сума для одного вкладчика (депозитора) не може виносити більше, як 5,000 дол.

НАГЛІ ЗМІНИ.

Хто читає сі правила, мусить також памятати, що в неоднім заходять наглі зміни і тому треба завсігди запитати на почті, чи не зайшла яка зміна.

Дотогож почтові зносини з деякими европейськими державами ще не привернені, отже деякі почтові справи ще не рішені.

Мудрого запитали: „Що таке наука?" Він сказав: „Те, щоб знати людей". Його запитали також: „У чім полягає доброчинність?" Він відповів: „У тім, щоб любити людей".

Хінська мудрість.

ГОЛАНДСЬКО-АМЕРИКАНСЬКА ЛІНІЯ

ГОЛОВНИЙ КАНАДІЙСЬКИЙ ВІДДІЛ

Одинайцять величавих попоспішних кораблів постійно курсує між Европою та Канадою і Злученими Державами.

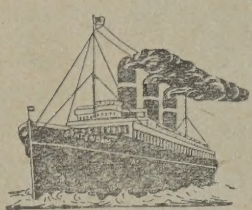

Пятьдесять три рок удержує ГОЛАНД-АМЕРИКА ЛІНІЯ, корабельну комунікацію мі жЕвропою та Канадою і Злученими Державами.

Вісімдесять три Відділи в Европі. Пять Відділів в Польщі.

Безплатно стараємося о позволення приїзду в Канадійського Правительства.

УКРАЇНСЬКИЙ ВІДДІЛ.

Хто хоче вернути до Галичини, Буковини, Волині, на Велику Україну, або бажає відтіля спровадити рідню чи своякі, або потребує на весну добіх дешевих робітників-краянів, може з повним довірем відноситися до нашого офісу, особисто чи листовно. Всяких вияснень відносно подорожі уділяємо радо і безплатно. Нашим пасажирам помагаємо тут і в Старім Краю у виробленню пашпортів, документів, віз і т. п. Пересилка грошей чеками до трох тижнів, телеграфічно до чотирох днів. Управителем Українського Відділу є п. ЕВГЕН СОРОЧАН.

Чемна і вдоволяюча обслуга, на протязі пів сотні літ, виєднали Товариству ГОЛАНД-АМЕРИКА ЛІНІЇ, серед соток тисяч пасажирів заслужену славу, що нехай послужить запорукою Вашого вдоволення, при нагоді користування нашою Лінією.

THE HOLLAND-AMERICAN LINE

Ukrainian Department

673 MAIN STREET, Telephone: A-4425 WINNIPEG, MAN.

ЗМІСТ:

	Стор.
Астрономічний календар	4
Церковний календар	4
Календарюм від	6 — 28
Новий Рік	31
Різдвяний сон Гарасима Чорнохліба	33
Сироти	41
Божевільна	42
Не так тії вороги	44
Себе самого наперед	44
Живий мрець	45
Дві матері	47
Шпіон	48
Невдячний кінь	51
Лінива	52
Наука	54
Пес сказав	55
Гей хто має міць	56
Чужа дитина не то, що рідна	57
Співак	58
Відміна	59
Вартний чоловік	62
Мантило	63
Рідня	63
Навчить біда ворожити, як нема що за зуб вложити (шутка).	65
Кілько людей на земли	73
Які віри визнають люде?	73
Оповідання повстанця	74
Не хиляйте в діл прапора	77
Ксантипа	79
Гадки	82
Кровожадне дерево	84
Заграй!	85
Кілька слів про красу українських пісень	86
Зажурився я	90
Заповіди для дождої людини	92
Термометер	95
Блаженні убогі духом	97
Поворот з вязниці	101
Злидні	109
Людські раси	112
Український фільозоф Сковорода	113
Статистика людського життя	118
Борис Грінченко	119
Характеристика пятьох щирих працьовників	126
Домашне вихованння	129
Тим що раді довго спати	131
Думки про супруже життя	132
Канадо	133
Що мене відівчило горівку пити	135
З Полудневої Америки	139
Перший парохід	143
Звідки береся папір для ґазети	144
Як обходитися з дітьми.	145
Прикмети взірцевого купця, промисловця і господаря	146
Край світа	147
Сухоти у дітей	148
Колодийка	149
Як поводитися з людьми	150
Декотрі закони, котрі потрібно знати в щоденному життю	153
Як бути довго молодим	158
Пересічна довговічність	159
Дещо з астрономії	160
Про життя на далекій півночі	161
Фільозофія дурня	167
Звідки взялася англійська мова	168
Експромт	169
Шери, бонди і біржа	171
Думки про знання і темноту	174
Як поширюються заразливі слабости	175
Попадя в дорозі	176
Як бути провідником і добрим бесідником	177
Як збутися з хати тарганів і блощиць	180
Процедура в карнім суді	181
Не мої ноги	183
Дещо про народні гимни	184
Причти про дураків	186
Скромність й ощадність в життю	187
Кілько на світі Українців	188
Причта про нерозум	189
Пильність	190
Пересічний вік людини	190
Плаваючі острови	191
Пусті і плідні слова	191
Глухота, тяжкий слух	192
Що кождий повинен знати про зуби?	193
Здоровля очей	200
З природного лікарського порадника	203
У власних силах	205
Український садівник в Канаді	207
Поміч у наглих випадках	208
Підчас громовиць	209
Для тих, що пють	210
Почтові приписи	211

ШТОР І ХАТА П. КОВТУНА В ДАВФІНІ, МАН.

В шторі Ковтуна можете все купити ріжні **Ґросерії, Матерії, Шмаття,** всякі патентовані медицини і **Гірке Вино.** Продаємо всякі фарби просто з фабрики з Монтреалу і Торонта по приступній ціні.

Від фармерів купуємо всякі продукта, як яйця, масло, мясо і дрова.

Хто ще не був у нашім шторі просимо зайти, а нашими товарами і обслугою буде вдоволений.

Ваш з щирою обслугою,

ПЕТРО КОВТУН.

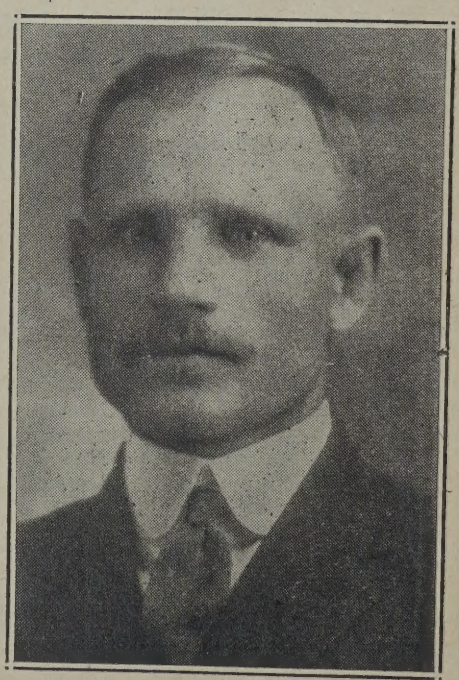

П. Ковтун.

HEAP, ARSENYCH & MURCHISON

АДВОКАТИ, ПОВНОВЛАСНИКИ, НОТАРІ І. Т. Д.

Перепроваджуємо судові справи, карні і цивільні.
ТАКОЖ СПРАВИ СТАРОКРАЄВІ.
Пишіть по українськи. — Адреса:

722 McINTYRE BLOCK. WINNIPEG, MAN.
Telephone: A-9461

ОЗЕРО і ЯКИМІЩАК

АДВОКАТИ, ПОВНОВЛАСНИКИ І Т. Д.
перепроваджують судові справи, карні і цивільні.
АДРЕСА:

OZERO & YAKIMISCHAK
520 McINTYRE BLOCK WINNIPEG, MAN.
Telephone: N-6444

M. STECHISHIN, LL.B.

АДВОКАТ, ПОВНОВЛАСНИК, НОТАР і Т. Д.
Перепроваджує судові справи, карні і цивільні.
Писати можете по українськи.

P. O. BOX 4362
PHONE 575
Yorkton, Sask.

АДВОКАТ

A. WAWRYNIUK LL. B.

Перепроваджує справи судові, включаючи справи спадкові і розводові. — Також справи старокраєві. — Спеціяльну увагу віддається колєктованню.

Ramsay Block Phone 63 Dauphin, Man.

Е. МІХАЙЛЮК

АДВОКАТ, ПОВНОВЛАСНИК, НОТАР.

заступає в судових справах, карних, цивільних, розводових, спадкових і тестаментальних. Виробляє горожанські папери і старокрасві контракти купна — продажі і повновласти. — Визичає гроші. Продає і купує фарми.

E. MICHAJLUK

Barrister, Solicitor & Notary Public

306 AGENCY Bldg., JASPER AVE., — EDMONTON, ALTA.

Telephon: 8411

ТЕОДОР ГУМЕНЮК

АДВОКАТ, ПОВНОВЛАСНИК, НОТАР І Т. Д.

Полагоджує всякі справи судові, земельні і тестаментальні. — Адреса:

THEO. HUMENIUK,

Barrister, Solicitor & Notary Public

131½ QUEEN STREET WEST, TORONTO 2, ONT.

АДВОКАТСЬКА КАНЦЕЛЯРІЯ

H. A. MACKIE, K. C.

З котрим є у злуці адвокат

Н. РОМАНЮК

Заступаємо в судових і инших справах. Говоримо по українськи.

АДРЕСА:

201 McLEOD Bldg., — Telephone: 5376, — EDMONTON, ALTA.

НАЙБІЛЬША УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

ЗАХІДНОЇ КАНАДИ В ЕДМОНТОНІ

ВЕЛИКИЙ СКЛАД ГРАМОФОНІВ І УКРАЇНСЬКИХ РЕКОРДІВ ПРОДАЄМО ПО НАЙТАНШІЙ ЦІНІ.

І всякі книжки, як історії, повісти, новелі, оповідання, байки, сміхованки, пісні, поезії, колядники, календарі, образи і т. д.

Замовлення залагоджуємо скоро. Пишіть по катальог на адресу:

UKRAINIAN BOOK STORE

10232-101 STREET, — EDMONTON, ALTA.

ФІЛІЯ: MUNDARE, ALTA.

ДР. ГРИГОРІЙ НОВАК

(M. D., C. M. McGILL; L. R. C. P.)

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР І ХІРУРҐ

Урядові години: від 11—12; від 2—5; і від 7—9 в вечер.

А Д Р Е С А:

Dr. G. NOVAK

459 SELKIRK AVE., — WINNIPEG, MAN.

Telephone: J-4351

ДР. А. Т. КІБЗЕЙ

ОДИНОКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР І ХІРУРҐ В

DETROIT, MICH., U. S. A.

11903 Jos. Campau Ave. — Phone — Arlington 2064.

ДР. ІВАН ОРОБКО

(M.D., C.M. McGill; L.M.C.C.)

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР І ХІРУРҐ-ОПЕРАТОР.

Спеціяліст від жіночих хоріб.

ГОДИНИ: 11—1 перед пол., 2—6 по пол., 8—10 вечером.

А Д Р Е С А:

205 MOSER-RYDER BLOCK,

Напроти „Кінґ Едвард" Готелю.

101st STREET — — — EDMONTON, ALTA.

Telephone: 2299

НАЙБІЛЬША УКРАЇНСЬКА АПТИКА

І. СИМЧИЧ і М. ЗАЛОЗЕЦЬКИЙ, Властителі

НАША АПТИКА виповняє усі лікарські рецепти. — Поручає патентовані лікарства на всякі недуги. — Має на складі все, що входить в обсяг аптикарства, як:

ПЯВКИ БАНЬКИ ПОЯСИ КОСМЕТИКИ
ЗЕЛА МАШИНКИ БАНДАЖІ ҐУМОВІ ТОВАРИ

Особисто або листовно удавайтеся на адресу:

EMPIRE DRUG COMPANY

Cor. SELKIRK & McGREGOR, Phone: J-4260 WINNIPEG, MAN.

їх
обслуг
Пиш
ської Елева
236 GRAIN E

УКРАЇНСЬК
Має на складі ве
так повісти, ка
і т. д., а та
менти. –

ДР. ГРИГОРІЙ НОВАК

(M. D., C. M. McGILL; L. R. C. P.)

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР І ХІРУРҐ

Урядові години: від 11—12; від 2—5; і від 7—9 в вечер.

А Д Р Е С А:

Dr. G. NOVAK

459 SELKIRK AVE., — WINNIPEG, MAN.

Telephone: J-4351

ДР. А. Т. КІБЗЕ[illegible]НЯ

[illegible]го краю до Канади
[illegible]мента, як урядове
[illegible]ми:
[illegible]ми, або як самі
ОДИНОКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР І ХІРУР[illegible] в протягу
[illegible]отрий
[illegible]иво.

DETROIT, MICH., U. S. A.

11903 Jos. Campau Ave. — Phone — Arlington 2064.

ДР. ІВАН ОРОБКО

(M.D., C.M. McGill; L.M.C.C.)

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР І ХІРУРҐ-ОПЕРАТОР.

Спеціяліст від жіночих хоріб.

ГОДИНИ: 11—1 перед пол., 2—6 по пол., 8—10 вечером.

А Д Р Е С А:

205 MOSER-RYDER BLOCK,

Напроти „Кінґ Едвард" Готелю.

101st STREET — — — EDMONTON, ALTA.

Telephone: 2299

НАЙБІЛЬША УКРАЇНСЬКА АПТИКА

І. СИМЧИЧ і М. ЗАЛОЗЕЦЬКИЙ, Властителі

НАША АПТИКА виповняє усі лікарські рецепти. — Поручає патентовані лікарства на всякі недуги. — Має на складі все, що входить в обсяг аптикарства, як:

ПЯВКИ БАНЬКИ ПОЯСИ КОСМЕТИКИ
ЗЕЛА МАШИНКИ БАНДАЖІ ҐУМОВІ ТОВАРИ

Особисто або листовно удавайтеся на адресу:

EMPIRE DRUG COMPANY

Cor. SELKIRK & McGREGOR, Phone: J-4260 WINNIPEG, MAN.